

علی بابا

کیا نئے ریان

باسمہ خیر سنا و غور کیا و چراک کروا

Alibapir

www.alibapir.net

English - عربي - گوی

Alibapir

www.alibapir.net

English - عربي - گوی

Alibapir

www.alibapir.net

English - عربي - گوی

له نۆڤه كۆمپلایه ئییهكان لهكهلانیان
Stay in touch on social media
نحن معكم عبر مواقع التواصل الاجتماعي

رێگه باندنی مهكتهبی مامۆستا عهلی بابیر

AliBapir/عەلی بابیر

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

www.alibapir.net
English - عربي - کوردی

كهتای
رێگه باندنی مهكتهبی مامۆستا عهلی بابیر

چاك كردن

گیانی ژیان

باش خوا په‌رستن و خۆ پاک و
چاک کردن

نووسینی
عهلی باپیر
بلاوکردنه وهی
نوسینگهی تهفسیر بو بلاوکردنه وهی راگه یاندن
نه خشه سازی ناوه وه

نهره کلامه

خهت
نه وزاد کوئی

به رگ
ترایزۆن

قه باره ی کتیب
۲۴×۱۷ - (۲۸۹) لایه په

نۆره و سالی چاپ
یه کهم ۱۴۳۶ ک - ۲۰۱۵ ز

تیراژ
۱۵۰۰ دانه

گیانی ژیان

باش خوا پهرستن و خو پاک و
چاک کردن

له بهرپوه به رایه تی گشتی کتبخانه گشتیه کان ژماره ی
سپاردنی (۵۰۱) ی سالی ۲۰۱۵ ی پیدراوه

هه موو مافیکی له بهرگرتنه وه و بلاوکردنه وهی پاریزراوه
Copyright © Tafseer Publishing

نوسینگهی تهفسیر

بو بلاوکردنه وهی راگه یاندن
ههولیر - شهقامی دادگا - ژیر هوتیلی شیرین پالاس

f t g+ y /TafseerOffice

+964 750 818 08 66

www.al-tafseer.com

tafseerooffice@yahoo.com

گیانی ژیان

باش خوا پهرستن و خو پاک و
چاک کردن

نووسینی
عهلی باپیر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

...وَمَنْ تَزَكَّى فَإِنَّمَا يَتَزَكَّى لِنَفْسِهِ
وَالِىَ اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿١٨﴾

فاطر: ١٨

له نوره كؤمئلايه نيتهكان لىكهلتابى
Stay in touch on social media
نحن معكم عبر مواقع التواصل الاجتماعي

علي باپير AliBapir

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

www.alibapir.net
English - عربي - كوردی

علي باپير AliBapir

له نواندى مهكتهبى ماموستا علي باپير

علي باپير AliBapir

راڼه يانندنې مەكتەبى مامۇستا عەلى بابېر

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

Google Play

App Store

QR Code 1

QR Code 2

له ئۆزۈم كۆمەلەشكەن لىكەنلەرنى
Stay in touch on social media
بىز بىلەن بىر مۇناسىۋەتلىك ئالاقىلىرىمىز

www.alibapir.net

English - عربي - كوردى

راڼه يانندنې مەكتەبى مامۇستا عەلى بابېر

عەلى بابېر/ AliBapir

AliBapir/عەلى بابېر

كەتەبى
راڼه يانندنې مەكتەبى مامۇستا عەلى بابېر

QR Code 3

QR Code 4

QR Code 5

پیشکش بی

به هەر مسوڵماننیک که هەردەم وریای خۆیەتی و، بەردەوام
لە هەوڵی زیاتر خۆ پاک و چاککردنی دایە، بەهۆی: بەپێی رێبازی
پێغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) بەرپۆهچوون و، تەنیا خوا
پێ مەبەست بوون، لە هەموو نیازو مەبەست و، قسەو وتارو،
کردەوہو پرەفتاریکی دا.

لە نۆزە کۆمەڵایەتیەکان لەگەڵتان
Stay in touch on social media
نحن معكم عبر مواقع التواصل الاجتماعي

Alibapir/عەلی بابیر

archive.org/details/@alibapir

Alibapir

www.alibapir.net
English • عربي • کوردی

Alibapir/عەلی بابیر

کەتانی
رێگەباندنی مەکتەبی مامۆستا عەلی بابیر

رێگەباندنی مەکتەبی مامۆستا عەلی بابیر

پیشہ کی

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا، وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ (١٠٢)
آل عمران.

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ (١)
النساء.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا﴾ (٧٠) ﴿يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾ (٧١)
الأحزاب.

أَمَّا بَعْدُ: فَإِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كَلَامُ اللَّهِ وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا، وَكُلُّ مُحَدَّثَةٍ بِدْعَةٍ، وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ، وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ.

خوینهری سه‌نگین و شیرین!

خوای کاربه‌جی سبخانه و تعالی که مروّقی له ئەندازیه‌ک قورپی خاک و،
پرووحیکی خوایی پاک دروست کردوه، وهک فەرموویه‌تی:

﴿إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّیْ خَلِقُ بَشَرًا مِّنْ طِیْنٍ ۝۷۱﴾ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ، وَنَفَخْتُ فِيْهِ مِنْ رُّوْحِیْ
فَقَعُوْا لَهٗ سٰجِدٰیۙ ﴿۷۲﴾ ص

واته: یاد بکوهه کاتی‌ک! په‌روهر دگارت به فریشته‌کانی فەرموو: من جه‌سته‌ی
به‌شهری‌ک له قورپی دروست ده‌که‌م، ئنجا هەر کات جه‌سته‌که‌یم ری‌ک خست و له
پرووحی تاییه‌ت به‌خۆم فووم به‌به‌ردا کرد، بو‌ی به کر‌نووشدا بکه‌ون.

به‌لێ خوای کاربه‌جی که مروّقی به‌و جو‌ره پی‌که‌اته هه‌ل‌خستوه، ویستی وا بووه
که توانای هه‌ل‌کشان و دا‌کشان (عروج و هبوط)ی هه‌بێ و، وهک دروست‌کراوه‌کانی
دی‌که که له هه‌موو پروو‌یکه‌وه مه‌حکوومی غه‌ریزه‌کانیان، یان یاسا فیزیکی
و بی‌لوژییه‌کان، هه‌میشه به یه‌ک حا‌ل‌ت و له‌یه‌ک ئاست دا نه‌می‌نیه‌وه، بگه‌ر
توانای هه‌بێ هه‌نده هه‌ل‌کشی و به‌رز بی‌ته‌وه، به‌هو‌ی پاکیی و چاکیی یه‌وه، به
په‌یژه‌ی ئیمان و ته‌قوادا، هه‌تا ده‌گاته ئاستی‌ک وهک ئاده‌می بابی علیه‌السلام:
شایسته‌ی سه‌جده بو‌ بردنی فریشتان ده‌بێ:

﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوْا لِاٰدَمَ فَسَجَدُوْا ۝۵۰﴾ الْكَهْف.

هه‌روه‌ها به پی‌چه‌وانه‌شه‌وه: توانای هه‌بێ هه‌نده نزم بی‌ته‌وه به ته‌لانی گونا‌هو
خراپه‌دا شو‌ری‌ته‌وه، هه‌تا موسته‌هه‌قی ئه‌وه ده‌بێ خواو فریشته‌کان و هه‌رچی
نه‌فرین که‌ره، نه‌فرینی لی‌به‌کن:

﴿اِنَّ الَّذِیْنَ كَفَرُوْا وَمَا نُوْا وَهُمْ كَفٰرٌ اُولٰٓئِکَ عَلَیْهِمْ لَعْنَةُ اللّٰهِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ
وَالنَّاسِ اَجْمَعِیْنَ ۝۱۶۱﴾ الْبَقَره.

ئنجا بیگومان بابه تی: چو نیه تی چاک خوا پهرستن و خو پاک و چاک کردن (الإحسان و تزکیة النفس) هه تا بلئی گرنګ و بایه خداره و هه رګیز ناگونجی قسه ی کو تایی له باره و بکری، هه ر بویه ش بده، هه رچه نده له میتر ساله له و باره و کتیبی (ریگای صالح بوون و به ره و خوا چوون) م نووسیوه، که هه تا نیستا پینج جاران چاپ کرا و ته ووه، بو زمانه کانی عه رهبی و فارسییش و هه رګیراوه، به لام ته و بابه ته دیرینه هه میشه ته و تازه یه و، هه و جیبی به باس و خوا سی نوی و گهرم هه یه، بویه ته م به ره هه شمان له و باره و خسته روو.

دیاره ته م به ره هه ش کوی سی (۳۰) ئالقه یه که له ژیر ناو و نیشانی: (گیانی ژیان) دا له مانگی ره مه زانی (۱۴۳۵ک) له که نالی ئاسمانی پهمه ووه پی شکه ش کران و، پاش نوو سرانه ووه ری کخرانیان له لایه ن برایه کی دلسوز هه^(۱)، پاشان چاو پیدا گیرانه ووه سوو که ده ستکارییه کی خو م، بوون به م کتیبه، که هیوادارم که لینیکی باش له و باره گرنګ و هه ستیاره دا پر بکاته ووه، به تاییه ت له م روژ گاره دا که ره وتی ماد دیگه ربی و ئاره زوو خوازی، یه کجار زور پهری ستانده ووه، که سی ک زور له خو ی وریا نه بی و له پرووی پروو حییه و به هیزو دامه زراو نه بی، لافاوی دنیا پهرستی و ئاره زوو خوازی رایده مالی و، سه ره نجام تووشی عه ییداری دنیاو گونا هباری دوا روژ ده بی.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

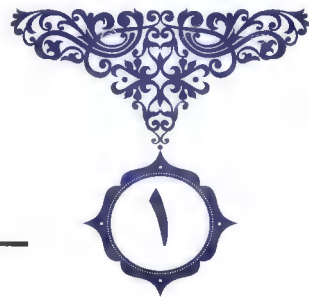
۲۱ رجب ۱۴۳۶ک

۱۰ مایس ۲۰۱۵ز

هه ولیر

.....

(۱) که برای بهرینم کاک (قاسم سه لام) ه خوا پاداشتی بداته ووه، چونکه هه ر خو ی ئه رکی نووسینه ووه تایپ کردن و (تخریح) ی فهرمووده کانیشی کیشاوه.

ریځو شکردن

بهریزان !

ئەمە بابەتیکى گرنګه له ژیر ناوو نیشانی: گیانی ژیان (روح الحياة) یان (باش خوا پەرستن و خو پاک و چاک کردن)، (الإحسان والتزكية) دا، وه ئەم باسەى یه که ممان وهك رڼ خو شکردنك وایه بو سەرجه م باسەکانى دیکه.

سەرەتا دەلین: هەر له و کاته وه که پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) هیدايه تى خواى میهره بانى پیگه یشت، دهستى کرد به تیگه یاندن و پیگه یاندنى هاوۀ لانی به ریزى خوا لیان رازى یی، به پیاوان و ئافره تان به وردو درشته وه، ئنجا دواى ئەوهى که جیلی هاوۀ لانی به ریز کۆتایی پیهات و، جیلی شوینکه وتوان و، پاشان شوینکه وتهى شوینکه وتوان، هاتن، ورده ورده زانایان دهستیان کرد به دانانى چەند زانستیک له ژیر پوښنایی قورئان و سونه تدا، وهك: (زانیاری ته فسیر، زانیاری فرموده ناسی، زانیاری (فقه) و زانیاری (أصول الفقه)، وه زانیاری (أصول الدین) که دواى (علم الکلام) یشی پی گوترا، وه زانیاری میژوو، ههروه ها زانسته کانى زمانى عه رهبى، وهك: (نحو، صرف، بلاغة).... هتد).

ئنجا له ریزی ئەو زانسته دا زانستیکى دیکه شیان داهینا، که چەند جوړه ناویکیان لینا: (علم التزكية) یان (علم الإحسان)، وه دوايش نازناوى (تصوف) ی وه رگرت، هه ندیکیشیان ناویان نا: (علم السير والسلوك)، دیاره وشه ی (تزكية) وشه یه کى قورئانییه، که وهك دواى باسە دهکەین، خوا سبحانه

و تعالی له چوار ثایه‌ت له قور‌ئاندا، ټه‌رکه‌کانی پی‌غه‌مبه‌ری خاته‌می (صلی الله علیه وسلم) بو چوار ټه‌رک دابه‌ش کردوون، وه‌ک ده‌فه‌رموی:

﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ
آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ﴾

آل عمران.

وشه‌ی ته‌زکیه‌ لی‌ره وهر‌گیراوه‌و یه‌کی‌ک له‌چوار ټه‌رکه‌ سه‌ره‌کیه‌که‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) که له‌نیو‌خه‌ل‌کدا ټه‌نجامی داوون، بریتیی بووه‌ له‌: ته‌زکیه‌ کردنیان، وه‌ وشه‌ی (الإحسان)یش له‌ فه‌رمایشته‌که‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) وهر‌گیراوه‌، که له‌ (صحیح مسلم)دا هاتوه‌، که جو‌بریل علیه‌ السلام له‌سه‌ر شی‌وه‌ی پیاوړیکي نه‌ناسراو -وه‌ک دوايي فه‌رمووده‌که ده‌هینین- له‌ پی‌غه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) دهر‌باره‌ی ټیسلام و دهر‌باره‌ی ټیمان و دوايي دهر‌باره‌ی ټی‌حسان ده‌پرسی؟ پی‌غه‌مبه‌ری خواش (صلی الله علیه وسلم) له‌ پیناسه‌ی ټی‌حساندا ده‌فه‌رموی:

(اَنْ تَعْبَدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ).

واته‌: ټی‌حسان ټه‌وه‌یه به‌شی‌وه‌یه‌ک خوا بپه‌رستی که تو خوا ده‌بینی، یاخود پټ وایې که ټه‌و تو ده‌بینی، ټه‌وه واتی‌ه‌کی، واتی‌ه‌کی دیکه‌ی ټه‌و فه‌رمایشته ټه‌وه‌یه که: به‌جوړیک خوا بپه‌رستی که تو خوا ده‌بینی، وه‌ بی‌گومان ټه‌گه‌ر تو‌ش خوا نه‌بینی، ټه‌و تو ده‌بینی.

ټه‌و زانسته، واته‌: ټه‌و زانسته‌ی دهر‌باره‌ی ته‌زکیه‌ی نه‌فس، یاخود پایه‌ی ټی‌حسان، یان (تصوف)، یان (السير والسلوك) ده‌دوی، تاییه‌ته به‌ دیوی په‌نهان و شیر‌راوه‌ی خواپه‌رستیی، چونکه خوا په‌رستیی دوو دیوی هه‌ن، دیو‌یکي رواله‌ت و ناشکرای هه‌یه، وه‌دیو‌یکي په‌نهان و شیر‌دراوه‌ی هه‌یه، ټنجا ټی‌حسان باسی دیوی په‌نهان و شیر‌دراوه‌ی خواپه‌رستیی ده‌کات، له‌سو‌نگه‌ی ټه‌وه‌وه که خوا په‌رستیی به‌ پله‌ی یه‌که‌م، په‌یوه‌ندیی به‌ روو‌حی ټینسانه‌وه هه‌یه، په‌یوه‌ندیی به‌نیوه‌وه (باطن) و دیوی په‌نهانی ټینسانه‌وه هه‌یه، په‌یوه‌ندیی به‌ ده‌روون و دل‌ی

ئینسانهوه ههیه، بهر لهوهی پهیوهندیی به روالهت و قالب و دیوی بهرههستییهوه ههیی.

ئنجای ئیمه خوا پشتیوان بی لهم زنجیره باسهدا، باسی ئه و بابته گرنگه دهکهن، که بهراستی بابتهیکی زور گرنگه و لایه نیکی زور گرنگه، چونکه بهی دیوه پهنهانهکه، دیوه روالهتییه کهش قبول نابی، واته: ئه گهر ئینسان زوریش نوژو رۆژوو بکات، زهکات و هه جیشی ههیی، زوریش پابهندی به شه ریعه تهوه له روالهتدا ههیی و کردهوه باشهکانی ههبن، بو وینه: جهنگ و جیهادی ههیی، مال بهخشینی ههیی، چاکه کاری ههیی و... هتد، بهلام ئه گهر له دهروونییهوه بهخواوه پهیوهست نهیی، وه ئه و کارانه بو خوا ئه نجام نهدا، وه ئیخلاصیان تیدا نهیی، وه مه بهستی ئه وه نه بی به و کردهوانه له خوا نزیك بیتهوه، خوی پهروهردگار له خوی رازی بکات و، بههشتی خوا بوخوی دهسته بهرو مسوگر بکات، ئه وه ئه و کردهوه روالهتییه لای وه رناگیرین، بهلای، له پرووی روالهت و به حوکمی شرع به تهواو داده نرین، بهلام به حیسابی لای خوی پهروهردگار، ئه وانه خاوه نه کهیان ده بیته سه پانی پووشی و هیچی پی نابری، بوچی؟!

چونکه روه کهیان تیدا نه، (ابن عطاء الله السکندري) له و باره وه قسه یه کی زور جوانی ههیه دهلی: (الأعمال أشباح، أرواحها وجودٌ سرّ الإخلاص فيها)، واته: کردهوهکان وه که چهند تارماییه کن، چهند شتیکی رووکهش و روالهتیین، رووکه کهیان، بریتیه له بوونی نهینی ئیخلاص و خوا پی مه بهست بوون، تیاند، واته: ئه گهر به و کردهوانهت رازی بوونی خوات پی مه بهست نه بو، وه مه بهستت ئه وه نه بوو پیا ن له خوا نزیك بیتهوه، مانای وایه ههر تارماییه ک و رووکه شیک و که له شیکی بی رووحن، بویه پیویسته ئیمه ی مسولمان زورباش له خومان ورد بینه وه، له کارو کردهوه کانمان ورد بینه وه، له و لایه نه پهنانه ورد بینه وه.

ئنجای وه که چون زانیانی که له باره ی قورئانه وه قسه یان کرده، عیلمیکیان داناوه بو ئه و مه بهسته: بهناوی (علم التفسیر)، ههروهها ئه و زانیانه ی له باره ی

سوننەتى پىغەمبەرە (صلى الله عليه وسلم) قىسەيان كىردۈ، زانستىكىيان دانائو بەناۋى: (علم الحديث)، وە تۆ دەبىي بۇ تىگەشتىن لە فەرمايىشتى خوا، وە بۇ تىگەشتىن لە سوننەتى پىغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم)، بگەرپىيەو بۇ زانايانى توئزەرەو لە قورئان، وە زانايانى توئزەرەو لە فەرمايىشتەكانى پىغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم)، ھەرۈھا ھەلھىنجانى بىنچىنە شەرىئەتەكان لە قورئان و سوننەت دا، دەبىي بگەرپىيەو لای زانايانى (أصول الفقه)، وە بۇ زانىنى ھۆكۈمە شەرىئەتەكان، دەبىي بگەرپىيەو بۇ زانايانى (فقه)، وە بۇ تىگەشتىن لە ئىمان و ەقىدەى ئىسلامىي و بۇ تىگەشتىن لە بىنچىنەكانى دىن، دەبىي بگەرپىيەو بۇ زانايانى (أصول الدين) كە (علماء الكلام) يىشان پى گوتراو، ھەرۈھا بۇ شارەزايى لە ژيانى پىغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم) لەژىر رۇشنايى قورئان و سوننەتدا، دەبىي بگەرپىيەو بۇ زانايانى مېژوو و (سيرة)، وە بۇ تىگەشتىن لە زمانى ەپرەبى، دەبىي بگەرپىيەو لای پىپۇران و زانايانى زمانى ەپرەبى لە: (نحو، صرف، بلاغة)...ھتد.

بەھەمان شىۋەش بۇ تىگەشتىن لەو لايەنە پەنھان و شىراۋەى دىندارىي، دەبىي بگەرپىيەو بۇ لای ئەو زانايانەى كە لەو بارەو پىپۇر بوون شارەزابوون و، وەك گوتەم، پىيان گوتراو: (علماء التزكية) يان (علماء التصوف) يان (علماء السير والسلوك).

وئەلەو بارەو كۆمەللىك كىتب ھەن، كۆمەللىك زانا وەك پىپۇر شارەزا لەو بارەو، ھەندى كىتبىيان بۇ بەرھەم ھىناۋىن، كە دەتوانم ئامارە بە ھەندىكىيان بگەم، كە رەنگە گىرنگىرىيان بن، ئەگەرنا لەو بارەو كىتب و سەرچاۋە زۆر زۆرن.

هه‌ندئ له به‌رهممه گ‌رنگه‌کانی زانایانی کۆن له ب‌واری ته‌زک‌یه‌دا:

- ۱- (الرعاية) ی (المحاسبی).
- ۲- (إحياء علوم الدين) ی (أبو حامد الغزالي).
- ۳- (کیمیای سه‌عادت) ی (أبو حامد الغزالي) به‌زمانی فارسی نووسیویه‌تی و زۆر ده‌ش‌به‌یه‌ته (إحياء علوم الدين).
- ۴- (قوت القلوب) ی (أبو طالب المكي) که غه‌زالیی زۆر سوودی له‌و ک‌ت‌ی‌به‌و ک‌ت‌ی‌بی (الرعاية) ی مو‌ح‌اس‌ی‌بی بین‌یه‌، بۆ دانانی ک‌ت‌ی‌بی (إحياء علوم الدين).
- ۵- (الرسالة) ی (قشيري).
- ۶- (عوارج المعاف) ی (سهروردي).
- ۷- (الفتح الرباني) و (فتوح الغريب) ی عه‌بدولقادی گ‌ه‌یلانیی.
- ۸- (الحکم العطائية) ی (إبن عطاءالله) ی سکه‌نده‌ریی.
- ۹- (إيقاظ الهمم في شرح الحكم) ی (إبن عجيبة) که شه‌رحی ک‌ت‌ی‌بی (الحکم العطائية) ی کرد‌وه.
- ۱۰- (المباحث الأصلية) ی (إبن البنا السرقسطي).
- ۱۱- (الفتوحات الإلهية في شرح المباحث الأصلية) ی (إبن عجيبة).
- ۱۲- (مثنوي) ی مه‌ولانا جه‌لاله‌ددینی پ‌ۆمیی.
- ۱۳- هه‌ردوو به‌رگی (۱۱ و ۱۰) ی (مجموع الفتاوى) ی (إبن تیمية) ه‌ی یه‌که‌میان به‌ ناوونیشانی: (علم السلوك) ه‌و ئه‌وی دیکه‌شیان به‌ناوی: (التصوف) ه‌.
- ۱۴- (مدارج السالكين) ی (إبن قيم الجوزي) که (منازل السائرین) ی شیخی ته‌ن‌صاریی پ‌ی شه‌رح کرد‌وه.
- ۱۵- (المکتوبات) ی ئیمامی ر‌ه‌بانیی واته‌: سه‌ید ته‌حه‌دی سه‌ره‌نده‌دی.

له زانایانی هاوچهرخیش ئهوهی که من دهستم پئی گهیبی:

۱ و ۲ و ۳ - سی کتیبی (سعید حوی)ن، بهناوهکانی: (تربیتنا الروحية) و (المستخلص في تزكية الأنفس) و (مذكرات في منازل الصديقين و الربانيين من خلال النصوص وحکم ابن عطاء السکندری).

۴- (رسائل النور)ی ماموستا سهعیدی نوڤسیی که (۱۳۰) نامیلکهیهو زۆر جهخت دهخاته سهر دیوی پهنهان و شیراوهی ئینسان و تهزکیه‌ی نهفس.

دیاره منیش کتیبی: (رینگای صالح بوون و بهرهو خوا چوون)م ههیه لهو بوارهدا ته‌رجه‌مه‌ش کراوته سهر زمانی عه‌په‌بی به‌ناوو نیشانی: (طریق الصلاح والسیر إلى الله)، هه‌روه‌ها ته‌رجه‌مه‌ی فارسیش کراوه.

رپوون کردنهوهی سه‌مه‌سه‌له‌ی گرنه‌ی

مه‌سه‌له‌ی یه‌که‌م: ئه‌و کتیبانه‌ی که ئاماژه‌م پێدان، بێگومان چهند نمونه‌یه‌کن، له ده‌ریای فراوانی بواری: ته‌زکیه‌و ئیحسان و ته‌سه‌ووف و، زانایان و شاره‌زایان زۆر قسه‌یان له‌و باره‌وه کردوه، وه ئه‌وانه ته‌نیا چهند مستی‌کن له‌ خه‌رمانیک، به‌لام ئه‌و کتیبانه‌ بۆیه‌ ناوم هێنان، چونکه زۆربه‌یانم خویندۆته‌وه‌و موتالام کردوون، وه که‌مترین تێبینیم له‌سه‌ریان هه‌یه، ئه‌گه‌رنا له‌و باره‌وه کتیبی دیکه زۆرن، چ به‌عه‌په‌بی، چ به‌فارسی، چ به‌تورکی، چ به‌زمانه‌کانی دیکه، بۆ وێنه: (الفتوحات المکیة) و (فصوص الحکم)ی (ابن عربي) که من تێبینی زۆرم له‌سه‌ر ئه‌و دوو کتیبه‌ هه‌یه، هه‌رچه‌نده زۆر له‌ شاره‌زایانی بواری ته‌سه‌ووف (ابن عربي) به‌ شیخی گه‌وره‌تر (الشیخ الاکبر) ناو ده‌بن، به‌لام بێگومان ئه‌و دوو کتیبه‌ی ناوبراو، که سه‌رچاوه‌ی زۆر ناودارن له‌بواری ته‌سه‌ووفی فه‌لسه‌فه‌یی دا، هه‌ندی شتیان تێدايه، به‌هیچ شێوه‌یه‌ک له‌گه‌ڵ قورئان و سونهت دا

ناگونجی، وه من پیم وایه ئه و شتانه تهئویل کردنیشیان زور زهحهته، جا نیمه لهخووه حوکم بهسهر کهسدا نادهین، بهلام حوکم بهسهر قسهکاندا ددهین، که شتی وایان تیدایه لهگهڵ قورئان و سوننهت و خوا بهیه کگرتن (التوحید) دا دژ دههستی، دهشگونجی ئه و شتانه خزینرابنه نیو کتیبهکانی ئیبنو عهربهیییهوه، وه دهشگونجی قسهی خوئی بن و له حالهتیکه نائاساییدا کردبئی، به ههرحال ئه گهر قسهکانی لهسهر حیساب بکهین، حوکمهکهی زور قورس دهبی، که من لیڤه دا نامهوی بچمه نیو ئه و ورده کاریبانهوه.

مهسهلهی دووهه: هیچ زانا و پیشه وایه کی موخته بهری ئههلی ئیسلام، له حالهتی تهزکیه نهفس و ئه و حالهته رووحانییهی که ئه و زانسته قسهی لیڤه کات، خالی نهبووه، بیگومان هه موو زانایان پشک و بهشیان لهوه دا هه بووه، بهلام هه ندی له زانایان له و بواره دا پسپۆر بوون و زیاتر پوچوون و زیاتر قوول بوونه تهوه، که من ئاماژه به به رهه می هه ندی له و زانایانه کرد.

دهمهوی ئاماژه به وهش بکه م که بابتهی تهزکیه نهفس ته نیا ئه وهنده نیه که له و سه رچاوانه دایه که تایبه تن به و بواره وه، به لکو له ته فسیره کانداه و له و کتیبانه دا که شه رچی فه رموده کانی پیغه مبه ری خوايان (صلی الله علیه وسلم) کردوه، وهک: (فتح الباری) شه رچی سه حیحی بوخاریی که هی (ابن حجر العسقلانی)یه، وه شه رچی سه حیحی موسلیم که هی (النووی)ه، هه روه ها کتیبه کانی دیکه که شه رچی (سنن)یان کردوه، به لکو هه ندی جار له و کتیبانه دا که له باره ی (فیقه) وه هه ن، وهک: (مجموع فتاوی)ی (ابن تیمیه) رهحه تهی خوا له هه موو زانایان بی، وه ئه و کتیبانهش که باسی عه قیده و ئیمان و خوا بهیه کگرتن ده که ن، له و کتیبانه شدا زانایان که م و زور چوونه ته نیو باسی تهزکیه نه فسه وه.

مهسهلهی سێیه م: هه له ی زوړیک له په پره وانی ئههلی ته سه ووف به تایبهت له م پوژگاره ی ئیمه دا، ئه وه بووه که بواری تهزکیه نه فسیان، وهک رېبازیکه سه ره به خو، یان وهک جوړه ئیسلامیکه سه ره به خو ناساندوه، وه خو شیان وهک کو مه لیکه جیاواز داناوه واته: جیاواز له کو مه لی مسو لمانان به گشتی،

ئىسلام وىراي لايهنى روالهت و ئاشكرا، لايهنى دهر وونىي و پنهانىشى ههيه

ئيمه له باسى پيشووشدا ئاماژه مان پيدا كه دىندارىي و مسولمانه تىي، وىراي
ئهو كرده و رواله تىي و بهرچاوانه ي كه ده بىنرئ، دىوئكى پنهان و شىراوه شى
ههيه، وه ئهو كرده و رواله تىي و بهرچاوانه، دىوئكى پنهان يان ههيه، كه به بى
ئهو ديوه پنهان و شىراوانه، خاوه نه كان يان نه ك ههر لىيان به هره مه ند نابى،
به لكو له سه ريشيان قهرزدار ده بىته وه! ئنجا ئايا به لكه مان بو ئهو چيه كه
مسولمانه تىي و دىندارىي دىو پنهانىشى ههيه؟! ده تانين له و باره وه زور
به لكان به ئىننه وه، بو نمونه:

به لكه ي يه كه م:

خوای په ره و دگار دهر باره ي عه ره به خىله كيه كان، كه به روالهت مسولمان
بوو بوون، به لام به شيان له ئيمان و دىو پنهان و شىراوه ي دىندارىيدا نه بوو،
فه رمويه تى:

﴿قَالَتِ الْأَعْرَابُ ءَأَمَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي
قُلُوبِكُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٤﴾
إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ
وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿١٥﴾﴾ الحجرات.

واته: عه ره به خىله كيه كان گوتيان: ئيمانمان هىنا، بلى: ئيمان تان نه هىنا وه، به لام
بلىن: مسولمان بوو (و به روالهت ملكه چىن)، وه جارى ئيمان نه چوته نىو

دل و دهر و وتانه وه، به لام ته گهر فرمانبهری خواو پیغه مبه ره که ی بکه ن، ته وه هیچ کام له کرده و کانتان لی به زایه نادات (و پاداشتی هیچ کام له کرده و کانتان لی که م ناکاته وه)، بیگومان خوا لیبوره ی به به زه ییه، به دلنیایی پر واداران ته نها ته وه که سانه که پروایان به خواو به پیغه مبه ره که ی هیئاوه، وه هیچ دوودلییه کیان نیه، وه له پیناوی خواو له پری خوادا به سامان و گیانیان تیده کوژشن، تا ته وانه راست ده که ن.

لیردها ده بینین خوا سبحانه و تعالی کومه لیک لهو عه ربه خیله کیی و ده شته کییانه ی که به پروالته ده هاتنه نیو ئیسلامه وه، به لام پشک و به شیان نه بوو له ئیمان و له دیوی پنهان و شیراوه ی دیندارییدا، زور به راشکاوی ده عوای ئیمانیان لی هل دهوشییتته وه، ده فهرموئ: بلین ته نها به پروالته ملکه چ بووین و هاتووینه ته نیو ئیسلامه وه، به لام جاری ئیمان نه چوته نیو دلته وه، دواپی باسی ئیماندارانی راسته قینه ده کات، که ته وانه ئیمانیان به خواو پیغه مبه ره که ی هیئاوه، وه هیچ دوودلی و گومانیکیان نیه، وه به سه رو مالیشیان له پیناوی خوادا تیده کوژشن، تا ته وانه راست ده که ن، که ده لین: ئیمانمان هیئاوه.

به لگه ی دووهم:

خوا سبحانه و تعالی له سه ره تای سوورته ی (المؤمنون) دا پیناسه ی ئیمانداران ده کات، ده فهرموئ:

﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ﴿٢﴾﴾ المؤمنون.

واته: بیگومان ئیمانداران سه رفران، ته وانه ی که له نوێژه کانیاندا ملکه چن، (خشوع) بریتیه له ملکه چ بوونی دلی ئینسان، ههروهک (خشوع) بریتیه له ملکه چ بوونی پروالته ی ئینسان، (خضع): واته: جهسته ی تهو ئینسانه پروالته و قالبی تهو ئینسانه ملکه چیی پیوه بینرا، له به رانه بر خوادا، به لام (خشع): واته دلی تهو ئینسانه، پنهانی تهو ئینسانه له به رانه بر خوادا، ملکه چه، وه که ده بینین خوا سبحانه و تعالی باسی نوێژ ده کات، دواپی باسی (خشوع) له نوێژدا ده کات،

و ده فەرموی: ئەو ئیماندارانە سەرفرازان کە لە نوێژەکانیاندا خشووعیان ھەیە، کەواتە: دەگونجی نوێژ ھەبێ، کە خوا پەرستییەکی رۆالەتیە، بەلام خشووعی تێدا نەبێ، کە رووحەکیەتی.

بەلگەی سییەم:

خوا سبحانە و تعالی باسی (ابراھیم) مان علیە السلام بۆ دەکات:

﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَىٰ قَالَ أُولَٰئِم تُؤْمِنُ ۖ قَالَ بَلَىٰ وَلَٰكِن لِّيَطْمَئِنَّ قُلُوبِي ۖ﴾ البقرة.

واتە: یاد بکەو کاتیک ئیبراھیم گوتی: ئەو پەروردگارم! پێشانم بدە چۆن مردووێ زیندوو دەکەیت؟ خوا فەرموی: ئایا ئیمانێ نەھیناوە؟ گوتی: بە، بەلام دەمەوی دڵم ئارام بگرێ.

کەواتە: ئیمان ھەیە و دڵ ئارامگرتنیشت لە ئیماندا ھەیە، ئیبراھیم ئیمانی ھەبوو، بەلام ویستی دڵ ئارامییشتی بۆ پەیدا بێ، وەک زانایان دەڵێن: (علم اليقین) ھەبوو، بەلام ویستی (عین الیقین) یشتی بۆ پەیدا بێ، ئەوەش پلەییەکی دیکەییە لە پلەکانی ئیمان.

بەلگەی چوارەم:

خوای پەروردگار دەفەرموی:

﴿لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤها وَلَٰكِن يَنَالُهُ النُّفُوسُ مِنْكُمْ ۗ﴾ الحج.

واتە: ئەو (قوربانیی) انەو سەریان دەبرن، نە گوشتەکیان و نە خوێنەکیان ناگاتە خوا، بەلکو ئەوەی دەگاتە خوا، تەقوای ئیویە، کەواتە: تەقوا ئەو دیوێ پەنھان و شیردراویە لە قوربانیی سەربڕیندا، کە لەلای خوای پەروردگار جیی ئیعتیبارە، ئەمما خوێن و گوشتەکە، ئەگەر ئەو تەقوایی تێدا نەبێ، خوا پێ

مه بهست بوونی تیدا نه بی، خوین و گوشتی نازل و وه گوشت به خشینه وهی نازل به سهر هه ژارندا، هیچ سوودیک به خاونه که ی ناگه یه نی، نه وه ناگاته خوا، نه وهی ده گاته خوا، نه و پالنه رو هانده ریه که تو و لیده کات نه و نازل سهربری، وه وات لیده کات هه کرده ویه کی باشی دیکه نه نجام بدهی، که نه وه پیی ده گوتری ته قوا.

ههروه ها به باره سه لبیه که شیدا ههروایه، وه چو دینداری راست و ساغ ده بی کرده وه کان - واته: کرده وه رواله ت و بهر چاوه کان- دیوکی پنهان و روو حیکان تیدای، نه و جار له لای خوی پهره دگار جیی ئیعتیبارن، به نیسبه ت گونا هه کانیش وه، گونا هی ناشکرا هه یه و گونا هی پنهانیش هه یه، وه چو گویرایه لپی پنهان و ناشکرا هه یه، وه خوی زانو توانا له سوورتهی (الانعام) دا ده فرموی:

﴿وَذَرُوا ظَهْرَ الْأَثَمِ وَبَاطِنَهُ﴾ (۱۲۰) الانعام.

واته: دهست هه لبرگن له گونا هه رواله تییه کان و گونا هه پنهانه کان، بو نمونه: هه رکام له (کینه، رق، خو به زلگری، هه سه د) گونا هی پنهانن، وه چو: (غه یبه ت و بوختان و قسه هیتان و بردن و، ریژ شکاندن و، قه تل و، زینا) گونا هی ناشکران، که واته: دیسان به باری خو پاراستن له گونا هیشدا، ده بی هه خوت له گونا هه دیارو ناشکراکان پیاریزی، هه خوت له گونا هه ون و پنهان و شیراوه کانیش پیاریزی.

به لگه ی پینجه م:

به لگه ی پینجه ممان نه و فرمایشته ی پیغه مبه ری خویه، که عومه ری کوری خه تتاب خوا لی رازی بی، لی ده گیریتته وه، که من پیشی ده قی فرموده که ده یم، له بهر نه وهی وشه ی (احسان) که پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) وه ناوونیشانی دینداری پنهان هی ناویه تی، له فرمایشته دا پیناسه کراوه:

(عن عُمَرَ ابْنِ الْخَطَّابِ قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ لَا يَرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ، وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا) قَالَ: صَدَقْتَ، قَالَ: فَعَجَبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ. قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ؟ قَالَ: (أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ). قَالَ: صَدَقْتَ، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ؟ قَالَ: (أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ). قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ؟ قَالَ: (مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ)، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَتِهَا؟ قَالَ: (أَنْ تَلِدَ الْأُمَةُ رَبَّتَهَا وَأَنْ تَرَى الْحُقَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ). قَالَ: ثُمَّ انْطَلَقَ فَلَبِثْتُ مَلِيًّا ثُمَّ قَالَ لِي: (يَا عُمَرُ أَتَدْرِي مَنِ السَّائِلُ؟). قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: (فَإِنَّهُ جِبْرِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ) (۱). رواه مسلم برقم (۱).

عومهری کوپی خه تتاب خوا لئی رازی بی ده گپریته وه دهلی: روژیکیان کاتیک ئیمه له خزمهتی پیغمبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) دانیشتبووین، پیاویکمان لی وهژوور کهوت، بهرگیکی زور سپی له بهردا بوو، مووهکانی زور ردهش بوون، شوینهواری سهفهرو ری و بان برینی پیوه دیار نه بوو، هیچ کام له ئیمه نه مانده ناسی، ههتا هات دانیشت ئهژنوی به ئهژنوی پیغمبهروه نووساند، وه دوو دهستهکانی خوی خستنه سهر ئهژنوکانی خوی، (واته: زور به ئهدهبهوه) له خزمهت پیغمبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) دانیشت، وه گوتی: ئهی مهحه ممهده! ههوالم پیبده دهبارهی ئیسلام؟ پیغمبهری خواش (صلی الله علیه وسلم) فهرمووی: (ئیسلام: بریتییه لهوه که شایهتمان بیئی: که جگه لهخوا هیچ پهستراویکی دیکه نیهو، موحه ممهده رهوانه کراوی خوایه، وه

نویژ بهرپا بکهی و، زهکات بدهی و، پوژووی پهمهزان بگری، وه نه گهر توانیت
 هه جی مالی خوا بکهی، گوتی: راست دهکهی، نیمهش پیمان سهیر بوو
 پرسپاریشی لی دهکردو دواپیش دهیگوت: راست دهکهی، دواپی گوتی: ههوالم
 پیبده دهربارهی نیمان؟ نهویش فهرمووی: نهوهیه که: {نیمان بیی بهخواو،
 بهفریشتهکانی و، بهپیغهمبه رانی و بهکتیبهکانی و، به پوژری دواپی، وه نیمان
 بهقهدهر بیی که خویش و ناخویشی (یان چاک و خراپی) له خواوهیه، گوتی:
 راست دهکهی، دواپی گوتی: ههوالم پیبده دهربارهی نیحسان؟ فهرمووی:
 {نیحسان: نهوهیه که بهجوړیک خوا پهرستی که دهییی، یاخود نهو تو دهییی
 وه نه گهر تویش نهو نهییی، نهو تو دهییی، ییگومان} دواپی گوتی: ههوالم
 پیبده دهربارهی هاتنی کاتی تیچچوونی دنیاو نهو کاتهی که دنیای تیدا
 بهکووتا دی، پیغهمبهری خواش (صلی الله علیه وسلم) فهرمووی: (پرسپار
 لیکراو له پرسپارکه ر پی زانتر نیه)، گوتی: دهباشه ههوالم پیبده دهربارهی
 نیشانهکانی؟ فهرمووی: نهوهیه که: (کهنیزه که گهرهی خوی، بیی، واته:
 ثافرهت کهنیزه که بی، دواپی کچیکی بیی کچه که بیته گهرهی نهو)، وه نهوهیه
 که خه لکی پیخواس و پروت و نه دارو حوشر له وه پین، بیی که پیشر که دهکن
 له بهرز کردنهوهی کوژشکهکانیاند) عومه ر خوا لی رازیی دهلی: ماوهیه که
 مامهوه، پیغهمبه ر (صلی الله علیه وسلم) فهرمووی: (نهی عومه ر! دهزانی
 نهو پرسپارکه ره کی بوو؟)، گوتم: خواو پیغهمبه ره کهی زانترن، فهرمووی:
 (نهوه جیبریل بوو هاتبوو دینه که تان تیگهیه نه).

لیردها دهییی که پیغهمبه ر (صلی الله علیه وسلم) وپرای نیسلام و نیمان،
 باسی نیحسانیش دهکا، بهلام که پیناسه ی نیحسانمان بو دهکات، شتیکی زیاتر
 له نیسلام و نیمان {واته: له پینچ پایهکانی نیسلام و شهش پایهکانی نیمان}،
 ناخاته پروو، بهلکو جوړو چوئیه تی مامهله کردن له گهل پایهکانی نیسلام و
 نیماندا دهخاته پروو، که نهویش بریتیه لهوه: بهجوړیک بهندایه تی بو خوی
 پهروهر دگار بکهی، که دهییی، بهچاوی عهل و دل دهییی، یان بهلای
 کهمهوه پیت وایی که نهو تو دهییی، کهواته: نیسلامه تی و مسولمانه تی و

دینداری، ویرای لایه‌نی رواله‌ت و ناشکرای - که له پینچ پایه‌کانی ئیسلام و شه‌ش پایه‌کانی ئیمان دا به‌رجه‌سته ده‌بی - به‌هه‌مان شیوه‌ دیوی په‌نهان و نه‌بینراویشی هه‌یه.

به‌لگه‌ی شه‌شهم:

ده‌توانین ئه‌وه‌ش به‌به‌لگه‌ به‌ئینینه‌وه که زانایان زاراوه‌ی (علم الظاهر) وه (علم الباطن) یان به‌کار هیناوه، یان (علم الفقه) وه (علم التقوی)، (علم الظاهر) واته: ئه‌وه‌ی که باسی رواله‌تی دینداری ده‌کات، وه (علم الباطن) یش ئه‌وه‌یه که باسی دیوی په‌نهانی دینداری ده‌کات، هه‌ل‌به‌ته (علم الباطن) ێک که له‌قورئان و سوننه‌ت هه‌ل‌ده‌هینجری، نه‌ک ئه‌وه‌ی (باطینی‌یه‌کان (الباطنیة) گوتووینه، وه (علم الفقه) ئه‌وه‌یه که باسی یاسا دیار و ناشکراکانی دینداری ده‌کات، هه‌روه‌ک (علم التقوی) ش باسی دیوی په‌نهان و شیراوه‌ی پابه‌ندی به‌ شه‌ریعه‌ته‌وه ده‌کات.

به‌لگه‌ی چه‌وتهم:

که‌سی‌ک که ریا‌باز بی واته: چه‌ج ده‌کات، نوێژ ده‌کات، رۆژوو ده‌گری، کرده‌وه‌ی باشی هه‌بی، به‌لام مادام ئیخلاصی نه‌بی، هیچی بو‌ حیساب نه‌یه، که‌واته: ئیخلاص دیوی په‌نهان و شیراوه‌ی ئه‌و کرده‌وانه‌یه‌وه ده‌بی هه‌بی، ئه‌گه‌رنا بابای نوێژکه‌رو رۆژووگر، به‌هره‌مند نابێ له‌ تاعه‌ت و عیباده‌ته‌که‌ی.

به‌لگه‌ی هه‌شته‌م:

هه‌ندی له‌زانایانی ته‌زکیه‌ ده‌لێن: رۆژوو گرتن سی جۆره: رۆژووی عه‌وام، رۆژووی خه‌واص، رۆژووی خه‌واصی خه‌واص، رۆژووی عه‌وام ئه‌وه‌یه که مرۆفه‌کان ته‌نیا دم و داوینیان به‌رۆژوویه، رۆژووی تایبه‌تان (خاص) ئه‌وه‌یه که ویرای گه‌ده‌و داوین، ئه‌ندامه‌ رواله‌تییه‌کانیشیان به‌رۆژوویه، زمانیان،

چاويان، گوييان، بهرپۇژوويه واتە: گوناھان ناكەن، پۇژووى تايبەتانی تايبەت (خواص الخواص) ئەويە كە ئەندامە پەنھانەكانيشيان بهرپۇژوويه، واتە: بەدلى و بەغايەلەش، ھەول دەدەن كە غايەلەو شتى خراپ بەسەر دلى و دەروونيان دانەيەت.

ئەوانە چەند بەلگەيەك بوون لەسەر ئەو كە: ئىسلام و مەسۇلمانەتیی، وپراى دیوى روالەت و بەرچا، دیوى پەنھان و شیراوشى ھەيە، دیارە وەك لە باسى يەكەمى ئەو زنجیرە باسەشدا گوتمان: ئیمە خوا پشتیوان بی لە درێژەى ئەو زنجیرە باسەدا دەمانەوئى باسى ئەو دیو پەنھان و شیراوشى مەسۇلمانەتیی و دیندارییە بکەین، كە زانایان وشەكانى: (تزکیه النفس)^(۱) یان (السير والسلوك)^(۲) یان (تصوف)^(۳) یان کردۆتە ناوو نیشانى.

.....

- (۱) واتە: خۇ پاك و چاك كردن.
- (۲) واتە: بەرەو خوا چوون و ئاكار جوان بوون.
- (۳) واتە: خۇ ساف و ساغ كردنەو.

پیناسەى چەند وشەو زاراوەیەك

خوینەرانی خوڤشەوویست !

ئیمە لە زنجیرە باسی چاك خوا پەرستەن و خوڤاك و چاك كردن، گەشتینە باسی سییەم، ناوو نیشانی ئەم باسەمان بریتىە لە: (پیناسەى چەند وشەو زاراوەیەك)، وەك پێشتیش ئامارەمان پێدا: شارەزایان و پەسپۆرانی بواری تەزکیەى نەفس و، مەقامى ئیحسان و، تەصەووف، چەند وشەو زاراوەیەکیان بەکار هێناون بۆ ئەو بابەتە، کە لەم باسەدا تیشکیان دەخەینە سەر:

(١) تەزکیە (التزكية):

وشەى تەزکیە وشەیهکی قورئانییەو لە چەندان ئایەت لە قورئان دا هاتو، وە وەك پێشتیش باسم کرد: لەچوار ئایەتدا، لە ئایەتى (١٢٩) و (١٥١)ى (البقرة)، وە لە ئایەتى (١٦٤)ى (آل عمران) وە لە ئایەتى (٢)ى (الجمعة) دا، خواى کاربەجى وشەى (تەزکیە)ى بەکار هێناو، وەك یەکیك لەچوار ئەركە سەرەکییەكەى پێغەمبەرى خوا (صلی الله علیه وسلم).

تنجا نایا وشه‌ی ته‌زکیه یانی چی؟

له زمانې عه‌په‌بیدا ده‌لې: (زکا الشَّيْءُ يَزْكُو زَكَاءً وَزَكَاءً، مَما وَزَادَ، وَزَكَا فُلَانٌ صَلَحَ، وَزَكَّى الشَّيْءَ أَزْكَاهُ: أَصْلَحَهُ وَطَهَّرَهُ، وَزَكَّى نَفْسَهُ: مَدَحَهَا)^(۱)، واته: (زکا الشَّيْءُ يَزْكُو زَكَاءً وَزَكَاءً) یانی: (مَما وَزَادَ) گه‌شه‌ی کردو زیادی کرد، هه‌روه‌ها (زکا فُلَانٌ) یانی: فُلَانْک‌ه‌س چاک بوو، (وَزَكَّى الشَّيْءَ أَزْكَاهُ) یانی شته‌که‌ی چاک کردو پاکی کرد، وه ده‌گوتړی: (زَكَّى نَفْسَهُ) واته: ستایشی خو‌ی کرد، که‌واته: وشه‌ی ته‌زکیه سی واتی هه‌ن: ۱- (گه‌شه‌کردن و زیاد بوون). ۲- (پاک بوون). ۳- (چاک بوون)، واته: ته‌زکیه کردنی خو‌ت یانی: تو پ‌ووحی خو‌ت په‌روهرده بکه‌ی و له‌پ‌ووی ته‌قواوه گه‌شه‌ی پی بده‌ی، وه‌له گونا‌ه‌کاری (فجور) او له‌و خه‌سله‌ته خراپانه‌ی که‌ تییدان، پاکی بکه‌یه‌وهو بژاری بکه‌ی، وه سه‌ره‌نجام چاکی بکه‌ی، واته: پاکی بکه‌ی و، چاکی بکه‌ی و، گه‌شه‌ی پی بده‌ی.

(۲) ئی‌حسان (الإحسان):

ده‌لې: (أَحْسَنْتَ: فَعَلْتَ الْحَسَنَ، كَمَا قِيلَ: أَجَادَ، أَيْ فَعَلَ الْجَيِّدَ وَأَحْسَنْتُ الشَّيْءَ: عَرَفْتُهُ وَأَتَّقَنْتُهُ)^(۲)، واته: (أَحْسَنْتَ) یانی: شتی‌کی باشت کرد، وه‌ک چو‌ن ده‌لې: (أَجَادَ) یانی: کرده‌ویه‌کی باشت نه‌نجامدا، وه (أَحْسَنْتُ الشَّيْءَ) یانی: نه‌و شته‌م ناسی، یاخود به‌ شی‌ویه‌کی باش لی‌ی شاره‌زا بووم، یاخود به‌ شی‌ویه‌کی باش نه‌نجامم دا. (الجرجاني) ده‌لې: (الإِحْسَانُ لُغَةً: فِعْلٌ مَا يَنْبَغِي أَنْ يُفْعَلَ مِنَ الْخَيْرِ)^(۳) واته: ئی‌حسان بریتیه له‌وه که کرده‌ویه‌کی باش که پی‌ویسته نه‌نجام بدری، نه‌نجام بدری.

(۱) المعجم الوسيط ۳۹۶، المصباح المنير، للفيومي ۱۰۳.

(۲) المصباح المنير، ص ۷۴.

(۳) التعريفات، ص ۲۰.

تَنَجَا (الجرجاني) دوايي له پرووی زاراوه ییوه پیناسه ی ئیحسان دهکات و دهلی: (الإحسان: هو تَحَقُّقُ فِي الْعِبُودِيَّةِ عَلَى مَشَاهِدِ حَضَرَةِ الرِّبَوِيَّةِ بِنُورِ الْبَصِيرَةِ)^(۱)، ئیحسان: بریتیه له لهخودا هیئانه دی به ندایه تی بی خوا، به شیوهیه که تو په روهردگار دهینی به نووری به صیرهت و دل، واته: به شیوهیه که به ندایه تی بی خوا په روهردگار بکهی که تو چاوت له په روهردگار، به لام چاوی به صیرهت و په نهان.

دیاره پیغه مبه ریش (صلی الله علیه وسلم) هر ئاوا پیناسه ی ئیحسانی کردوه، وه که ده فرموی:

(أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ) رواه مسلم

۱، که پیشت فرموده که مان به ته وایی هیئا.

(۳) ته صه ووف (التصوف):

(التَّصَوُّفُ طَرِيقَةُ سُلُوكِيَّةٍ قِوَامُهَا التَّقَشُّفُ وَالتَّحَلِّي بِالْفَضَائِلِ لِتَرْكُو النَّفْسَ وَتَسْمُو الرُّوحَ، وَالصُّوْفِيُّ مَنْ يَتَّبِعَ طَرِيقَةَ التَّصَوُّفِ، وَالْعَارِفُ بِالتَّصَوُّفِ، وَأَشْهُرُ الْأَرَاءِ فِي تَسْمِيَّتِهِ، أَنَّهُ سُمِّيَ بِذَلِكَ لِأَنَّهُ يُفَضَّلُ لِبَسِّ الصُّوفِ تَقَشُّفًا)^(۲)، ته صه ووف: بریتیه له ریبازیکی ره وشت و ئاکاری، که بنچینه کهی (به پیی قسه ی ئه و)، بریتیه له دنیا به کهم گرتن و، سه ختگیری له ژبان و گوزهراندا، وه خورازاننده وه به سیفه ته به رزه کان، تا کو نه فس پاک بی، وه روو به رز بیته وه، وه صوفی به که سی که ده گوتری، که به دوا ی ریبازی ته صه ووف ده که وی، وه شاره زایه له و بواره دا، وه ناوبانگترین بوچوونیش له باره ی هوکاری ناوړانی ئه و بواره ی ته زکیه وه، به ته صه ووف، ئه وهیه که ربوړانی ئه و رییه وایان به باشت زانیوه: به رگی خوری (صوف) له بهر بکهن، له بهر ئه وه ی خاکی بوون و کهم مه سره فی زیاتری تیاده.

(۱) التعريفات، هه مان لاپه ره.

(۲) المعجم الوسيط ص ۵۲۹.

(ابن تیمیة) په حمه تی خوی لیبی، له باره ی ته ووه که نایا وشه ی (تصوف) یان (صوفیة) له چیه وه هاتوه؟ له (مجموع فتاوی) که ی خویدا ده لی:

(أَمَّا لَفْظُ الصُّوفِيَّةِ فَإِنَّهُ لَمْ يَكُنْ مَشْهُورًا فِي الْقُرُونِ الثَّلَاثَةِ، وَإِنَّمَا أَشْتَهَرَ التَّكَلُّمُ بِهِ بَعْدَ ذَلِكَ، فَقِيلَ: إِنَّهُ نِسْبَةٌ إِلَى أَهْلِ الصُّفَّةِ وَهُوَ غَلَطٌ، لِأَنَّهُ لَوْ كَانَ كَذَلِكَ لَقِيلَ: صُفِّي، وَقِيلَ نِسْبَةٌ إِلَى الصَّفِّ الْمَقْدَمِ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ، وَهُوَ أَيْضًا غَلَطٌ، فَإِنَّهُ لَوْ كَانَ كَذَلِكَ لَقِيلَ: صَفِّي، وَقِيلَ نِسْبَةٌ إِلَى الصَّفْوَةِ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ، وَهُوَ غَلَطٌ لِأَنَّهُ لَوْ كَانَ كَذَلِكَ لَقِيلَ: صَفْوِي، وَقِيلَ: وَهُوَ الْمَعْرُوفُ إِنَّهُ نِسْبَةٌ إِلَى لُبْسِ الصُّوفِ)^(۱).

واته: وشه ی (صوفیة) له سی سده کانی پیشو (دوای پیغمبر (صلی الله علیه وسلم)) نه ناسراوه به کارنه هاتوه، به لکو دواپی ته وشه به کارهاتوه، نجا هندیکیان گوتوویانه: ته وه پالده درته لای (صوفه)، {صوفه شوینیک بووه که ژماره یه که له هاوه لانی پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) که زگورتی و بی ژن و مال بوون له مزگه وتی پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) ته وی شوینی نیشته جیبوونیان بووه} به لام ته وه هله یه، چونکه ته گهر و ابوویه، دهبوویه بگوتری: (صوفی)، وه هندیکیان گوتوویانه: وشه ی (صوفی) یان (صوفیه) پالده و ته لای صف که له بهر دهستی خوادا، یاخود له خزمه تی خوادا به ندایه تی ده کن، (یان جهاد ده کن، یان تاعه ت ده کن به گشتی)، به لام ته وه ش هله یه، چونکه ته گهر و ابوویه، دهبو بگوتری: (صوفی)، هندیکیش گوتوویانه: پالده و ته لای (الصّفوة، الصفوة من خلق الله)، واته: ته وانه ی که هله ژارده ی دروستکراوانی خوان، به لام ته وه ش هله یه، چونکه ته گهر و ابوویه، دهبو بگوتری: (صوفیه)، هندیکیش گوتوویانه: پالده درته لای (صوف)، واته: له بهر کردنی بهرگی خوری، که ته وه دپاره زیاتر ناسراوه.

(أبو الفتح البستي) که ته‌ویش یه‌کیکه له زانایانی بواړی ته‌زکیه‌و عیرفان و ته‌سه‌ووف له‌وباره‌وه شیعړیکې گوتوه ده‌لې:

تَخَالَفَ النَّاسُ فِي الصُّوفِيِّ وَاجْتَلَفُوا جَهْلًا وَظَنُّوا أَنَّهُ مُشْتَقٌّ مِنَ الصُّوفِ
وَلَسْتُ أَمْنَحَ هَذَا الْإِسْمَ إِلَّا قَتَى صَافِي فَصُفُوِي حَتَّى سَمِّيَ الصُّوفِيَّ.^(۱)

واته: خه‌لک له‌باره‌ی صوفیه‌وه راجیایی و مشت و مریان هه‌بووه، (که نایا له‌چیه‌وه هاتوه؟) به‌نه‌زانی، وه گومانیان وابووه که: له وشه‌ی (صوف) که خورییه، وه‌رگیراوه، به‌لام من‌ئو ناوه‌ته‌نیا به‌که‌سیک ره‌وا ده‌بینم که خو‌ی صاف کردو‌ته‌وه و صاف بو‌ته‌وه، تا‌کو نا‌ونراوه به‌ صوفیی، که‌واته: به‌پیی قسه‌ی ئه‌و بی له (صفا و) وه هاتوه.

به‌لام له‌راستییدا ئه‌وه‌ی که سه‌رجه‌م زانایان ته‌به‌ننیاں کردوه و به‌راستیان زانیوه، ئه‌وه‌یه که له وشه‌ی (صوف) هاتوه، له سو‌نگه‌ی ئه‌وه‌وه که ئه‌وکاته ئه‌وانه‌ی که زیاتر جه‌ختیان کردو‌ته‌وه له‌سه‌ر خوا‌په‌رستی‌ی و دنیا به‌که‌م گرتن، به‌رگی خوریان پو‌شیه‌وه.

٤) رۆیشتن و ره‌فتار و ئاکار (السير والسلوك):

چو‌نیه‌تی به‌ره‌و خوا چوون و مامه‌له له‌گه‌ل خوا کردن، وه چو‌نیه‌تی ره‌فتار و هه‌لسوکه‌وت کردن له‌گه‌ل خه‌ل‌کدا، که ده‌بی به‌شیوه‌یه‌که بی شه‌ریعت دیاری کردوه. ئنجا ئه‌گه‌ر ته‌ماشاکه‌ین ده‌بینین دینداری به‌گشتی له‌ دوو شتدا به‌رجه‌سته ده‌بی، که ده‌توانین بلیین: (التقوى، والإحسان) یان (التقوى، وإصلاح ذات البین) یان (إسلام الوجه لله، والإحسان) یان (عبادة الله، وفعل الخير)، که هه‌ر چواریان له نایه‌ته‌کانی قور‌ئاندا هاتوون:

١- ئه‌مما وشه‌ی ته‌قوا و ئی‌حسان له‌چه‌ند شو‌ئینک له قور‌اندا به‌یه‌که‌وه هاتوون، بو‌ وینه: له سوور‌ه‌تی (النحل) دا ده‌فه‌رموی:

.....

(١) إيقاظ الهمم في شرح الحكم/ به‌رگی ١ لا ٦.

﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ﴾ (۱۲۸)

واته: ینگومان خوا له گه‌ل ټهو که‌سانه‌یه که پارېژيان کردوه، وه‌له گه‌ل ټهو که‌سانه‌دایه که چاکه‌کارن، یانی له‌نیوان خو‌یان و خوادا، پارېژکارن، وه له‌نیوان خو‌یان و خه‌ل‌کدا، چاکه‌کارن.

۲- هه‌روه‌ها له سووره‌تی (الأنفال) دا خوی په‌روهردگار ده‌فه‌رموی:

﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ﴾ (۱)

واته: پارېژ له‌خوا بکه‌ن و په‌یوه‌ندی نیوانتان چاک بکه‌ن، که‌واته: ټه‌وش دیسان بریتیه له‌خوا په‌رستیی و خه‌ل‌ک دوستیی، یان پارېژکاری و چاکه‌کاری.

۳- وه له‌سووره‌تی (النساء) دا ده‌فه‌رموی:

﴿وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ﴾ (۱۲۵)

ده‌فه‌رموی: دینداری کی باشته له‌هی که‌سیک که پروی خوی به‌خوا سپاردوه بو خوا ملکه‌چه، به‌روال‌ت و په‌نهان بو‌خوا ملکه‌چه، وه له گه‌ل خه‌ل‌کیشدا چاکه‌کاره؟.

۴- له سووره‌تی (الحج) یشدا ده‌فه‌رموی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ
وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ (۷۷)

واته: ټهی ټه‌وانه‌ی ټیمان‌تان هی‌ناوه! ر‌کوع به‌رن و سه‌جده به‌رن و، په‌روهردگارتان په‌رستن، وه چاکه بکه‌ن، به‌ل‌کو سه‌رفراز بن، واته: خوا په‌رستیی و خه‌ل‌ک دوستیی بکه‌ن، بویه من ټهو ته‌عبیره‌م به‌کار هی‌ناوه که: ټیسلام له دوو وشه‌دا کورت ده‌بیته‌وه: (خوا په‌رستیی و خه‌ل‌ک دوستیی)، وه (عبدالقادری) گه‌یلانیی ر‌ه‌حمه‌تی خوی لی‌بی ده‌لی: ټیسلام له دوو وشه‌دا خولا‌صه ده‌بیته‌وه: (صدق مع الحق، خلقت مع الخلق) راستیی له گه‌ل حه‌قدا (له گه‌ل خوادا) و چاکیی و

پهشت بهرزیی له گه‌ل خه‌ل‌کدا، به‌نده‌یه‌کی راست و چاک به بو خوا، وه په‌وشت و نا‌کارت به‌رزو په‌سندو جوان بی له گه‌ل خه‌ل‌کی خوا‌دا.

ئجایه‌کی بوی هه‌یه بلی: ئنجا ئایا چو‌ن به‌ره‌و خوا ده‌چین؟ که دیاره‌ من یه‌کی له کتیبه‌کانی خو‌م نا‌واناوه (پ‌ی‌گای صالح بو‌ون و به‌ره‌و خوا‌چو‌ون)، (طریق الصلاح والسیر إلى الله).

له وه‌لام‌دا ده‌ل‌ین: نه‌وه ته‌عبیریکی ره‌مزییه‌و له قور‌ئانی‌شدا هاتوه، وه‌ک خوا فەر‌موویه‌تی:

﴿فَقَرُّوا إِلَى اللَّهِ...﴾ (٥٠) الذاریات.

واته: مه‌به‌ست نه‌وه نیه که خ‌وای په‌روه‌رد‌گار شو‌ین‌یکی دیاریی ک‌راوی هه‌بی و، ئیمه‌ش بوی ب‌چین! هه‌لبه‌ته خ‌وای په‌روه‌رد‌گار له‌سه‌ر عه‌رشی خو‌یه‌تی به‌و شو‌یه‌یه که بو‌خوا شایسته‌یه، له سه‌رووی در‌وست‌ک‌راوه‌کانی خو‌یه‌تی، وه‌ک فەر‌موویه‌تی:

﴿ثُمَّ أَسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ﴾ (٤) السجدة.

به‌لام گر‌نگ نه‌وه‌یه خه‌ل‌ک ناتوانن ب‌چن بو خ‌زمه‌ت خ‌وای په‌روه‌رد‌گار له‌م ژیا‌نی د‌نیا‌یه‌دا، نه‌دی مه‌به‌ست چیه‌یه له وشه‌ی به‌ره‌و خوا چو‌ون؟ واته: به‌ره‌و نه‌وه ب‌چی که خوا پی‌ خو‌شه، نه‌و کارو ک‌رده‌وانه ب‌که‌ی که خوا پی‌یان را‌زییه، واته: به‌ره‌و ره‌زامه‌ندیی خوا ب‌چی، وه‌ک له قور‌ئان‌دا هاتوه:

﴿يَتَغَوَّنَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا﴾ (٨) الحشر.

واته: به‌خششی خواو ره‌زامه‌ندیی خوا دا‌وا‌ده‌که‌ن، ئنجا ئایا له قور‌ئان‌دا زا‌راوه‌ی به‌ره‌و خوا چو‌ون به‌کار هاتوه؟ به‌لی، له سو‌وره‌تی (الذاریات) دا ده‌فه‌رم‌وی:

﴿فَقَرُّوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكُم مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ﴾ (٥٠)

واته: بو‌لای خوا را‌ب‌که‌ن، بی‌گومان من له‌لای نه‌وه‌وه، بو‌ئی‌وه، تر‌سی‌نه‌ریکی دیارو ئاش‌ک‌رام، هه‌روه‌ها له‌سو‌وره‌تی (الصافات) دا خ‌وای بی وینه له‌سه‌ر زما‌نی پی‌غه‌م‌به‌ر ئی‌براهیم علیه السلام ده‌فه‌رم‌وی:

﴿وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَىٰ رَبِّي سَيِّدِينَ﴾

واته: من به‌رهو په‌روه‌رد گارم ده‌چم، وه‌خوا رېنماييم ده‌کات، ئيبراهيم کاتي له عېراق ته‌نگي پې هه‌لچنرا، نه‌مروودو دارو ده‌سته‌که‌ي ټاگريان بو کرده‌وهو خستيانه نيو ټاگري سووره‌وه، به‌لام خواي بالاده‌ست ده‌ربازي کرد، دوايي ئيبراهيم عليه السلام به‌فه‌رمانی خوا چوو يو‌شام و له‌وي ته‌وه‌ي فه‌رموو، که‌واته: ئيبراهيم وشه‌ي به‌رهو خواچووني به‌کاره‌ي‌ناوه، من به‌رهو په‌روه‌رد گارم ده‌چم واته: به‌رهو ته‌و شوينه ده‌چم که ده‌توانم خواپه‌رستیی باشتري لي‌بکه‌م و هيچ به‌ره‌پرچ و ټاسته‌نگيک له به‌رده‌مدا نابي و، ده‌توانم به‌و شيويه دينداري بکه‌م که خوا فه‌رمانی پې کردووم.

٥) التخلية من الرذائل، والتحلية بالفضائل:

واته: بزارکران له سيفه‌ت و خوو خده په‌ست و نرم و خراپه‌کان، وه‌رازي‌ندرانه‌وه به سيفه‌ته به‌رزو په‌سنده‌کان، ټنجا له راستييدا هه‌موو ديندارييش نه‌ک هه‌ر لايه‌نی ته‌زکيه‌و ئي‌حسان بگره هه‌موو دينداري و مسو‌لمانه‌تيي له‌و دوو لايه‌نه‌دا کورت هه‌لدي، که ټينسان خو‌ي له سيفه‌ته خراپه‌کان بزار بکات و پاک بکاته‌وه، که خراپترين سيفه‌ت بريتيه له شيرک، وه‌ک په‌يوه‌ندي نيوان خو‌مان و خوا، وه خراپترين سد‌فه‌ت‌يش بريتيه له زولم، وه‌ک په‌يوه‌ندي له نيوان خو‌مان و خه‌لک‌دا. وه خو‌ جوانکردن و رازاندنه‌وه به سيفه‌ت و ټاکاره به‌رزو په‌سنده‌کان، که باشتري سيفه‌ت‌يش بريتيه له خوا به‌يه‌ک‌گرتن، (توحيد) و ته‌نيا خوا په‌رستن، وه په‌يوه‌ندي نيوان خو‌مان و خوا، وه باشتري سيفه‌ت‌يش له‌نيوانی خو‌مان و خه‌لک‌دا، بريتيه له داد‌گه‌ري، که‌واته: دينداري به گشتي بريتيه له خو بزارکردن له سيفه‌ته خراپه‌کان، وه خو‌رازانده‌وه به سيفه‌ته باشه‌کان.

٦) (التَّحَلِّي مِنْ كُلِّ خُلُقٍ دَنِيٍّ، وَالتَّحَلِّي بِكُلِّ خُلُقٍ سَنِيٍّ؛

واته ته صه ووف، یان مه قامی نیحسان، بریتیه له خوده رباز کردن له هه موو
 ٲاکاریکی نزم و په ست، وه خوړازاندنه وهی به هه موو ٲاکاریکی به رزو جوان.
 ته مانه چهند وشهو ته عبیریک بوون، که زانایان وهک زار او به کاریان هیٲان و
 ناساندن و پیٲناسه کردنی ته وهی که ئیمه ناومان لیٲناوه: (چاک خوا پهرستن و،
 خو پاک و چاک کردن)، یان (گیانی ژیان)، ده میٲیتته وه بلیم: که به ناو له خوٲنان و،
 شیعار به رز کردنه وهی بی نیوهرؤک و کردار، ئینسان هیچی پیٲی نابری، تنجا
 چ له بواری ته زکییهی نه فس دا، چ له بواری شوین که وٲنی پیٲشینی چاکدا،
 چ له بواری کاری ئیسلامییدا، چ له بواری ته نجامدانی نیوژو تاعه تدا، له
 هه موو بواره کاندا، مروؤف به ناو و نشان، هیچی ده ستگیر نابی، به لکو ده بی
 جهخت بکاته وه له سهر ته وهی که ته و ناو و نیشانه، نیوهرؤکی هه بی و، ته و شیعاره
 کرداری له گه لدا بی، وه ته و روا له ته دیوه، په نهانه کهی له گه لدا بی، هه ربویه ش
 خوا سبخانه و تعالی له سووهرتی (الماعون) دا ده فهرموی:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْإِيمَانِ ﴿١﴾ فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ
 الْإِيمَانَ ﴿٢﴾ وَلَا يَخُصُّ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ ﴿٣﴾ فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ﴿٤﴾
 الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ﴿٥﴾ الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ ﴿٦﴾ وَيَمْنَعُونَ
 الْمَاعُونَ ﴿٧﴾﴾

که ته و سووهرته کورته پیو یسته زؤر چاک سهرنجی بدهین، خوا ده فهرموی:
 به ناوی خوی به به زیهی و به خشنده، ئایا ده زانی کی بروی به دین نیه؟ (دین
 واته: ئیسلام، یاخود سزاو پا داشت)، ته و که سه بروی به دین نیه، که پال
 به هه تیوه وه ده نیٲ و تیٲی ده خوړی (له حیاتی ته وهی هاوکاری بیکا و دهستی
 به سه ردا بیٲی)، وه هانی خه لک نادات بو ناندان به هه ژارو نه داران، سزای سهخت

بۇ ئەو نوپۇز كەرانەى كە لەنوپۇزەكانيان بىئاگان، (نوپۇزەكەيان وایان لىئاكات بەزەيان ھەبى بەرانبەر بەھەژارو نەدارو لىقەوماوان)، ئەوانەى كە رىبابازىي دەكەن (واتە: ئەو نوپۇزەى كە دەيكەن، مادام رەحم و بەزەيان تىدا پەيدا نەكات و مادام نىوەرۇكى لەگەلدا نەبى، ئەو ديارە ھەر بۇ رىبابازىيە) وە ئەوانە كە ھاوکارىي لە خەلک دەگرەنەو. كەواتە: نوپۇز دەبى ئىنسان چاك بىكات، وە دەبى روالەت، دیو پەنھانەكەى لەگەلدا بى، كەئەو دیو پەنھانە بەچى دەزانىن ھەيە؟ بەرەفتارو ئاكارەكانى ئىنسان و بەمامەلەى پەسندو جوانى ئىنسان لەگەل خوائ پەرورەدگارو لەگەل خەلکدا، لەویدا بەرجەستە دەبى^(۱).

(۱) لە كىتەبى (رەوشت و ئاكارى ئىسلامىي) دا، لە ھەرسىك بازەنى مامەلە لەگەل (خۇ) و(خا) و (خەلک) دا، سەدو پەنجاو پىنج (۱۵۵) رەوشت و ئاكارى بەرزو پەسندمان خستۇتە پرو، كە ئىستا كارى لەسەر دەكرىت بۇ چاپكرىدن.

په یوه نډی نیوان ئیسلام و ته زکیه ی نه فس

له م دهرسه ماندا مه سه له یه ك پروون ده كه مه وه، كه به به ی لی حالی بوونی، ئینسان دوو چاری هه له و لادان ده بی: ئایا ته زکیه ی نه فس و ئیسلام په یوه نډیان چونه؟! وه ئایا ته زکیه ی نه فس، یان ئیحسان، یا دیوی په نهانی خوا په رستیی، پیگه ی له ئیسلام دا چیه؟ ده توانین له سی خالدا ته عبیر بکه یین له په یوه نډی نیوان ئیسلام و ته زکیه ی نه فس، یا خود پیگه ی ته زکیه ی نه فس له ئیسلامدا:

یهك: ئیسلام بریتیه له (هه موو - كل -)، به لام ته زکیه ی نه فس بریتیه له (بهش - جزء -) به لی: ئیسلام (كل) هو ته زکیه ی نه فس (جزء) ه، كه واته: به كار كردن به ته زکیه ی نه فس، مانای وانیه ئیسلاممان هه موو ده ستگیر بووه، چونكه ئیسلام (هه موو) ه و، ته زکیه ی نه فس (به شیک) ه له و (هه موو) ه، كه ئیسلامه.

دوو: ئیسلام په یوه نډی به تاك و خیزان و، كو مه لگا و ده ولت و، دهر و دهر وون و، مزگه وت و بازار و، هه موو لایه ن و رپه ه نده كانی ژیان ی ئینسان وه هه یه، به لام ته زکیه ی نه فس زیاتر په یوه سته به پروو حه وه، په یوه سته به دهر وون و لایه نی په نهانی ئینسان وه.

س: به به ی وهر گرتنی ئیسلام {واته: ئیسلام (هه موو) ی} وه به به ی ئیمان هینان به ئیسلام و به به ی قه بوول كردنی ئیسلام، ئینسان نایته مسولمان، به لام به به ی ته زکیه ی نه فس ئینسان ههر مسولمانه، به لام نایته مسولمانی کی باش،

به‌لام دهبی وریا بین! به‌بی ته‌زکیه‌ی نه‌فس، به‌و واتیه‌نا، که ئینسان هیچ پشک و به‌شی نه‌بی له دیوی په‌نهان و شیراوه‌ی دینداریدا، نه‌خیر به‌و مانایه‌نا، چونکه ئینسان ته‌گه‌ر هیچ پشک و به‌شی له‌و دیوه‌ په‌نهنای خواپه‌رستییدا نه‌بی، مانای وایه‌ ته‌وه‌ حاله‌تی وه‌ک حاله‌تی نیفاقه، وه‌ وه‌ک حاله‌تی عه‌ربه‌ ده‌شته‌کییه‌کانه، که خوی کاربه‌جی نه‌فی ئیمانی لی‌کردن، وه‌ک خوی زانا فهرمویه‌تی:

﴿قَالَتِ الْأَعْرَابُ ءَإِذَا قُلٌّ لَّمْ تُوْمَسُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ
الْإِيْمَنُ فِي قُلُوبِكُمْ﴾ (١٤) الحجرات.

وه به‌بی ئیمانی‌ش ئینسان سه‌رفراز نابی، وه‌ ناچیت به‌هه‌شتیش.

به‌لکو لی‌رده‌ا مه‌به‌ستم له‌ ته‌زکیه‌ی نه‌فس ته‌وه‌یه‌ که ئینسان کاری زور له‌سه‌ر نه‌فس و ده‌روون و دیوی په‌نهنای خوی بکا، وه‌ چاو له‌سه‌ر کرده‌وه‌کانی و، خوا په‌رستییه‌کانی و، هه‌لس و که‌وته‌کانی ورد بکاته‌وه، که هه‌موویان په‌یوه‌ست بن به‌ر ه‌زامه‌ندی خواوه‌و، ئیخلاصی ته‌واویان تیدا‌بی، به‌لی، به‌و واتیه‌یان، ئینسان به‌بی ته‌زکیه‌ی نه‌فس، نایته‌ مسولمانیکی تیرو ته‌واو، که‌واته: وه‌ک چو‌ن زانیاری ته‌فسیر بو‌ چاک تی‌گه‌یشتنی قور‌ئانه، وه‌ زانیاری ته‌ج‌وید بو‌ چاک خو‌یندنی قور‌ئانه، وه‌ زانیاری فیه‌وه‌ ئوصو‌لی فیه‌قه، بو‌ چاک تی‌گه‌یشتنی هو‌کمه‌کانی قور‌ئان و سونه‌ته، وه‌ وه‌ک چو‌ن زانیاری عه‌قیده بو‌ تی‌گه‌یشتن له‌ ئیمان و پایه‌کانی ئیمان پی‌ویسته، به‌هه‌مان شی‌وه‌ عیلمی ته‌زکیه‌ش پی‌ویسته بو‌ چاک خواپه‌رستی ته‌نجامدان، وه‌ باش به‌رپ‌وه‌ بردنی ئیسلام، وه‌ خو‌ پاک و چاک‌کردن، بو‌ روون بو‌ونه‌وه‌ی مه‌به‌ست ده‌توانین چه‌ند وینه‌یه‌ک به‌یینه‌وه‌:

وینه‌ی به‌که‌م: نو‌یژ کردن: که‌سی‌ک که‌ نو‌یژ‌ه‌که‌ی هه‌روا به‌ ها‌که‌زایی ده‌کات، به‌لکو جاری واهیه‌ ته‌عبیری: (بانو‌یژ‌ه‌کانمان له‌کو‌ل بکه‌ینه‌وه‌) به‌کار‌دینن، ته‌وه‌ نو‌یژ‌ی له‌لا وه‌ک کو‌ل و بار‌یکه‌و ده‌یه‌وی لی‌ی ده‌رباز بی‌! ئنجا ته‌وه‌ له‌کو‌ی؟ و ته‌وه‌ له‌کو‌ی، که‌ پی‌غه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) کاتی کاتی نو‌یژ‌ ده‌هات، ده‌یفه‌رموو: (أَرِحْنَا بِهَا يَا بِلَالُ)^(١)، واته: ته‌ی بیلال!

بەنويژ ئاسوودەمان بىكە، واتە: بانگ بلى، با نويژەكەمان بىكەين و ئاسوودە بىين، ئەوكەسەى كە نويژ بەمايەى ئاسوودەيى دادەنى و، دەلى: (أَرْحَنَّا بِهَا)، زۆر جيايە لەوہى نويژ بە كۆلئىك دادەنى و دەلى: (أَرْحَنَّا مِنْهَا)، واتە: دەربازمان بىكە لىي!.

ويئەى دووہەم: رۆژووى مانگى رەمەزان: ئەوہ لەكۆى كە تۆ موشتاق و تامەزۆرۆ بيت كە مانگى رەمەزان دى، بۆ ئەوہى مەجالىكى چاكترت دەست بىكەوى بۆ قوولكردەوہى پەيوەندىي لەگەل خوا، گەرم و گوركردى پەيوەندىيت لەگەل خواى پەرورەدگاردا، وەك خوا پەرستىي و، وەك ئەنجامدانى كردهوہ چاكەكان، كە پىغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم) لە مانگى رەمەزاندا، لە بوارى دەور كردهوہى قورئان و بەخشىن و تاعەتدا، زياتر خۆى ماندوو كردهو، وەك لە صەحىحى بوخارىيدا ھاتو، وە ئەوہ لەكۆى كە تۆ رەمەزان وەك مانگىكى مەترسىي لىكراو، دابىي!

ويئەى سىيەم: حەج و عومرە: ئەوہ لەكۆى، كە يەكى بچى حەج يان عومرە يان ھەردووکیان بەيەكەوہ ئەنجام بداو، ئەو گەشت و سەفەرە بە گەورەى سەفەرەن (سید الأسفار) لەقەلەم بدات، لەبەر ئەوہى دەچىت زيارەتى مالى خوا دەكات، دەچىتە مزگەوتى حەرەرام، وە دەچىتە مزگەوتى پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم)، وە بە ئىشتىياق و تامەزۆرىيەوہ پىويستىيەكانى حەج و عومرە ئەنجام دەدات، وە ئەوہ لەكۆى كە كەسىك پىيوايە حەج بارىكەو، مادام حەجى لىكەوتو، دەبى لەكۆل خۆى بكاتەو، ياخود خۆى پىوہ ھەلكىشى و بۆ ئەوہى پىي بگوترى: فلان دەچىتە حەج؟!.

ويئەى چوارەم: زەكات دان و مال بەخشىن: ئەوہ لەكۆى، كە تۆ خوا خوات بى كەسىكت لى ھەلكەوى، ھاوكارىي بىكەى و پىي بىبەخشى، لەبەر ئەوہى ئەو مال و سامانە ئەمانەتى خوايەو پىت وابى، دەبى بىگەيەنيە شوينى خۆى! وە ئەوہ لەكۆى بابايەك زەكات بداو، كۆلئى منەت و فیزو كەشخەى پىوہ بكاو بلى: ئەوئەندەم زەكات داو، دام بە فلان كەس و فلان كەس؟!.

وینهی پینجهم: زیکر کردن: ئەو له کوێ که تو یادی خوا بکە ی بە دلێکی گەرم و گور، بە شیوێهێک پیت خوشنەبی کهس پیت بزانی! وه ئەو له کوێ که مروف یادی خوا بکات، بە لام زیاتر حالەتیکی روو دەربایسی و رواله تی پیوه دیاری؟!

ههروهها هه‌موو ئەو تاعه‌ت و چا‌کانه‌ی که پ‌ی‌ویسته ئ‌ینسان پ‌ی‌ان له‌خوا نزیک ب‌یت‌ه‌وه، ئە‌گەر ب‌یت و حاله‌تی پ‌ه‌نه‌انیان ت‌یدا ه‌ب‌ی، ئە‌و حاله‌ته‌ی که شه‌ریعه‌ت دا‌وای کرد‌وه، حاله‌تی چ‌یژتن و تام‌کرد‌نیان ت‌یدا ب‌ی، ئە‌وه ز‌ۆر ج‌یا‌یه له‌وه‌ی که ته‌ن‌یا که‌له‌ش‌یک و ر‌واله‌ت‌یک و د‌یک‌ۆر‌یک بن، ب‌ۆ‌یه ئ‌یمه پ‌ی‌ویست‌یمان به‌ زان‌ستی ته‌زکیه‌ی نه‌فس ه‌یه‌و، پ‌ی‌ویست‌یمان به‌ زان‌ستی ئ‌ی‌حسان ه‌یه‌، تا‌کو خ‌وا‌په‌رستی و د‌ین‌داری‌مان، ئە‌و ر‌وو‌حه‌ی ت‌یدا ب‌ی و ئە‌و دی‌وه پ‌ه‌نه‌ان و ش‌یراو‌یه‌ی ت‌یدا ب‌ی، که ته‌ن‌یا خ‌وا س‌بحانه و تعالی ده‌بی‌نی، وه‌ک پ‌ی‌عه‌م‌به‌ری خ‌وا (صلی الله علیه وسلم) ده‌فه‌رم‌وی:

(إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُورِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ) أخرجه أحمد برقم (٧٨١٤)، ومسلم برقم (٢٥٦٤)، وابن ماجه برقم (٤١٤٣)، وأخرجه أيضًا: إسحاق بن راهويه برقم (٣٧٩)، وابن حبان برقم (٣٩٤)، والبيهقي في شعب الإيمان برقم (١٠٤٧٧)، والدليمي برقم (٦١٤).

واته: خوا ته‌ماشای ره‌نگ و روو و مال و سامانتان ناکات، به‌ل‌کو ته‌ماشای دل‌ه‌کانتان و کرد‌ه‌ه‌کانتان ده‌کات.

به‌ل‌ی پ‌یش‌ی خوا ته‌ماشای دل و ده‌روونه‌کانمان ده‌کات، ج‌یی سه‌رنجی خوا دل‌ه‌، ج‌یی سه‌رنجی خوا به‌ر له‌وه‌ی که له‌ش (قالب) ب‌ی، دل (قلب)، پ‌اشان خوا ته‌ماشای کرد‌ه‌ه‌کان ده‌کات، ئە‌و کرد‌ه‌وانه‌ش ئە‌گەر له‌ دل‌یک‌ی ساف و ساغه‌وه نه‌هات‌بن، ئ‌نجا: نو‌ژ‌ه، ر‌ۆژ‌رویه، ه‌ج و عوم‌ر‌یه، ک‌ۆچ‌کردن و ج‌یهاده، زی‌ک‌رو یادی خ‌وا‌یه، مال به‌خشینه، ه‌ه‌ل‌سو‌که‌وتی چاکه، فه‌رمان به‌چاکه و ر‌ی‌گ‌ری له‌ خ‌را‌پ‌یه، ص‌یله‌ی ره‌حمه، ه‌ه‌موو ئە‌وانه ئە‌گەر له‌ دل‌یک‌ی ساف و ساغه‌وه سه‌رچاو‌یه‌ان نه‌گرت‌ب‌ی و ئ‌ی‌خلاصیان ت‌یدا نه‌ب‌ی، ئە‌وه ج‌یی ئ‌یعتیباری خ‌وای په‌روه‌رد‌گار نین و خ‌وای په‌روه‌رد‌گار به‌ته‌م‌اشا کرد‌نی ئ‌یعتیبار ب‌ۆ‌دانان، ته‌ماشایان ناکات.

ئىنجا لە راستىدا ئىنسان كاتىك كە حالەتى تەزكىيە نەفسى بۇ پەيدا دەيى، ئەو كاتە ئەگەر دەستەلاتى ھەيى، ئەگەر مال و سامانى ھەيى، ئەگەر زانستى ھەيى، ئەگەر پىگەي كۆمەلەيى ھەيى، ھەموو ئەوانە وەك نىعمەتى خوا تەماشى دەكا، وە شوكرى خوا لەسەر ئەو نىعمەتەنە دەكا، شوكرى خواش برىتيە لەوہى ئەو نىعمەتەنە لە رەزامەندىيى خوادا بەكار بەيتىن.

بەللى، تەزكىيە نەفس و تەصەووف، نەشتىكى جىايە لە ئىسلام، وەك نەيارەكانى عىرفان و تەصەووف و تەزكىيە نەفس دەللىن، وە نەجۇرىكىشە لە ئىسلام و بەدىلە بۇ ئىسلام، وەك ھەندىك لە پەپرەوان و شوئىنكەوتوانى بەھەلەداچووى بواری تەصەووف گومان دەبەن، بەلكو تەزكىيە نەفس بەو چەمەك و واتايە كە باسما كەرد: دىوى پەنھانى مەسولمانەتییەو دىوہ شىراوہكەيەتى و، برىتيە لە مەسولمانەتییى و دىندارىيى چاكتر و ئىكتىفا نەكەردن بەئەندازەيەكى كەمى دىندارىيى.

ئىنجا ژمارەيەك لە زانايان و شارەزايانى ئىسلام - وەك پىشتەر باسما كەرد - لەو لايەنەدا قوول بوونەتەو، وە كۆمەلەك كىتب و سەرچاويان بۇ بەرھەم ھىناوين، بۇ ئەوہى ئىمە لەو رۆوہەو خۇمان پەرورەدە بكەين، وەك چۆن زانايانى بواری فىقھو ئوصووللى فىقھ، وە زانايانى تەفسىرو زانايانى فەرمودەناسىيى، وە زانايانى بواری ئوصووللى دىن و عەقىدە، وە زانايانى مېژوو، ھەرۋەھا شارەزايانى زمانى عەرەبى، ھەموويان كۆمەلەك كىتەيان بۇ بەرھەم ھىناوين لەو بوارانەدا، بەھەمان شىوہش كۆمەلەك لە زانايان و پىشەوايانمان خوا لە ھەموويان خۆشەيى، كۆمەلەك كىتب و بەرھەميان خستووينەتە بەردەست، كە لەرووى رۆوحىي و دەروونىيەو، خۇمان زياتر پەرورەدە بكەين، وە زياتر خۇمان گەشە پى بەدين.

ئىنجا لىرەدا پىويستە ئامارە بەشتىكى دىكەش بكەم، سەبارەت بەوانەي كە تىيىنى زۆريان ھەبوون، لەسەر تەصەووف، بۇ ئەوہى تووشى زۆلم نەيىن، ئەویش ئەوہە كە ھەندى لەزانايان، بەتايبەت ئەوانەي كە نازناو سەلەفىين، {سەلەفىي} بەو واتا عورفىيەي ئىستاي، نەك بەواتا راستەقىنەكەي، كە وەك پىشتەر گوتم: سەلەفىي بوون بەو واتايە، كە دەيى بەدواي سەلەفىي صالح بكەوين، خالى

هاوبه‌شی بهینی هموو مسولمانانو، تنیا تاپوی چهند کۆمه‌لک و ده‌سته‌یه‌ک نیه که ئەو ناوه له‌خوێان دهنن، به‌لکو ده‌بی هموو‌مان به‌دوای پیشینی چاک بکه‌وین و، وه‌ک ئەوان هه‌ول بده‌ین له‌ ئیسلام تیب‌گه‌ین، به‌شیوه‌ گشتیه‌یه‌که‌ی، وه‌ هه‌ول بده‌ین وه‌ک ئەوان دینداری بکه‌ین، به‌شیوه‌ گشتگیریه‌یه‌که‌ی، که‌ دیاره سه‌له‌ فی صالحی ئیمه‌ش پش هموو که‌س پیغه‌مبه‌ری خواجه (صلی الله علیه وسلم)، وه‌ دوای ئەو خه‌لیفه‌کانی و هاوه‌له‌به‌ریزه‌کانی، خوا لییان رازی بی، دوایی جیله‌کانی دیکه‌ن، که‌ چاک به‌دوای پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) و هاوه‌لانی خوا لییان رازی بی، که‌وتوون. به‌لک، هه‌ندی له‌وانه‌ که‌ نکوویی له‌ ته‌سه‌ووف ده‌که‌ن، مه‌به‌ستیان پی باری ته‌زکیه‌ی نه‌فس نیه، وه‌ک هه‌ندی له‌ ئەهلی ته‌سه‌ووف به‌هه‌له‌ دیانه‌وی ئەوه‌یان له‌سه‌ر حساب بکه‌ن، به‌لکو له‌ راستیدا هه‌لۆیسته‌که‌یان کاردانه‌وه‌ بووه، بۆ ئەو داهینراوانه‌و ئەو په‌یدا‌کراوانه‌ی که‌ له‌ژێر په‌رده‌ی ته‌سه‌ووفدا هاتوونه‌ته‌ نیو ئیسلامه‌وه، که‌ وه‌ک من جاری دیکه‌ش گوتومه‌: له‌ژێر دوو ناوونیشاندا که‌ شیع‌ه‌گه‌ری و سو‌فیگه‌ری (التشیع والتصوف)ن، بیدعه‌ت و داهینراوی زۆر هاتوونه‌ته‌ نیو ئیسلامه‌وه، ئەوه‌ی که‌ پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فه‌رمویه‌تی:

(مَنْ أَحَدَّثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ) أخرجه أحمد برقم (٢٥١٧١)، ومسلم

برقم (١٧١٨) والبخاري برقم (٢٥٥٠).

واته‌: هه‌رکه‌سی له‌م کاره‌ی ئیمه‌دا (له‌و ئیسلامه‌ی ئیمه‌دا) شتی‌ک په‌یدا بکا، که‌ پی‌ی بیگانه‌ بی، ئەوه‌ په‌تکراویه‌، یان ده‌فه‌رموی:

(مَنْ عَمَلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ) رواه مسلم برقم (١٧١٨).

واته‌: هه‌رکه‌سی کرده‌ویه‌ک ئەنجام‌یدا، فه‌رمانی ئیمه‌ی له‌سه‌ر نه‌بی، ئەوه‌ په‌تکراویه‌، که‌واته‌: ئەوانه‌ی که‌ نکووییان له‌ ته‌سه‌ووف کردوه، نکووییان له‌ ئەهلی حاله‌تی ته‌زکیه‌ی نه‌فس نه‌کردوه، که‌ هموو که‌س ده‌زانێ ده‌بی مسولمان به‌شی هه‌بی له‌ ته‌زکیه‌ی نه‌فسدا، وه‌ به‌شی هه‌بی له‌ لایه‌نی په‌نه‌ان و شیراوه‌ی دینداری و مسولمانه‌تی دا، به‌لکو ئەوان هه‌لۆیسته‌که‌یان بریتی

بووه له كاردانهوه بهرانبه بهو داهيئراوانه بهو پهيداكرائانهى كه له ژيړ ناوو پهردهى ته صه ووفدا هاتوونه ته نيو ئيسلامه وه، كه جارى ديكهش گوتوومانه: له ژيړ ناوونيشانى شيعه گهريى و سوڤيگهرييدا، داهيئران و پهيداكرانى زور هاتوونه ته نيو ئيسلامه وه، به پيچه وانهى ئه وه كه پيغه مبهري خوا (صلى الله عليه وسلم) فرمانى پيكرده، كه فرموويه تى: هيچ شتيك له ئيسلامدا پهيدا مه كهن، وه هيچ كرده وديه كه ئه نجام مه دهن، كه فرمانى ئيمه لى له سهر نيه، واته: له بواره كان: ئيمان و عه قيدو عيبادت و ئه مه سه لانه دا كه دهقه كانى شهرع نوخته يان تيډا خستوونه سهر پيت، كه دياره ئيسلام به گشتى دهبيته وه به دوو بهش: ۱- عيبادت. ۲- عادهت، بواري عيبادت كه دروشمه كانى خواپه رستىي و ئيمان عه قيدو ده گريته وه، ئه صل تيډا ئه وهيه كه دهبيت پابه ند بين به دهقه كانه وه، هيچ شتيك له خو مانه وه ئه نجام نه دهن، وه لهو بواره دا هه ر شتيك پهيدا بكري، به پهيدا كراو داهيئراو له قه له دم ددرى، چونكه شريعت لهو بواره دا قسه لى بؤكه س نه هيشتوتته وه، به لام له بوراي عادهت و هه لسوكه وته كاندا، به پيچه وانه وه: شريعت دهقى كه مى داناون و بو شايى زورى هيشتوتته وه، تاكو خه لك لهو بواره دا داهيئان (ابداع) بكات، بو چى؟ چونكه مامه له له گه ل خوادا، چ مامه له لى فيكريى، كه ئيمان و عه قيديه، چ مامه له لى كرده يى، كه دروشمه كان و خواپه رستىيه كانن، هه ر خوا ده زانى ده بى چو ن مامه له له گه ل خوادا بكري، به لام مامه له لى نيوان خو مان، له مه وداى عه قلى ئينسان دا هه يه وه له ژيړ ر كينى عه قلى ئينسان دا هه يه، بو يه شريعت دهقى كه مى لهو بو ارانه دا داناون، وه بو شايى زوى هيشتوتته وه، تاكو خه لك بتوانى داهيئان بكات، وه به پي پهره سندنه كانى ژيانى دنياى، بتوانى گوڤرانكارىي بكاو شيوازي تازه داينى، تاكو دين له زين به جى نه مينى.

به كورتى دهتوانم بليم: له نيوان هه نديك له وانه دا كه خو يان به سه له فيى ناوده بن و، هه نديك له وانه دا كه خو يان به ئه هلى ته ريقهت و ته صه ووف ناوده بن، جوړي ك له ليك حالى نه بوون هه يه، بو يه پيويسته ئه و ليك حالى نه بوونانه لايچن و باش له يه كدى تي بگه ين و، گومانى خراپ به يه كدى نه به ين، وه بزائين كه: وه

چۆن سەلەفىي بوون، خالى ھاوبەشى نيوان ھەموو مسولمانانە، خاوەن نەفسى موزەككا بوون و پشك و بەش ھەبوون لە ئىحسان و تەسەوو فيشدا، بەمانا قورئانييەكەي، ئەويش ديسان خالى ھاوبەشى بەينى ھەموو مسولمانانە، ياني: ھەموومان دەبي ھەول بەدين نەفسى خۆمان تەزكە بەكەين، خۆمان پاك و چاك بەكەين و، خوا پەرستىيەكەمان، خوا پەرستىيەكەي چيژ ليۆەرگراڤەي، خواپەرستىيەكەي بي بەر لەوہى پەيوەندى بەروالەتمانەو ھەبي، پەيوەندى بە ھەروومانەو ھەبي، وە ئەو خالى ھاوبەشى بەينى ھەموو مسولمانانەو، تەنھا لەسەر ئەھلى تەسەووف و تەريقەت قۆرخ نەكراو، بەلكو ھەر مسولمانىكى راست و ساغ، دەبي پشكى لەوہدا ھەبي، ھەروەك ھەموو مسولمانىكى راست و چاك، دەبي بەدواي پيشيني چاك (السلف الصالح) بەكەوي، لەو بنەماياندا كە ئەوان لەسەريان رۆيشتوون لەبوارى دىندارىيدا، بەلام ديارە ھەموو ئەو فيكرەو بۆچوونانەي پيشيني چاكمان، لەبارەي تىگەيشتنى دینەو ھەموو گوتويانن، پابەندكەر نين بۆيتمە، مادام پەيوەست بن بەبارودۆخ و ژینگەكان و، عورف و عادت و، بەو شتانەو كە گۆرانيان بەسەردا دي، بەلام ئەوہى كە پەيوەندى بە عەقیدەو عيبادەت و، بنچينەكانى دینەو ھەيە، بەتەئكيد دەبي تىيدا بەدواي پيشيني چاكمان بەكەوين، ھەم لەبوارى تىگەيشتنى دینداو، ھەم لەبوارى پابەندى بەدين و شەرىعەتدا.

لە نۆرە كۆمەدا بەئەيەكەمان لەكەلتەين

بەش ھەم ھەر مەلۇماتى مەلۇماتى

AliBapir

مەلۇماتى مەلۇماتى

AliBapir

مەلۇماتى مەلۇماتى

مەلۇماتى مەلۇماتى

مەلۇماتى مەلۇماتى

مەلۇماتى مەلۇماتى

مەلۇماتى مەلۇماتى

مەلۇماتى مەلۇماتى

مەلۇماتى مەلۇماتى

گرنگی و پیگه تهزکیه نه فس له ئیسلامدا

خوا پشتیوان بی ئیمه لهم دهرسه دا ده مانه وی تیشك بخهینه سهر ئه وهی که تهزکیه نه فس چ پیگه یه کی ههیه له ئیسلامدا، چ گرنگی و بایه خیکی ههیه؟، ههرچه نده له باسه کانی پیشتیشدا کهم و زۆر باسی ئه وه کرا، به لام لهم باسه دا زیاتر تیشك ده خهینه سهر ئه و بابه ته.

ئه گهر سهرنجی ئایه ته کانی سهره تای سووره تی (الشمس) بدهین، زۆر جوان بو مان دهرده که وی، که تهزکیه نه فس، وه بوون به خاوهن نه فسیکی پاک و چاک، چ گرنگیه کی ههیه، له دینداری و مسوڵمانیتیدا! خوی پهره وردگار ده فهرموی:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿وَالشَّمْسُ وَضُحَاهَا ۝١ وَالْقَمَرُ إِذَا تَلَّهَا ۝٢ وَالنَّهَارُ إِذَا جَلَّهَا ۝٣ وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَاهَا ۝٤ وَالسَّمَاءُ وَمَا بَنَاهَا ۝٥ وَالْأَرْضُ وَمَا طَحَاهَا ۝٦ وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ۝٧ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ۝٨ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ۝٩ وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ۝١٠﴾ الشمس.

من سهره تا به کورتی ته فسیرو ته رجه مه یان ده کهم، خوا (جل جلاله) ده فهرموی:

(به ناوى خاى به به زه بى به خشنده)

﴿سویند به خورو به تیشکه کهى﴾ ۱) وه سویند به مانگ که به دواى خوردا دى
 ۲) وه سویند به رۆژگار که (سه زهوى) رۆشن ده کاته وه ۳) وه سویند به
 شه وگار که (سه زهوى) داده پۆشى ۴) وه سویند به ئاسمان و به و که سهى که
 ئاسمانى بنیات ناوه ۵) وه سویند به زهوى و به و که سهى زهوى پان راخستوه
 ۶) وه سویند به نه فس و به و که سهى که ریکى خستوه ۷) پاشان خراپه کارى
 و پارێزکارى فیژ کردوه ۸) بیگومان نه و که سهى نه فسى خوى پاك و چاك
 کردوه، سهرفرازه ۹) وه هه ره که سهى نه فسى خوى په نهان کردبى (له ژیر چلك
 و چه پهرى گوناها) په شیمان و به ده به خته ۱۰) ﴿

خاى کار به جى سبخانه و تعالى لیژده یازده سویندى خواردوون:

۱و۲- سویند به خورو به تیشکه کهى.

۳- سویند به مانگ که به دواى خوردا دى، واته: دواى نه وهى که خور ناوا
 ده بى، ئنجا مانگ هه لئى.

۴- سویند به رۆژگار، که زهوى ده درهوشینیتته وه.

۵- سویند به شه وگار که له دواى رۆژگار، رووبهرى زهوى داده پۆشى.

۶و۷- سویند به ئاسمان و به بنیاتنه رو وه ستینه رى ئاسمان، که خاى به دیهینه ره.

۸و۹- سویند به زهوى و به راخهرى زهوى، که خاى په روه رد گاره.

۱۰و۱۱- سویند به نه فس و به ریکخهرى نه فس و به پهیدا که رو به دیهینه رى،
 که خاى به خشه ره.

وه لامى سوینده که چییه؟ ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّهَا﴾ ۱) وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّهَا﴾ ۲) ﴿
 بیگومان سهرفرازه هه ره که سهى نه فسى خوى ته زکیه کردوه، وه په شیمان و
 به ده به خته، هه ره که سهى نه فسى خوى، له جیاتى نه وهى پاکى بکات و چاکى
 بکات، پیس و خراپ کردوه، له ژیر که مپه رى چلك و گوناها، شار دوویه ته وه،

چونکه وشه‌ی ته‌زکیه -وهک پیشترباسمان کرد- هم به‌مانای پاک بوون دی، هم به‌مانای گه‌شه کردن دی، هم به‌مانای چاک بوون دی^(۱)، وشه‌ی (دساها)ش که له (تدسیه)وه هاتوه، واته: شاردیه‌وهو پنهانی کرد^(۲) وهک خوی پهروردگار ده‌فرموی:

﴿أَيُّمَسْكُهُ، عَلَى هُوْبٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾ النحل. ۵۹

که‌سی که له‌سهرده‌می نه‌فامییدا موژده‌ی ئه‌وه‌یان پی‌ده‌دا که کچیان بووه، ده‌فرموی: نه‌یده‌زانی ئایا ئه‌و ریسواییه قبول بکات و بی‌هیلته‌وه؟ یاخود له گلی بخت و زنده به‌چالی بکات؟ ئنجا بی‌گومان ئه‌مه به‌هیزترین به‌لگه‌یه له‌سهر پی‌گه‌و گرنگی و هه‌ستیاری ته‌زکیه‌ی نه‌فس، چونکه خوی پهروردگار که سویند ده‌خوا، بو ئه‌وه‌یه‌تی که ئیمه تی‌بگه‌یه‌نی له‌وه‌ی که ئه‌و شته‌ی سویندی له‌سهر ده‌خوا {واته: (مُقَسَّمٌ عَلَيْهِ)که}، ئه‌و شته که سویندی له‌سهر خوراه، دیاره شتیکی جیی بایه‌خه، ئنجا لی‌رده‌دا خوا سبحانه و تعالی یازده (۱۱) سویندان ده‌خواو سویند به‌یازده شتان ده‌خوا، له‌سهر چی؟ له‌سهر ئه‌وه که هه‌ر که‌س نه‌فسی خوی ته‌زکیه بکا واته: پاکی بکا، گه‌شه‌ی پی‌داو، چاکی بکا، ئه‌وه بی‌گومان سهر‌فرازو به‌خته‌وه‌رو به‌موراد گه‌ش‌توویه‌و ده‌رباز بوویه، به‌پی‌چه‌وانه‌شه‌وه: هه‌ر که‌سی نه‌فسی خوی، له‌جیاتی ئه‌وه‌ی گه‌شه پی‌داو، چاکی بکا، له‌ژیر چلک و چه‌په‌ری گوناح و خراپه‌دا بی‌شارته‌وه‌و پنهانی بکا، ئه‌وه بی‌گومان په‌شی‌مان و به‌ده به‌خته‌و، زیان باره.

ئنجا لی‌ره جیی سهرنج ئه‌وه‌یه که:

یه‌که‌م: نه‌فس له‌ریزی ئاسمان و زه‌وی و مانگ و خۆرو شه‌وو رۆژدا باس کراوه، مانا وایه نه‌فسی به‌شه‌رو پرووحی مروّث، شتیکی زۆر گرنگ و جیی بایه‌خه.

(۱) مختار الصحاح، ص ۲۴۸.

(۲) هه‌مان سهرچاوه‌ی پیشوو، ص ۱۹۱، دَسَّ الشَّيْءُ فِي التُّرَابِ: أخفاه فيه.

دووهم: وه خراوته پروو كه نه فس هر كام له (فجور) واته: خراپه كاري، وه (تقوى) واته: پارژكاريى فير كرون و، خواى پهروردگار نه و نه فسهى وا خولقاندوه، كه بتوانى خراپه ش بكاو چاكه ش بكا، نرميش بيته وه به رزيش بيته وه، له خواش دوور بكه ويته وه له خواش نريك بيته وه.

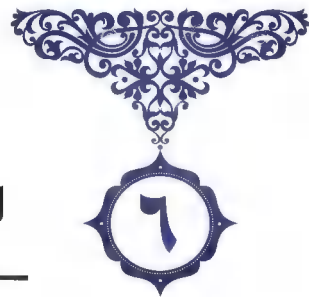
سپيهم: وه به مسوگه ريبى و دلنبايى (فلاح) واته: سهر فرازيى و به مورد گه يشتن، دهرباز بوون و پرزگار بوون و به ناوات گه يشتن، كراوه به ده سكه وتى كه سيك كه نه فسه كهى خوئ ته زكيه كرده، وه به پيچه وانه شه و (خبيته) واته: په شيمانيى زيانباريى و روژ ره شيى، كراوه به سزاي هر كه سيك كه نه فسى خوئ له جياتى نه وه كه پاك و چاك بكاو، گه شه پيدا، خراب ده كاو پيس و پوخل ده كاو، له ژير بارى گونا هاندا په نهان ده كات.

چوارهم: خوا سب حانه و تعالى باسى (فجور) و (تقوى) كرده، كه واته: نه فس به (فجور) يانى: گونا هو تاوان و خراپه، لادان له شريعته و سهر پيچيى^(۱) خوا سب حانه و تعالى، په نهان ده بى و زيانبار ده بى، وه خاوه نه كهى تووشى په شيمانيى و به دبه ختيى دى.

به پيچه وانه وه: به (تقوى) يانى پارژكاريى^(۲)، نه فسى ئينسان گه شه ده كا، پاك ده بى، چاك ده بى، يا خود له نه نجامى پاك و چاك بووندا، ته قواى تيدا پهيدا ده بى.

(۱) مختار الصحاح، ص ۴۲۹ (فَجَرَ: فَسَّقَ، وَفَجَرَ، كَذَّبَ وَأَصْلُهُ الْمَيْلُ. والفاجر: المائل).

(۲) مختار الصحاح، ص ۶۲۹.

ثایا تهزکیه ی نه فس له چ ړوویه که وه گرنګه؟

هه لېبه ته نه فس پاک و چاک بوون، له زوړ ړووه و: گرنګه و، دهمه وې ئاماژ: به چهند ړوویکی بکه م، که من لیږدا له ده (۱۰) خالاندا، ده ړووی ته و گرنګییه باس ده که م:

یه که م: به بې نه فس تهزکیه بوون، ئینسان سهر فراز نابې، چونکه خوی کار به جې ده فهر موی: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّهَا﴾ ۱۹ الشمس. له شوینی دیکه ده فهر موی: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى﴾ ۱۴ الأعلى. نه گهر بته وې سهر فراز بې، خوش به خت بې، به مراد بګه ی، خوا لیت رازی بې، ده بې هه ول بده ی نه فسی خو ت پاک و چاک بکه ی و گه شه ی پې بده ی.

دووه م: به بې تهزکیه بوونی نه فس، ته قوا له دهروونی ئینساندا گه شه ناکا، چونکه دوی ته وې ده فهر موی: ﴿فَالْهَمَّهَا فَجُورَهَا وَتَقْوَاهَا﴾ ۸ تنجا ده فهر موی: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّهَا﴾ ۱۹ الشمس، واته: نه گهر ده تانه وې ته قوا له دل و دهروونتاندا زیاتر ریشه دابکوتی و زیاتر جیګیر بې، نه فسی خو تان تهزکیه بکه ن، پیغه مبه ری خواش (صلی الله علیه وسلم) له فهرمایشتیکدا هاتوه، سی جاران ئاماژې به سینه ی موبارېکی خوی کردوه و فهرموویه تی: (التَّقْوَى هَا هُنَا) رواه مسلم: ۲۵۴۶، واته: ته قوا لیږده ایه، که واته: که ی ته قوا ده چیته دل و دهروونی ئینسانه وه؟ ته و کاته ی که ته و دل و دهروونه پاک و چاک

کرايې، ههروهک له فهمايشتي پيغه مبهري خوا (صلى الله عليه وسلم) دا هاتوه که فريشته کاني خوا ناچنه مالیکه وه که سه گي تيدا بي، يان په يکه رو وينه ي (بت و صه نه می) تيدا بي^(۱)، له راستيدا ته قواش ميوانيکي به پريزه ناچيته دل و دهر ونيکه وه پاک و چاک نه بي و، بو خوا صولحو نه بي، بويه ش پيغه مبهري خوا (صلى الله عليه وسلم) له فه رمايشتي کدا که موسليم هي ناويه تي، دوعاي کردوه فه رمويه تي:

(اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا، وَزَكَّهَا أَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا، أَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلَاهَا)، أخرجه أحمد برقم (۱۹۳۲۷)، ومسلم برقم (۲۷۲۲) والنسائي برقم (۵۴۵۸)، والطبراني برقم (۵۰۸۶)

واته: خوايه! ته قوا به نه فسم ببه خسه، وه پاک و چاکي بکه، تو چاک ترين که سي که پاک و چاکي بکه ي، تو سهر پهرشتيارو مشهور خوري نه فسي مني.

ههروه ها خوا سبحانه و تعالى له سوورته ي (محمد) دا ده فهرموي:

﴿وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى وَءَانَّهُمْ وَقُولَهُمُ ۝۱۷﴾ محمد.

واته: وه وه وانه ي که هيدا يه تي خوايان وهر گرتوه (واته: هاتونه ته نيو ئيسلامه وه)، خوا ري نمايي و هيدا يه تيان بو زياد ده کاو، ته قواشيان پي دهبه خشي.

که واته: ته قوا پي به خشران له نه نجامي نه وه دايه که ئينسان دهبه پيشي هيدا يه تي خوا قبول بکاو، به رو خوا هه نگاو بني و له گهل خويدا خهريک بي و کار له سهر خوي بکا، وه ههل بدا نه فسي خوي پاک و چاک بکا، نه و جار شا يسته ي نه وه دهبه که خوا ته قواي پي ببه خشي، هه لبه ته ته قواش پله پله يه وه هر (يهک) پله يه.

سنيهم: له گرنگي و بايه خه کاني ته زکيه ي نه فس، نه وه يه که به بي ته زکيه ي نه فس، ئينسان له خوي حالي نابي: له پروي عه قليب ه وه، له پروي روو و

.....

(۱) (لَا تَدْخُلُ الْمَلَايِكَةُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلَا صُورَةٌ) أخرجه أحمد برقم (۱۶۳۹۱)، والبخاري برقم (۳۰۵۳)، ومسلم برقم (۲۱۰۶)، والترمذي برقم (۲۸۰۴) وقال: حسن صحيح، والنسائي في الكبرى برقم (۹۷۷۱)، وأبن ماجه برقم (۳۶۴۹).

نه‌فسه‌وه، له‌ رووی دَل و د‌ه‌روونه‌وه، واته: شاره‌زا نابې له‌ دیوه‌ پنه‌نه‌کانی
رووح و نه‌فس و دَلی خوۍ، وه‌ک له‌ دوايیدا به‌ پشتیوانی خوی کاربه‌جی
باسی ده‌که‌ین.

چوارهم: به‌بې ته‌زکیه‌ی نه‌فس، ئیمانی مروّف نایته‌ ئیمانیکی (شهودی)،
ئیمانیک که‌ تام و چیژ له‌خوا په‌رستی بکه‌ی، ئیمانیک که‌ به‌چاوی عه‌قل و دَل
خوی په‌روهردگار ببینی و، چاودیژی خوا به‌سه‌ر خوته‌وه‌ ببینی، له‌ راستیدا
ته‌نیا به‌هوۍ ته‌زکیه‌ی نه‌فسه‌وه‌ ئیمان تاوا قول د‌ه‌یته‌وه‌وه‌، له‌ حاله‌تیکی
رواله‌تیه‌وه‌، ده‌یته‌ حاله‌تیکی د‌ه‌روونی، وه‌ له‌ حاله‌تیکی رووکه‌شیه‌وه‌، ده‌یته‌
حالته‌تیکی شه‌ودیی چیژداریی (ذوقی)، وه‌ک ته‌هلی عیرفان ته‌و زاراوه‌یان
به‌کار هی‌ناوه‌.

پینجهم: به‌بې ته‌زکیه‌ی نه‌فس، ئینسان جه‌سته‌و ته‌ندامه‌کانی جه‌سته‌ی و
د‌ه‌رو د‌ه‌روونی خوۍ، بو کونترول ناکری، که‌ تووشی سه‌رپیچی و گونا‌هو
تاوان نه‌بې، چونکه‌ ئینسان تا‌کو زیاتر خوۍ ته‌زکیه‌ بکاو باشت‌ر نه‌فسه‌که‌ی
پاک و چاک بی، زیاتر ده‌سته‌لاتی به‌سه‌ر پنه‌هان و رواله‌تی خویدا ده‌بی، زیاتر
ده‌سته‌لاتی به‌سه‌ر د‌ه‌رو د‌ه‌روونی خویدا ده‌بی، که‌ تووشی گونا‌هو تاوان نه‌بې،
چ گونا‌هو تاوانه‌ دیارو ناشکرایه‌کان، چ گونا‌هه‌ شیراوه‌و پنه‌نه‌کان، وه‌ک
خوی پنه‌هان‌زان ده‌فه‌رموی:

﴿وَذَرُوا ظَهْرَ الْاِثْمِ وَبَاطِنَهُ﴾ ﴿١٣٠﴾ الانعام.

واته: وه‌ واز له‌ گونا‌ه‌ی ناشکراو پنه‌هان بی‌تن.

شه‌شهم: به‌بې ته‌زکیه‌ی نه‌فس، مروّف ناتوانی به‌هاو ره‌وشته‌ به‌رزه‌کان
له‌خویدا به‌یته‌ دی و، خو‌ییان پی برا‌زیتیه‌وه‌، وه‌ک: راست بیژی، ته‌مانه‌ت،
به‌زیی، داد‌گه‌ریی، نارام گرتن و ...سه‌رجه‌م سیفه‌ته‌ به‌رزو جوانه‌کان، وه‌
ه‌روه‌ها ناشتوانی سیفه‌ته‌ نزم و په‌سته‌کان له‌خوی د‌ابر‌نی و خو‌ییان لی
بژار بکا، وه‌ک: درو، غه‌بیته‌، دَل ره‌قیی، خو به‌زل گریی، ه‌سه‌دو ه‌موو

ټهو سيفه‌ته خراپانه‌ی دیکه چ په‌یوه‌ندیان به‌دروونی ټینسانه‌وه هه‌بی، چ په‌یوه‌ندیان به‌درو رواله‌تی ټینسانه‌وه هه‌بی.

حه‌وتهم: به‌بی نه‌فس ته‌زکیه بوون، مروّف له‌ززت و چیژ له‌خوا په‌رستیه‌کان وه‌ناگری و له‌ززت له‌تاعه‌ت وه‌ناگری، وه‌پاشان ټهرکه شه‌رعییه‌کانی به‌له‌ش سووکی و گورج و گولی بو ټه‌نجام نادرین، به‌به‌لگه‌ی ټه‌وه که‌خوای تاک و پاک کاتی باسی مونافیه‌کان ده‌کات، ده‌فرموی:

﴿وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كَسَالَى يُرَأَوْنَ النَّاسَ وَلَا يُذَكَّرُونَ﴾

اللَّهُ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٤٢﴾ النساء.

واته: کاتی بو نویژ هه‌لده‌ستن، به‌ته‌نبه‌لیی هه‌لده‌ستن، وه‌ریا بازیی بو خه‌لک ده‌کن، وه‌به‌که‌می نه‌بی، یادی خوا ناکه‌ن.

هه‌شته‌م: به‌بی نه‌فس ته‌زکیه بوون، ټینسان له‌ناکوکی و دووبه‌ره‌کی بی‌جی له‌گه‌ل خه‌لکدا، پاریزراو نابج، له‌و باره‌وه عه‌بدولقادی گه‌یلانی په‌حه‌متی خوای لی‌بی قسه‌یه‌کی جوان ده‌کات ده‌لی: (كُنْ مَعَ الْحَقِّ بِلَا خَلْقٍ، وَمَعَ الْخَلْقِ بِلَا نَفْسٍ)، واته: له‌گه‌ل خوا دابه‌به‌بی خه‌لک، وه‌له‌گه‌ل خه‌لک دابه‌به‌بی نه‌فس، واته: کاتی‌ک مامه‌له‌له‌گه‌ل خوا ده‌که‌ی، په‌چاوی خه‌لک مه‌که، نویژ ده‌که‌ی، پوژوو ده‌گری، جیهاد ده‌که‌ی، مال ده‌به‌خشی، فهران به‌چاکه‌و نه‌هی له‌خراپه‌ده‌که‌ی، هه‌ر چیه‌کی بو خوا ټه‌نجام ده‌ده‌ی و، کاتی ټهرکه شه‌رعییه‌کان ټه‌نجام ده‌ده‌ی، په‌چاوی خه‌لک مه‌که، داخو ده‌لین چی؟ پیان خو‌شه یاخود نا؟ ته‌ماشات ده‌کن یاخود نا؟ مه‌دحت ده‌کن، یان زه‌مت ده‌کن؟ حه‌قت به‌سه‌ر خه‌لکه‌وه نه‌بی، له‌په‌یوه‌ندییت له‌گه‌ل خوا، خه‌لک مه‌هینه نیوان، (وَمَعَ الْخَلْقِ بِلَا نَفْسٍ)، وه‌له‌په‌یوه‌ندییت له‌گه‌ل خه‌لکدا، نه‌فس مه‌هینه نیوان، به‌نه‌فس و سیفه‌ته خراپه‌کانی نه‌فس، له‌گه‌ل خه‌لکدا مامه‌له‌مه‌کن.

به‌لج ټه‌گه‌ر ټینسان زور کار له‌سه‌ر ده‌روونی خو‌ی بکات و خو‌ی پاک و چاک بکا، له‌زور ټیک‌گیران و مشت و مپ له‌گه‌ل خه‌لکیدا ده‌پاریژی، ټه‌وه‌ی من

به نه زمون بوم دهرکه وتوه، نه وهیه که مروث له نه نجامی نه ودها که گومانی خراپی ههیه، رق و کینه ی ههیه، حهسه دی ههیه، خو به زلگری ههیه، سه رسام بوون به خو ی (عجب) ی ههیه، سیفه ته خراپه کانی دیکه ی هه، له نه نجامی نه ودها، له گهل خهلکدا تیک ده گیری، گومانی خراپ به خهلک دهبا، حهسه دیان له گهل به کار دینی، خو ییان به سه ردا ههلده کیشی، غه ییه تیان دهکا، ده یان بوغزینی، سه رنه جام: له گهل یان تووشی مش و مری بیجی ده بی، به لام نه گهر ئینسان نه فسه که ی خو ی پاک و چاک بکاو، له و سیفه ته خراپانه بزاری بکا، وه به سیفه ته باشه کان بیپرا زینیتته وه، ده توانی خو ی له ناکوکی و دوو به ده کی و تیک گیری بیجی بیاریزی، نه گهر نا تیک گیری به جیش ههیه، نه ویش نه وهیه که له بهر نه وه توو مسولمانی و دینداری، ره خنه ت لیده گری و دژایه تییت دهکا، نه وه چاره ی ناکری، وه ک خوی په روه ردگار ده فهرمو ی:

﴿وَمَا نَقْمُوا^(۱) مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ﴾ البروج.

واته: وه هیچیان لی به ره خنه نه گرتن، جگه له وه ی بروایان به خوی زالی ستایشکراو هیئا. ئینسان ناتوانی خو ی و لیبکا، هه موو که س خو شی بو ی، به لام ده توانی خو ت و لیبکه ی، خهلک ره خنه و گله یی شهرعی له تو نه گری.

نویسم: به بی ته زکیه ی نه فس، ئینسان له نه خو شی دهروونی و جهسته یی سه لامه ت نابج، ئیستا پزیشکه کان بویان دهرکه وتوه، زور له نه خو شیه جهسته ییه کان، ده رهاویشته و ره نگدانه وه ی نه خو شیه دهروونییه کانه، نه وانه ی زوو تووره ده بن و، زوو ههلده چن و کینه یان ههیه و، بوغزیان ههیه، گومانی خراپیان ههیه و، دلیان ناسووده یه، له مامه له کردن له گهل خهلکدا، نه وه دوا یی لیان ده بیته نه خو شی گه ده و، دوا زده گری و، فشاری خو ی و، شه کره و... هتد، که واته: ئینسان به هو ی نه فس ته زکیه بوونه وه، به هو ی دهروون پاک بوونه وه، ئینسان له نه خو شی دهروونی و، له زور له نه خو شیه جهسته ییه کان ده پاریزی.

.....

(۱) نَقَمَ عَلَيْهِ فَهُوَ نَاقِمٌ أَي: عَتَبَ عَلَيْهِ... وَنَقَمَ الْأَمْرَ: كَرِهَهُ. مختار الصحاح، ص ۵۸۲.

دەيىم: بەبى نەفسى تەزكىيە كراو، مروّف ناتوانى مافى دەورو بەرى خوى
 بدا، له دايك و باب و خيژان و، خزم و دوّست و برادرهكانى، بۆيە: هەندى له
 ئەهلى عيرفان و تەزكىيە گوتوويانە: (التَّصَوُّفُ خُلُقٌ، فَمَنْ زَادَ عَلَيْكَ فِي الْخُلُقِ، زَادَ
 عَلَيْكَ فِي التَّصَوُّفِ) واتە: تەصەووف: برىتيە له رەوشت و ئاكارى بەرزو پەسندو
 جوان، هەر كەسى رەوشت و ئاكارى له توّ جوانتر بى تەصەووف و تەزكىيەى
 لەتو زياترە، با ئەو ناوەشى لەخوى نەنابى.

خوای پەروردگار بە لوتف و كەرەمى خوى ئيمە وا لىبكا، كە بەهوى نەفس
 تەزكىيە بوونمانەو، هەموو ئەو بەرهەم و دەستكەوتانەمان بوّ دەستەبەر ببن.

The banner is divided into several sections:

- Top Section:** Contains the text "له نۆره كۆمەلایه ئییمكان لىكەلەنەن" and "بىن بىكم عىر موافق النوازل الاجتماعي".
- Facebook Links:** Two Facebook icons with the text "رەگەباندنى مەكتەبى مامۇستا عەلى بابىر" and "Alibapir".
- Archive Link:** A red button with the text "archive.org/details/@alibapir".
- App Store Links:** Two QR codes for downloading the Alibapir app from the Google Play and App Store.
- YouTube Link:** A red button with the text "عەلى بابىر".
- WhatsApp Link:** A green button with the text "رەگەباندنى مەكتەبى مامۇستا عەلى بابىر".
- Instagram Link:** A purple button with the text "رەگەباندنى مەكتەبى مامۇستا عەلى بابىر".
- Bottom Section:** Contains the text "رەگەباندنى مەكتەبى مامۇستا عەلى بابىر" and "Alibapir".

تەزكیه یه کیكه له چوار ئەرکه
سەرەکییه کانی پیغه مبهری خاتهم
(صلی الله علیه وسلم)

ئەم باسە شمان ھەر تەواوکەری بابەتی پېشوو، کە بریتییە لەو: ئایا تەزکیە ی
نەفس چ پێگەییەکی ھەیە لە ئیسلامدا؟ تەزکیە، واتە: تەزکیە کردنی خەڵک،
یەکیكە لە چوار ئەرکە سەرەکییە کانی پیغه مبهری خاتهم (صلی الله علیه وسلم) و ئەم
راستییه لە چوار ئایەت لە ئایەتە موبارەکە کانی قورئاندا ھاتو، کە ئەمانەن:
۱- لە ئایەتی ژمارە (۱۰۹) ی سوورەتی (البقرة) دا، پیغه مبهری ئیبراھیم علیہ
السلام لە خوای پەروردگار دەپاریتەو، وەك خوای زانا بۆمان باس دەکات و
دەفەرموی:

﴿ رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ
وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْغَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴾ (۱۱۹)

واتە: پەروردگارمان! وە لەنێواندا، (واتە: لەنێو وەچە ی مندا، یان لەنێو ئەوانەدا
کە من بۆیان ڕەوانە کراوم، کە ئیبراھیم علیہ الصلاة والسلام پیغه مبهریکی
گشتگیر بوو و تەنھا بۆ گەلێک نەھاتو، لە عێراق بوو، لەشام بوو، چۆتە
میسر، لە حجاز بوو)، پیغه مبهری ڕەوان بکە، کە ئایەتە کانی تۆیان بەسەردا
بخوینیتەو، وە کتییان فیڕبکا و حیکمەتیان فیڕبکا، وە تەزکیەیان بکا، ییگومان
ھەر تۆی زالی کاربەجی.

۲- هەر له سوورەتی (البقرة) له ئایەتی (۱۵۱) دا، خوا سبحانه و تعالی پرووی دواندن له ئیمانداران دەکاو دە فەرموی:

﴿ كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِّنكُمْ يَتْلُوا عَلَيْكُمْ ءَايَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ۝١٥١﴾

واته: ئێمه چاکه مان له گه‌ڵ ئێوه‌دا کردوه، وه‌ك چۆن پێغه‌مبه‌ریکمان له‌ خۆتان له‌ نیوتان دا بۆ په‌وانه‌ کردوون، ئایه‌ته‌کانی ئێمه‌تان به‌سه‌ردا ده‌خوێنێته‌وه، وه‌ ته‌زکیه‌تان ده‌کاو، کتیب و حیکمه‌تتان فێر ده‌کا، وه‌ ئه‌وه‌تان فێر ده‌کا که‌ پێشتر نه‌تان ده‌زانی.

۳- شوینی سییه‌م ئایه‌تی (۱۶۴) ی (آل عمران)ه، که‌ خوا ده‌فەرموی:

﴿ لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ ءَايَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝١٦٤﴾

واته: بێگومان خوا چاکه‌ی له‌ گه‌ڵ ئیمانداراندا کردوه، که‌ له‌ خۆیان (واته: له‌ نه‌فسی خۆیان) پێغه‌مبه‌ریکی بۆ په‌وانه‌ کردوون، که‌ ئایه‌ته‌کانی خویان به‌سه‌ردا ده‌خوێنێته‌وه، وه‌ ته‌زکیه‌یان ده‌کا، وه‌ کتیب و حیکمه‌تیان فێر ده‌کا، وه‌ بێگومان پێشتریش له‌ گومراییه‌کی ئاشکرادا بوون.

۴- شوینی چواره‌م سوورەتی (الجمعة)یه، ئایه‌تی ژماره‌ (۲)، که‌ ده‌فەرموی:

﴿ هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ ءَايَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝٢﴾

واته: خوا ئه‌و که‌سه‌یه‌ که‌ له‌ نیو نه‌شاره‌زایه‌کاندا (واته: ئه‌وانه‌ شاره‌زای شه‌ریعه‌ت و کتیبه‌کانی خوا نه‌بوون) پێغه‌مبه‌ریکی له‌ خۆیان بۆ په‌وانه‌ کردوون، که‌ ئایه‌ته‌کانی خویان به‌سه‌ردا ده‌خوێنێته‌وه، وه‌ ته‌زکیه‌یان ده‌کا، وه‌ کتیب و حیکمه‌تیان فێر ده‌کا، وه‌ به‌ دنیاییه‌وه‌ پێشتریش له‌ گومراییه‌کی ئاشکرا دا‌بوون.

که واته: پیغمبهری خوا (صلی الله علیه وسلم)، خوا چوار ئهرکی بو دیاری کردوون، که له نیو خه لکدا ئه ناجمیان بدا، واته: له نیو خه لکی ئیمانداردا، دواى ئه وهى وه لامى هیدایه تی خوا ده دهنه وه به دهم هیدایه تی خواوه دین، یا خود له نیو به شهردا به گشتی، چونکه موحه ممد (صلی الله علیه وسلم) کوّتا پیغمبهری خوایهو، ئه و چوار ئهرکه له نیو ئینسانه کاندایى به جی دهکات.

ئنجا با جاریکى دیکه سهرنجی ئه و چوار ئهرکه مه زنه ی پیغمبهری خاتهم (صلی الله علیه وسلم) بدین:

یه کهم: (يَسْأَلُوا عَلَيْهِمْ اَيْنَ هُوَ) ئایه ته کانى خویان به سهردا ده خوینیتته وه واته: قورئان.

دووهم: (وَيُزَكِّيْهُمْ) ته زکیه یان دهکا، واته: پاک و چاکیان دهکا، نه فسیان گه شه پیده دا، نه فسیان پاک دهکاته وهو، بژاری دهکا له سیفه ته خراپه کان، وه دهیرازینیتته وه به سیفه ته چاکه کان.

سێیه م: (وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ)، ئهرکی سییه می پیغمبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) ئه وهیه که کتیب فیرى به شهردا، یا فیرى ئۆمه ته که ی دهکا.

چوارهم: (وَالْحِكْمَةَ)، وه حیکمه تیان فیڕ دهکا.

لێره دا پرسیاریک دیته پێش، ئایا خویندنه وه ی کتیبى خوا، له گه ل فیڕ کردنى کتیب و حیکمهت، ههر یهک نیه؟

له وه لامدا ده لێین: نه خیر، هه لبه ته هه ندیک له زانایان وایان لیکدا وه ته وه که (وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ) واته: قورئانیا فیڕ دهکا، (وَالْحِكْمَةَ) ش واته: سوننه تیان فیڕ دهکا، به لام وهك من له چه ند کتیبیکى خوّمدا باسم کردوهو، لێره شدا دووباره ی دهکه مه وه: لێره دا نه مه به ست له (الْكِتَابَ) قورئانه و نه مه به ستیش له (وَالْحِكْمَةَ) سوننه تی پیغمبه ره (صلی الله علیه وسلم)، به لکو مه به ست له و چوار وشه یه (به بوچوونى به نده) ئاوايه:

۱- سەرەتا يەكەم ئەرکى پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) ئەوھىيە: (يَتْلُوا عَلَيْنَهُمْ عَايَاتِهِ) ئايەتەكانى خويان بەسەردا دەخوینىتەو، ئەو (۶۲۲۳) ئايەتە يان ئەو شەش ھەزارو شەش سەدو ئەوھندە ئايەتەكە لە (۱۱۴) سوورەتى قورئاندا خويان دەبيننەو، پىغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم) بەسەر بەشەردا، بەسەر مروفايەتییدا، وە بەسەر موسولمانان و بەسەر ئۆممەتەكەیدا، لەرپى ھاوولانى بەرپىزىو دەخویندوونىو، كەواتە: ئەو قورئان.

۲- مەبەستىش لە (وَيُزَكِّيْهُمْ) ئەو ديارە واتە: پاكیان دەكاتەو لە سىفەتە خراپەكان، كە پىشتىرش باسما کرد، خراپترین سىفەتى خراپ شیركە، دواى ئەو زولمە، ئنجا دوايى سىفەتەكانى دىكەن، وە باشتىن سىفەتى چاك كە پىغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم) نەفسى ئەوانەى پى دەپرازىننەو، كە ئايەتەكانى خويان بەسەردا دەخوینىتەو، برىتە لە: خوا بەیەكگرتن (توحيد الله) كە كاكلى ئىمانە، وە پاشان برىتە لە دادگەرى، پاشان ھەموو سىفەتەكانى دىكە لە راستى و ئەمانەت و زانىارى و بەزەبى و چاكەكارى و خۆبەكەمگى و بەخشنەبى و ئازايەتبى و ..ھتد.

۳- ئەدى مەبەست لە: (وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ) چىيە؟
من وای تىدەگەم -كە ديارە ھەندى لە زانايانىش ھەمان پايان ھەيە- لىردا مەبەست لە (الْكِتَابَ) قورئان نى، بەلكو مەبەست پى شەرىعەتە، واتە: ياساكانى، كە ژيانى كۆمەلايەتبى و ئابورى و سياسى كۆمەلگا رىك دەخەن، پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) دواى ئەوھى ئايەتەكانى خوا بەسەر خەلكىدا دەخوینىتەو، وە خەلك ئىمان دىن و موسولمان دەبن و دىنە ئىو ئىسلامەو، ئنجا پرۆسەى پاك كردن و، چاك كردن و، گەشە پىدانىيان لە گەلدا ئەنجام دەدا، دواى ئەو: پرۆسەى رىكخستنى ژيانى كۆمەلايەتبى و ئابورى و سياسىيان لە گەل ئەنجام دەدا، بە ياساكانى شەرىعەت، كەواتە: مەبەست لە (الْكِتَابَ) واتە: شەرىعەت و ئەو ياسايانەى كە ژيانى كۆمەلگا لەھەموو بوارەكانداو لە ھەموو رەھەندەكانەو، رىك دەخەن.

۴- ئەدی مەبەست لە (وَالْحِكْمَةُ) چییە؟

مەبەست لە حیکمەت واتە: ئەو ئەدەب و بەها بەرزو سیفەتە پاک و چاکانەیی کە دەبێ کۆمەلگا خۆیانیان پێ پرانینتەو، ئنجا ئایا لێردا کە دەلێن: (الْكُنْبُ) و (وَالْحِكْمَةُ) قورئان و سوننەت نین، بەلکو حیکمەت لە قورئانیش وەرە گیرێ، وە لە سوننەتی پیغەمبەریش (صلی اللہ علیہ وسلم) وەرە گیرێ، بەلگەمان لەسەر ئەو چییە؟

یەك: بەلگەمان ئەوێە کە: خوا سبحانە و تعالی باسی حیکمەت دەکا، لەسوورەتی (البقرة) داو دەفەرموی:

﴿وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ﴾ (البقرة. ۱۲۹)

واتە: ھەرکەسێ حیکمەتی پێ بدری، ئەو خێرێکی زۆری پێدراو و چاکەییەکی گەورەیی لە گەڵ کراو، کەواتە: دەگونجی غەیری پیغەمبەرانیش علیهم الصلاە والسلام حیکمەتیان پێ بدری، وەك خۆی پەروردگار لە سوورەتی (لقمان) دا دەفەرموی:

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ﴾ (لقمان. ۱۲)

واتە: حیکمەتمان بە لقمان بەخشیبوو، کە سوپاسی خوا بکە، وە ھەر کەسێک سوپاسی -ی خوا- بکات، ئەو بوخوی لەو سوپاسکردنە بەھرەمەندە، وە ھەرکەسێکیش سپڵە بێ، بە دنیاییەو خوا بێنیازی ستایش کراو.

دیارە لقمانیش لەسەر پای زۆربەیی ھەرە زۆری زانایان پیغەمبەر نەبوو، کەواتە: حیکمەت یانی: وەستایی و دانایی و کارامەیی، یاخود: خو پزاندنەو بە سیفەتە جوانەکان و، خو دارنێن لە سیفەتە خراپەکان.

دوو: بەلگەییەکی دیکی بەھێزمان لەسەر ئەو کە حیکمەت واتە: وەستایی و دانایی و کارامەیی و بەھا پەسندەکان، ئەوێە کە خوا سبحانە و تعالی لە

سورپه تی (الإسراء) دا له درېژهی شازده (۱۶) ثایهت دا، که له ثایه تی (۲۳) هوهن تاکو ثایه تی (۳۸)، باسی دوازده (۱۲) سیفه تی خراب دهکات که ده بی خویان لی دوور بگیری، وهک: هاوبهش بو خوا دانان، هیشانندی دلی دایک و باب، دهست قووچاندن له بهخشین، فیزو کهشخه نواندن بهسهر خه لکدا، زینا، مندالی خو کوشتن له ترسی برسیه تی، به بی زانیاری شوین که و تنی شت، ... هتد، وه باسی دوازده (۱۲) سیفه تی باشیش دهکا وهک: ته نیا خوا پهرستن، چاکه له گه ل دایک و بابدا کردن و ریژ لیگرتیان، به خشنده بی، کیشان و پیوانی ته واو... هتد، دوا بی دهفه رموی:

﴿ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ ۝۳۹﴾

واته: نه وه نهو حکمه ته یه که په روه رد گارت بوی ناردووی، حکمه ته کهش بریتیه له: خو دورگرتن لهو سیفهت و ناکارو خوو خده خراپانه ی که گیا که لهو ماک و میکرو بی ژیانی ئینسانن، به تاک و کومه لگاوه، وه به پیچه وانه شه وه: خو پازاندنه وه به سیفه ته جوانه کان، که کومه لگا که شه پیده دهن و، جوانی ده کهن و، به خته ودری ده کهن.

ئنجا بیگومان ئیمه به هو ی سونه تی پیغه مبه روه (صلی الله علیه وسلم) دهستان له حکمهت گیر ده بی، خوی په روه رد گار له سیاقیکدا که هاوسه رانی به ریژی پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده دوینی له سورپه تی (الأحزاب) دا دهفه رموی:

﴿وَأَذْكُرُ مَا بُدِّلَ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا ۝۴۰﴾ الأحزاب.

واته: یادی نه وه بکهن (نه وه فی ربن) که له ماله کانتاندا ده خویندریته وه، له کتیبی خواو له حکمهت، بیگومان سونه تی پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) به هرسه به شه که یه وه واته: به شی کرده بی، وه به شی گوته بی، وه به شی دان پی هینان، چونکه سونهت ده بی به سه بهش:

به‌شی یه‌که‌می سوننه‌ت: کرده‌وه‌کانی: پیغهمبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) شتیکی نه‌نجام داوه له پیش چاوی هاوه‌لانی وهک نوێژ، وهک فهرموویه‌تی:

(صَلُّوا کَمَا رَأَيْتُمُونِي أَصْلِي)، أخرجه أحمد برقم (۱۵۶۳۶)، والبخاري برقم (۷۸۵). ومسلم برقم (۶۷۴)، والنسائي برقم (۶۳۵)، وابن حبان برقم (۱۶۵۸).

واته: نوێژ بکه‌ن وهک چۆن منتان بینی نوێژم کرد، یان له فهرمووده‌یه‌کی دیکه‌دا فهرموویه‌تی:

(خُذُوا عَنِّي مَنَاسِكَكُمْ)، أخرجه الطبراني في الكبير كما في مجمع الزوائد (۲۶۹/۳)، وأخرجه أيضًا: في الأوسط برقم (۱۹۲۹). قال الألباني صحيح.

واته: خوا پهرستییه‌کانی هه‌جم لی فی‌رین، هه‌روه‌ها پیغهمبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) کوچی کردوه، جیهادی کردوه، فهرمان به‌چاکه‌و نه‌هی له خراپه‌ی کردوه، صیله‌ی ره‌حمی جیه‌جی کردوه، له‌گه‌ل خاوو خیزان و دۆست و ره‌فیکان و خه‌لکید، به‌ ره‌هوشتی به‌رز ره‌فتاری کردوه، نه‌وه به‌شی یه‌که‌می سوننه‌تی پیغهمبه‌ره (صلی الله علیه وسلم) که بریتی بوو له کرده‌وه‌کانی ئاکارو ره‌فتاره‌کانی.

به‌شی دووه‌می سوننه‌ت: بریتیه له فهرمایشته‌کانی:

نه‌وه‌ی که به‌ فهرمایشت گوتووویه‌تی، بو وینه، فهرموویه‌تی:

(إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ) أخرجه مالك برقم (۹۸۳)، وأحمد برقم (۱۶۸)، والبخاري برقم (۱)، ومسلم برقم (۱۹۰۷)، والترمذي برقم (۱۶۴۷)، وأبو داود برقم (۲۲۰۱)، والنسائي برقم (۳۴۳۷)، وابن ماجه برقم (۴۲۲۷)، والبيهقي برقم (۱۸۱)، والطبراني في الأوسط برقم (۴۰)، والدارقطني (۵۰/۱)، والبزار برقم (۲۵۷)، والبيهقي في الزهد برقم (۲۴۱)، والديلمي برقم (۴۰۱)، وابن حبان برقم (۳۸۸).

واته: کرده‌وه -باشه- کان به‌ گوێره‌ی نیه‌ته‌کان وه‌رده‌گیرین.

یان فهرموویه‌تی:

(وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلْيُكُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصُمْتُ)، أخرجه البخاري: برقم (٥٦٧٢) ومسلم برقم: (٤٧).

واته: وه ههركهسي ئيماني به خواو بهرؤژي دوايي ههيه، نه گهر قسهي باش دهكات، نه گهر نا با بيدهنگ بي.

به شى سييه مې سوننه ت: بریتیه لهو شتانه ی که له بهر چاوی نهو کراون، یان بیستویه تی که نه نجام دراون، نه ویش دانی پیدا هیناون: جاری وا هه بو هاو هلیک شتیکی کردوه یا خود شتیکی گوتوه، نه ویش دانی پیدا هیناوه، نه مهش پیی ده گوتری: (تقریر) مادام پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) دانی پیدا هینا بی نه مهش ده چیتته چوار چیوهی سوننه ته وه، واته: نهو شتیکی ره وایه و چاکه، بو وینه: نهو سريهیه ی که عه مری کوری عاص فرماندهیان بوو، له ریگادا عه مر ئیحتیلامی بوو، دوايي پیش نوژیشی بو کردن به بی نه وهی خوی بشوا، به لکو تهیه موموی کرد، که گهرانه وه بولای پیغه مبهر (صلی الله علیه وسلم) هه والیان پیدا، پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) فهرمووی: نایا پیش نوژییت بو کردن، بی نه وهی خوت بشوی؟ نه ویش کوتی: به لی، له خوی پهروه ردگارم بیستبوو که ده فهرمووی:

﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا﴾ النساء.

واته: خوتان مه کوژن خوا له گهلان به به زهیه، (کاته که شی زور سادر بووهو دیاره ناویشیان بو گهرم نه کراوهو ترساوه له وهی نه گهر خوی بشوات بمری) بویه منیش تهیه مومم کرد، پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) پیکه نی و هیچی نه فهرموو، نه مهش یانی: پشتگیری هه لویسته که ی عه مری کوری عاصی کرد، که پیکاهیه تی له وهدا که له جیاتی خو شوردن، تهیه موموی کردوهو دهستی به پرووی زهویدا هیناوهو، دهم و چاوو ههردو دهستی خوی پی مهسح کردوه.

نجا بیگومان به هو ی سوننه ت و تیگه یشتنی ریباری پیغه مبهروه (صلی الله علیه وسلم) دهستان له گهرهترین و چاکترین حکمت گیر ده بی، به لام حکمت وهک چون له سوننه تدا ههیه، له قورئانشدا ههیه، به لکو نهو

حیکمه تهی له فهرمایشتی خوادا ههیه له سوننه تداو له هیچ شتیکی دیکه شدا نیه، بگر. پیغمبه ری خواش (صلی الله علیه وسلم) ههر له قورئانه وه فیری حیکمه ت بووه! نه وه تا خوی کار به جی ده فهرموئ:

﴿ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ ۝٣٩﴾

واته: نه وه! حیکمه تهیه که خوا بوی ناردووی، که واته: حیکمه ت واته ره فتار کردن به شیویه که جیگای ره زامه ندیی خوا بی، وه دوور که وتنه وه! له کاریک که جیگای ناپه سندیی خوابی.

ئینجا کوتایی نه و بابته به و فهرمایشته ی پیغمبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) دینم که پیشتریش هینام، که پیغمبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له خوا پاراوه ته وه بو نه وه ی نه فسی ته زکیه بکا، ده فهرموئ:

(اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا وَزَكِّهَا أَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا أَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلَاهَا) ^(۱).

واته: نه ی خوییه! ته قوا به نه فسم بیه خشه، وه پاکی بکه وه و چاکی بکه و گه شه ی پی بده، تو چاکترین که سی، که نه فس پاک ده کاو چاک ده کاو گه شه ی پی بده دا، تو سهر پهرشتیارو مشور خوری نه فسی منی. لیږدها جیی سهرنج نه وه یه که پیغمبه ر (صلی الله علیه وسلم) له خوا ده پارته وه هاوکاری بکا، چونکه خوا سبحانه و تعالی بی نه وه ی که ئینسان هه ول بداو کردو کوشش بکا، شته کانی بو نه نجام نادا، ئاخو خوا سبحانه و تعالی له م سهر زهوییه ته نه ل خانه ی دانه ناوه. ههر شتیکت ویست له خوی داوا بکه ی، به لام بوخوت هیچ نه که ی، چونکه خوی پهره ردگار ده فهرموئ:

﴿وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى ۝٣٩﴾ النجم.

واته: ئینسان هیچ شتیکی ده ستگیر نابی و هیچ به ره مه می نابی، مه گهر نه وه ی بوخوی هه ول بدا، ده بی بوخوی هه ول بداو کوشش بکا، به لام لیږدها نه وه مان بو ده رده که وی که: ته نیا هه ول دان و کوشش کردنی ئینسان به س نیه،

بەلكو دەبىي خوا ھاوڪارت بى و ئاسانكارت بى، بۇ ئەۋەى بەسەر نە فسى خۇتدا زال بى، وە نە فسەكەت ھەول بەدى تەقۋاى تىدا جىگىر بىكەى، دۋاى ئەۋەى كە پاك دەبىي و چاك دەبىي و گەشە دەكا، چونكە لە ئەنجامى تەزكىە بوۋنى نە فسدا، تەقۋا دەبىتە مېۋانى نە فس و، لە نە فسدا جىگىرو سەقامگىر دەبىي، وە بىگومان ھەر خۋاى پەرۋەردگار شى سەرپەرشتىارو مشورخۇرى نە فسەكانە، ھەر خوا خاۋەنىانەۋ، بە نەئىنىيەكانىان ئاگادارە، بۇيە دەبىي ھەمىشە ئىنسان پەنا بۇخوا بەرى و، داۋا لەخوا بىكا كە يارمەتى بدا: نە فسەكەى پاك و چاك بىكا، بۇ ئەۋەى شايستەى ئەۋەبى كە بەتەقۋا برازىتەۋە، كە ديارە تەقۋاش كۆكەرەۋەى ھەمۋو سىفەتە بەرزو چاكەكانە.

لە ئۆزە كۆمەلەپەننىمەكان لەكەلەكەس
بىن مەكەم عىر مۇلەكك الۋاجل الۋاجلەكەى

Alibapir

archive.org/details/@alibapir

Alibapir

Google Play App Store

QR codes

Alibapir

YouTube

كەنالى

Alibapir

QR codes

Alibapir

قورئان بناغەى پرۆسەى تەزكىيەى نەفسە

دیارە مەبەستیشم لە جەخت کردنەو! لەو مەسەلەى -کە پیشتریش ئاماژەمان
پێداو - ئەوێهە کە هەندێ کەس لەوانەى بە ناشارەزایی خۆیان بە ئەهلى
تەریقەت و تەسەووف دەزانن، پێیان وایە کە ئینسان بەبێ شارەزاییش لە قورئان و
سوننەت، دەگونجێ کە قۇناغەکانى تەزکیەى نەفس و صالح بوون و بەرەو خوا
چوون بپرێ! بەلام لە راستیدا ئەو خەيال پلاوێ قورئان بناغەى پرۆسەى
تەزکیەى نەفسەو، بەبێ پابەندیی بە قورئانەو بەبێ تیگەیشتن لە قورئان و،
بەبێ لەبەر رۆشنایی قورئان دا هەنگاو نان، ناگونجێ مەرۆف دەستى بگاتە
ئامانجى بەرزى: نەفس تەزکیە بوون، ئنجا کە دەشلیین قورئان واتە: سوننەتى
پێغمبەرىش (صلی اللہ علیہ وسلم)، چونکە قورئان مەتنى ئیسلامە، وە
پێغمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) جگە لە قورئان شتیکی دیکەى پێ نەبوو
بۆ هیدایەت دانى خەلک، یاخود بۆ تیگەیانندنى خەلک لە ئیسلام و، خەلک فیرى
دیندارىی کردن.

ئنجا ئایا بەلگەمان چییە لەسەر ئەوێ کە قورئان بناغەى پرۆسەى تەزکیەى
نەفسە؟

لهو بارهوه چوار بهلگان دههیننهوه :

بهلگهی یهکهم:

قورپان بناغه و مهتنی ئیسلامه و هیچ گومانی تیدا نیه که قورپان ههناوو کاکلی ئیسلامه، چونکه پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم) ههه قورپانی لهخواوه بۆ هاتوه، دوا نوسخه ی هیدایه تی خوا ته نهها ههه قورپانه، وه سونه ته ی پیغه مبهه ری خواش (صلی الله علیه وسلم) ههه په پیره کردنی قورپانه، پیغه مبهه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له بهه رهوشنایی قورپاندا ههنگاوی ناوه، بۆیه قورپان و سونه ته، دوو شتی لیک جیانی، بهلکو قورپان ههناوی سونه ته، وه سونه ته بریتیه له شیوه ی جیه جیکردنی قورپان و بهرجهسته کردنی له دنیای واقیعدا، ئنجا مادام قورپان بناغه و مهتنی ئیسلام بی، وه تهزکیه ش به شیکی ئیسلامه، کهواته: دهبی قورپان بناغه و بنچینه ی نهجامدانی پرۆسه ی تهزکیه ی نهفس بی.

بهلگهی دووهم:

له ههه کام لهو چوار ئایه ته دا که پیشتر هینامان، دوو ئایه ته که ی سووره تی (البقرة) و ئایه ته که ی سووره تی (آل عمران) و ئایه ته که ی سووره تی (الجمعة)، له ریز به ندیی چوار ئه رکه که ی پیغه مبهه دا (صلی الله علیه وسلم) که بریتین له:

۱- خویندنه وه ی ئایه ته کانی خوا.

۲- تهزکیه کردن.

۳- فیر کردنی کیتاب.

۴- فیر کردنی حیکمه ت.

له ههه چوارباندای خویندنه وه ی ئایه ته کانی خوا پیشخراوه:

﴿يَتْلُوا عَلَيْهِمْ ءَايَاتِكَ﴾ (البقرة، کهواته: سه رهتای دینداری کردن و مسوڵمانه تی کردن و، بناغه ی مسوڵمانه تی و دینداری به گشتی، وه له نیویشیان

تهزکیه ی نه فس، دهبی له بهر روشنایی ثایه ته کانی قورپان دابی، نجا جی سهرنج نهویه که وشه ی ﴿وِزْکَہِم﴾ له سی شویناندا پیش خراوه، واتہ: ﴿يَتَلَوْا عَلَیْہِمْ ءَایٰتِکَ﴾ ﴿۱۳۹﴾ باسی تهزکیه کراوه، له پیش فیژکردنی کیتاب و حیکمه ته وه، به لام له یه که شویندا که له سوورپه تی (البقرة) یه، تهزکیه دوا خراوه، نه مهش نه وه ی لیوهرده گیر ی که خویندنه وه ی ثایه ته کان ههر دهبی به ردی بناغه بی و له پیشه وه بی، یانی: دوا ی نه وه ی که نه فس تهزکیه دهبی، به هو ی خویندنه وه ی ثایه ته کانی قورپانه وه، کارلیک کردن له گه لیاندا، نجا ده گونجی نینسان فیژی یاساکانی شهریه ت بی، وه فیژی به ها به رزه کانی شهریه ت بی، به لام نه و دووانه واتہ: تهزکیه بوون و، فیژی بوون و شارزا بوون له شهریه ت و، به ها به رزه کان، کاریگه رییان له سهر یه کدی هه یه، وه ده گونجی پاش و پیش بکن، به لام هیچ کاتیک ناگونجی، به بی ثایه ته کانی قورپان و به بی شاره زایی له قورپان، هیچ کاریکی دینداری و هیچ پرؤسه یه کی دینداری نه نجام بدری، نه تهزکیه ی نه فس و، نه هیچ شتیکی دیکه.

به لگه ی سییهم:

پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) جگه له قورپان شتیکی دیکه ی بی نه بووه، وهک پیشتیش باسمان کرد، وه خوی پهره رد گاریش له سوورپه تی (الشوری) دا ده فره مو ی:

﴿وَكَذٰلِكَ اَوْحٰی اِلَیْکَ رُوْحًا مِّنْ اَمْرِنَا مَا کُنْتَ تَدْرِی مَا الْکِتٰبُ وَلَا الْاٰیْمٰنُ وَلٰکِنْ جَعَلْنٰهُ نُوْرًا نَّهْدٰی بِہٖ مَنۡ شَآءَ مِنْ عِبَادِنَا وَاِنَّکَ لَتَهْدٰی اِلٰی صِرَاطٍ مُّسْتَقِیْمٍ﴾ ﴿۵۲﴾
الشوری.

(پیشی باسی چو نیه تی ناردنی وه حی خوی بو هه موو پیغه مبه ران ده کا (علیهم الصلاة والسلام) دوا یی ده فره مو ی:) ئاوا به و شیویه پرو حی کمان له لایه ن خو مانه وه بو تو نارد، تو پیشتر نه تده زانی نه کیتاب چییه وه ئیمانیش چییه، به لام ئیمه نه وه چییه مان کرده روشناییه ک، ههر کام له به نده کانمان بمانه وی پی رینمایی

دهکەین، وه بیگومان تۆ (خەلک) به‌ره‌و راسته‌پێ رینمایی ده‌که‌ی.

که‌واته: پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم)، وه‌ک هیدایه‌تی خوا، ته‌نها قورئانی بۆ هاتوه، به‌لێ خ‌وای زانا وه‌حی دیکه‌شی بۆ ناردوه، جگه‌ له‌ قورئان و هه‌ندی ته‌فاسیلی دیکه‌ی وه‌ک سوننه‌ت فه‌رمووه، به‌لام مه‌به‌ستم ئه‌وه‌یه که وه‌ک هیدایه‌تیکی راسته‌وخ‌وی خ‌وای په‌روه‌ردگار، که به‌ ئیمه‌ی پێشان بدات، وه‌ک فه‌رمایشتی خوا، ته‌نیا قورئانی له‌به‌ر ده‌ستدا بووه، وه‌ پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم): چ بۆ فی‌رکردنی ئیمان و عه‌قیده، چ بۆ فی‌رکردنی حه‌لال و حه‌رام، چ بۆ فی‌رکردنی ته‌زکیه‌ی نه‌فس، چ بۆ فی‌رکردنی ئه‌خلاق، چ بۆ فی‌رکردنی دروشمه‌کانی عیباده‌ت، چ بۆ فی‌رکردنی جه‌نگ و جیهاد، چ بۆ فی‌رکردنی چۆنیه‌تی ولات به‌رپۆه‌ بردن، ته‌نیا قورئانی پێبووه، بۆیه وه‌ک چۆن قورئان بناغه‌ی دیندارییه به‌ گشتی به‌هه‌موو ره‌هه‌ندو لایه‌نه‌کانیه‌وه، به‌هه‌مان شیوه‌ بناغه‌ی پرۆسه‌ی ته‌زکیه‌ی نه‌فسیشه.

به‌لگه‌ی چواره‌م:

بیگومان پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) خاوه‌نی پاکترین و چاکترین نه‌فس بووه، هیچ گومان له‌وه‌دا نیه، وه‌خاوه‌نی به‌رزترین ره‌ه‌شت بووه، وه‌ک خوا سبحانه و تعالی ده‌فه‌رموی:

﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ۝۱﴾ القلم.

واته: بیگومان تۆ له‌سه‌ر ره‌ه‌شتیکی مه‌زنی، وه‌ کاتی‌ک پرسیار له‌ دایکمان عایشه‌ خوا لێی رازی بی‌ کراوه، ده‌رباره‌ی هه‌ل‌س و که‌وت و ئاکارو ره‌ه‌شتی پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) گوتوویه‌تی:

(إِنَّ خُلُقَ نَبِيِّ اللَّهِ كَانَ الْقُرْآن) أخرجه مسلم: ۷۴۶.

واته: بیگومان ره‌ه‌شتی پیغه‌مبه‌ری خوا قورئان بووه، که‌واته: پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) خاوه‌نی به‌رزترین ره‌ه‌شت بووه، چونکه خ‌وای په‌روه‌ردگار وا ده‌فه‌رموی، وه‌ ئه‌و ره‌ه‌شته به‌رزو مه‌زنه‌شی، وه‌ک دایکمان

عائیشه گوتوویه تی: له قورئانه وه وەرگرتبوه، که واته: بهووی پابه ندیی به قورئانه وه، ئینسان ده توانی رهوشتی مه زن و ده دست بخا، ئاکاری جوان و ده دست بخا، که له راستیدا هه رهوش ئامانجی ته زکیه ی نه فسه، ئامانجی ته زکیه ی نه فس ئه ویه ئینسان دهستی بگاته به هاو رهوشته جوان و په سنده کان و، خووی دوور بگری له خو خده نرم و خراپه کان، هه ره بویه ش پشه وایانی ته زکیه ی نه فس و عیرفان زور جه ختیان له وه کردو ته وه، که ئه و ریبازه ی ئیمه واته: ریبازی ته زکیه و به ره خوا چوون و صالح بوون، پابه نده به قورئان و سوننه ته وه له ژیر روشنایی قورئان و سوننه تدا ئه نجام ده دری، بو نمونه: (سَهْلُ التَّسْتَرِ) که یه کیکه له بو خوا صولحاوان و، یه کیکه له گه وره پیوانی بواری ته زکیه ی نه فس، ده لی:

((بني أصول مذهبنا على ست:

- ١- التمسك بكتاب الله. ٢- والإقتداء بسنة رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.
- ٣- وأكل الحلال. ٤- وعدم إيذاء الخلق ولو آذونا، ٥- والبعد عما نهى عنه الله.
- ٦- والتعجيل بالحقوق))^(١).

واته: بنچینه کانی ئه م ریبازه ی ئیمه، له سه ره شه ش پایه بینا کراوه:

- ١- ده ست گرتن به کیتابی خوا. ٢- کردنه سه ره مه شقی سوننه تی پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم). ٣- خواردنی هه لال، ٤- ئازار نه دانی هه لک، با ئه وانیش ئازارمان بدن (واته: نابی له کاردانه وه شدا هه لک ئازار بدین، چ جای ئه وه ی ده ست پیسخه ره بین بو ئازاردانی هه لک)، ٥- خو دوور گرتن له هه ره شتی که خوا قه دهغه ی کردوه، (چ له بواری قسه و وتاردا، چ له بواری کردارو رهفتاردا، چ له بواری هه لس و کهوته کاند، چ له بواری عیبادت و رهوش و ئاکاردا، هه ره ها له بواری که سابه تدا، له بواری سیاسه تدا، هه رچی خوا قه دهغه ی کردوه، خووی لی دوور بگری) ٦- په له کرن له جیبه جی کردنی مافه کاند، (واته: مافی خاوه ن مافه کان په له ی لیبه که ی ده ست و بردی لیبه که ی، ئنجا هاوسه رته، کوړو کچته، دایک و بابن، نه نک و باپیرن، خزمانن به

گشتى، دراوسين، رېبوارن، ههروهها كه سيك كه بهرپرسه بهرانبهر بهردهستهكانى خۆى، ههروهها ئەوان بهنيسبەت سەرەوهى خۆيان، مافەكان بۆ خاوەن مافەكان بە دەست و بردى جى بەجى بکړين) ئەم شەش بنچينهيه سههلى توستورى دهلج: ئەو رېبازە كه لهسەرى دەرۆين بۆ تهزكیهى نهفس و صالح بوون و بهرهو خوا چوون، لهسەر ئەو شەش پایه بنیات نراوه، كه يهكهميان: دهستگرتنه به كتيبي خواوهو، دووهميان: چاو ليكردن و دهست گرتنه به سونهتى پيغهمبەرى خواوه (صلی الله عليه وسلم).

بۆيەش ليرەدا دهليم: ههموو ئەوانەى لافى ئەوه ليدەدەن كه دەتوانن نهفسى خۆيان تهزكیه بکهن، يان توانيويانە نهفسى خۆيان تهزكیه بکهن، بهبج شارەزايى له قورئان و سوننەت، با خوشيان به شىخيكي گهوره بزائن، يان به خەليفەو كهسيكي بهرجهسته لهو بوارهدا، ئەوه به دلنپايى خەيال پلاويان كردوه، چونكه ئيمه بههوى وهى خاى پەروردگارەوه راستييه كانمان بۆ دەرەكهون، وه دهبي خوا سبحانه و تعالى پيمان بفهرموى: چۆن بهندايتيى بۆ بکهن؟ چۆن بپهرستين و ههلسوكهوت بکهن، چ له گهڵ خويداو چ له گهڵ بهندهكانيدا؟! كهواته: بهبج شارەزايى له قورئان و سوننەت، بهبج شارەزايى له شەريعت، ئينسان ناتوانى بلئ: من دهزانم خاى پەروردگار فلان شتهى پى چاكه، چۆن دهزانى خوا رەزامهنديى لهسەر چييه؟ چۆن دهزانى كه خوا ئەو جوړه پهرستشەى پى چاكه؟ ئەو جوړه ههلس و كهوتهى پى چاكه؟ بهتهكيد دهبي بگهرييهوه بۆ وهى خوا، وهى خواش له قورئاندا، پاشان له سوننەتى پيغهمبەرى خوادا (صلی الله عليه وسلم) بهرجهستهيه.

ئنجا من ليرەوه ئاموژگاريى ههركهسى دهكەم، كه دهيهوى له بواری تهزكیهى نهفس و صالح بوون و بهرهو خوا چووندا، ههنگاو بنى، با پيش ئەوه ههول بدا له قورئان و سوننەتدا شارەزا بى، بهتاييهت قورئان، ئنجا دوايش رېبازو رى و شويى پيغهمبەرى خوا (صلی الله عليه وسلم)، كه وهك پيشتر گوتمان: ئەویش هەر بهرجهستهكهري قورئانه، چونكه پيغهمبەرى خوا (صلی الله عليه وسلم) هيچ شتيكى نهكردوه، وه هيچ شتيكى نهفهرمووه، وه دانى بههيچ شتيكدا

نه‌ناوه، که له گه‌ل قورپاندا نا سازگار بی، بویه زور گرنگه وهک چون ئینسان گهر بیهوی کهسابه‌تیک بکا، ده‌بی هه‌ول بدا له فیهی کهسابه‌ت شاره‌زا بی، نه‌وهی بیهوی هه‌ج و عومره بکا، ده‌بی هه‌ول بدا له فیهی هه‌ج و عومره شاره‌زا بی، و نه‌گهر بیهوی زه‌کات بدا، ده‌بی هه‌ول بدا له فیهی زه‌کاتدا شاره‌زا بی، وه نه‌گهر بیهوی نوێز بکا، ده‌بی هه‌ول بدا بزانی نوێز چون ده‌کری؟ ده‌بی ته‌ماشای قورپان و سوننه‌ت بکا و ته‌ماشای شه‌ریعه‌ت بکا، به‌هه‌مان شیوه‌ش: که‌سیک بیهوی به‌ مسو‌لمان‌ه‌تیه‌کی عاده‌تی ئیکتیفا نه‌کاو، زیاتر به‌ دینداری دا قو‌ول بیته‌وه‌و خوا په‌رسته‌یه‌کی تو‌خ بکاته‌وه‌و بیهوی له‌خوا نزیکتر بی و بو خوا صو‌لحاوتر بی، به‌راستی ده‌بی هه‌ول بدا هه‌رچی زیاتر له‌ قورپان و سوننه‌ت شاره‌زا بی، ئنجا هه‌ر که‌سی بی، ده‌بی وابی، به‌تایبه‌ت نه‌گهر خو‌ی به‌ چاوساغ و مامو‌ستاو رینماییکاریکی مسو‌لمانان بزانی، له‌ بواری ته‌زکیه‌ی نه‌فسدا، نه‌وه نه‌گهر بو خه‌لک پیوست بی، بو نه‌وه‌وت جار پیوسته، چونکه که‌سیک بو‌خو‌ی به‌رپیه نه‌زانی و شاره‌زا نه‌بی، بیگومان ناتوانی رینمای خه‌لک بکاو، خه‌لک شاره‌زا بکا، نه‌وه‌و شیعه‌ی ئیبن و لبه‌نای سه‌رقوسطی (ابن البنا السرقسطنی) له‌ (المباحث الأصلية) دا چه‌ند جوانه که له‌و باره‌وه ده‌لی:

وَإِنَّمَا الْقَوْمُ مُسَافِرُونَ... لِحَضْرَةِ الْحَقِّ وَظَاعُونَ

فَافْتَقَرُوا فِيهِ إِلَى دَلِيلٍ... ذِي بَصَرٍ بِالسَّيْرِ وَالْمَقِيلِ

قَدْ سَلَكَ الطَّرِيقَ ثُمَّ عَادَ... لِيُخَيِّرَ الْقَوْمَ مِمَّا اسْتَفَادَ

واته: نه‌وه کو‌مه‌له (که ده‌یان‌ه‌وی خو‌یان ته‌زکیه بکه‌ن و خو‌یان صالحتر بکه‌ن و زیاتر له‌خوا نزیک بن، نه‌وانه) رپ‌بوارن به‌ره‌و ره‌زامه‌ندی خوا، وهک بلی بارگه‌و بنه‌یان پییه‌و له‌هه‌ندی شوین رایده‌خه‌ن و، له‌هه‌ندی شوین ده‌رپون، ئنجا بو نه‌وه سه‌فه‌ری به‌ره‌و خوا چوونه‌یان، پیوستیان به‌ رینیشاندیه‌ک هه‌یه، که شاره‌زا بی که له‌کو‌ی برپون، وه له‌کو‌یش بارگه‌و بنه‌بخه‌ن و پشوو بدن، بابایه‌ک که رپ‌گاکی برپوه‌و چو‌ته‌مه‌نزل، ئنجا گه‌راوه‌ته‌وه‌ش، بو نه‌وه‌ی هه‌وال بدا به‌و خه‌لکه، به‌وه‌ی که له‌و رپ برینه‌دا لی به‌هره‌مه‌ند بووه، واته: که‌سیک که ده‌بیته

دلیل و پینیشاندەر بۆ کەسێک، دەبێ خۆی ئەو پڕیگایەیی بریبی و گەیییتە مەنزل، ئنجا خەڵک لە گەڵ خۆی بەری، لە راستیدا کەسێک شارەزا نەبێ لە قورئان و سوننەت، لە شەریعەت: لە پرووی ئیمان و عەقیدەو، لە پرووی عیبادەتەو، لە پرووی ئەخلاق و ئاکارەو، لە پرووی حەلال و حەرامەو، لە پرووی حوکم و سیاسەتەو، لە هەموو بوارەکانی دینداریی شارەزا نەبێ، ناتوانی دەستی خەڵک بگێڕی و لەخوایان نزیک بختەو، ئاخەر ئەگەر بۆخۆی لە خۆی تاک و پاک نزیک نەبێ، چۆن ئەوان نزیک دەخاتەو؟ وەک بنچینەیهک هەیە دەلی: (فاقد الشيء لا يعطيه)، کەسێ شتێکی نەبێ، ناتوانی بێبەخشی، ئەو بۆ هەموو کەس هەروایە، ئنجا کەسێکی شەفەقی خۆی پاک و چاک نەکردبێ، لەژێر پۆشنایی قورئان و سوننەتدا، وە بەهۆی پابەندیی بە شەریعەتەو، بەتەئکید ناتوانی خەڵک لە شتێک بەهەرمەند بکا کە خۆی نیەتی، ئەو پێچەوانەی عەقل و مەنتیقە.

خوا بەلوتف و کەرەمی خۆی یارمەتیمان بدا کە لەهەر بوارێکی دیندارییدا، ویستمان هەنگاو بنێین، پێشێ بزانی دین چێ دەفەرموی، شەریعەتی خوا چێ دەفەرموی؟ وەک خوا سبحانە و تعالی دەفەرموی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدُمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ شَمِيعٌ عَلِيمٌ ۝١﴾ الحجرات.

واتە: ئەو ئەوانەو ئیماننان هیناوه! هێچ شتێک پێش دەستی خواو پێغەمبەرەکی نەخەن، یاخود خوێنراوەتەو (لا تَقْدُمُوا) واتە: بەپێش دەستی خواو پێغەمبەری خوا نەکەون، هەتا نەزانن ئەوان چییان فەرموو، لەخۆرا هەنگاو مەنێن، چ لە بواری تەزکیەدا، چ لەهەر بوارێکی دیکەدا، خوا لەو کەسانەمان بگێڕی، کە شارەزا دەبن و، بەرچاو پروون دەبن، ئنجا هەنگاو دەنێن.

تەزكىيەى نەفس و رېيازەكانى تەصەووف لىك جيان

يىگومان شوين كەوتنى پيشىنى چاك (إتباع السلف الصالح) شتىكه، وه كەسيك كه ناو له خۆى دەنى سەله فيى، شتىكى ديكەيه، كەسيك ئەگەر به كردهوه بەدواى پيشىنى چاك بكەوى، ئەگەر ناویشى له خۆى نەنابى سەله فيى، ناو له خۆ نەنەكهى زيانى لى نادات و، بەهۆى ئەوهوه كه ناوهكهى نيه، نيۆەرۆكهى لى ون نەبووهو نيۆەرۆكهى له دەست نەچووه، بەلام ئەگەر سەد جار ناو له خۆى بنى سەله فيى، بەلام به كردهوه له ئيمان و عەقيدهيان، له عيبادەتيان، له هەلس و كەوتيان، له ئاكارياندا، بەدواى پيشىنى چاك نەكهوى، يىگومان ناو له خۆ نەكه، هېچ شەفاعەتتىكى بۆ ناکا، هېچ بەهرهيهكى دەست ناخات، بەهەمان شيوەش لەبوارى تەزكىيەى نەفسدا، لەبوارى چاك خوا پەرستندا، لەبوارى خۆ پاك و چاك كردندا، ئەگەر ئينسان هەول بدا، ئەو نيۆەرۆكهى بۆ پەيدا بى، با شوين كەوتوى رېيازىكى ديارى كراوى تەزكىەش نەبى، با پابەندى قوتابخانەيهكى ديارى كراوى تەصەووفيش نەبى، زەرەرى نەكردوهو ئەو نيۆەرۆكهى له دەست نەچووه، بەهۆى ئەوهوه كه ئەو ناوهى له خۆى نەناوه، بەلام ئەگەر نيۆەرۆكهى نەبى، پەنجا جار ئەو ناوه له خۆى بنى، يىگومان ناو له خۆنان بەبى نيۆەرۆك، هېچ دەستى ئينسان ناخا شەفاعەتى بۆ ناکا، مەبەستم ئەوهيه كه هەندى كەس هەر كات باسى تەزكىيەى نەفس كراو، باسى لايەنى مەعنەوىي له دینداريیدا كراو، باسى صالح بوون و بەرهو خوا چوون كرا، وه ئەو زاراوانە بەكار هاتن، پىي وايە: تۆ دەبى حەتمەن پابەندو

شوین کەوتووی یه کڅ له رېبازەکانی تەصەووف بى، قادریی بى، نەقشیی بى، شاذلیی بى، رېفاعیی بى، بەدەویی بى، ...هتد، بەلام ئەو بۆچونە راست نیە، بۆیە من بە پيوستم زانی، لیژدا پینج پروونکردنەو بەدەم:

پروونکردنەو یەكەم:

هەرچەندە رېبازەکانی تەصەووف واتە: ئەوانەیان کە پابەندن بەقورئان و سوننەتەو، وە دوور بوون لە شیرک و داهینان و لادان و غەلەت و پەلەت، بەلێ، هەرچەندە رېبازەکانی تەصەووف رۆلی گەورەو گرنگیان گێراوە لە پرۆسەى تەزکیە کردندا، چونکە زۆریەى زانایان و پسپۆرانى بواری تەزکیەى نەفس، لەژێر ئەو چەترەدا دانراون، با لە بنەرەتیشدا لەژێر ئەو چەترەدا نەبووبن، پیاوانى وەك: (ئەبو حامیدی غەزالیی، شیخ جونەیدی بەغدادیی، ئەبو سولەیمانی دارانیی، ئیبراھیمی کورپی ئەدھەم) دواتر: (عەبدولقادرى گیلانیی، بەهائەددینی نەقشەبەندیی، سەید ئەحمەدی سەرھەندیی، مەولانا خالیدی نەقشەبەندیی، كاك ئەحمەى شیخ) رەزاو رەحمەتى خوا لە هەموویان بێ و خوا پاداشتیان بداتەو، ئەوانە لەدوای خوێیان ئەو قوتابخانەو ئەو ئەزمونە کە هەیانپووە، بۆ پەرورە کردنى خەلکى لە پرووی رۆحییەو، ناوی لێنراوە تەریقەتى فلان، بۆ وینە: تەریقەتى قادریی، تەریقەتى نەقشى، تەریقەتى شارلیی، تەریقەتى سۆھرەوردیی، تەریقەتى غەزالیی، بەلێ، ئەو رېبازانەى تەصەووف رۆلی گرنگیان بینووە لەبواری تەزکیەدا، بەلام مەرج نیە هەر کەسێک ئیستا و لە رابردووشدا لافى ئەوێ لێدای، کە بەدوای فلانە تەریقەت کەوتو، بۆ وینە: تەریقەتى قادریی، بەکردهوش بەو شیوێه بى کە عەبدولقادرى گیلانیی خەلکى لەسەر پەرورە کردو، یان تەریقەتى نەقشیی، مەرج نیە هەرکەسى وای گوت، بەو شیوێه بى، کە بەهائەددینی نەقشەبەندیی، یان سەید ئەحمەدی سەرھەندیی، خەلکى لەسەر پەرورە کردو، هەتا کۆتایی ئەو تەریقەت و رېبازانە، کەواتە: تەریقەتەکان و، شوین کەوتەکانیان جیان، هەرۆک چۆن ئیسلام و موسولمانان جیان، ئیسلام ئەو حەقیقەتە موتەلەقەیه کە خوا ناردوویەتى، راست

و پروون و بی گری و گولہو، هیچ ھلہو پہلہی تیدا نیہ، وک پیغہمبہری
خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) فہرموویہتی:

(قَدْ تَرَكْتُكُمْ عَلَى الْبَيْضَاءِ، لِيُطَهَّرَ كَنْهَارُهَا لَا يَزِيغُ عَنْهَا بَعْدِي إِلَّا هَالِكٌ). (أخرجه أحمد
برقم: (۱۷۱۸۲)، وابن ماجہ برقم: (۴۳)، والحاکم برقم (۳۳۱). وأخرجه أيضًا: الطبرانی برقم (۶۴۲)
تعليق شعيب الأرناؤوط: حديث صحيح بطرقه وشواهدة وهذا إسناده حسن).

واتہ: لہسہر پیہہ کی پوشن و پروون و سپی بہجیم ہیشتون، شہوہکشی وک
پوژہکھی وایہ (واتہ: تاریکی تیدا نیہ)، مہگہر کہسی خوی بفہوتینی،
نہ گہرنا کہس لی لانا، ہیئدہ راست و پروون و پیکہ، مہگہر کہسیک خوی
بیہوی لادا، نہ گہرنا دووچاری لادان نابج، نیسلام بہم شیوہیہ، بہلام مسولمانان
مہرج نیہ ھموویان لہ ناستی نیسلام دابن، ھروہا نہو تہریقہتانہش و نہو
گہورہ پیوانہش کہ نہو قوتابخانہیان داناون، مہرج نیہ دواپی شوین کہوتہکانیان
ھموویان بہو شیوہیہ رہفتاریان کردبی، کہ ماموستاکانیان گوتوویانہ، وک وک
نہوی نہو پیسہوایانہ کہ لہ کتیبہکانی خویان باسیان کردوہ، رہفتاریان کردبی.

روونکردنہوی دووہم:

نہو ریبارزو تہریقہتانہ دواپی گوپانکاری زوریان بہسہردا ہاتوہ، واتہ: کہ لہ
نہصل و سہرچاوہکانیاندا پروون بوون، دواپی لیتہو لال و خشپ و خالی زوریان
رہگہل کہوتوہ، ریبارزو تہریقہتی وا ھییہ نہ گہر خاوتہ نہصلیہکھی زیندو
بیئہوہ، رہنگہ ھہر نہیناسیئہوہ، با وینہیہک بیئمہوہ کہ لہ کتیبی (ریگای صالح
بوون و بہرہو خوا چون)یشدا باسم کردوہ: شیخ عہدولقادی گہیلانی رہحمہتی
خوای لیبی، پیایکی زور گہورہ بووہ لہ شاری بہغداو لہ پوژگاری خویدا
وہرچہرخانیکی گہورہی دروست کردوہ، بہ سہدان لہ جوولہکھو نہصرانی
لہسہر دہستی مسولمان بوون و، بہہزاران لہ مسولمانانی گوناہبار، لہسہر
دہستی توبہیان کردوہ بوون بہئینسانی چاک، لہ پیوان و ثافرہتان، لہ ھموو
چین و توژہکان، ئنجا نہو زانایہ کتیبیکی ھییہ بہناوی (الفتح الرباني والفيض
الرحماني)، عہدولقادی گہیلانی لہو کتیبہیدا پروو دہکاتہ مسولمانان و

زور جهخت دهکاتهوه لهسەر خوا بهیه کگرتن، وه لهسەر پابه ندیی به سوننه تی پیغه مبهروهه (صلی الله علیه وسلم)، وه لهسەر تهوه که ئینسان راست و ساغ بی، وه بی گری و گۆل بی، به لام ئیستاکه ئیمه ده بینین که سائیک هه ن به ناوی تهو ری بازوه که عه بدولقادی گه یلانی لهسهری بووه، خو یان دهده نه پال تهو ری بازه، به لام گیرۆده بوون به چهند جوړی له شیرکه وه، وه به چهند جوړیک له داهینان و بیدعه تهوه!! که واته: ده بی بزاین تهو ری بازو ته رپقه تانه که له سه رچاوه که یان روون و بیگهره بووه، مه رج نیه، دوا بی پاش جیا بونه وه ی تهو جو گه لانه ی لی بوونه ته وه، وه که خو یان مابنه وه، به لکو خلته و لیته و لالی زوریان تی که و ته، هه روه که چون مسو لمانه تی مسو لمانانیش، تهو ئیسلامه به رزو مه زنه ده بین، که چی دوا بی تی گه یشتنی مسو لمانان هه لس و که و ته کان یان ته ماشا ده که ی، هه له و په له و که و کورپی زوری تیدا بووه، هه لبه ته ته گه ر هه رچی بو چوونی مسو لمانانه، لهسهر ئیسلامی حساب بکه ی، تهوه زو لمی کی گه و رته له ئیسلام کردوه، ئیسلام به رجسته یه له قورئان و سوننه تداو بی هه له و په له یه، به لام بیگومان ری باز و مه زه به به کان و، بو چوون و ئیجتیهاده کان، زاده ی هو ش و زهینی مسو لمانان و، به شه ریش هه چ کات له هه له و که و کورپی خالی ناب، به لی ته گه ر بی و هه رچی زاده ی فیکری به شه ره لهسهر ئیسلامی حساب بکه ی، تهوه زو لم له ئیسلام ده که ی، به هه مان شیوه ش ته گه ر هه رچی بو چوون و هه لس و که و ته هه یه له بواری (تصوف) داو به ناوی تهو ری بازانه ی ته صه و و فیه وه، لهسهر خا و نه ته صلیه کان یان و لهسهر سه رچاوه کان یانی حساب بکه ی، تهوه زو لمیان لی ده که ی.

روونکردنه‌وهی سځیه‌م:

هیچ کام له گه‌وره پیاوړی و دامه‌زړینه‌رانی نه‌و رښانه له پوځ‌گاری خوږیاند، خه‌لکیان یو نه‌و رښانه‌ی خوږیان بانگ نه‌کردوه، یو وینه: عه‌بدولقادی گه‌یلانی نه‌یگوتوه: به‌دوای عه‌بدولقادر بکه‌ون و دوایی بلین: نیمه شوینکه‌وتووی ته‌ریقه‌تی قادریین، هه‌روه‌ها به‌هائه‌ددین نه‌قشه‌به‌ندی نه‌یگوتوه: وهرن به‌دوای من بکه‌ون و دوایی بلین: نه‌وه رښازی نه‌قشه‌به‌ندی، هه‌روه‌ها مه‌ولانا خالید نه‌یگوتوه: بلین: رښازی خالیدی... هتد، به‌لکو نه‌و گه‌وره پیاوړی خه‌لکیان ته‌نھا یو قورټان و سوننه‌ت بانگ کرده‌و، خه‌لکیان بانگ کرده‌و یو په‌په‌رویی کردن له رښگای پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم)، به‌لگه‌مان له‌سهر نه‌وه چییه؟ به‌لگه‌مان کتبه‌کانیانه، بچو کتبی: (الفتح الرباني والفيض الرحمانی) بخوینه‌وه، بچو کتبی (المکتوبات)ی سهد ته‌حمده‌ی سهره‌ندی بخوینه‌وه، بچو (احیاء علوم الدین)ی غه‌زالیی بخوینه‌وه، بچو قسه‌کانی شیخ جونه‌یدی به‌غدادیی و نه‌بو سوله‌یمانی دارانی و نه‌وانی دیکه سهرنج بده، که‌س خه‌لکی یو لای خو‌ی بانگ نه‌کردوه، یاخود یو لای رښازیک که‌تایبه‌ت بی به‌خوینه‌وه، به‌لکو نه‌وه خه‌لک بووه دوایی گوتوویانه: رښازی فلان و رښازی فلان، ته‌گه‌رنا له‌راستیدا نه‌وان وه‌ک له‌کتبی: (رښگای صالح بوون و به‌ره‌و خوا چوون)دا باس کرده‌و، نه‌وان خه‌لکیان ته‌نیا یو نیسلا، یو رښازی پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) بانگ کرده‌و، به‌لام نه‌وه خه‌لک بوون، که‌نه‌یانتوانیوه وه‌خوگر (مستوعب)ی نه‌و رښمایانه‌ی نه‌وان بن و، وایان زانیوه که‌عه‌بدولقادی گه‌یلانی، شتیکی نویی له‌نیسلا‌مدا داهیناوه، یان به‌هائه‌ددینی نه‌قشه‌به‌ندی، رښچکه‌یه‌کی تایبه‌تی به‌دیهیناوه، به‌لام له‌راستیدا هه‌ر رښازه ته‌صلیه‌که‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) بووه که‌نه‌وان له‌سهری رښشتون، به‌لام نه‌وان له‌سهرده‌می خوږیاند گه‌شه‌یان پیداه‌و بووژاندوویانه‌ته‌وه، وه‌نه‌وان دووباره خه‌لکیان له‌سهر قورټان و سوننه‌ت په‌روه‌ده کرده‌وته‌وه، به‌لام دوایی خه‌لک له‌حیاتی نه‌وه‌ی بلین: نه‌وه ته‌زموونی فلان پشه‌وا بووه له‌بوری دینداری و نیسلا‌مه‌تییدا، یه‌کسهر کرده‌ویانه به‌رښازیکی تایبه‌ت و دواتر هه‌ندی له‌خه‌لک وایان زانیوه که‌نه‌و رښازو رښچکانه شتیکن له‌به‌رانبه‌ری نیسلا‌مدا!

روونگردنه‌وه‌ی چوارهم:

ئەو رېبازانە قوتابخانەى پەرەردەىى بوون، وەك چۆن مەزەبەكان قوتابخانەى فيقهىى بوون، وە تەوژمەكانى بوارى عەقيدەو ئەهلى كەلام، قوتابخانەى فيكرىى بوون بۆ ئيمان و عەقيدەو... هتد، بەهەمان شيۆە: ئەو رېبازانەش قوتابخانەى رووحيى بوون و ئەزموونى ئەو پېشەوايانە بوون، لەبوارى پەرەردە كردنى مسوڵماناندا لە پرووى روحييەو، وە لە پرووى تەقواو تەزكەو، ئەزموونى خۆيان خستۆتە روو، وە هەولێ خۆيان داو، تاكو لەو روووەو خەلك بەيئەنەو سەر راستە شەقامى پېغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم)، وەك چۆن زانايانى عەقيدەو عىلمى كەلام هەولێ خۆيان داو، لەو بواردەو خەلك بەيئەنەو سەر ئيمان و عەقيدەى ئىسلامى، هەروەها زانايانى شەرەزان لە پرووى فيقهو ئوصوولې فيقهەو، هەوليان داو خەلك پابەند بکەنەو بە ياساكانى شەرەتەو، بەهەمان شيۆە، ئەوانيش ئەزموون و هەولێ خۆيان پېشكەش کردو، بۆ گێرانه‌وه‌ى مسوڵمانان لەو بواردەو كە ئەوان تىيدا پسپۆر بوون، بۆ دیندارى و خوا پەرستى، دوايش كە تەمەشای كتيبەكانى ئەو پېشەوايانە دەكەى، ئەوێش نەبوو كە تايبەتيان بکەن بە تەزكەى نەفسەو، بۆ نمونە: عەبدولقادرى گەيلانى كە قسە دەكا، روو لە مسوڵمانان دەكا بە گشتى كە بگەرپنەو بۆ ئىسلام، بە ئيمان و عەقيدەو، بە تەزكەو، لە بوارى هەلس و كەوتەو، لە بوارى كرىن و فروشتنەو، لە بوارى هەلسوكەوتى خیزانييدا، هەروەها ئەبو حاميدى غەززالى (احياء علوم الدين) كەى بخوینەو، باسى هەموو دیندارى دەكا، هەر ناوێكەشى وا داناو: (زیندوو كردنه‌وه‌ى زانسته‌كانى دین)، هەروەها زانايەكانى دیکەش: سەعیدى نوورسى لە (پەيامەكانى نوور)دا هەولیداو باسى هەموو ئىسلام بكا، بە ئەندازەى ئەو كە بارو دۆخە سياسیەكە رپى پێداو، وە سەید ئەحمەدى سەرەندى لە (المكتوبات) كەى خۆیدا كە ناردوونى، وە لە وەلامى نامەكانیدا كە ناردوونى، خەلك بانگ دەكات بۆ هەموو ئىسلام، بە نوێزو تاعەتەو، بە چۆنیەتى مامەلە كردنى خۆيان لە گەل دەستەلاتداران، بە هەموو رەهەندو لایەنەكانەو.

روونکردنه و هی پینجهم:

ته زکیه ی نه فس، خو پاک و چاک کردن، زیاتر صالح بوون و له خوا نړیک بوون، بهر و خوا چوون، خالی هاو به شی نیوان هم موو مسولمانانه، وه ک چوون (شوین کهنوتنی پیشینی چاک) خالی هاو به شی نیوان هم موو مسولمانانه، وه من لیره و ناموژگاریی کسانیک ده کم که خو یان به شوین کهنوتوی ریبازه کانی ته صه ووف و ته زکیه ده زانن: پیان وانه بی هر که سی له چوار چپوهی نه و ریبازدها نه بوو که نه وان له سهرنی، نه و به بهش (محروم) له ته زکیه ی نه فس، وه هیچ که سیش پی وانه بی که بو نه و هی نه فسی خو ی ته زکیه بکا، حتمه نه ده بی سهر به به کی له و ریبازانه بی و، شوین به کی له و شیخانه بکه وی، که نه مړو دیارن له نیو خه لکدا، با نه وان خزمهت بکه و ده وری خو یان ببینن، به لام له راستیدا: ده ست گه یاننده ته زکیه ی نه فس و، صالح بوون و بهر و خوا چوون و، جه خت کردنه وه له سهر لایه نی مه عنه ویی له نیمان و نیسلامدا، په کی له سهر نه و نه کهنوتو که تو ده بی حتمه نه سهر به به کی له ریبازه کانی ته صه ووف بی! چونکه پیشه وایه کانی نیمه، چوار نیما مه موجه هیده کان: نه بو حنیفه، مالیک، شافیعی، نه حمه دی کوری حنبل، هره وها سوفیانی نه وری، سه عیدی کوری موسه ییب، له یی کوری سه عد، نه بو داودی ظاهیری، نه بو جه عفری طه به ری، هم موو نه و نیما مانه، نه ناسراون به و هی شوین به کی له ریبازه کانی ته صه ووف کهنوتن، به لام نایا ده توانین بلین: نه وانه نه فسیان ته زکیه نه بووه و خاوه نی نه فسی زور پاک و چاک نه بوون؟ بیگومان ناتوانین، هره وها هاوه لانی به ریژی پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) وه پاشان شوینکه وتوان، پیوانی وه: حه سنی به صری، نیبن و سیرین، سه عیدی کوری جوبه یر، ره زاو ره حمه تی خوا له هم موو پیشه وایانی نه و نیمه ته بی، نایا سهر به ریبازیکی دیاریی کراوی ته صه ووف بوون؟ نه خیر، به لام نایا خاوه نی نه فسیکی ته زکیه کراو نه بوون؟ با، وه دوا یی زانایانی دیکه ش، بو وینه: سه عیدی نو ورسی سهر به هیچ ریبازیکی ته صه ووف نه بووه، به لام سوودی له کتیبه کانی عه بدولقادی گه یلانی و شیخ نه حمه دی سهره ندیی و به هائددین نه قشه به ندیی و مه ولانا

جه لاله ددینی رڼمیی، دیوه، به لام خوئی نه به ستوتوه به هیچ کام لهو رپیازانه وه، وهک منیش له کتیبی (رپیگای صالح بوون و بهر وه خوا چوون) دا باسم کردوه که ته وهی گرنکه، ته وهیه که یمه پابه ند بین به قورثانه وه به سونه تی پیغه مبه روه (صلی الله علیه وسلم)، دیاره به به هره وهر گرتن له زانایان و پیشه وایانمان، له ته زموون و ته فسیر کردن و لیکدانه وهی ته وان، به لام پهک له سهر ته وه نه که وتو که سهر به یه کیک له رپیازه کانی ته صه ووف بی وه راست نیه که تو له چوارچی وهی رپیازیکی دیاری کی راوی ته صه ووفدا نه بووی، به شت له ته صه ووفدا نه بی! بویه من لیروه ناموژگاریی تهو خه لکه ده که م که له چوار چی وهی رپیازی ته صه ووف دان، به چاو یکی نامو ته ماشای خه لکی دیکه نه کهن، وه پیان وا نه بی که ته نیا ته وان مسولمانی ساغ و صافن! تا کو جوړیک له به خو سهر سام بوون (عجب) یان بو دروست نه بی له به رانه ر باقی مسولمانانداو، پیان وای ته وان شتیکی دانسته، له بهر ته وهی سهر به فلان رپیازی ته صه ووفن، وه پیان وانه بی ته وهی ته وان دهستیان که وتوه - ته گهر راست بی دهستیان که وتبی - که (مه قامی ئی حسان) و (ته زکیه) ته عبیری لی ده کهن، خه لکی دیکه لی بی به شه!! به لی ته گهر تهو که سانه به باشی به دوا ی تهو رپیازه بکه ون، وهک سهر چاوه روونه که گوتوویه تی، پابه ند بن، لی به هره مهند دهن، به لام ییگومان ته وه ته نیا تهو کتیبانه وهو پیشه وایانه نه بوون، که خه لک فی ری دینداریی راست و ساغ بکه ن، به لکو خه لکی دیکه ش بوون، با تهو ناوه شیان له خو یان نه نابی، وهک گوتمان: پیشه و سهر مه زه به کان، هه موویان خاوه نی نه فسیکی موزه ککا بوون، و خاوه نی مه قامی ئی حسان بوون، هیچ ناویکی ته صه ووف و سو فیگه ریشیان له خو یان نه نابوو.

تنجا هه لبه ته تم بنچینه یه دهر باره ی سه له فیه کانیش ههر راسته، بویه ناموژگاریی دلسوزانه یان ده که م، که ته وانیش خو یان به شتیکی جیاواز له مسولمانانی دیکه له قه لهم نه دهن، وه به هو ی ناوی (سه له فی) یه وه، وا بزائن که ته نها ته وان به دوا ی سه له فی صالح که وتوون! چونکه به دلنیا یه وه: شوین پیشیننی چاک که وتن (اتباع السلف الصالح) په کی له سهر ته وه نه که وتوه، تهو

ناوہ لہ خوٲ بنی، ناو لہ خوٲ نان، تہ گہر نیوہرؤکی لہ گہلدا نہ بی، خاوہنہ کەى بہ ہیچ ناگہیہ نی.

ہرہوک لایہنہ ئیسلامیہ کانیش کە کار دہ کەن بؤ گپرانہوہى خەلک بؤ ئیسلام و، خزمەت کردنى کۆمەلگا لہ ھەموو بوارەکانى، ئیمان و عەقیدەو، عیبادەت و ئەخلاق و... ھتە، ئەوانیش نابى لہبەر ئەوہى کە ناوى ئیسلامیان لہ سەرە، پىيان وابى کە لہ ھەموو ئاوان پەريونەتەوہ، وە ھەر ئەوان مشورخۆرو دلسۆزى ئیسلام و مسولمانانن! با ھەريەك لہوانە کارى خۆى بکا، وەك خواى بەرز دەفەرموى:

﴿قُلْ كُلُّ يَعْمَلْ عَلَى شَاكْلَتِهِ﴾ (۸۴) الإسراء.

ھەرکەسە با کارى خۆى بکا، بەلام خالى ھاوہشمان ئەوہیہ کە ھەموومان بەشوين سەلەفى صالح بکەوين و، ھەموومان ھەول بەدەين نەفسى خۆمان تەزکیە بکەين، وە ھەموومان مشوورى گەلەکەمان بخوين، ھەموومان فەرمان بەچاکەو نەھى لہ خراپە بکەين و، خەلک پابەند بکەينەوہ بە شەرى خواى پەروردگارەوہ، با ئەمانە خالە ھاوہشەکانمان بن، وە ھەر کامیکيشمان دان بە چاکەو فەزلى ئەوى دیکەدا بينى، وە پیکەوہ ھاوکار بين، وەك تیميک، بؤ دووبارە نزیک خستەوہى خۆمان و خەلکەکەمان لہ شەرىعەتى خواى پەروردگار.

لە ئورە کۆمەدا بەنەبەکان لەگەڵتان

بەش مەگم عەر مۆافى التواصل الاتەلماعى

رەگەیاندى مەگمەبى مەلۇمىستا عەلى بابىر

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

Google Play

App Store

QR codes for Google Play and App Store

عەلى بابىر

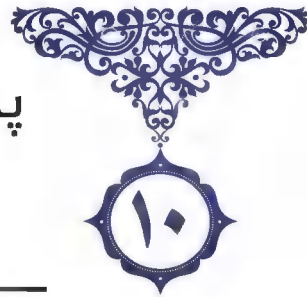
AliBapir

کەنالى

رەگەیاندى مەگمەبى مەلۇمىستا عەلى بابىر

QR codes for social media and website

رەگەیاندى مەگمەبى مەلۇمىستا عەلى بابىر

په یوه نډی و جیاوازی نیوان هرکام له: رووم، نهفس، عقل، قلب^(۱).

نهم چواره: (پرووح) و (نهفس) و (عقل) و (قلب) که بابته تی تهزکیه ی نهفسن، واته: تهزکیه ی نهفس، زور نهو چوار وشه ی تیدا به کار دهیترین، نایا نهو چوار وشه یه تهعبیر دهکن له چوار حقیقهت؟ یاخود تهعبیر دهکن له یهک حقیقهت، بهلام لهچند پرویکهوهو بهچند تهعبیریکی جیاجیا؟! با سهرنجی هر کامیکیان بدهین:

۱- رووم:

خوای پهروردگار وشه ی پرووحی له قورثاندا چهند جاریک به کار هیناوه، بهلام نهوهی که له سوورتهی (الإسراء) دا هاتوه، هرچهنده خوای پهروردگار به گشتی هیناویهتی، بهلام بهپرای زوریهی ههره زوری تویررهوانی قورثان، مهبهست پیی پرووحی ئینسانه، که دهفهرموئ:

﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ

مِّنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا﴾ ۸۵ الإسراء.

(۱) دیاره ئیمه له کوردیدا (پرووح) وشه ی (گیان)ی بو به کار دهینین، بو (نفس)یش (خود) یان هر نهفسیش به کار دهینین، وه (عقل)، (ژییری) بو به کار دهیتری، وه (قلب) یش (دل)ی بو به کار دهینین، ئنجا هرکام لهم چوار وشانه، ئیمه وشه عهرهیه کانشیان بو به کار دهینین و، نهو واتایانهش که باسم کردن، به کار دهینین.

واته: دهرباره‌ی ږووح پرسیارت لی ده‌کهن (ږووی دواندن له پیغهمبه‌ری خوايه (صلی الله علیه وسلم)) تو پیاښ بلی: ږووح له کاری په‌روهرد گارمه، (یانی: په‌یوه‌ندی تایبه‌تیی به په‌روهرد گارمه‌وه هه‌یه) وه ئەندازیه‌کی کم نه‌بی زانیاریتان پی نه‌دراوه. ئەمه‌ش ئاماژه‌یه‌که، به‌و ئەنداز: که‌مه زانیارییه، ئیوه ناتوانن دهرکی ماهیه‌ت و حه‌قیقه‌تی ږووح بکه‌ن.

دیاره ږووح به پیی ثایه‌ته‌کان و فهرمایشته‌کانی پیغهمبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له‌نیو جهسته‌ی مروځدایه‌و، تا‌کو مروځ زیندوو بی ږووحی تی‌دایه، بویه‌ش له کورده‌واری خو‌ماندا وشه‌ی: (ژیان له‌به‌ر) یان (گیاندار) یان (ږووح له‌به‌ر) به‌کار هاتوه بو هر شتی که‌ خاوه‌نی ژیان و زیندوو بی، ئنجا ئایا به‌لگه‌مان چیه که ده‌لین: ږووح له‌نیو جهسته‌دایه؟ وه ئایا له‌ قورځاندا چو‌ن باسی ږووح کراوه؟

به‌لگه‌ی په‌که‌م:

ئهو ثایه‌تانه‌ی سوورته‌ی (الواقعة)، که‌ خوا سبحانه و تعالی له‌ سیاقی چه‌ند ثایه‌تی‌کدا، که‌ باسی قورځان و، ئیمان هی‌نان به‌ قورځان و، باسی ئه‌وانه‌ی که‌ ئیمان به‌ قورځان ناهین، سزایان چونه؟ وه ئه‌وانه‌ی که‌ ئیمانی پی ده‌هین، پاداشتیان چونه؟ ده‌کهن، ده‌فهرمو‌ی:

﴿فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ ۝۸۳ وَأَنْتُمْ حِينِيذٍ نَنْظُرُونَ ۝۸۴ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا بُصُرُونَ ۝۸۵ فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ ۝۸۶ تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝۸۷﴾ الواقعة.

لی‌رده‌ا خوا سبحانه و تعالی به‌ گشتی ږوو له به‌شهر ده‌کا، یاخود به‌تایبه‌ت ږوو له بی بر‌وایان ده‌کاو ده‌فهرمو‌ی: دهبوایه کاتی‌ک که‌ ده‌گاته گه‌روو {الْحُلُقُومَ} له زمانی عه‌ره‌بیدا واته: (بلعوم)^(۱) شه‌وی که‌ خواردن و خواردنه‌وه‌ی پید‌ا ئاودیوی گه‌ده‌و هه‌ناوی ئینسان ده‌بی { وه ئیوه له‌و کاته‌دا ته‌ماش‌ا ده‌کهن، سه‌رنج

(۱) الحلقوم: الحلق. مختار الصحاح، ص ۱۴۴.

ده‌دهن، (مه‌به‌ست پښی حاله‌تی گیانه‌لایه بو ئینسان)، وه ئیمه له ئیوه لیی
نزیکتین (لهو بابایه که له حاله‌تی گیانه‌لاو پرووح ده‌رچووندايه)، به‌لام ئیوه
نابینن، (لیزه‌دا به‌ته‌تکید (نحن) ئیمه، یانی: فریشته‌کانمان، تهو فریشتانه‌ی
که گیان کیشرانیان پی سپی‌دراوه، ته‌گه‌رنا خوا سبحانه و تعالی، به‌لی به
زانباریی و ویست و ده‌سته‌لات، له هه‌موو دروستکراوه‌کانیه‌وه نزیکه، به‌لام وهك
زاتی خو‌ی له‌سه‌ر عه‌رشی خو‌یه‌تی به‌و شیویه که بو‌خوا شایسته‌یه)، تنجا
ده‌فه‌رموی: ﴿فَلَوْلَا اِنْ كُنْتُمْ عَلٰی مَدِیْنَةٍ ۝۸۶﴾ ده‌بوایه ته‌گه‌ر ئیوه ژیر ده‌ستی
خوانین، مل پیکه‌چکراو نین، ﴿تَرْجِعُوْنَهَا اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِیْنَ ۝۸۷﴾ تهو پرووحه که
خه‌ریکه ده‌ربچی و بچیته‌گه‌روو، بیگی‌رنه‌وه ته‌گه‌ر راست ده‌کن له‌به‌ر ده‌ستی
خوا دانین، لیزه‌دا هه‌رچه‌نده وشه‌ی (پرووح) نه‌هاتوه، به‌لام به‌سیاق دیاره که
ته‌وه‌ی ده‌گاته‌گه‌روو، وه ته‌وه‌ی له‌نیو جه‌سته‌دایه، وه ته‌وه‌ی که له‌کاتی مردنی
ئینساندا له جه‌سته ده‌هین‌ریته‌ده‌ر، بیگومان پرووحه.

به‌لگه‌ی دووهم:

هه‌روه‌ها خوی بی وینه ده‌فه‌رموی:

﴿الَّذِیْ اَحْسَنَ کُلَّ شَیْءٍ خَلَقَهٗ وَبَدَاْ خَلْقَ الْاِنْسٰنِ مِنْ طِیْنٍ ۝۷ ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهٗ
مِنْ سُلٰلَةٍ مِّنْ مَّاءٍ مَّهِیْنٍ ۝۸ ثُمَّ سَوَّاهُ وَنَفَخَ فِیْهِ مِنْ رُّوْحِهٖ وَجَعَلَ لَکُمُ السَّمْعَ
وَالْاَبْصَرَ وَالْاَفْئِدَةَ قَلِیْلًا مَّا تَشْكُرُوْنَ ۝۹﴾ السجدة.

خوا سبحانه و تعالی باسی خو‌ی ده‌کاو ده‌فه‌رموی: تهو که‌سه‌ی که هه‌رشتیکی
دروست کردوه، چاکی دروست کردوه، به‌باشترین شیوه دروستی کردوه، وهك
له‌تایه‌تیکي دیکه‌دا ده‌فه‌رموی:

﴿صُنِعَ اللّٰهُ الَّذِیْ اَنْقَنَ کُلَّ شَیْءٍ﴾ النمل.

واته: ته‌وه دروستکراوی خوايه، که هه‌موو شتیکی به‌جوانترین شیوه به
ورده‌کاری زۆرو به کارامه‌یی هیناوه‌ته‌دی، ﴿وَبَدَاْ خَلْقَ الْاِنْسٰنِ مِنْ طِیْنٍ﴾ وه

دروست کردنی مروّقی له قورپوه دهست پېی کردوه، واته: یه که مین مروّق که ناده مه سه لامی خوی لیبی، بابی به شهر، له قور دهست پیکراوه، ﴿ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِّنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ﴾ پاشان وه چهی نهو به شهرهی له پوخته و راپازنه راوی^(۱) ناویکی به که م سهیر کراو^(۲)، یان قیزه ون، دروست کرده ﴿ثُمَّ سَوَّاهُ وَنَفَخَ فِيْهِ مِنْ رُّوحِهِ﴾ دواپی ریک و پیکی کرد ﴿قَوْنًاغَ به قَوْنًاغَ﴾ له حاله تی (نطفه) وه بو (علقة) پاشان بو (مضخة) پاشان بو حاله تی ئیسقان، پاشان به گوشت داپوشران، پاشان لهو پرووحه که تایبه ته به خواوه (کهس غهیری خوا حه قیقه ته که ی نازانی)، فوی به به ردا کرد، هه لبه ته پرووحیش دروست کراوی خوی به لام دروست کراویکی تایبه ته وه باقی نهو دروست کراوانه نیه که نیمه سهرو کارمان له گه لیاندا هیه، له ژیانی دنیاو ژیانی ماددییماندا، ﴿وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ﴾ دواپی بیستن و بینینه کان و عه قلی بو ئیوه گیران و تیدا پیدا کردن، به که میی سوپاسگوزاریی خوا ده که ن. لیره دا زور به پروونی دیاره که پرووح دروست کراویکه له لایه ن خوی په روه رد گاره وه، وه فوویه که به بهر جهسته ی هه موو ئینسانه کاند ده کری، نه وه به نیسبه ت (روح) وه، که ثایا له قورئاندا چون باس کراوه؟!

۲- نهفس:

وشه ی نه فسیش له قورئاندا، چهند جاریک باس کراوه، هه رچی پرووحه به بی حاله تی مه دح و زهم باس کراوه، واته: نه ستایش کراوه، نه سه رزنه شت کراوه، به لام نه فس به پیچه وانه وه: له هه ندی حالدا مه دح کراوه، له هه ندی حالدا زهم و سه رزنه شت کراوه، بو وینه:

۱- خوی به رز له سوورپه تی (یوسف) دا له سه ر زمانی وی سه لامی خوی لیبی ده فهرموئ:

(۱) مختار الصحاح، ص ۲۷۸، ۲۷۹.

(۲) مختار الصحاح، ص ۶۰۳.

﴿إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي﴾ (۵۲)

واته: بیگومان نه نفس زور فرمانکهره به خراپه، مه گهر په روهردگار به زهیی و ره هم بنویستی، (نه هیلی نه و نه فسه که زور فرمانی خراپه به خاوه نه که ی دهکا، به سهر خاوه نه که یدا زال بی)، که واته: لیږدا نه فس له حاله تی سهر زه نشته و به خراپه دانرانداس باس کراوه، چونکه شتی که زور فرمان به خراپه بکا، دیاره خراپه.

۲- وه له سووړه تی (القیامة) دا، خوا ناوا باسی نه فس ده کاو ده فهرموئ:

﴿وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ﴾ (۲)

واته: نه خیر، سویند ده خوم به نه فسی که زور لومه کهر، زور ره خنه گر^(۱)، زور له توږه ره وانی قورثان ده لین: خوی بیوینه لیږدا مه به سستی نه فسی که که خاوه نه که ی هه ولی له گهل داوه، تیکوشانی له گهلدا کردوه ویستوویه تی ملی پی که چ بکا بو شهرع، وه سهره نجام نه و نه فسه وای لیها توه نه گهر خراپه بکات، لومه ی خوی ده کاو سهرکونه ی خوی ده کا.

۳- وه له حاله تی که دیکه دا خوی به رزو مه زن باسی نه فسی کردوه، له سووړه تی (الفجر) داو ده فهرموئ:

﴿يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً﴾ (۲۸)

﴿فَادْخُلِي فِي عِبَادِي﴾ (۲۹) ﴿وَادْخُلِي جَنَّتِي﴾ (۳۰) الفجر.

واته: نه ی نه فسی نارام گرتوو! بگهړیوه بو لای په روهردگارت، توش رازی و نه ویش له تو رازییه، بچو نیو به نده کانه موه، بچو نیو به هه شتمه وه. لیږه شدا دیاره له حاله تی مه دحدا باسی نه فس کراوه، که بریتیه له نه فسی که نارام گرتوو، نو قره گرتوو.

(۱) مختار الصحاح، ص ۵۲۵، (اللوم: العذل، تقول: لامة على كذا).

۴- وه له فەرمایشتیکی پیغه مبهری خوادا (صلی الله علیه وسلم) هەم باسی ږووح و، هەم باسی نەفس هاتوۛ. وهك ئەو فەرمایشتەى كه باسى چۆنیەتى ږووح كیشرانى ئینسان دەكا له لایەن فریشتەكانهوه، كه دواىى ئەو ږووحه بهرز دهیتهوه بهرهو ئاسمانهكان، ئنجا ئەگەر چاكهكار بووبی، فریشتەكان سلاوى لیدهكەن، وه ئەگەر خراپهكار بی، سەركۆنەى دهكەن، له فەرمایشتەكه‌دا هاتوه ده‌فەرموی:

(إِنَّ الرُّوحَ إِذَا قُبِضَ تَبِعَهُ الْبَصَرُ) أخرجه أحمد برقم (٢٦٥٨٥)، ومسلم برقم (٩٢٠)، وابن ماجه برقم (١٤٥٤)، وأخرجه أيضاً: ابن حبان برقم (٧٠٤١)، والبيهقي برقم (٦٣٩٨)، وأبو يعلى برقم (٧٠٣٠)، والطبراني برقم (٧١٢)، قال شعيب الأرنؤوط: إسناده صحيح على شرط الشيخين، وقال الألباني: صحيح.

واته: كاتى ږووح كیشر، چاو به‌دوايدا ده‌چى و ته‌ماشای ده‌كا، هه‌روه‌ها له فەرمایشتەكه‌دا هاتوۛ: (أَيَّتْهَا النَّفْسُ الطَّيِّبَةُ)، ئەگەر چاكه‌كار بی فریشتەكان ده‌لین: ئەى نەفسى پاك و چاك! به‌لام به‌ پیچه‌وانه‌وه ئەگەر خراپه‌كار بی، فریشتەكان پى ده‌لین: (أَيَّتْهَا النَّفْسُ الْخَبِيْثَةُ)، ئەى نەفسى پیس و خراپه‌كار! كه‌واته: وهك ږووح: مه‌دح و زهم ناكړى، به‌لام وهك نەفس: مه‌دحیش و زه‌میش ده‌كړى، كه‌ دواىى حيكه‌ت و هو‌كارى ئەوه ږوون ده‌كه‌ينه‌وه.

۳- عه‌قل:

له‌ قورئاندا وشەى عه‌قل وهك ناو (إسم) نه‌هاتوۛ، به‌لام وهك كردار (فعل) هاتوۛ، (يَعْقِلُونَ، تَعْقِلُونَ، تَفْقَهُونَ)، هه‌روه‌ها وشەى (فؤاد) كه‌ به‌كو‌ش هاتوۛ (أَفْقِدَ)، وه‌ وشەى (نُهِى) كه‌ كو‌ى (نُهيَة) يه، وه‌ وشەى (حِجَر) يش هاتوۛ، هه‌ركام له‌ وشه‌كانى: (فؤاد، نُهيَة، حِجَر) به‌ماناى عه‌قل دین، ئەو هیزى كه‌ ئینسان شتى پى ده‌فامى و تیده‌گا، به‌لام دیسان وشه‌كانى: (فؤاد، نُهيَة، حِجَر) نه‌زهم كراون، نه‌ مه‌دح كراون، واته: وهك حاله‌تىكى بیلايه‌ن له‌ قورئاندا به‌كار هاتوون، بو‌ وینه:

۱- خوا سبحانه و تعالی ده فہرموی:

﴿وَلَا نَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾ (۳۶) الإسراء.

واتہ: وہ شوین شتیک مہکەوہ کہ نایزانی، بیگومان بیستن و دیتن و عہقل، ہہر کامیک لہوانہ لیی دہپرسریتہوہ، واتہ: ہہر کامیک لہوانہ نامرازیکہ بہ ٹینسان دراوہ، بو تہوہی کہ شتہکانیان پی بیستی، ببینی، دہرک بکاو بزانی، تنجا تہ گہر ٹینسان لہو تہرکہ سروشتیہی خویندا بہ کاریان نہہینی، یان بہہلہ، یاخود بو نامانجیکی خراپ، بہ کاریان بینی، تہوہ لیپچینہوہی لہسہریان لہ گہلدا دہکری.

۲- ہہروہا لہ سوورہتی (طہ) دا دہ فہرموی:

﴿إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النُّهَى﴾ (۱۲۸) طہ.

واتہ: بیگومان لہوہدا (کہ پیشتر باس کراوہ) نیشانہ ہہن بو کہسانیک کہ خاوہنی (النہی) ن، واتہ: خاوہن عہقلن، بویش عہقل پی دہگوتری (نہیۃ) چونکہ خاوہنہکەہی لہ خراپہ دہگیریتہوہ^(۱).

۳- ہہروہا سہبارت بہ وشہی (حجر) لہ شوینیکی دیکہدا خوی زانا دہ فہرموی:

﴿هَلْ فِي ذَٰلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حِجْرِ﴾ (۵) الفجر.

واتہ: ثایا لہوہدا شایستہیی سویند پی خواردن ہہیہ، بو کہسیک خاوہن (حجر) بی، واتہ: خاوہن عہقل بی، چونکہ (حجرۃ) واتہ: (منعہ)، خاوہنہکەہی دہگیرتہوہ لہ شتی خراپ^(۲).

.....

(۱) مختار الصحاح، ص ۵۸۷، (النہیۃ بالضم واحدة) (النہی) وھی العقول لأنها تنہی عن القبیح).

(۲) مختار الصحاح، ص ۱۲۰، ۱۲۱ (حجر القاضي علیہ: منعه عن التصرف في ماله، ... وحجر الإنسان بكسر الحاء وفتحها واحد الحجور).

۴- قهلب:

ټه‌میش دیسان له قورټاندا هم به تـاك هاتوه: (قـلب)، هم به كـوش هاتوه: (قـلوب)، وه مه‌دح و زه‌میش ناراسته‌ی قهلب كراوه، به‌پیی ټه‌و حاله‌ته‌ی كه دلی به‌خویه‌وه ده‌بینی، با سه‌یری چهند ټایه‌تیك بكه‌ین.

۱- خوی په‌روه‌دگار له سووړه‌تی (الشعراء) دا ده‌فرموی:

﴿يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿٨٨﴾ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٩﴾﴾ الشعراء.

واته: ټه‌و روژهی كه نه سامان و نه كوران سوود ناگه‌یه‌نن (به‌خاوه‌نه‌كه‌یان)، مه‌گه‌ر كه‌سیك به‌ دلیكي ساغه‌وه هاتبیته‌ لای خوا، كه‌واته: دلی ساغ هه‌یه‌و، دلی نه‌خوشیش هه‌یه‌.

۲- هه‌روه‌ها له سووړه‌تی (المجادلة) دا خوی بیع هاوتا ده‌فرموی:

﴿أُولَٰئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ ﴿٢٢﴾﴾ المجادلة.

باسی ئیمانداران ده‌كا، ټه‌وانه‌ی دو‌ستایه‌تی و دو‌ژمنایه‌تی له‌به‌ر خوا ده‌گرن، ده‌فرموی: ټه‌وانه كه‌سانیکن خوا ئیمانی له‌ دلدا نووسیون و تو‌مار كړدوون، وه له‌لایه‌ن خویه‌وه به‌ رووحيك پشـتگـیری كړدوون.

۳- وه له سووړه‌تی (الرعد) دا ده‌باره‌ی دلانی نارامگرتو ده‌فرموی:

﴿الَّذِينَ يَدْعُونَ اللَّهَ تَعَالَىٰ لِيُخْرِجَهُمْ مِنَ الْظُلُمِ ﴿٢٨﴾﴾ الرعد.

واته: ټاگاداربن! به‌یادی خوا دلان نارام ده‌گرن و ټو‌خزنیان بو‌ دی.

۴- هه‌روه‌ها له سووړه‌تی (البقرة) دا خوی توانا بو‌مان باسی دلی نه‌خوش ده‌كاو ده‌فرموی:

﴿فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠﴾﴾ البقرة.

﴿بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿١٠﴾﴾ البقرة.

خوا باسی مونا فیکه‌کان ده‌کاو ده‌فهرموئ: دلّیان نه‌خو‌شی تیدایه، خوا نه‌خو‌شییان زیاد بکا (ئه‌وه ته‌فسیریکی) ته‌فسیریکی دیکه‌ی: خوا نه‌خو‌شییه‌که‌ی بو زیاد کردن، وه نازاریکی به‌ئیشیان هه‌یه، به‌هو‌ی ئه‌وه‌وه که درو‌یان کرد.

۵- وه له سوورته‌ی (المطففین) دا باسی حاله‌تیکی دیکه‌ی نه‌خو‌شی دلّ ده‌کا، که بریتیه له حاله‌تی ژه‌نگ (رین)^(۱)، ده‌فهرموئ:

﴿كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ (۱۴) المطففین.

واته: نه‌خو‌ر وانیه (که ئه‌وان ده‌یلن) به‌لام دلّیان ژه‌نگی گرتوه، به‌هو‌ی ئه‌و کرده‌وه خراپانه‌وه که نه‌جامیان ده‌دن.

۶- وه له سوورته‌ی (البقرة) دا باسی حاله‌تیکی دیکه‌ی نه‌خو‌شیی دلّ ده‌کا، که بریتیه له حاله‌تی مو‌رکران (ختم)، وه که ده‌فهرموئ:

﴿خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَرِهِمْ غِشْوَةً وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ (۷) البقرة.

واته: خوا مو‌ری^(۲) به‌سه‌ر دلّیان و به‌سه‌ر بیستیان‌ه‌وه ناوه، وه چاویشیان په‌رده‌ی به‌سه‌ر هه‌لکشاهه، وه نازاریکی مه‌زنیان هه‌یه.

۷- وه له سوورته‌ی (محمد) دا باسی حاله‌تیکی دیکه‌ی نه‌خو‌شکه‌وتنی دلّمان بو ده‌کا، که مه‌ترسیدارترین حاله‌ته‌وه، بریتیه له حاله‌تی (قفل) ده‌فهرموئ:

﴿أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ أَلَمْ يَكُنْ أَمْرًا عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا﴾ (۲۴) محمد.

واته: ئایا له قورئان ورد نابنه‌وه، یاخود دلّیان قوفلی له‌سه‌ره؟ که دیاره ئه‌وه خراپترین حاله‌تی کوفرو خراپه‌کارییه که ئینسان بکه‌ویته حاله‌تیکه‌وه دلّی قفلّی

.....

(۱) مختار الصحاح، ص ۲۴۲. (الرین: الطبع والدنس، يقال: ران ذنبه علی قلبه، أي: غلب... وقال الحسن رضي الله عنه: هو الذنب علی الذنب حتی یَسْوَدَّ القلب).

(۲) مختار الصحاح، ص ۱۶۰.

لې بدرې، مانای وایه تازه هیچ ریځای هیډایه ت نیه بجیته نیوی!

هه لېبه ته نیمه بویه باسی تهو چوار وشهیه دهکین، (روح، نفس، عقل، قلب) چونکه هر چواریان تهوهری سهرهکیی تهزکیه ی نه فسن و، تهزکیه ی نه فسن زور په یوهست و په یوهنددار بهم چوارهوه، نجا زانایان زور شتیان گوتوه سه بارهت به په یوهندی و جیاوازی روح و نه فسن له لایه کهوه، وه پاشان په یوهندی عه قل و دل به پروحهوه، یان عه قل و دل به نه فسهوه، به لام تهوی که من به راسترو نیکتر له راستیه وه دهزانم، تهویه که تهو حامیدی غه زالی له کتیه ناوداره کی خوی (احیاء علوم الدین) باسی کردوه، دهرباری تهو چوارانه، هه لېبه ته مارج نیه تهوی نیمه نه قلی دهکین، ریځ ته عبیره کی تهو زانا به ریژه بی، رهنګه پوخته ی قسه کانی تهو بی، تهوی من به راستی دهزانم دهرباری په یوهندی و جیاوازی تهو چوار وشهیه تهویه: که خوا سبحانه و تعالی باسی دروستکردنی نینسانی کردوه، چ نادم سهلامی خوی لیبی، چ وهچه ی نادم، که له دهرسی پیشوودا ثمازه مان پیدا، تهنیا باسی دوو پیکهینر دهکا، هم بو نادم و هم بو وهچه ی نادم، هه لېبه ته که باسی نادم دهکین، مبه ستمانه هه وواشه، که تهویش دایکی مرو قایه تییه، چونکه خوا سبحانه و تعالی له سهرتای سوهرتی (النساء) دا ده فهرموی:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا﴾ ﴿١﴾ النساء.

واته: تهی خه لکینه! پاریز لهو په روهرد گارهتان بکن، که له یهک نه فسن دروستی کردوون، وه هر له خوشی هاوسره کی دروست کردوه، یانی: له هه مان تهو ماددهو توخمه ی نادمی لې دروست کراوه، هه وواش به هه مان شیوه له هه مان توخم و مادده دروست کراوه.

خوا که باسی پیکهاته ی وهچه ی نادمه میس دهکا، به نیرو می و به هه موو پیکهاته و رهنګ و زمانه کانیوه، دیسان هه موویان وهک یهک باس دهکا، که گل و پرووح، یاخود قورو پرووحن، قورپکی وهرگیراو له خاک، له گهل پرووحی کی له خواوه هاتوو! با ته ماشا بکهین:

۱- دهرباره‌ی دروست کردنی ئادهم له سووړه‌تی (ص)دا، خوا سب‌حانه و تعالی ده‌فهرموی:

﴿إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّیْ خَلَقْتُ بَشَرًا مِّنْ طِیْنٍ ۝۷۱ فَاِذَا سَوَّيْتُهُۥ وَنَفَخْتُ فِیْهِ مِنْ رُّوْحِیْ فَقَعُوْا لَهٗ سٰجِدٰۤیۡنَ ۝۷۲﴾ ص.

واته: یاد بکوهه کاتیک په‌رورد‌گارت به فریشته‌کانی فهرموو: من به‌دیهینه‌ری به‌شهریکم له قور، {ته‌وه پی‌کها‌ته‌ی یه‌که‌می (یه‌که‌م) مروّف که ئاده‌مه سه‌لامی خوی لی‌بی که بریتی‌یه له قور، که دیار مه‌به‌ست پی‌ جه‌سته‌که‌یه‌تی، پی‌کها‌ته‌ی دووه‌می: ﴿فَاِذَا سَوَّيْتُهُۥ وَنَفَخْتُ فِیْهِ مِنْ رُّوْحِیْ فَقَعُوْا لَهٗ سٰجِدٰۤیۡنَ ۝۷۲﴾ ئنجا هر کاتیک رپ‌یکم خست، (که‌واته: هه‌موو قورپ‌ک وه هه‌موو خاک‌یک شایانی ته‌وه نیه روو‌چی به‌به‌ردا بکری، ده‌بی رپ‌یک‌بخری و ئاماده بکری) وه له روو‌چی خوّم فووم به‌به‌ردا کرد، ئیوه هه‌مووتان کر‌نووشی بوّ به‌ن. (لی‌رده‌دا مه‌به‌ستی کر‌نووشی رپ‌زگرتن و سلّاوه له‌لایه‌ن فریشته‌کانه‌وه، بوّ ئادهم سه‌لامی خوی لی‌بی، نه‌ک کر‌نووشی به‌ندایه‌تی و په‌رستن، که ته‌وه ته‌نیا شایسته‌ی خوی په‌رورد‌گاره) که‌واته: لی‌رده‌دا خوا زور به‌روون و راشکاویی باسی ته‌وه ده‌کا، که ئادهم سه‌لامی خوی لی‌بی له دوو شتان پیک هاتوه:

۱- قور.

۲- روو‌ح.

قورپ‌ک که له‌زه‌وی وەر‌گیراوه گل و ئاوه تی‌که‌ل بووه، و روو‌ح‌یک که له‌خواو هاتو که ته‌ویش هر دروست کراوی خوایه، به‌لام دیاره دروست‌کراوی‌کی تایبه‌ته، که ئیمه وه‌ک سه‌رمان له قورو له گل درده‌چی، به‌و شیوه‌یه سه‌رمان له روو‌ح درناچی، وه‌ک پی‌شتریش باس‌مان کرد خوی بی‌ هاوتا له باره‌ی نه‌ینی بوونی روو‌حه‌وه، ده‌فهرموی:

﴿قُلِ الرُّوْحُ مِنْ اَمْرِ رَبِّیْ وَمَا اُوْتِیْتُمْ مِّنَ الْعِلْمِ اِلَّا قَلِیْلًا ۝۸۵﴾ الإسرائ.

۲- بۆ وه چهی ئادهمیش بههه مان شیوه خوا سبحانه و تعالی ئامارّه دهکا بۆ ئهوه دوو پیکهاتهیه، وهک له سوورهتی (المؤمنون) دا دهفهرموی:

﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِّن طِينٍ ﴿١٢﴾ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ ﴿١٣﴾ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظْمًا فَكَسَوْنَا الْعِظْمَ لَحْمًا ثُمَّ أَنشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ﴿١٤﴾﴾ المؤمنون.

واته: ییگومان ئینسانمان له راپازنراویک له وهر گیراویک له قور دروست کردوه، (که لێرهدا دهگونجی مه بهست پێی ئادهم بی، وه دهشگونجی مه بهست له ههراکام له وه چهی ئادهم بی، که ئهوه تۆو (مَنی) هی له ئینساندا دروست دهبی، خولاصه ی ئهوه خواردن و خوړاکهیه، که له قور و زهویهوه هاتوه: ئینسان دهیخوا، دواپی دهیته خوین و، پاشان دهگۆری بۆ مهنی، چ بۆ پیاو چ بۆ ئافرهت)، دهفهرموی: دواپی له نشینگهیهکی دامه زراودا، له شوینیکی دامه زراوو مه حکه مدا، نیشته جیمان کرد، (که مه بهست پێی مندالدانی دایکه)، دواپی ئهوه نوتفهیه مان گۆری بۆ عهلهقه، (که وهک شیوه ی زهروویهک خوی به مندالدانی ئافرهت ههلهدهواسی)، دواپی عهلهقه که مان گۆری بۆ زارجویهک، (واته: پارچه گۆشتیک هینده ی زار جوویهک)، دواپی ئهوه (مضغه) یه مان گۆری بۆ ئیسقان، پاشان ئیسقانه کانمان به گۆشت داپۆشی. (ئهوه هه مووی پیکهاته ی یه کهم)، پاشان ده باره ی پیکهاته ی دووهم، دهفهرموی: ﴿ثُمَّ أَنشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ﴾ واته: دواپی کردمان به دروستکراویکی دیکه، که دیاره دوا ی ئهوهیه که رووحی به بهردا دهکری، له چوارمانگ و ده شهو به پشتهوه، ئه مهش قوناغیکی دیکه و پیکهاته ی دووهم، بۆیه دهفهرموی: ﴿فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ﴾ به رزی و پیرۆزی و گه وره یی بۆ خوی باشتیرینی به دیهینه ران.

ئنجا ئایا ږووح و نفس کامیان نهصلن؟ وه ئایا عقل و قهلب په یوهندیان چیه به نهفسه وه؟

نه وهی نه بو حامید دهیلې، ویستم نهو پېشه کی و ږیخو شکردنه ی بو دانیم، نه وهی که من به راستی دهزانم، نه وهیه که: (ږووح) و (نهفس) هر یه ک شتن، ږووح نهو دروستکراوه تاییه تییه خوا ییه به که ته نهها خوا خو ی دهزانی چونه، دیاره ږووح جیا به له ژیان (حیاة)، ږووحیش ژیان کی تاییه ته، واته: من قه ناعه تم وایه که ږووح تاییه ته به مړو قه وهو ژیان دارانی دیکه ته نیا ژیانان هیه، به لام ږووح تاییه ته به مړو قه وه، وه ږووح په ره سه ندو وترین و پېشکه و تو وترین جوړی ژیان، که خوی په روه ردگار تاییه تی کردوه به مړو قه وه، نهو ږووحی که له توانای دایه گه شه بکا، خراپه بکا، چاکه بکا، بیت و بجی، نهو تاییه ته به مړو قه وه، به لام زینده وه رانی دیکه، خاوه نی ژیان، چ له ژیان کی ساده ی وهک: نه میبا که ژیان دار کی یه ک خانه ییه، تا کو باقی زینده وهرو درندهو نازل و بالنده کانی دیکه، نه وه ږووح.

ئنجا ږووح که ده چیتته نیو جهسته وه له گه ل چوونی بو نیو جهسته وه، هه تا له نیو جهسته دا بی، پی ده گوتی: نه فس، هر له بهر نه وه شه که ږووح، نه مه دح کراوه نه زه می ش کراوه، به لام نه فس مه دحیش ده کری و زه می ش ده کری، چونکه ږووح دوی نه وهی ده چیتته نیو جهسته، ده توانی چاکه و خراپه بکا، ږووح هه تا له جهسته دا نه بی، نه چاکه ی له ده ست دی، نه خراپه، به لام که ده چیتته نیو جهسته وه، نهو جهسته یه به کار دینی به نه دنامه کان و غه ریزه کان و هه موو نهو شتانه وه، که له جهسته ی ئینساندا هه ن، نهو ږووح ده توانی نهو جهسته یه به کار بی نی، به باری خیر و به باری شه ردا، بویه خوا سبحانه و تعالی هه م مه دحی ناراسته ی نه فس کردوه، نه گهر نهو جهسته یه به ره و خیر تاو بدات و به کاری بی نی، که له حاله تی: (أماراة بالسوء) وه، ده بیتته حاله تی (لوامة)، پاشان ده بیتته حاله تی (مطمئنة) و (راضیة) و (مرضیة)، وه نه گهر به ره و خراپه ش بی، دیاره

ټه وړووه له بارانی دا ههیه، بښته خراپترین دروستکراوی خوا، وهك خواى داد گهر ده فهرموئ:

﴿إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ (٥٥) الأنفال.

واته: به د لنيایى خراپتر پيړو له لای خوا ټه وانهى بيپروان، که برپا ناهيئن، وه ده فهرموئ:

﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ﴾ (٤) ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ﴿٥﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٦﴾ التين.

واته: به د لنيایى مروځمان له باشتريڼ شيو هدا دروستکړدوه، پاشان (به هوئى بيپرواييه وه) گيړ امانه وه يو نرمى هره نرمان. جگه له وانهى برپايان هيڼاوه کړدوه باشه کان ده کهن، ټه وه پاداشتيکى نه برپاوه يان ههیه. به لئى مروځ له توانى دايه زور زور بهرز بچى، وهك خوا ده فهرموئ:

﴿كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عِلِّيِّينَ﴾ (١٨) المطففين.

واته: نه خير وانيه، تو ماري (ناوى) چاکه کاران له سهري سهروهيه، که واته: ئينسان ده گونجى بهرو (عليين) بچى، ههروهها به پيچه وانه شه وه: ده توانى زوريش بهرو نرمى بچى، وهك ده فهرموئ:

﴿كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَارِ لَفِي سِجِّينَ﴾ (٧) المطففين.

نه خير، تو ماري (ناوى) خراپه کاران له (سجين) ه^(١)، ئنجا ټه وړووه به شه رييه، به هوئى ټه وهسته يه وه ده توانى ټه هه لداو پيداو به رزيى و نزمييه بکات. که واته: نه فس هه وړووه به لام دواى ټه وهى که له گهل جهسته دا ټاويته ده بى، وهك گوتم: به پيى جوړى به کاره ينانى به بارى خيږدا يان به بارى شه ردا، مه دح يان زهم وړوى تيده کا.

.....

١ سجين: موضع فيه كتاب الفجار وقال ابن عباس: رضي الله تعالى عنهما هو دواوينهم، قال أبو عبيدة: هو فاعيل من السجن. مختار الصحاح، ص ٢٦٠.

عه قلیش بیگومان په یوهندی به میښک (دماغ) هو هیه، وه زانست ئیستا به چاکی دهری خستوه، وه به شیکی عه قل په یوهندی به دلشهو هیه، که تائیستا رهنکه زانست تهو هی وه پویست بو یه کلائی نه بو ویته وه، به لام گرنګ تهو هیه تهو هی که میښک به کار دینی، بو دهرک کردنی شته کان، پرووحه، ههروهک چوڼ تهو هی جهسته به کار دینی، بو چاکه کاری یان بو خراپه کاری، هه پرووحه، که لهو حالته دا پی دهرگوتری: نه فس، بویهش پرووح که له جهسته دا نه ما، با میښک ساغ و سه لیمیش بی، ته ماشا ده که ی ئینسان توانای بیرکرنه وهو شیکرنه وهی نامینی، چونکه تهو هی میښکی به کار دهینا، نه ماوه، هه لبه ته تهو زانیاریانه ی که تییدا تو مار کراون، هه هه ن، به لام تهو پرووحه نه ماوه که میښکی به کار دهینا، وه چوڼ سه رجه م نه دنامه کانی جهسته ش به کار دینی و به باری خپرو چاکه، یان شهرو خراپه دا هه لیان ده سووړینی!

دل (قلب) یش وهک چوڼ دهرک کردنی شته کان، له ری پرووحه وهیه، به لام به هو ی میښکه وه، ویستن و نه ویستن و خوشویستن و بوغزاندن و هه ست و نه سته دهروونییه کانیش، په یوهندیان بهو دل گوشتینه وه هیه، به لام دیسان له ریڼګای پرووحه وه، چونکه کاتی شادمان دهی، هه ست ده که ی دل گوشاد دهی، تهو دل گوشتینه ی که خوین دابهش دهکا، وه کاتی که خه میک و نار هه تییه که داته گری، هه ست ده که ی تهو دل گوشتینه ت ده گوشری، که واته: دل چه قی بریار دانه، ههروهک میښک چه قی دهرک کردن و په ی پی بردنه، به لام چ په ی پی بردنی میښک، چ بریار دانی دل، هه مووی له ریڼګای پرووحه وه نه جام ده دری، که وهک گوتم: پرووح هه تا له نیو جهسته دا بی، پی دهرگوتری: نه فس. خوا سبحانه و تعالی به نسبته عه قل وه که وشه کانی: (فوآد و نهیه و حجر) یشی بو به کار هی تراون، خوا سبحانه و تعالی زهم و مه دحی نه کردوه، چونکه دهرک کردنی شته کان، خو ی له خویدا شتیکی باشه، به لام به پی تهو نه نجامه ی که لی دیته دی، تهو کاته دهرده که وی بو چاکه به کارهاتوه، یان بو خراپه؟ وه زهم و مه دحه که له ویدا دیته دی، به لام دل (قلب) وانیهو، ته ماشا ده که ین خوا سبحانه و تعالی دلی به چند شیوهیه که وه سف کردوه، بو وینه:

۱- دلّی وه‌سف کردوه به‌وهی نارام ده‌گری به‌هوی یادی خواوه، وهك ده‌فه‌رموی:

﴿أَلَا يَذْكُرُ اللَّهُ تَطْمِئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ (۲۸) الرعد.

۲- یاخود به‌هوی به‌چاوی سهر دیتنی زیندوو بوونه‌وهی مردووان و به‌رز بوونه‌وهی ناستی زانست له پله‌ی: زانیاری ته‌واو (علم‌الیقین) هوه وه بو دیتنی به‌چاو (عین‌الیقین)، نارامی (اطمننان)ی زیاتری بو دهر‌خسی. وهك خوا له‌سهر زمانی پیغه‌مبه‌ر ئیپراهیم سه‌لامی خوی لی‌ی، فه‌رموویه‌تی:

﴿وَلَكِنْ لِّيَطْمَئِنَّ قَلْبِي﴾ (۲۶۰) البقرة.

۳- وه له حاله‌تی دیکه‌دا دلّی وا وه‌سف کردوه، که ئیمان ده‌چیته نیوی:

﴿وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيْمَنُ فِي قُلُوبِكُمْ﴾ (۱۶) الحجرات.

۴- وه له شوینیکی دیکه‌دا باسی راجله‌کین و ترسانی^(۱) دلّ کراوه، له سۆنگه‌ی یادکردنی خواوه، وهك خوا عز وجل له‌باره‌ی بر‌وادارانی ئیمان پته‌وه‌وه ده‌فه‌رموی:

﴿إِذَا ذَكَرَ اللَّهُ وَجِلَّتْ قُلُوبُهُمْ﴾ (۲) الأنفال.

۵- به‌لام بو بی‌روایان به‌ پیچه‌وانه‌وه، باسی دل‌گووشه‌ران و بی‌زاری کراوه، به‌هوی یادی خوی به‌رزو مه‌زنه‌وه، وهك خوا فه‌رموویه‌تی:

﴿وَإِذَا ذَكَرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ﴾ (۴۵) الزمر.

واته: وه ته‌گه‌ر به‌ته‌نیا باسی خوا بکری، ته‌وانه‌ی بی بر‌وان، دلّیان ده‌گووشی^(۲)، که‌واته: دلّ چه‌ند حاله‌تیکی هه‌ن: ده‌گونجی ئیجابییانه مامه‌له له‌گه‌ل خوا،

.....

(۱) مختار الصحاح، ص ۶۱۰.

(۲) إشمأز الرجل إشمأزا: إنقبض، وقيل: ذعر. مختار الصحاح، ص ۳۰۸.

له گهډل قورښان و، له گهډل يادى خواډا بکات، وه دهشگونجى به پيچه وانه وه مامه له بکا.

ههروهها له رووى ساغی و نهخوشی دلهوه:

۱- خوا سبجانه و تعالى باسى دلى كرده كه دهگونجى ساغ بى، وهك دهفهرموى:

﴿يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿٨٨﴾ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٩﴾﴾ الشعراء.

واته: نهو رږوژدى كه نه سامان و نه كوران سوود ناگهيه نن. مه گهر كه سيك به دلى ساغه وه هاتيته لای خوا، ههروهها باسى ئيپراهيم دهكاو دهفهرموى:

﴿إِذْ جَاءَ رَبُّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٤﴾﴾ الصافات.

واته: به دليكي ساغه وه هاته لای پهرومرد گارى، كهواته: دهگونجى دل ساغ بى.

۲- دهشگونجى دل نهخوش بى، وهك خوى شارهزا سهبارت به مونافيقه كان دهفهرموى:

﴿فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا ﴿١٠﴾﴾ البقرة.

واته: دليان نهخوشى تيدايه، خواش نهخوشى بو زياد كردن. يان دهفهرموى:

﴿فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَبَهَ مِنْهُ ﴿٧﴾﴾ آل عمران.

واته: به لام تهوانه ي كه دليان لاداني تيدايه، دهكهونه شوين نهو (ثايهت) انه ي ماناي ويكچوويان هه، كهواته: دل ساغ دهبي و نهخوش دهبي، وه دهگونجى دل ههلويسى ئيجايى بى، له گهډل خوى بى وينه، له گهډل كيتاب و دينى خواډا، وه دهشگونجى ههلويسى سهلبى و خراپ بى، به لام تهوه ي كه دل به كار دهينى، بيگومان رووچه.

كهواته: دهتوانين به كورتى بليين: نهو چوار وشهيه (روح، نفس، عقل، قلب) تهعبير له يه كه حقيقهت دهكه و چوار رووى يه كه حقيقهتن، تهویش برىته له ديوى په نهانى ئينسان، نهو نهينيه ي كه ئينسانى پى بوته ئينسان، ئينسانى

پي جيا کراوه ته وه له درووستکراوه کانی دیکه، که بریتیه لهو فووه خوايیهی به بهر جهستهی مړوځدا کراوه، ئنجا ئه و فووه، یاخود ئه و درووستکراوه تایبه تییهی خوا:

۱- نه گهر له دهره وهی جهسته یه، پي ده گوتري: رووچ.

۲- وه نه گهر بيته نيو جهسته پي ده گوتري: نه فس.

۳- وه بهو ئيعتبارهی شته کان ده زانی و دهرک پي ده کا، پي ده گوتري: عه قل.

۴- وه بهو ئيعتبارهی که برپار ددها، بو چاکه یان خراپه، پي ده گوتي دل (قلب). ئه مه کورته یه که بو له باسی رووچ و نه فس و عه قل و دل، له بهر ئه وهی وه گوتمان: ته زکیه ی نه فس زور په یوه ندیی بهو دیوه په نه نهی ئینسانه وه هیه، که وه پي شتر ئاماره مان پيدا: ئه و دیوه په نه نهی مړوځ چوار رووی همن، وه چوار ناوی بو به کار دین، به چوار ئيعتباری جيا جيا، نه گهرنا له حه قیقه تدا همر یه که، که واته: ئه وهی که هندی له ئه هلی ته صه ووف ده لین: ئینسان رووچی هیه وه، نه فسی هیه وه ئه و دووانه ش له یه که جیان، وه ده لین: (سر) و (خفي) و (أخفي) ش همن! ئه وه وانیه وه، وه که هندی کی دیکه له لیکو له ره وانی بواری ته زکیه ی نه فس ده لین: ئه وانه حاله ته کاتی رووچ یان نه فسن و، نه فس و رووچ که به چهند قو ناغی کدا دهر وون، همر قو ناغی ده گونجی یه کی له و ناوانه ی بو به کار بی، به لام ئه و شته مه عنه وییه سه روو ماد بییه، که ته نها خوا دهیزانی، (روح) وه، وه همرکات له جهسته دابی (نفس) ی پیده گوتري، همر بو یه ش (روح) نه مه دح کراوه، نه زهم، چونکه (روح) بو خو ی به ته نیاو به بی جهسته و ئه ندامه کانی، خیرو چاکه ی له ده ست نایه ت، تا کو بهو هو یه وه، مه دح و ستایش بکری، همر وه ها به پیچه وانه شه وه: هیچ شهرو خراپه یه کی له ده ست نایه ت، تا کو بهو هو یه وه، زهم و سه رزه نشت بکری.

ھۆکارەکانى تەزكىيە نەفس

ئەو ھۆکارانە چىن كە ئىنسانى مەسۇلمان بە گەرتنە بەريان، دەتوانى دەست بگەيەننە نەفسىكى تەزكىيە كراو، وە خۇي پاك و چاك بكا؟ وە كارىكى وا بكات كە خوا پەرسىيەكى باشترو پوختترو پىكترو پەسندترى لاي خوا، ئەنجام بدا؟ ئىمە سەرجمە پازدە (۱۵) ھۆكارمان ريز كىردوون، لەو ھۆكارانەكى كە بە گەرتنە بەريان، ئىنسان دەتوانى دەست بگەيەننە تەزكىيە نەفس:

ھۆكارى يەكەم (ئيمان)

دىارە كە دەلىين: ئيمان واتە: ئيمان بە ھەر چوار پىكەينەرەكەى و شەش پايەكەنەو، يىگومان ئيمان دەروازەى ھاتنە نىو بەندايەتییە بۇ خوا، وە ئيمان بناغەى دىندارىی و بەندايەتییە بۇ خوا، بۇيە گەورەترىن و بنەرەتییە ترىن ھۆكارى صالح بوون و، بەرەو خوا چوون و پاك و چاك بوونىشە، ئىستا با روونى بگەينەو:

مەبەستمان لە ئيمان چىيە؟

ئيمان چوار پىكەينەرەى سەرەككىي ھەن، وەك من لە كىيى (ئيمان و غەقىدەى ئىسلامىي) دا بە تەفصیل باسە كىردو:

پىكەينەرەى يەكەم: برىتییە لە زانىن و پەى پىردنى ئەو شتانەى پىويستە ئيمانىان پى بەينى، واتە:

- ۱- ئیمان به خوا: به ذاتی خوا، به سیفه ته کانی، به ناوه کانی، به به دیهینه رایه تی خوا، به پهرورد گاریتی خوا، به خاوه ندریتی خوا.
- ۲- ئیمان به فریشته کانی خوا.
- ۳- ئیمان به کتیه کانی خوا.
- ۴- ئیمان به پیغه مبه ران (علیهم الصلاة والسلام).
- ۵- ئیمان به رۆژی دواپی.
- ۶- ئیمان به قه دهر.

به لّی پیکهینه ری یه که می ئیمان، بریتیه له دهرک کردن و په ی پبیردنی ئەو شتانه ی که پیویسته ئیمانیا پی بهیئری، وهك خویان واته: له روانگهی شهربه ته وه، که ئەوه کاری عه قله.

پیکهینه ری دووهم: که کاری دلّه، بریتیه له وه درگرتن و قبول کردن و په سند کردن و خوشیستن، ئەو حه قیقه ته ئیمانیا نه ی که عه قل دهرکی کردوون، له بهر رۆشنایی قورپان و سوننه تدا، که ئەوهش کاری دلّه.

پیکهینه ری سیهم: بریتیه له دان پیداهینانی زمان بهو شتانه دا که به عه قل دهرک کراون، وه به دل قبول کراون.

پیکهینه ری چوارهم: بریتیه له جبه جی کردنی ئەندامه کان، به کرده وه ئینسان ئەو شتانه له خویدا به رجه سته بکا.

به لگه مان له سه ر پیکهینه ری یه که م: که بریتیه له: زانین و په ی پبیردنی عه قل، به لگه مان له سه ری ئەوهیه که خوا سبحانه و تعالی ده فهرموئ:

﴿ فَأَعْلَمَ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ﴾ ۱۹ محمد.

خوا فهرمان به پیغه مبه ری خاتهم (صلی الله علیه وسلم) دهکا ده فهرموئ: بزانه! که جگه له خوا په سترای دیکه نین، که واته: دهپی خوا بهیه کگرتن پیشی دهرکی پی بکری و بزانی، زانیاریت لهو باره وه هه پی.

به لگه مان له سه ر پیکهینه ری دووهم: که وه درگرتن و په سند کردن به دلّه، به لگه مان له سه ری ئەوهیه که خوا سبحانه و تعالی ده فهرموئ:

﴿أُولَٰئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ﴾ المجادلة.

واته: ئەوانه خوا ئیمانی له دلیاندا نووسیویو، (کتب) نووسین، لێردا واته: چه سپاندن، تومار کردن، که واته ئیمان دهی له دلیشدا بچه سپی و قبول بکری. پیکهینه ری سییه: که بریتیه له دهربرینی زمان، به لگه مان له سه ری ئەوهیه که خوی بی هاوێ له سووره تی (البقرة) دا فه رمان به ئیمانداران دهکا، که له به رانه ر خاوه ن کتیه کاندایین.

﴿قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ
وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ
بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾

پاشان ده فه رموی:

﴿إِنِّ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُ بِهِ فَقَدْ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ﴾.

که واته: که ده فه رموی: ئنجا ئە گه ر ئیمانیان هینا وه که ئەوهی که ئەوان ئیمانیان پی هیناوه، دیاره ئەوهش که مسولمانان ئیمانیان پی هیناوه، ئەوهیه که بلین: (بروامان هیناوه به خواو به وهی بولامان دابه زینراوه، به وهی بولای ئیبراهیم و ئیسماعیل و ئیسه ق و یه عقوق و ئەسباط دابه زینراوه، وه به وهی که به مووسا و عیسا دراوه، به وهی که به پیغه مبه ران دراوه له لایه ن په روه رد گاریانه وه، جیاوازی یان ناخهینه نیوان، وه ئیمه بوی ملکه چین). که واته: دان پیداهینانی زمان به شیکه له ئیمان، چونکه دواپی ده فه رموی:

﴿إِنِّ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُ بِهِ فَقَدْ اهْتَدَوْا﴾

ئنجا ئە گه ر ئیمانیان هینا به و شیوهیهی که ئیو ئیمانتان پی هیناوه، ئەوه ری راستیان گرتوه، که واته: یه کێ له و شتانهی که ئیمانیان به هوییه وه پهیدا بووه، بریتیه له دهربرینی زمان، دان پیداهینان و تهعبیر کردن به زمان.

به لگه مان له سه ر پیکهینه ری چواره م: که بریتیه له کرده وه، جیه جیکردنی به ئەندامه کان، به لگه مان ئەوهیه که خوا سبحانه و تعالی له باسی روو

پیوه رسو و پاندنی مسولماناندا له (بیت المقدس) هه بو که عبه، که هه ندی له مسولمانان که و تنه ئیشکال و گوتیان: ئه وانه مان که پیشتر مردوون، یا خود کوژ راون، نوژی شیان کرده ووهو (بیت المقدس)، رهنگه نوژی رهکانیان زایه بووین، چونکه ئه و قیبله یه نه سخ بوته وه! خوا سبحانه و تعالی له و باره وه ئه و ئایه ته ی ناردده خواری، که ده فه رموی:

﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضَيِّعَ إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرُءُوفٌ رَحِيمٌ﴾ (البقرة: ۱۷۳)

واته: وه ناگونجی خوا ئیمانتان زایه بکا، توژی ره وانی قورئان ده لێن: (إِيمَانَكُمْ) أي: صَلَاتُكُمْ^(۱)، واته: خوا نوژی ره که تان زایه ناکا، نوژی (صلاة) ی ناو ناوه ئیمان، که واته: نوژی که سه ره کبیترین کرده و ی ئیماندارانه، خوا به ئیمانی ناو بردو که واته: کرده وه پیکهینه ریکی ئیمانه.

لێرده ئه هلی سوننه ت و جه ماعه ت، به وه له خه واریج و موخته زیله جیا ده بنه وه، که خه واریج گوتوو یانه: کردنی هه موو کرده وه باشه کان، وه نه کردنی هه موو کرده وه خراپه کان: پیکهینه ری ئیمانه، بویه ئه وان هه رکه سی واجیکی چواندبی، یا خود قه ده غه یه کی شکان دبی، به کافر یان له قه له م داوه، به لام موخته زیله گوتوو یانه: نالین: کافره، به لام له ئیمانیش چوته ده ری، گوتوو یانه: (لَهُ الْمَنْزِلَةُ بَيْنَ الْمَنْزِلَتَيْنِ) واته: پیکه یه که له نیوان دوو پیکه کاندای هه یه! نه ئیماندار ماوه، نه بوته کافریش، که ئه وه ش دیاره شتیکی بی واتایه، چونکه ئه وه ی مسولمان نه بی و ئه هلی ئیمان نه بی، دیاره کافره^(۲)، ئنجا جیا وازی نیوان ئه هلی سوننه ت

.....

(۱) صحیح البخاری: ۷۲۵۲، و صحیح مسلم: ۵۲۵، و الترمذی: ۳۴۰، و ابن ماجه: ۱۰۱۰، و أحمد (۲۸۳/۳) عن البراء.

(۲) وه گهر به (أهل الفترة) دابری، چونکه په یام و بهرنامه ی خوی به پروونی و ته وایی پته گه یشتبی، که دیاره ئه و کاته به کافر دانانری، چونکه کافر بابایه که هه قی پی گه یشتوه ره فزی کرده و دایووشیوه نادیده ی گرتوه، چونکه ((الکفر): التغطية... والکافر: الليل المظلم لأنه ستر بظلمته كل شيء، وكل شيء غطي شيئاً فقد كفره، قال ابن سکیه: ومنه سمي الکافر لأنه یستر نعم الله علیه) مختار الصحاح، ۴۹۶، ۴۹۷، که واته: که سیکی هه قی نه ناسیبی و ره فزی نه کردبی، ناوی (کافر) ی به سه ردا ناچه سی، چونکه هه قی دانه یوشیوه!

و جه ماعهت له گه‌ل خه‌واريج و موعته‌زيله‌دا، ئه‌وه‌يه كه: ئه‌هلی سوننه‌ت و جه ماعه‌ت ده‌لین: ئه‌صلی كرده‌وه پیکهینه‌ری ئیمان، نه‌ك هه‌موو كرده‌وه‌یه‌ك، به‌لكو جینسی كرده‌وه، به‌تاییه‌تی نوێژ، وه كرده‌وه به‌گشتی پیکهینه‌ری ئیمان، نه‌ك كردنی هه‌موو كرده‌وه‌یه‌کی باش و، وازه‌ینانی هه‌موو كرده‌وه‌یه‌کی خراب.

كه‌واته: ئیمان به‌ هه‌ر چوار پیکهینه‌ره‌كه‌ی و، هه‌ر شه‌ش پایه‌كه‌یه‌وه، به‌راستی هۆكاریکی گه‌وره‌و گرنگی ته‌زكیه‌ی نه‌فسه، به‌لكو بنه‌رته و بناغه‌ی ته‌زكیه‌ی نه‌فس و، صالح بوون و به‌ره‌و خوا چوونی ئینسانه، وه له‌ راستیدا به‌بی ئیمان، جارێ ئینسان هه‌ر نه‌بۆته دۆستی خوا، هه‌ر نه‌بۆته به‌نده‌ی خوا، له‌ خوا نزیک نه‌بۆته‌وه، جارێ هه‌ر رپووی نه‌كردۆته خوا، ئاخ‌ر ئه‌گه‌ر دۆستایه‌تی له‌ گه‌ل خوا نه‌گرێ، چۆن ده‌توانی لێی نزیک بێته‌وه، چۆن ده‌گونجی چاك خوا په‌رستی ئه‌نجام بدات، كه‌ هیشتا نه‌بۆته خوا په‌رست؟ چونكه چاك خوا په‌رستن، سه‌رووتره له‌ ئه‌صلی خوا په‌رستی، مرقۆڤ پیشی ده‌بی ئیمانی هه‌بی و، ببیته خوا په‌رست، پاشان ببیته چاك خوا په‌رست و، له‌خوا نزیک ببیته‌وه، به‌لێ ئیمان به‌ هه‌ر چوار پیکهینه‌ره‌كه‌ی و به‌هه‌ر شه‌ش پایه‌كه‌یه‌وه، بنه‌رته‌بێترین هۆكاری ته‌زكیه بوونی نه‌فس و، به‌ره‌و خوا چوون و صالح بوونه، چونكه: وه‌ك گوتمان: به‌هۆی ئیمان‌ه‌وه، ئینسان په‌یوه‌ست ده‌بی به‌ خوای په‌روه‌ردگار‌ه‌وه ده‌بێته به‌نده‌ی خوا، رپوو ده‌كاته خوا، ئنجا هه‌ر كات رپووی كرده خوا، ده‌گونجی به‌ره‌و خوا به‌چی و، خۆی وا لیبكا جیگای په‌زاهه‌ندیی خوا بی.

هوکارى دووهم (ئىسلام)

ئىسلام بههەر پىنج پايه كەيهوه، ئىمه پىشتەر ئهو فهرمایشتهى پىغه مبهرمان (صلی الله علیه وسلم) باس کرد، كه جویریل له شیوهی پیاویکدا پرسىارى له پىغه مبهر (صلی الله علیه وسلم) کردوه، سهبارت به ئىسلام:

(أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ؟) فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْإِسْلَامُ: أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَقِيمَ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا) رواه مسلم برقم: (۸).

ههروهك چۆن پىناسى ئيمان و ئىحسانيشى بو کردبوو، كهواته:

ئىسلام پىنج پايه هه:

پايه يهكهم:

ئهوهيه كه شايه تىبى بهى: جگه له خوا هيچ پهستراوى بههق نين، وه شايه تىبى بهى: موحه ممه د (صلی الله علیه وسلم) رهوانه كراوى خوايه، ئهو شايه تمانه كوكره وهى هه شهش پايه كهى ئيمان، كه پىشتەر باسمان كردن، چونكه كه تو شايه تىبىدا كه جگه له خوا هيچ پهستراوى ديكهى بههق نين، وه موحه ممه ديش (صلی الله علیه وسلم) رهوانه كراوى خوايه، كهواته: هه رچى ئهو موحه ممه ده له خوا وهى ناويهتى، له: ئيمان به خوا و فرىشته كان و به كتيبه كان و به پىغه مبهران و به رۆژى دوايى و به قه دهرو... هتد، ئهو ماناى وايه قه ناعهتت وايه: راسته وهقه، كهواته: شايه تمان هه شهش پايه كانى ئيمان ده گريته وه.

ئهى ئايا جياوازيى ئيمان له گهل ئهو شايه تمانه دا چيه؟

ئيمان شتيكى په نهانه وه كهس پى نازانى، به لام شايه تمان جياكه ره وهى مسولمان و نا مسولمانه، چونكه مرؤف كه شايه تمانى هيئا، ئهو ته عبير دهكا له ئيمانكهى

و ته عبير دهكا له به نديايتي خوی بۆ خوی پره وردگار، بویه هندی له زانایان گوتويان: (الإيمان سرّ والإسلام علانية)، ئيمان پنهان و شيراويه، به لام ئيسلام ديارو بهرچاوو ناشكرايه، هروهها بويهش زانایان دهلین: ئەو پینج پایه، درووشمه کانی ئيسلامن، واته: پینج درووشمن كه ئينسانی مسولمان و کومه لگای ئيسلامييان پي دناسرتهوه. ئنجا كه پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم) ئەو پینج پایه به پایه کانی ئيسلام ناودهبا، وهك له فهرموده دیكه دا هاتوه:

(عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامَ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ، وَحَجَّ الْبَيْتِ، وَصَوْمَ رَمَضَانَ)، (أخرجه أحمد برقم (٦٠١٥)، والبخاري برقم (٨)، ومسلم برقم (١٦)، والترمذي برقم (٢٦٠٩) وقال: حسن صحيح. والنسائي برقم (٥٠٠١)، وابن حبان برقم (١٥٨). وأخرجه أيضًا: أبو يعلى برقم (٥٧٨٨)، وابن خزيمة برقم (٣٠٩)، والطبراني برقم (١٣٢٠٣)، والبيهقي برقم (٧٠١٣).

ئوه مه به ستی ئيسلامه تي كهييه، كه سيك بمانه وي بزانيان مسولمانه يان مسولمان نيه؟ ته ماشاي دهكەين بزانيان: شايه تمانی هيه؟ ته گهر ديتمان و بيستمان شايه تمانی هينا ئنجا سه رنج دهدين: ئايا نويزی هيه؟ رۆژووی هيه؟ بهو درووشمانه دهتوانين بزانيان ئايا تهو شه خصه مسولمانه، يان نا؟ نهك مسولمانه تي لهو پینجانه دا كورت هه لاتبي و، هيچی ديكه نه به!، ئنجا ده باره ی گرنگی تهو چوار دروشمه ی خوا په رستی واته: نويزو رۆژوو و زهكات و حهج، با سه رنجيک بدين بزانيان له چ روويكه وه گرنگن بۆ مسولمان، تاكو نه فسی پاک و چاک به و، باشتر خوا په رستی بکا.

گرنگی چوار درووشمه‌کې خوا په‌رستې بؤ نه‌فس ته‌زکيه بوون:

نوټ:

دیاره به‌نسبه‌ت نوټ‌وهه ټوه ده‌ښې که زوری له‌سهر بنووسین، هر بویه‌ش من له کتیبې (خوا په‌رستې ټیسلامی) که چوار به‌رگه، به‌رگیکم به‌تایبه‌ت و ته‌رخان کردوه بؤ نوټ، به‌لام لیږدا هر به کورتیې ده‌لین: نوټ‌ه یه‌که‌مین درووشمه بؤ ټوه‌ی بزانی، ټو ټینسانه مسولمانه یان نا؟ وه بزانی که بؤ خوا ملکه‌چه، یان نا؟ هره‌وه له فه‌رمایشته پیغه‌مبه‌ردا (صلی الله علیه وسلم) هاتوه:

(الْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ: الصَّلَاةُ، فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ) (أخرجه ابن أبي شيبة برقم (۳۰۳۹۶)، وأحمد برقم (۲۲۹۸۷)، والترمذي برقم (۲۶۲۱)، وقال: حسن صحيح غريب. والنسائي برقم (۴۶۳)، وابن ماجه برقم (۱۰۷۹)، وابن حبان برقم (۱۴۵۴)، والحاكم برقم (۱۱)، وقال: صحيح الإسناد. والبيهقي برقم (۶۲۹۱)، والدارقطني (۵۲/۲)، والديلمي برقم (۴۲۵۷)، والهرودي في تعظيم قدر الصلاة برقم (۸۹۶)، وعبد الله بن أحمد في السنة برقم (۷۶۹). قال شعيب الأرناؤوط: إسناده قوي، وقال الألباني: صحيح.

واته: ټو په‌یمانې له‌نیوان ټیمه ټه‌وانه (واته: نامسولمانان) بریتیه له نوټ، هره‌که‌سې نوټ‌زی واز لیږنا، ټوه بی‌پروایه.

ټایا ټیمه به چی بزاین ټو ټینسانه پروو له‌خوا، یان پشت له‌خوا، ته‌ماشا ده‌که‌ین بزاین سه‌جدهو رکوع بؤ خوا ده‌با، یان نا؟ له‌خزمه‌ت خوادایه، یان نا؟ نوټ ده‌کا، یان نا؟ هر بویه ټوه‌ی مسولمان نیه، پی ناگوتی: ټه‌لی قیبله، چونکه پروو ناکاته قیبله، که‌سی‌کیش نوټ نه‌کا، ټه‌لی قیبله نیه، چونکه پروو ناکاته قیبله، بویه رای به‌هیژترینی زانایان ټه‌ویه، که ټوه‌ی له‌بنه‌رهدا نوټ نه‌کاو سهر نه‌خاته سهر زه‌وی بؤ خوا، با ټیددیعای مسولمانه‌تیش بکا، ټوه به مسولمان له‌قه‌لهم نادری، ټوه رای به‌هیژ زانایانه، وه من له به‌رگی دووه‌می کتیبې: (خواپه‌رستې ټیسلامی) دا باسم کردوه، پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) ده‌باره‌ی گرنگی نوټ ده‌فه‌رموی:

(إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عَمَلِهِ: صَلَاتُهُ، فَإِنْ صَلَحَتْ فَقَدْ أَفْلَحَ وَأَنْجَحَ، وَإِنْ فَسَدَتْ فَقَدْ خَابَ وَخَسِرَ) (أخرجه الترمذي برقم (٤١٣)، وقال: حسن غريب، والنسائي برقم (٤٦٥)، وابن ماجة برقم (١٤٢٥)، قال: الشيخ الألباني: صحيح.

واته: يه که مين کردهوی بهنده که له رږږی قیامتدا لپرسینهوهی له گه لدا ده کړی له سهری، نوږه که یه تی، تنجا ته گهر نوږه که ی باش بو، تهوه سهر فرازهو ده ربازه، وه ته گهر خراب بو، تهوه په شیمانوه زیانباره.

ته گهر خراب بو واته: نوږی نه بو، یاخود هه یبو به لام به نیوه ناچلی، ته گهر هه نه یبو، تهوه رای زوربه ی زانایان تهوه یه که فری به ئیسلامه وه نیه، وه کو عه بدوللای کوری شه قیق ده لی:

(كَانَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَرَوْنَ شَيْئًا مِنَ الْأَعْمَالِ تَرَكُّهُ كُفْرًا، إِلَّا الصَّلَاةَ) رواه الترمذي برقم (٢٦٢٢) قال الشيخ الألباني: صحيح.

واته: هاوه لانی به رږږی پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) پیان وانه بو، هیچ کردهویه که ازهینانی سهر ده کیشی بو کوفر، جگه له نوږ، که سی نوږی نه بو ی پیان و ابووه به شی به ئیسلامه وه نه ماوه.

ههروه ها سهاره ته به گرنگیی نوږ بو پاک بوون و چاک بوون و ته زکیه بوونی ئینسان، پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) له فهرمایشتیکدا فهرموویه تی:

(مَثَلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ كَمَثَلِ نَهْرٍ جَارٍ غَمْرٍ عَلَى بَابٍ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ مِنْهُ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ) أخرجه أحمد برقم (١٤٤٨)، وعبد بن حميد برقم (١٠١٤)، والدارمي برقم (١١٨٢)، ومسلم برقم (٦٦٨)، وابن حبان برقم (١٧٢٥).

واته: وینه ی نوږه کان، وه وینه ی روبرایکی رږږشتوو وایه، به بهر ده رگای یه کیکتاندا، که رږږی پینج جاران خوی لی بشوا، وه له ریوایه تی دیکه دا هاتوه، فهرموویه تی:

(أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْرًا بِبَابٍ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ مِنْهُ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ، هَلْ يَبْقَى مِنْ دَرْنِهِ شَيْءٌ؟ قَالُوا: لَا يَبْقَى مِنْ دَرْنِهِ شَيْءٌ، قَالَ: فَذَلِكَ مَثَلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ يَمْحُو اللَّهُ بِهِنَ الْخَطَايَا) رواه البخاري برقم (٥٢٨)، ومسلم برقم (٦٦٧).

واته: ئایا ته گهر يه کي له ئیوه پوژي پینچ جاران له روبريکي ئاو خاوند
خوی بشوا، هيچ چلکي پيوه ده ميښي؟ گوتويانه: نه خير، هيچ چلکي پيوه
ناميښي، فهرموويه تي: ته وه وک پینچ نوږه فهره کان وایه، خوا گونا هانيان پي
دهسپړته وه که واته: به ته نکيد پینچ نوږه کان کاريگه ربي گهره يان هه يه له سهر
ته زکيه بووني ئينسان و صالح بوون و پاک و چاک بووني ئينسان.

زه کات:

دهرباره ي زه کات، خوا سبحانه و تعالی به پیغه مبهري خاتمه ده فهرموي:

﴿حُذِّمْنَ أَمْوَالُهُمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا﴾ (١٠٣) التوبة.

واته: له مال ه کانيان صه ده قه و زه کات و هريگره، تا کو پاکيان بکي و چاکيان
بکي، ته زکيه يان بکي، به هو ي ته و صه ده قه يه وه، که واته: زه کات و مال
به خشين، ده يته هو ي نه فس ته زکيه بوون و پاک و چاک بوون، به ده قی قور ئان،
چونکه که سي مالي خوی ببه خشين، مانا وایه رږدو چروک نيه و، مانای
وایه مال ه که ي به ته مانه ت ده زاني، ته وه ش مانای وایه: نه فسي پاک و چاکه و،
مال ه که له بهر ده ستي نه فسي دايه، نه که به پیچه وانه وه.
ههروه ها خوا سبحانه و تعالی له سووړه تي (الشوري) له کاتي پیناسه کردني
پیمانداراندا به سهره کييترين سيفه ته کانيان، ده فهرموي:

﴿وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنِهِمْ

وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ﴾ (٣٨)

واته: ته وانه ي به دهنگي په روه رد گاريانه وه چوون، وه نوږ به رپا ده کهن، وه
کاروباريان به راوږ ته نجام ده دن، وه له وه ي پیمان به خشيون دبه خشن.

رڼوژوو:

پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) له فەرمايشتيکی قودسييدا له خواوه دهیگرپته‌وهو ده‌فرموي:

(قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: كُلُّ عَمَلٍ ابْنِ آدَمَ لَهُ إِلَّا الصِّيَامَ فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ وَالصِّيَامُ جُنَّةٌ) (أخرجه البخاري برقم (١٧٩٥)، ومسلم برقم (١١٥١)، والنسائي برقم (٢٢١٧)، وابن حبان برقم (٢٠٥/٨).

واته: هه‌موو کرده‌وه‌کانی ئینسان بو خوينی، جگه له رڼوژوو، رڼوژوو بو منهو، من پاداشتی دده‌مه‌وه، رڼوژووش قه‌لغانه. واته: خاوه‌نه‌که‌ی ده‌پاریژي له گوناح، ئینسانیش نه‌گه‌ر له گوناهان پاريزرا، مانا وایه نه‌فسه‌که‌ی پاک و چاک ده‌مینپته‌وه، وه خوی پاک و چاک راده‌گری.

هه‌روه‌ها خوا ده‌فرموي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ (١٨٣) البقرة.

واته: ئە‌ه‌ی ئە‌وه‌انی ئیمان‌تان هیناوه! رڼوژوو گرتنتان له‌سه‌ر پیویست کراوه، وه‌ک چۆن له‌سه‌ر ئە‌وه‌انی پیش نیوه پیویست کرا، بو ئە‌وه‌ی ته‌قواتان په‌یدا بی، که‌واته: ته‌قوا به‌ره‌مه‌ی رڼوژوو گرتنه، هه‌ر که‌سی‌کیش ته‌قوای هه‌بوو، مانا وایه نه‌فسی پاک و چاک بووه، وه خوی پاک و چاک را‌گرتوه.

حه‌ج:

ده‌باره‌ی هه‌جیش خوا سب‌حانه و تعالی ده‌فرموي:

﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ﴾ (١٧) آل عمران.

واته: بو‌خوا له‌سه‌ر خه‌لکی هه‌یه هه‌جی مالی خوا بو هه‌ر که‌سی رپی تیبه‌ری و بتوانی، وه هه‌ر که‌سی‌کیش کافر بی، ئە‌وه خوا بی‌نیازه له جیهانیان، که‌واته:

که‌سی‌کیش ه‌ج ته‌نجام نه‌دا، با له‌خوی بترسی، له‌وهی بچیتته ریزی کا‌فرانه‌وه!
وه دهرباره‌ی کاریگه‌ریی ه‌ج له‌سه‌ر پاکیی و چاکیی نه‌فسی ئینسان، پیغه‌مبه‌ر
(صلی الله علیه وسلم) ده‌فه‌رموی:

(مَنْ حَجَّ لِلَّهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ) أخرجه أحمد برقم (۷۳۷۵)،
والبخاري برقم (۱۴۴۹)، والنسائي برقم (۲۶۲۷)، وابن ماجه برقم (۲۸۸۹)، وابن حبان برقم
(۳۶۹۴)، وأخرجه أيضًا: أبو يعلى برقم (۶۱۹۸)، والبغوي في الجعديات برقم (۸۹۶).

واته: ه‌ر که‌سی ه‌ج بکا بو خواو، قسه‌ی خراپ نه‌کاو، کرده‌وهی خراپ نه‌کا
(ه‌ج‌یک‌ی پاک و چاک و ریڅ و پیڅ ته‌نجام بدا)، که ده‌گه‌رپیتته‌وه، وهک ته‌و
رپوژه ده‌گه‌رپیتته‌وه، که تازه له‌دایکی خوی بووه.

ته‌وه‌ش کورته‌یه‌ک دهرباره‌ی کاریگه‌ریی ته‌و چوار درووشمه‌ی خوا په‌رستی
له‌سه‌ر نه‌فس ته‌زکیه بوون و، پاک و چاک بوون و، به‌ره‌و خوا چوونی ئینسان.

له‌نوره‌ کومه‌لایه‌نیم‌کان له‌که‌ل‌ن‌ک‌س
ب‌خ‌س‌م‌م‌ ع‌یر‌ م‌و‌ا‌ج‌ع‌ الن‌و‌ا‌ج‌ل‌ ال‌ج‌م‌ع‌ی

ډاگه‌پالندنی مەنسەتە عەلی

archive.org/details/@alibapir

Alibapir

Google Play App Store

www.alibapir.com

www.alibapir.com

Alibapir

ډاگه‌پالندنی مەنسەتە عەلی

Telegram WhatsApp Phone

ډاگه‌پالندنی مەنسەتە عەلی

هۆکاری سییم: وهدهست هیئانی زانیاری

هر له سهه توژیینه وهی هۆکاره کانی ته زکیه ی نه فس بهردهوام دهبین، یه کی دیکه له وه هۆکارانه ی که کاریگه ری گه و رهو گرنگیان هیه، بو ئه وهی ئینسان دهستی بگاته ته زکیه ی نه فس، وه خو ی چاک بکاو خوا په رستی پیک و پیک و پوخت بو خوی په روهردگار نه نجام بدا، بریتیه له وهدهست هیئانی زانیاری، دیاره به پله ی یه که م مه به ستمان له زانیاری، زانیاری شه ریه ته، وه چی خوی په روهردگار که له قورئان و سونه تدا به رجه سته یه، هه لبه ته له وانه یه یه کی پرسی: نایا زانیاری له پیش ئیمان و ئیسلامیشه وه نیه؟

ده لێین: با، وه ک با سمان کرد: یه که مین پیکه ئینه ری ئیمان بریتیه له زانیاری، که واته: له ئیمان هیئاندا، زانیاری یه که مین هه نگاوه، به لام پاش ئیمان هیئان خوا په رستییه کان گه و رهترین رۆل ده گیرن له ته زکیه کردنی نه فساد، ئه گه نا تو ئیمان به چی ده هیئنی؟ روه ده که یته چی، به رله وهی عه قل ری پیشان بداو، ئه و شتانه که شف بکا، که پیویسته دل قبول و په سندیان بکا؟ به لێ زانیاری به شه ریه ته و وه چی خوا، یه که مین هه نگاوی دیندارییهو، یه که مین هه نگاوی به رهو خوا چوونهو، یه که مین هه نگاوی به ندایه تی کردنه بو خوا، که دیاره ته زکیه ی نه فسیش، به شیکی گرنگی دینداری کردن و، به رهو خوا چوون و، بو خوا صولحانه، هه لبه ته زانیاری به گشتی شتیکی په سنده و یستراوه، به لام بو به رهو خوا چوون و به ندایه تی نه نجامدان بو خوا سبحانه و تعالی، به ر له هه موو شتی، پیویستی بهو زانیارییه ده بی، که خوا به پیغه مبه راندا علیهم الصلاة والسلام به تاییه تی پیغه مبه ری خاتم (صلی الله علیه وسلم) دا ناردوویه تی، که به شهر فیتر بکه ن چوون به ندایه تی بو خوا بکا، وه چوون هه ول بدا خوی په روهردگار له خو ی رازی بکا، با له قورئان و سونه تدا ته ماشای چه ند ده قیک بکه یین سه به رت به م مه سه له یه:

۱- له سووره تی (محمد) دا خوا سبحانه و تعالی به پیغه مبه ر (صلی الله علیه

وسلم) ده فه رموی: ﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنبِكَ﴾ (۱۹)

واته: بزانه! بیگومان جگه له خوا، هیچ په رستراوی دیکه نین، وه داوای لیبوردن

له خوا بکه بو گوناوه کهت، کهواته: پیش تهوهی بلّی: (لا إله إلا الله)، دهبی عیلمت ههبی، دیاره ته گهر زانیاریت نهبی به نیوهرۆکی (لا إله إلا الله) بیشیلی، سوودی لی نابینی و لی به هره مه ند نابی، کهواته: به ته ئکید پیشی زانیاری و بهرچاو رووینی پیویسته، که خوا چی له تو دهوی؟ ئنجا به رهو تهوه ههنگاو بنیی که خوا له توای داوا کردوه، تهوه ته نجام بدهی که خوا داوای کردوه.

۲- له سوورهتی (الحج) له ثایه تی (۵۴) دا ده فره موی:

﴿وَلْيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۝٥٤﴾

پیشی باسی چهند شتیک دهکا، پاشان ده فره موی: وه بو تهوهی تهوانه زانیاریان پیدراوه بزائن که تهوه حهقه له بهرورد گارتهوه، ئنجا دواي تهوهی زانیان حهقه، ئیمانی پی دین، سه ره نجام دلّیان بوی ملکه چ بی، وه ییگومان خوا رینمای کاری تهوانه یه که بروایان هیئاوه، به رهو راسته شه قام، کهواته: پیشی دهبی زانیاری ههبی، ئنجا ئیمان دهبی، دواي تهوهی زانیان حهقه، ئنجا ئیمانی پی دین، وه پاشان دلّیان بوی ملکه چ دهبی و ته سلیمی دهبی.

۳- له سوورهتی (یوسف) یشدا خوا سبحانه و تعالی به پیغه مبهری خاتهم (صلی الله علیه وسلم) ده فره موی:

﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَنَ اللَّهُ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۝١٠٨﴾

واته: بلّی ئا ته مه ریبازی منه، به رهو لای خوا بانگ ده کهم له بهر رۆشناییدا، خۆم و تهوانه ی شویم که وتوون، وه پاکیی بو خوا من له هاویه شدانه ران نیم، واته: ریبازی پیغه مبهری خاتهم (صلی الله علیه وسلم) تهوهیه که له بهر رۆشناییدا، خه لک بو لای خوا بانگ بکهی، دهبی له سه ره به صیرهت بی و بهرچاوت رۆشن بی، له دینی خوا حالّی بووی و تیگه یشتی، ئنجا خه لکی بو بانگ بکهی، ته گهرنا چۆن ده گونجی خه لک بو شتی بانگ بکهی، که هیشتا خۆت لی شارهزا نی؟ وهک پیشتیش باسما کرد.

دوايي که ده فہرموی: (اَنَا وَمَنْ اَتَّبَعَنِي) واتہ: من و شوین کہوتوانم، کہواتہ: شوینکہوتوانی پیغہمبہریش (صلی اللہ علیہ وسلم) (مسولمانانیش) وہک پیغہمبہرہکیان (صلی اللہ علیہ وسلم) پیویستہ بہہرچاو پرونیہوہ خہلکی بانگ بکہن و، لہ سہر بہ صیرہت دینداریی بکہن، خہلکی بو تہوہ بانگ بکہن کہ پیشتر خوین تیگہیشتون.

دوايي کہ ده فہرموی: (وَسَبَّحَنَّا لِلَّهِ وَمَا اَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ) وہ پاکیی بو خوا، وہ من لہ ہاوبہ شدانہ ران نیم، واتہ: پاکیی بو خوا من لہ ہاوبہ شدانہ ران نیم، کہ بہدوای نہ زانیی و نہ فامیی دہکہن، یاخود لاسایی کہرہوی کویرانہن، ٹیماندار بہرچاو پرونانہ شوین دینی خوا دہکہوی، نہک کویرانہ لاسایی بکاتہوہ، ہہر لہ خووہ شتیئک بلی، کہ خہلک دہیلی، بی تہوہی کہ بزانی واتای چییہ؟!

۴- لہ فہرمایشتیئکدا ہاتوہ دایکمان عایشہ خوا لیی رازی بی دہلی:

{صَنَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا، فَرَخَّصَ فِيهِ، فَتَنَزَّهَ عَنْهُ قَوْمٌ، فَلَبَّغَ ذَلِكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَطَبَ فَحَمِدَ اللَّهَ، ثُمَّ قَالَ: (مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَتَنَزَّهُونَ عَنِ الشَّيْءِ أَصْنَعُهُ قَوْلَ اللَّهِ إِنِّي لَأَعْلَمُهُم بِاللَّهِ وَأَشَدُّهُمْ لَهُ خَشْيَةً) رواه البخاري برقم (۵۷۰۰).

دایکمان عایشہ خوا لیی رازی بی شارہ زاترین کہس بہ پیغہمبہری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) لہ چوار چیوہی خیزاندا، دہلی: رپوڑی پیغہمبہری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) شتیئکی کرد، کاری بہ مؤلہت کرد، (ٹاسانگیریی کرد لہ شتیئکدا) بہ لام کہسانیک تہو مؤلہتہی پیغہمبہری خویان (صلی اللہ علیہ وسلم) قبول نہ کردو خوین بہ پاکگرت، لہوہی تہو شتہ بکہن!، تہوہش گہیشتہوہ بہ پیغہمبہری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم)، تہویش وتاری بو دان و ستایشی خوی کرد، دوايي فہرموی: بوچی کہسانیک خوین بہ دوور دہگرن و شتیئک ناکہن، کہ من مؤلہتم پی دراوہ کردوومہ؟ (ٹایا خوین پی لہ پیغہمبہری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) مسولمانترو پاکترو بہدینترہ؟، سویند بہخوا من لہ ہہموویان بہخوا زانترم، وہ لہ ہہمووشیان زیاتر لیی دہترسیم.

بیگومان پیغہمبہری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) نہک ہہر لہ ہاوہ لان، بہلکو لہ

هه موو ئۆممه ته که ی زانتر بووه، به خوی پهروردگار، وه له هه مووشیان زیاتر لی ترساره، که واته: نه مه نه وهی لیوهرده گیرئ، که کی زانتر بی به خوی پهروردگار، زیاتری لی دهرسی، بۆیه ته گهر بمانه وی نه فسمان چاک بکهین، ته گهر بمانه وی زیاتر به ره خوا بچین و، دیندارییه که مان چاکتر بکهین، ده بی زیاتر مشووری بهرچاو پروویی و زانست و زانیاریمان بخوین، که تو نه زانی خوا کییه؟ ناوه جوانه کانی چین؟ سیفه ته پاک و بهرزه کانی چین؟، وه نه زانی به دیهینه رایه تی خوا یانی چی؟ پهروردگاری تی خوا یانی چی؟، پهرستراوی تی خوا یانی چی؟ خوا چی له بهنده کانی داوا کردوه؟ چی لی قه دهغه کردوون؟ ده بی چۆن مامه له ی له گه لدا بکری؟ ته گهر نه وانه نه زانی، چۆن ده توانی به ره خوا بچی؟ چۆن ده توانی به ره خوایه ک بچی، که پیی ئاشنا نی؟ که نازانی ره زامه ندیی خوا له چیدایه؟

۵- هه ره له و باره وه نه وه فرمووده یی پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) یش دینین که ده فره موی:

(مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ) أخرجه أحمد برقم (۱۶۹۲۴)، والبخاري برقم (۷۱)، ومسلم برقم (۱۰۳۷)، وابن حبان برقم (۸۹)، وأخرجه أيضًا: الدارمي برقم (۲۲۴).

واته: هه ره که سی خوا چاکه ی بۆی بوئ، له دیندا شاره زای ده کا. که واته: له دیندا شاره زا بوون مانای وایه که خوا چاکه ی بۆ نه وه بهنده ی خو ی ویستوه، چونکه به بی شاره زایی ئینسان ناتوانی له دین به هره مه ند بی، ناتوانی تووشی هیچ چاکه یه ک بی له دیندارییدا، شاره زایی و بهرپی خو دیتن، هه نگای یه که می دیندارییه به گشتی، وه ته زکیه ی نه فس و زیاتر له خوا نزیک بوونه وه، به تایبته پیویستی به زانیاری و شاره زایی زیاتریش ده کا.

۶- هه ره له و باره شه وه زانیان قسه ی جوان جوانیان کردوون، یه کیك له وانه نه وه دیره شیعه ری (السنوسی) ه که ده لی:

(وَكُلُّ مَنْ بَغِيَ عِلْمَ يَعْمَلُ أَعْمَالُهُ مَرْدُودَةٌ لَا تُقْبَلُ^(۱)).

(۱) بوارق الحقائق، محمد مهدي بهاء الدين الرواس. تحقيق: عبد الحكيم القباني. الطبعة الرابعة. (د.ن.). دمشق. ۱۹۹۴م، ص ۲۱۸.

واته: هر كه سې به بې زانياري كرده وه بكا، (واته: تاعه تيكي زور و چاك به حيسابي خوي ته نجام بدا، بې ته وهی زانياري و شاره زايي پي هه بې)، ته وه كرده و كاني رت كراونه ته وه و لي و ه ر نا گيري.

وه ماليك ر ه حمتي خوي ليبي، له و باره وه قسه يه كي جواني هه يه، ده لي: (مَنْ تَفَقَّهَ وَلَمْ يَتَصَوَّفْ فَقَدْ تَفَسَّقَ، وَمَنْ تَصَوَّفَ وَلَمْ يَتَفَقَّهْ فَقَدْ تَزَنَّدَقَ، وَمَنْ جَمَعَ بَيْنَهُمَا فَقَدْ تَحَقَّقَ)^(۱).

واته: هر كه سې شاره زاو به رچاو ورون بې له شاريه تدا، به لام ته زكيه ي نه فس و ته صه ووفی نه بې، ته وه به ره و فيسق و لادان ده چي، (زور كه س ده بيني به حلال و هرام شاره زايه، به لام له ته نجامي ته ودا كه ترس و سام و ريزو خو شه ويستي خوي له دلدا نيه، دل كه ي ته زكيه نه بووه، دهر وونه كه ي پاك و چاك نه بووه، به ره و فيسق و لادان ده چي ته و شتيكي ناشكرايه)، وه هر كه سيك ته صه ووفی هه بې، به لام شهرع زان و شاره زا نه بې، ته وه به ره و بيديني چوه، (واته: هر كه س شاره زا نه بې له شاريه ت، نجا بشيه وي نه فسي ته زكيه بكاو به ره و ته صه ووف و عير فان بچي، ته وه ش سهری له زنده قه و بې ديني دهر ده چي)، به لام هر كه سې هه و ل بدا هه رد ووكيان پيكه وه كو بكا ته وه، (واته: هم زانو به رچاو ورون بې، هم كار له سهر خوي بكاو، خوي ته زكيه بكا)، ته وه حقيقه تي پيكاهه.

هه لبه ته ليردا بويه جه ختم له و خاله كرد، چونكه ژماريه ك له ته هلي ته صه ووف، هه ندی قسه و قاليان هه يه له و باره وه بو وينه: گوايه شاريه ت بو عه وامه، به لام ته وهی ته هلي ته صه ووف بې، يه كسر زانياريه كاني له خواوه ده ست ده كه وي، ته وان حقيقه ته كان له خواوه و ه ر ده گردن!! كه به دلنياسيه وه ته و قسانه له ته رازووي شاريه تدا بايي فلسي ك نين، چونكه وهك دوايي باسي ده كه ين: شاريه ت تاكه سهرچاوه ي وروني دينداري و ته زكيه يه و، هر كه سې بيه وي به هر حقيقه تي ك بگات، له دينداري و خوا پهرستي دا، ده بې له ده راي شاريه تدا بوي بگه ري، كوتايي ته و باب ته ش به قسه يه كي (ايبين و لبه نناي سهرقوستي) دينين، كتيبيكي هه يه به ناوي: (المباحث الأصلية)، كه

باسی ته زکیه و ته صه ووف دهکا، ئنجا سه بارهت به وه که زانیاری پیویسته بو ههنگاو نان به ره و ته زکیه و ته صه ووف، دهلی:

و شرطوا العلوم في اصطلاحه إذ لا غنى للباب عن مفتاحه
فليس للطامع فيه مطمع ما لم تكن فيه علوم أربع
وهي علوم الذات والصفات والفقه والحديث والحالات^(۱).

دهلی: پسرپرته کانی ته زکیه نه فس، زانیاریان به مه رج گرتوه، بو نه وهی ئینسان به ره و ته زکیه نه فس و بو خوا صولحان و به ره و خوا چون بچی، چونکه ده رگا بیتیا ز نه له کیله که ی و، بو کردنه وهی ده رگا ده بی کیله که ت پی بی، (زانیاری) یش کردنه وهی ده رگای ته زکیه نه فس و به ره و خوا چونه، وه هه ر که سیک ئومیدی کی هه بی و له و باره وه بیه وی پی بگا، هیچ نه انجامی کی بو نایه ته دی، مادام نه و چوار زانیارییه ی تیدا نه بن، که بریتین له:

یه که م: زانیاری هه بوون به زات و سیفه ته کانی خوا، واته: خوا به یه کگرتن (التوحید).
دوو هه م: شاره زای بی به شه ریه ت.

سییه م: شاره زای بوون له سونه ت.

چوار هه م: شاره زای بی به حاله ته کانی نه فس، شاره زای بی به وهی که نه فسی به شهر چون ده گوازیته وه، له حالیکه وه بو حالیکه دیکه: چون له حاله تی زور فه رمانکه ر به خراپه (الأمر بالسوء) وه بیگوازیته وه بو حاله تی سه رکونه که ر (لوامه) که حاله تی کی نیوهنجیه، وای لیبه کی که سه رکونه ت بکا له سه ر خراپه، وه سه رکونه شت بکات له سه ر چاکه، که بوچی نه و چاکه یه نه کردوه؟، پاشان چون له و حاله ته شه وه ده یگوری بو حاله تی ئارامگرتو (المطمئنه)، که ته سلیم و ملکه چ بی بو شه ریه تی خوا، لام و جیمی نه مینی به رانه ر به شه ریه ت، به ته وایی وه ک ماستی مه یوی لی، که نه وه باشتین حاله ته ئینسان پی بگا، وه نه و حاله ته حاله تی کی زور به رزو بالایه، وه ک خوا ی به به زه یی ده فه رموی:

﴿يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ (۲۷) ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً (۲۸)﴾ الفجر.

هۆکاری چوارهم: يادی خوا (ذکر الله):

ئیمه له زمانى کوردییدا له شوینى وشهى (ذکر) وشهى (یاد) به کار دهینین: (ذکر الله) واته: (یادی خوا)، یاخود وشهى (باس) به کار دهینین: (باسکردنى خوا).

يادی خوا يانی چى؟

(راغب الأصفهانی) دهلى: (الذكر ذكران: ذكر بالقلب، وذكر باللسان، وكل واحد منهما ضربان: ذكر عن نسيان، وذكر لا عن نسيان، بل عن إدامة الحفظ)^(۱). واته: زیکر دوو جوړه: زیکر به دل و زیکر به زمان، وه ههر کامیکیش لهوانه دوو جوړه: یادکردنیک دواى له بیر چوونه وه، وه یاد کردنیک به بی له بیر چوونه وه، به لکو به دريژره پیدانى یادکردنه وه به ردهوام بوون له سه رى.

کاریگمیری یادی خوا له سهر تهزکیه بوونی ئینسان و، صالح بوون و بهر وه خوا چوونی، له قورئاندا:

۱- خواى په روه ردگار ده فهرموى:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا ۖ وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۚ هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ۝٤٣﴾ الأحزاب.

واته: ئهى ئهوانهى برواتان هیناوه! به یاد کردنیکى زور یادی خوا بکهن، وه به یانیان و ئیواران به پاکی بگرن، (خوا) ئه وه که سهیه که خوى و فریشته کان سه له واتان لى ددهن، (خوى په حمه تان بو ده نیرى پاکو چاکتان ده کات، فریشته کانیش داواى په حمه ت و پاکى و چاکیتان بو له خوا ده کهن)، بو ئه وهى له تاریکاییه کان دهبازتان بکات به رهو روشنایى، وه خوا به رانبهر ئیمانداران

میهره بان و به به زبیه، نهو رپوژدی که پیان ده گات، سه لامیان لی ده کا، وه پاداشتیکی پر سوزو رهمه تی بو داناون.

له م ثایه ته موباره که دا نهو همان بو دهرده که وی، که له نه نجامی نهو هدا که ئینسان زور یادی خوا ده کات، خوا سه لاواتی له سر ده دات، وه فریشته کان سه لاواتی لی دده دن، وه سه رنه جام به هو ی سه له واتی خواو رهمه تی خوا، وه به هو ی دوعای فریشته کانه وه، له تاریکیاییه کان دهر باز ده بی به رهو روشنایی، نهو هس دیاره هاتنه دی حاله تی ته زکیه ی نه فسه و، هاتنه دی حاله تی پاک و چاک بوونی ئینسانه.

۲- له سوورپه تی (العنکبوت) دا خوا به پیغه مبه ری خاتهم (صلی الله علیه وسلم) ده فهرموی:

﴿ اَتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ ﴾ (۴۵) العنکبوت.

واته: نهو ی له کتبی خوا بو ت نیردراوه، (بو ت سرووش کراوه) بیخوینه، وه نویت بهرپا بکه، بیگومان نویت (خاوه نه که ی) له شتی خراپه و ناقولا ده گیریته وه، وه یادی خوا گه وره تره، واته: یادی خوا له نویت گه وره تره، وه له قورئان خویندیش گه وره تره، چونکه نویتیش بو نهو یه تو یادی خوا بکه ی، وه ک خوا ده فهرموی:

﴿ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي ﴾ (۱۴) طه.

واته: وه بو یادکردنی من نویت بهرپا بکه! وه قورئانیش هر بو نهو هاتوه، که خه لک یادی خوا بکه ن و خوی خویان بناسن، وه ک خوا فهرموویه تی:

﴿ إِنَّ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴾ (۲۷) التکویر.

پاشان خوا ده فهرموی:

﴿ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ ﴾

وه خوا نهو ده زانی که ئیوه نه نجامی دده دن، با به په نهانییش نه نجامی بده ن.

۳- له سوورپهتی (الأحزاب) دا خوا ده فهرموی:

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ

وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا﴾ (۲۱)

واته: بېگومان له پېغمبهری خوادا سهرمه شقییه کی چاک ههیه بو ئیوه، (یاخود چاکترین سهرمه شقیی و پېشه وایه تی ههیه بو دینداری و دنیا داری) بو که سیک به ئومیدی خواو رپوژی دواپی بی، وه زور یادی خوا بکا، که واته: کین ئه وانه ی ده توان پېغمبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) بکه نه سهرمه شقی خویان؟

ئه وانه که زور یادی خوا ده که نه، ئه وانه که به ئومیدی به زهپی خوان و به ئومیدی رپوژی دواپین، که واته: زور یادی خوا کردن، وا له ئینسان ده کا، شایسته ی ئه و بهی پېغمبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) بکاته سهرمه شقی خوی، له ههردو بوازی دینداری و دنیا دارییدا.

۴- ههروهها دیسان له سوورپهتی (الأحزاب) دا له سیاقی خسته پرووی ده (۱۰) سیفه تی مسولماناندا خوا ده فهرموی:

﴿إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَنِينَ وَالْقَنَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّامِتِينَ وَالصَّامِتَاتِ وَالْحَافِظِينَ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا﴾ (۲۵)

که واته: زور یادی خوا کردن بو پیاوان و ئافره تان، له گهل ئه و نو سیفه ته ی دیکه دا، که له ئایه ته که دا باس کراون، وایان لی ده کا، که خوا پاداشتیکی مه زیان بداتی، وپرای لیبور دینیکی گه وره.

۵- هه‌روه‌ها له سووره‌تی (آل عمران) دا خوا ده‌فهرموی:

﴿إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَكَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ۚ الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَكَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَٰذَا بَطِلًا سُبْحَنَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾ (۱۹۰)

واته: بێگومان له دروست کردنی ئاسمانه‌کان و زهوی و جی گۆرکێی شه‌وو رۆژاندا (جیاوازیی شه‌وو رۆژاندا) نیشانه‌گه‌ل هه‌ن بۆ خاوه‌ن عاقلان، (ئنجبا خاوه‌ن عاقلان ئاوا پێناسه‌ ده‌کات) ئه‌وانه‌ی یادی خوا ده‌که‌ن، به‌ پێوه‌ به‌ دانیشتنه‌وه‌و له‌سه‌ر ته‌نیشتیان، وه‌ بێر له‌ دروستکرانی ئاسمانه‌کان و زهوی ده‌که‌نه‌وه، ده‌لێن: په‌روه‌ردگارمان! ئه‌و (بوون)ه‌ت به‌ هه‌وه‌نته‌ دروست نه‌کردوه، پاکیی بۆتۆ له‌ سزای ئاگر چه‌پاله‌مان بده!

که‌واته: کێ ده‌رکی نه‌هێنییه‌کانی بوونه‌وه‌ر ده‌کاو، بوونه‌وه‌ر ده‌کاته نیشانه له‌سه‌ر په‌روه‌ردگاریتی خوا، وه‌ به‌هۆی بوونه‌وه‌ره‌و خۆی بوونه‌وه‌ر ده‌ناسی؟ ئه‌وانه‌ی که‌ زۆر یادی خوا ده‌که‌ن، واته: هه‌م عه‌قلیان هۆشیاره، هه‌م دلیان بێداره، هه‌لبه‌ته‌ که‌سانێک که‌ عه‌قلیان هۆشیاره، به‌لام دلیان بێدار نه‌بێ، زۆر شت ده‌زانن، به‌لام زانینه‌که‌یان ناگۆرێ بۆ توانین و، حاڵی بوونه‌که‌یان تێدا نابێ به‌ حال.

له‌ نۆره‌ کۆمه‌ڵه‌یه‌یه‌کان له‌گه‌ڵه‌یان

ئێمە بۆ ئێوە بۆ ئه‌وێک له‌ ئه‌وێک

Alibapir

Google Play

App Store

QR Code

له‌ نۆره‌ کۆمه‌ڵه‌یه‌یه‌کان له‌گه‌ڵه‌یان

ئێمە بۆ ئێوە بۆ ئه‌وێک له‌ ئه‌وێک

Alibapir

Google Play

App Store

QR Code

گرنگی یادی خوا له بواړی تمزکیه‌ی نه‌فسدا، له‌بهر روښنایی ه‌ندئ له ف‌رمایشته‌کانی پی‌غه‌مبه‌ری خوادا (صلی الله علیه وسلم)

۱- {عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ شَرَائِعَ الْإِسْلَامِ قَدْ كَثُرَتْ عَلَيَّ فَأَخْبِرْنِي بِشَيْءٍ أَتَشَبَّثُ بِهِ، قَالَ: (لَا يَزَالُ لِسَانُكَ رَطْبًا مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ)} أخرجه أحمد برقم: (۱۷۷۱۶) والترمذي برقم: (۳۳۷۵) وقال: حسن غريب. وابن أبي شيبة برقم: (۲۹۴۵۳)، وابن ماجه برقم: (۳۷۹۳)، وابن حبان برقم: (۸۱۴)، والحاكم برقم: (۱۸۲۲) وقال: صحيح الإسناد. والبيهقي برقم: (۶۳۱۸). وأخرجه أيضًا: ابن المبارك برقم: (۹۳۵)، والطبراني في الأوسط برقم: (۲۲۶۸)، قال شعيب الأرنؤوط: إسناده صحيح، وقال الشيخ الألباني: صحيح.

واته: عه‌دوللای کورې بوسر ده‌لې: پیاوړک گوتی: ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خوا! (صلی الله علیه وسلم) ده‌رگا‌کانی خیر زوړن، منیش ناتوانم ه‌موویان جی به‌جی بکه‌م، شتی‌کم پی بلی توند بی‌گرم (به‌لام با زوړ نه‌بن نه‌وه‌ک له‌بیرم بچنه‌وه)، پی‌غه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فه‌رمووی: (با به‌رده‌وام زمانت ته‌رو پاراو بی به‌زیکری خوا).

۲- پی‌غه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده‌فه‌رموی:

(سَبَقَ الْمُفْرَدُونَ) قَالُوا: وَمَا الْمُفْرَدُونَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: (الذَّاكِرُونَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتُ) أخرجه أحمد برقم: (۹۳۲۱)، ومسلم برقم (۲۶۷۶)، وابن حبان برقم (۸۵۸)، وأخرجه أيضًا: الطبراني في الأوسط برقم (۲۷۷۳).

واته: تا‌ک بووه‌وان پی‌شکه‌وتن، (ئه‌وانه‌ی که تا‌ک بوونه‌وه‌و له‌خه‌ک جیان)، گوتیان: ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خوا! تا‌ک بووه‌وان کین؟ فه‌رمووی: (ئه‌وانه‌ی که زوړ یادی خوا ده‌که‌ن له‌پیاوان و ثا‌فه‌رتان).

۳- پیغمبره‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده‌فرموی:

(أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِخَيْرِ أَعْمَالِكُمْ وَأَزْكَاهَا عِنْدَ مَلِكِكُمْ وَأَرْفَعَهَا فِي دَرَجَاتِكُمْ وَخَيْرٍ لَّكُمْ مِنْ تَعَاطِي الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَمِنْ أَنْ تَلْقَوْا عَدُوَّكُمْ غَدًا فَتَضْرِبُوا أَعْنَاقَهُمْ وَيَضْرِبُوا أَعْنَاقَكُمْ) قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: (ذِكْرُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ). أخرجه أحمد برقم (۲۱۷۵۰)، قال المنذري (۲۵۴/۲) والهيثمي (۷۳/۱۰): إسناده حسن، والترمذي برقم (۳۳۷۷)، وابن ماجه برقم (۳۷۹۰)، والحاكم برقم (۱۸۲۵) وقال: صحيح الإسناد، والبيهقي في الشعب برقم (۵۱۹)، قال شعيب الأرناؤوط: إسناده صحيح رجاله رجال الصحيح غير أبي بحرية، قال الشيخ الألباني: صحيح.

روژیکیان پیغمبره‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) {دیاره هاوه‌لانی له ده‌ره‌ی دانیشتون} فرموی: (نایا هه‌والتان پی بدهم به چاکترینی کرده‌وتان، وه کرده‌ویه‌ک بیته هوی به‌رز بوونه‌وی پله‌کانتان، وه له‌لای خاوه‌ن و حوکمرانتان (که خوی پهرورد‌گاره) له هه‌موو کرده‌ویه‌ک زیاتر بیته هوی ته‌زکیه بوونتان، وه بو ئیوه زیاترو باشت‌ر پی له‌وه‌ی زیرو زیو به‌خشن، (دراوی ته‌و کاته یان دینار بووه، یان دره‌م بووه، دینار زیرو بووه، دره‌میش زیو بووه)، وه باشت‌ر پی بو ئیوه له‌وه‌ی بگه‌نه‌ دوزمنتان، له گه‌ردنیان بدن، یان له گه‌ردنتان بدن، (واته: له‌وه‌ش چاکتر پی که له‌ری خوادا جه‌نگ بکه‌ن، بکوژن یان بکوژرین)، گوتیان: با، (هه‌والمان پی بده) ته‌ی پیغمبره‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم)، فرموی: یادی خوا.

یانی: یادکردنی خوا له هه‌موو ته‌وانه باشت‌ره، به‌لی ته‌و کرده‌وانه‌ش هه‌ر کامیکیان له مه‌قامی خویدا، له هه‌موو کرده‌وه‌کان باشت‌ره، جاری وا هه‌یه مال به‌خشین له پیناوی خوادا، له هه‌موو کرده‌ویه‌ک چاکتره، جاری وا هه‌یه نوێژ کردن له‌کاتی خویدا (الصلاة علی وقتها)، له هه‌موو کرده‌وه‌کانی دیکه باشت‌ره، هه‌روه‌ک له فه‌رمایشتی پیغمبره‌ری خوادا (صلی الله علیه وسلم) هاتوه^(۱).

.....

(۱) عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى؟ قَالَ: {الصَّلَاةُ عَلَى وَفْتِهَا...} رواه البخاري برقم (۵۲۷)، ومسلم برقم (۸۵).

به‌لام نوټیزش هر دهبی بۆ ټه‌وبی که خوات له‌یاد بی، نوټیزش ټه‌گهر به دلیکی بیټا‌گاو به‌یکه‌ی و په‌یوه‌ستت نه‌کات به‌خواوه، ټه‌وه له نوټزه‌که‌ت به‌هره‌مند نه‌بووی، هه‌روه‌ها رۆژووش ټه‌گهر بۆ ټه‌وت نه‌بی، له‌خوات نزیک به‌کاته‌وه و بیټه‌ می‌ه‌ی یادی خوا، ټه‌وه هه‌ر تینویتی و برسیټیت پی بر‌اوه! بۆیه یادی خوا هه‌وینی هه‌موو کرده‌وه‌کانه‌و، ر‌ووحی هه‌موو کرده‌وه‌کانه‌و، نوټزو رۆژووو جه‌نگ و جیهاد له پیناوی خوا‌دا، هه‌موویان دهبی بۆ یادی خوا‌بن.

۴- پی‌غه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) رۆژیک به‌هاوه‌لانی به‌رپ‌ری خوا لی‌یان ر‌ازی بی ف‌رموو:

(جَدُّوْا اِیْمَانَكُمْ) قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ نُجَدُّوْا اِیْمَانَنَا؟ قَالَ: (اَكْثِرُوا مِنْ قَوْلِ لَا اِلَهَ اِلَّا اللَّهُ) أخرجه أحمد برقم (۸۶۹۵)، قال الهيثمي (۵۲/۱): إسناده جيد وفيه سمير بن نهار وثقه ابن حبان. وعبد بن حميد برقم (۱۴۲۴)، والحاكم برقم (۷۶۵۷) وقال: صحيح الإسناد. وأخرجه أيضًا: أبو نعيم في الحلية (۳۵۷/۲). قال شعيب الأرنؤوط: إسناده ضعيف.

واته: پی‌غه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) به‌هاوه‌لانی به‌رپ‌ری ف‌رموو: (ثیمانتان تازه بکه‌نه‌وه)، گو‌تیا‌ن: ټی پی‌غه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) چۆن ثیمانمان تازه بکه‌ینه‌وه؟ ف‌رمووی: (زۆر بلین: لا اِلهَ اِلَّا الله)، واته: بی‌جگه له خوا هیچ په‌رستراوی به‌هه‌ق نین.

له ف‌رمایش‌تی دیکه‌دا هاتوه پی‌غه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ف‌رموویه‌تی: (وَخَيْرُ مَا قُلْتُ اَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي: لَا اِلَهَ اِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) رواه الترمذي برقم: (۳۵۸۵) قال الألباني: حسن.

واته: باشت‌رین شتیک که من و پی‌غه‌مبه‌رانی پ‌ش من گو‌توومانه: بریتیه له ر‌سته‌ی: (لا اِلهَ اِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) جگه له خوا هیچ په‌رستراوی به‌هه‌ق نین، تاکه و هیچ هاوبه‌شی نین، مو‌لک و ستاییش هه‌ر بۆ ویه، وه له‌سه‌ر هه‌موو شتیک توانایه.

۵- بۆ روونکردنه‌وی چۆنیه‌تی زۆر یادی خوا کردن، هه‌روه‌ها ئه‌وه که ئایا زۆر یادی خوا کردن، چ ده‌گه‌یه‌نی؟! ئهم فهرمووده‌یه دیئین:

(عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (يَذْكُرُ اللَّهَ عَلَى كُلِّ أَحْيَانِهِ)) رواه مسلم برقم (۳۷۳).

واته: دایکمان عایشه سه‌لامی خوی لیبی، که زۆر چاک شاره‌زای ژيانی پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) بووه، چونکه هیچ کهس هینده‌ی هاوسهر، هاوسهری خوی ناناسی، که هه‌میشه له‌گه‌لیه‌تی له هه‌موو حالاندا ده‌ییینی، ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری خوا له هه‌موو حالاندا باس و یادی خوی به‌رزی ده‌کرد، یانی: له حاله‌تی خه‌ودا که که‌له‌کاو که‌له‌که‌ی کردوه، له‌کاتی هه‌ستاندا، له‌کاتی نان خواردندا، له‌کاتی له‌مال چوونه‌ده‌ردا، له‌کاتی هاتنه‌وه مالدا، له‌کاتی خو‌شییدا، له‌کاتی ناخو‌شییدا، له هه‌موو حالاندا، یادی خوی کردوه. دیاره کتیبی تایبه‌ت هه‌ن له‌باره‌ی یادی خواوه، بۆ وینه: کتیبی (الأذکار)ی نه‌وه‌ویی، وه (تحفة الذاکرین)ی شه‌وکانیی، وه (الحصن الحصین) وه گه‌لی کتیبی دیکه، ئه‌و زیکرانه‌ی که وا له ئینسان ده‌که‌ن په‌یوه‌ست بی به‌ خوی په‌روهرد گاره‌وه، ئه‌وانه‌ی که وا ده‌که‌ن له هه‌موو حالاندا ئینسان خوی له‌یاد بی، پۆژانه هه‌موو ئه‌و زیکرانه دیاریی کراون.

له کتیبه‌کاندا زانایان باسیان کردوه، منیش له کۆتایی به‌رگی (۴)ی (خوا په‌رستی ئیسلامی)دا به ته‌فصیل باس کردوون، هه‌روه‌ها له به‌رگی شه‌شه‌می: (الإسلام كما يتجلى في كتاب الله)دا.

که‌واته: ئه‌گه‌ر ئینسان زۆر یادی خوا بکا، وه‌ک ئه‌وه که خوا فهرموویه‌تی و به‌و شیویه‌ی که پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) دیاریی کردوه که چۆن یادی خوا بکه‌ین، ئه‌وه بی‌گومان: هه‌میشه ده‌که‌ی هو‌شیارو بی‌دار ده‌بی و، شه‌یتان ناتوانی زه‌فه‌ری پی ببا، چونکه شه‌یتان له حاله‌تی غه‌فلت و بی‌ئاگاییدا زه‌فه‌ر به ئینسان ده‌با، خوی به‌به‌زه‌یی له‌و که‌سانه‌مان بگێڕی، که زۆر یادی خوا ده‌که‌ن و، له هه‌موو حالاندا خوی به‌رزو مه‌زنیان له یاد ده‌بی.

هۆکاری پېنجهم: قورښان خویندن و گوئی بو گرتنی

دیاره نیمه له باسی پېشوودا باسی یادی خوامان کرد، که هۆکاریکی گهورهو گرنګی تهزکیه ی نه فسه، قورښان خویندنیس ییگومان له ههموو جوړهکانی دیکه ی یادی خوا (ذکر الله) گهورهتره، چونکه قورښان فهرمووده ی خوایه، فهرمووده ی خواش له قهدهر خوایه سبحانه و تعالی، وه پاشان قورښان ههموو جوړهکانی یادی خوا ی گرتوونه ته نیو خوئی، بویه ته گهر ئینسان مامهله کی راست و دروست له گهل قورښاندا بکاو قورښان باش بخوینی و باش گوئی بو بگری و کارلیکی له گهلدا بکا، نهوه قورښان گهورهترین و بهرترین هۆکاری بهرهو خوا چوون و صالح بوونه، وه ته گهر تهماشا بکهین هۆکارهکانی دیکه ههموویان دینهوه نیو قورښان، چونکه: قورښانه فهرمان به ئیمان دهکا، فهرمان به ئیسلام دهکا، فهرمان به دروشمهکانی خوا پهرستی دهکا، فهرمان به نویژ دهکا، فهرمان به رپژوو گرتن و زهکات و حج و عومره دهکا، وه ههر قورښانه فهرمان دهکا به له خوا پارانهوه، به ئیعتیکاف به موجهاده ی نهفس، وه ههموو نهو هۆکارانه ی دیکهش که له داهاتوودا باسیان دهکهین، ئنجا با تهماشای قورښان بکهین، بزاین خوا ی پهروردگار دهرباره ی قورښان خویندن و گوئی بو گرتنی، چیمان پی دهفهرموی؟.

گرنګی قورښان خویندن و گوئی بو گرتنی، له قورښانی بهرزو به پیژدا

۱- له سوورهتی (الزمر) دا خوا سبحانه و تعالی دهفهرموی:

﴿اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَبِهًا مَّثَانِيَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ﴾ (۲۳)

خوا سبحانه و تعالی پیناسه ی قورئانمان بو دهکا دهفهرموی: خوا باشتیرین
فهرمایشتی ناردوته خوار، (ئنجا پیناسه ی ئهو فهرمایشتهمان بو دهکا که دیاره
مه بهست پی قورئانه)، کتییکه ثایه تهکانی ویک چوون، مه بهستهکانی تیدا
دووباره دهبنهوه، به شیوازی دهرپرینی جوراو جور، (ئنجا باسی کهسانیکمان بو
دهکا که ته فاعولی چاک له گهل قورئاندا دهکهن) ئهوانه ی که له پهرورده گاریان
دهترسین، پیستیان ریک دی، تهزوویان پیدا دی، سهرتا تهزوویان پیدا دی و
موچورکهیان پیدا دی، به لام دواپی دلیان وه پیستیان نهرم دهبی بهره یادی
خوا، ئهوه رینمایبی خوایه، ههرکهسیکی بوی، پی رینمایبی دهکا، وه ههر
کهسیک خوا گومرای بکا، تو هیچ رینماییکه ریکت بوی چنگ ناکهوی^(۱).

۲- له سوورته ی (المزمل) دا خوا سبحانه و تعالی دهرباره ی ئهوه که قورئان
دهبی جوان بخوینری، دهفهرموی:

﴿وَرَقِلَ الْقُرْآنَ تَرْتِلاً﴾ (المزمل).

واته: وه قورئان بخوینه به ریک و پیکی، له زمانی عهره بیدا دهگوتری: (شعر
مرتل) ئه گهر کهسی ددانهکانی ریک و پیک و بهسه ریه کهوه بن، دهگوتری: (له
شعر مرتل) یانی: ئهوه کهسه ددانهکانی ریک و پیک، کهواته: (ترتیل) ئهوهیه که

.....

(۱) دیاره خوی پهرورده گاریش له گوتره کهس هیدایهت نادا، وه له گوترهش کهس گومرا
ناکا، له هه ندی شوینی قورئاندا که خوی پهرورده گار به رهایی (إِطْلَاق) دهفهرموی:
﴿يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾ (النحل، ئهوانه ی که به شیویه کی هه مه لایه نه
ته ماشای قورئان ناکهن، له تیگه یشتیندا به هه له دا دهچن، دهلین: دیاره خوا به گوتره
ههرکهسی بیهوی هیدایه تی ده داو، ههرکهسی بیهوی گومرای دهکا! به لام نهخیر، له
شوینی دیکه دا خوا بومان روون دهکاته وه کی هیدایهت ده دا؟ ئه وه تا دهفهرموی: ﴿وَيَهْدِي
إِلَيْهِ مَنْ أُنَابَ﴾ (الرعد، ههرکهسی بو لای خوا بگه ریته وه، خوا هیدایه تی ده دا، ئه دی
خوا کی گومرا دهکا؟ ﴿وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ﴾ (ابراهیم، واته: وه خوا سته مکاران
گومرا دهکات، کهواته: نه هیدایهت دان، نه گومرا کردنی خوا، هیچیان له گوتره نین،
به لکو وه که خوا باسی یاسای خوی دهکا: ههرکهسی سته م بکا، بهره و گومرای دهچی،
ههرکهسی بهره و خوا بگه ریته وه، بهره و هیدایهت دهچی.

تو به شیوهیهك قورپان بخوینی، هەر پیتتهی ههقی خوئی پی بدهی، بهو شیوهیه بیخوینی که ماناکهی پروونتر به دهستهوه بدا^(۱).

۳- له سوورپهتی (الأعراف) دا خوا سبحانه و تعالی دهربارهی ئەوه که ئەگەر قورپان به سەر ئینساندا بخوینری، گوئی بو بگری، دهپیتته هوئی ئەوه که خوا به زهیی پێدا بی، به مه رجی چاک گوئی بو بگری، ده فهرموی:

﴿وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ (۲۰۴)

واته: وه کاتیك قورپان خوینرا، گوئی بو هه لخن وه بیدنگ بن، (فَاسْتَمِعُوا)، (سمع) واته: گوئی گرت، (إِستمع) واته: به گرنگی پێدانهوه گوئی بو گرت^(۲)، چونکه شاره زایانی زمانی عه ره بیی ده لێن:

(زيادة المبني تدل على زيادة المعنى)، وشهیهك که پیتتهکانی زیاتر بن، ماناکهشی به هیترتر ده بی، (وَأَنْصِتُوا): واته: هەر به وهنده ئیکتیفا نه کهن که گوئی بگرن، به لکو بیدنگیش^(۳) بن و، قسه نه کهن، له نیوان خوتاندا، بو ئەوهی هیچ وشهیه کتان لی زایه نه بی، (لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ) به لکو به زهییستان له گه لدا بنوینری، کهواته: به هوئی گوئی گرتنهوه له قورپان، خوا رهحم به گوئیگرانی دهکا.

۴- له سوورپهتی (یونس) دا خوا سبحانه و تعالی بانگی مرو فایه تی دهکا، ده فهرموی:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ

وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ (۵۷)

واته: ئەه خه لکینه! له پهروهرد گارتانهوه ئاموژ گاریستان بو هاتوه، و شیفایه بو ئەوهی که له سینهکاندا ههیه، وه دهپیتته رینمایی و به زهیی بو ئیمانداران. ته ماشا بکهین! قورپان هه موی خێرو به ره کهته، خوا سبحانه و تعالی به چوار سیفەت وه سفی قورپان دهکا:

(۱) مختار الصحاح، ص ۲۱۴. (الترتيل في القراءة: الترسل فيها والتبين بغير بغي).

(۲) مختار الصحاح، ص ۲۸۲، (إستمع له: أصغى).

(۳) مختار الصحاح، ص ۵۶۹ (الإنصات: السكوت والإستماع).

یهکم: (مَوْعِظَةٌ)، ناموژگاری، ناموژگارییه که هم عهقلی ئینسان هوشیار دهکا، هم دلی رادهچلهکینی و بیداری دهکا، ئنجا نهو ناموژگارییه له کیوه هاتوه؟ (مَنْ رَبِّکُمْ) له پروهردگارو خاوهن و مشور خوری خوتانهوه.

دوهم: (وَشَفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ)، وه له پروهردگارو له مشور خورتانهوه، شیفاو چارهسهری نهوهی که له سینهتاندايه، له گومان و شیرک و نارهزوی خراپه، نه گهر نهو قورئانه له عهقلتاندا جیگیر بی، شیفای ههموو دهردهکانتان دهداو، سهرو سینهتان ساف و ساغ دهکا.

سینهم و چوارهم: (وَهْدَىٰ وَرَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ)، وه رینمایی و بهزمیه بو پروا داران.

گرنگی قورئان خویندن و گوئی بو گرتنی له فهرمایشتهکانی پیغمبهری خوادا (صلی الله علیه وسلم)

۱- پیغمبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) دهفهرموی:

(وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَيَتَدَارَسُونَ بَيْنَهُمْ، إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَغَشِيَتْهُمْ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمْ الْمَلَائِكَةُ وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ)، رواه مسلم برقم (۲۶۹۹)، وأبو داود برقم (۴۹۴۶).

واته: ههر کاتی که کومه له کهسیک له مالیک له مالیهکانی خوادا کوبنهوه: کتبی خوا بخویننهوه، وه لهبهینی خویاندا لی بکولنهوه، نهو سهکینهت دادهبهزیهته سهریان و، بهزمیه خوا بهسهریان دادی و، فریشتهکان دهوریان دهدهن، وه خوا باسیان دهکا له لای نهوانه له خزمهتی دان.

کین نهوانه له خزمهتی خوادا؟ بیگومان فریشته زور نزیکهکان، کهواته: سهرگهرم بوون به قورئانهوه: به خویندنهوهی، گوئی بو گرتنی، تیگهیشتنی، دهیته هوی نهوه که ئینسان:

* سهکینهتی داباریته سهردل.

* رهحمهتی خوا دایوشی.

* فريشته دهوړی بدن.

* خوا يادی بکا.

ننجا که سيک هم موو ته وانه ی دهست گیر بی، چوَن نه فسی ته زکیه نابی،
چوَن پاک و چاک نابی؟!.

۲- پیغمبره ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له خواوه ده گیرېته وه ده فهرموئ:
(مَنْ سَعَلَهُ الْقُرْآنَ وَذَكَرَ عَنْ مَسْأَلَتِي، أُعْطِيَتهُ أَفْضَلَ مَا أُعْطِيَ السَّائِلِينَ، وَفَضْلُ
كَلَامِ اللَّهِ عَلَى سَائِرِ الْكَلَامِ كَفَضْلِ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ)، أخرجه الدارمي برقم (۳۳۵۶)
والترمذي برقم (۲۹۲۶) وقال: حسن غريب، والحاكم (۲۵۹/۳) والبيهقي في شعب الإيمان برقم
(۲۰۱۵)، قال الألباني: ضعيف.

واته: خوا فهرموويه تی: ههرکه سی قورپان خویندن و یاد کردنم، له داوا کردن
له من بیئاگای بکا، (واته: قورپان خویندن و زیکر وای لیبا که نه پیهرپړیته سهر
ته وهی لیم بیارپړیته وه) باشت له وهی که دهیدم به وانه ی لیم ده پارپړیته وه، دهیدم به و،
وه پله و پایه و به رزی فهرمايشتی خوا به سهر قسه ی دیکه دا، وه پله و پایه و
به رزی خوا وایه، به سهر دروستکراوه کانیدا.

۳- پیغمبره ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده باره ی پاداشتی ته و که سانه ی
که قورپان ده خوینن، ده فهرموئ:

(مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، لَا أَقُولُ (أَلَمْ)
حَرْفٌ، وَلَكِنْ أَلِفٌ حَرْفٌ وَلاَمٌ حَرْفٌ وَمِيمٌ حَرْفٌ) أخرجه البخاري في التاريخ الكبير
(۲۱۶/۱) والترمذي برقم (۲۹۱۰) وقال: حسن صحيح غريب، والبيهقي في شعب الإيمان برقم
(۱۹۸۳)، قال الألباني: صحيح.

واته: ههر که سی پیتی که له کیتابی خوا بخوینن، چاکه یه کی بو دهنووسری، وه
چاکه ش یه که په ديه، وه نالیم ته لیف لام میم، یه که پیته، په لکو ته لیف پیتی که،
لامیش پیتی که، میمیش پیتی که.

که واته: ته لیف لام میم، سی چاکه ی له به رانه ردا دهنووسری، ههر چاکه یه کیش
یه که به ده، ته وه ده کاته سی (۳۰)، ته دی ته گهر ته وه زار پیتانه ی که قورپانیا ن

لی پیک هاتوه، ئینسان بیانخوینی، چهند ملیون چاکه ی بۆ دهنوسری؟ که چاکه یهک بهدهیه، بهلکو جاری وا ههیه بهرهو سهرتریش دهچی.

ئنجا بیگومان وهک پیشتیش باسما کرد، قورپان خویندن و گوئی لیگرتنی، لهیهک کاتدا، ههموو جوړهکانی زیکرو پارانهوه دهگریته نیو خوئی، جگه له بهرچاو پروون کردنی ئینسان له ههموو بواردکانی دینداری و دنیا داریدا، بۆیه ئهوه بهرهکهتهی له قورپاندا ههیه، له هیچ شتیکی دیکه دا نیه.

قورپان گهورهترین زیکره، وهیهکی له ناوهکانی قورپان (ذکره)، وهک خوا دهفرموی:

﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ ۖ﴾ النحل ٤٤

ههروهها دهفرموی:

﴿وَأَنَّهُ لَذِكْرُكَ وَلِقَوْمِكَ ۖ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ ۖ﴾ الزخرف ٤٤

کهواته: قورپان بریتیه له زیکر، چونکه ئهوه راستییانهی که خوا له فیترهتی ئینساندا دایناون، دهیانخاتهوه بییری، وه قورپان پره له باس و یادی خوی بهرزو مهزن، ئنجا له گهل ئهوهشدا که قورپان گهورهترین زیکره، وه ههموو زیکرهکانی دیکه ی گرتونهته خوئی، بهلام ئینسان نابی بهس به قورپان ئیکتیفا بکا، بهلکو وهک زانیان رهحهتهی خویان لیبی دهلین: زیکرو یادی خوا کردنهکان، بهپی حال و مهقام دهگورین:

١- له حالیکدا که ئینسان بیهوی خوا بهیهکگرتن (توحید) له دلی خویدا بچهسپینی و ئیمانی تازه بکاتهوه، ئهوه وهک پیغمبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) فرموویهتی: با زور (لا إله إلا الله) بکا^(١).

٢- بهلام له کاتیکی ئینسان ههست به گوناھو تاوانباریهک دهکاو، ههلهو پهلهیهک لی پروویداوه، ئهوه زیکری داوی لیبوردن کردن له خوا (الاستغفار) بۆ ئهوه مونسبیه.

٣- له کاتیکی ئینسان گوئی له شتی دهبی و پی سهرسام دهبی، با زیکری:

(١) وهک له باسهکانی پیشترا فرمودهکه مان هینا.

(لا حول ولا قوة إلا بالله) بلی، وهک خوای پهروردگار دهفهرموی:
﴿ وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِنَّ تَرَنِّ
أَنَا أَقَلَّ مِنْكَ مَالًا وَوَلَدًا ﴾ (۲۹) الکھف.

۴- کاتی که ئینسان سواری وهسیلهی سهفهردهبی، چ ولاخه، چ سهیاریه، چ تهیاریه،
تهوه زیگری تایبته هیه که پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) کردویه تی:
(سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ)، أخرجه أحمد
برقم (۶۳۱۱)، ومسلم برقم (۱۳۴۲)، والترمذي برقم (۳۴۴۷)، وه ههروهها له ههموو
حاله ته جوراو جوردهکاندا، به پیی حاله ته که، زیکرهکان دهگورین.

به نسبهت قورپان خویندن، یاخود گوئیگرتنی قورپان، ئینسان کاتیک لیی
به هره مهندهبی، که به دلوهوه به هوشیاری و بیداریه وه له گهل قورپاندا مامه له
بکا، وهک خوا سبحانه و تعالی له سوورپه تی (ص) دا دهفهرموی:

﴿ كَتَبَ أَرْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبْرَكٌ لِيَذَّبَرُوا عَيْنَيْهِ وَلِيَسْذَكَّرُوا لَوْلَا أَلَّا لَبِ ﴾ (۲۹) ص

واته: ته مه کتیبکی پر پیت و پیزه {مُبْرَكٌ} واته: پر پیت و پیتر، به ره مدار،
زور به فهر {لِيَذَّبَرُوا عَيْنَيْهِ وَلِيَسْذَكَّرُوا لَوْلَا أَلَّا لَبِ} بو
تهوهی له نایه تهکانی ورد بنه وه، وه سه رهنجام خاوهن عهقلان پهندی لیور بگرن،
کهواته: به نه ندازهی تهوه که ئینسان له قورپان ورد ده بیته وهو پییدا قول ده بیته وهو
سه رنجی ددها، ده توانی نهینیهکانی دهست بخت، ده توانی له نامارهکانی تی
بگا، وه ده توانی لیی به ره ره مهندهبی، ته وانهش کین؟ (وَلِيَسْذَكَّرُوا لَوْلَا أَلَّا لَبِ)
(الْبَاب) کو ی (لب) واته: کاکل، خاوهن عهقلان، عاقل مهندان، پهندی لی
ورده گرن، کهواته: به نه ندازهی تهوه که ئینسان عهقلی خو ی به کار دهین، له
کتیبی خوا به هره مهندهبی، دیاره تهوهش بوخوی بابه تیکی سه ربه خویه، من
کتیبیکم لهو باره وه نووسیوه، به ناوونیشانی: (چون باشت له قورپان به هره مهنده
دهبین؟) لهو کتیبه دا حهوت قوناغم داناو، که مامه لهیان پی له گهل قورپاندا
بکری، (خویندن، به سه ردا خوینرانه وهی، لیوردهوونه وهی، تیگه یشتنی، پهنده لی
وه رگرتنی، پی تهزکیه بوونی، پاکسازی و چاکسازی پیکردنی).

هۆكارى شەشەم: پارانەو (الدعاء)

ئەمەش هۆكارى شەشەمە لە هۆكارەكانى نەفس تەزكىيە بوون و، بەرەو خوا چوون و صالح بوون، ديارە پارانەو لە خوا بەگشتى، دوو جۆرە:

جۆرى يەكەم: پارانەو داوا كردن لە خوا (دعاء المسألة).

جۆرى دووهم: پارانەو مەدح و سەناو رازو نياز كردن لە گەلّ خوادا (دعاء العبادة).

مەرج نىيە پارانەو هەمووى بۆ داوا كردن بى، هەركات پارايەو، شتێك لە خوا داوا بكەى! بەلكو هەندى دوعاى پيغەمبەران كە لە قورئاندا هاتو، رازو نيازو موناجات و گفت و گۆيە لە گەلّ خواى پەروردگاردا، مەرج نىيە هەموو جارى شتێكى ديارى كراو، لەخوا داوا بكړى، مەدح و سەناو ستايشى خوا بۆخۆى گەورەترين دوعايە، وەك پيغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم) دەفەرموى:

(وَأَفْضَلُ الدُّعَاءِ الْحَمْدُ لِلَّهِ) أخرجه الترمذي برقم (۳۳۸۳) وقال: حسن غريب. والنسائي في الكبرى برقم (۱۰۶۶۷)، وابن ماجه برقم (۳۸۰۰)، وابن حبان برقم (۸۴۶)، والحاكم برقم (۱۸۳۴) وقال: صحيح الإسناد، وأخرجه أيضاً: الديلمي برقم (۱۴۱۴)، قال الشيخ الألباني: حسن، واته: ستايش كردنى خوا، باشتيرين پارانەو يە لەخوا.

چەند ئايەتيك لە قورئانى بەرزو بە پيژ، سەبارەت بە كاريگەريى

پارانەو لەسەر نەفس پاك و چاك بوون و، بەرەو خواچوون

خواى پەروردگار لە زۆر شوێنان لە قورئاندا فەرمانى كردو: لىي بپاريئەو و رازو نيازى لە گەلّا بكەين، وە بەنداىيەتيى بۆ بنويئين، بۆ ئەوێ شايستە بين كە خوا تەقوا لەدلماندا جيگير بكا، وە ئيمانىكى كامل لەدلماندا جيگير بى، با سەرنجى چەند ئايەتيك بەدين لە قورئان، سەبارەت بە دوعاو پارانەو، پاشان

باسی ئه وه ده کهین، که چۆن دوعاو پارانه وه کاریگه ریی ده بی له سه ر ئه وه ی نینسان نه فسی ته زکیه بی:

۱- خوی پهره رد گار ده فره موی:

﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي

سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾ غافر

واته: وه پهره رد گارتان فره موی: لیم بیارینه وه، وه لامتان ده ده مه وه، بیگومان ئه وانیه له به رانه بر به ندایه تیی کردن بو مندا، خو به زل ده گرن، به زه بوونی ده چنه دۆزه خه وه. ئه م ئایه ته موباره که چهند شتیکی لی وهرده گیرین له بواری له خوا پارانه وه دا:

یه کهم: کیتان بینیه بو خوی داوا له خه لک بکاو به خه لکی بلی: وهرن داوا ی شتم لی بکه ن؟ بویه خوا سبحانه و تعالی خوی به به خشنده ترین (اکرم) ناو بر دوه، وه که ده فره موی:

﴿اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ﴾ العلق

واته: بخوینیه پهره رد گارت هه ره به خشنده یه، بیگومان هه موو ئه وانیه که به خشنده ن، به خشنده که یان زه رپه یه که له به خشنده یی خوی پهره رد گار، لی ره دا ده فره موی: پهره رد گارتان فره موی: لیم بیارینه وه داوام لی بکه ن، وه لامتان ده ده مه وه.

دوه وه: خوی بی هاوتا رایده گه یه نی: ئه وانیه له خوا ناپارینه وه، خو به زل ده گرن، بویه ده فره موی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي﴾ واته: ئه وانیه له به رانه بر عیبادت و به ندایه تیی کردن بو مندا، خو به زل ده گرن، لی ره دا ئه وه مان بو روون ده بیته وه که هه ره که سی له خوا نه پاریته وه، چاوه روانی له خوا نه بی و، داوا له خوا نه کا: خو به زل گره، چونکه هه ندی له خه لکی نه زانی بواری ته سه وه وف گوتوو یانه: ئیمه پیویست ناکات، داوا له خوا بکهین، خوا بو خوی ده زانی چیمان له دلدایه!!، نا، داوا کردن له خوا بو خوی عیبادته، خوا

بوخوی پئی خوشه داوای لیبهکی، له سورتهی (الفاتحه) دا ئیمه دهخوینین:

﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ الفاتحه

واته: بهس تو دهپهرستین، وه داواش بهس لهتو دهکهین، داوا کردن له خوا، بهشیکه له عیبادهت و بهندایهتیی کردن بو خوا.

سینهم: دوعاو پارانهوه عیبادهته، چونکه خوا پیشی دهفهرموئ: ﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾ واته: پهروهرد گارتان فهرموئ: لیم بیارینهوه، وه لامتان دهدهمهوه، دواپی دهفهرموئ: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي﴾، (عَنْ عِبَادَتِي: أي عن دعائي)، نهوانه کی که لیم ناپارینهوه واته: من ناپهروستن. کهواته: دوعاو پارانهوه واته: پهروستن، مه بهستم نهویه که کهسانیک دهچن له کهسیک یان قهریک یان مهزارگیه که دهپارینهوه، تنجا پیشیان وایه نهوهی دهیکه عیبادهت نیه!، نهخیر، نهوهتا بهدهقی ثایهت بومان روون بووه، که پارانهوه عیبادهته.

۲- له ثایهتیکی دیکه دا خوی تاک و پاک دهفهرموئ:

﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يَحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾ الأعراف

واته: له پهروهرد گارتان بیارینهوه به کرووزانهوهو لالانهوهو به پهنهانی، بیگومان خوا سنوور شکینانی خوشناوین، وه بهترس و نومیدهوه له خوا بیارینهوه، بیگومان بهزیی خوا له چاکه کارانهوه نزیکه.

ليړمدا خواى پهرورديگر چوار نهدمى پارانه‌وه‌مان فير ده‌کا:

نهدمى يه‌کهم: خوا عز وجل فهرموويه‌تى: به لالانه‌وه‌و کړووزانه‌وه‌وه له خوا بپارېنه‌وه، نه‌ک به فيزو که‌شخه‌وه، به‌لکو به مل که‌چيى و خو بچووکړدنه‌وه‌وه به‌رانبه‌ر خواى به‌خشه‌ر، پاشان با به‌په‌نه‌انيى بي و پيوست ناکا له‌نيو خه‌لکدا هاوار بکه‌ن.

رږږيک پيغه‌مبه‌رى خوا (صلى الله عليه وسلم) له‌گه‌ل کو‌مه‌ليک له‌هاوه‌لانى له‌سه‌فه‌ريک بوون، به‌ده‌نگى به‌رز دوعاين ده‌کرد، فهرمووى:

(إِرْبَعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ فَإِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا) أخرجه البخاري برقم (۲۸۳۰)، ومسلم برقم (۲۷۰۴)، وأبو داود برقم (۱۵۲۶)، وأخرجه أيضاً: أحمد برقم (۱۹۵۳۸)، والنسائي في الكبرى برقم (۷۶۷۹)، وأبو يعلى برقم (۷۲۵۲)، وابن أبي عاصم برقم (۶۱۸).

واته: خو‌تان ته‌زيه‌ت مه‌دن، نيوه‌وه‌وى لى ده‌پارېنه‌وه، نه‌که‌رپه‌وه نه‌نادياريشه، (ثاگای ليتان نه‌بي).

نجا که‌هه‌ندى به‌و بونه‌وه پرسیاريان له‌پيغه‌مبه‌رى خوا (صلى الله عليه وسلم) کرد: ثايا په‌روه‌ر گارمان دووره بانگى لى بکه‌ين، ياخود نزيکه‌و له‌به‌ر خو‌مانه‌وه داواى لى بکه‌ين؟ خواى په‌روه‌رديگر له‌و باره‌وه فهرمووى:

﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ

فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ﴿۱۸۶﴾ البقرة.

واته: وه ته‌گه‌ر به‌نده‌کانى من پرسیارى منيان لي‌کردى (ثايا دوورم يا نزيک؟) با دلنيابن: من لىيان نزيکم، هه‌رکه‌سى بانگم بکا، وه‌لامى ده‌ده‌مه‌وه، با ته‌وان به‌ده‌م بانگى منه‌وه بي، وه با ئيمانم پى بينن بو ته‌وى رپى راست بگرن، يانى: ته‌گه‌ر يه‌کى ئيمانى هه‌بي و به‌ده‌م بانگه‌وازی خواوه بچى، شايسته‌ى ته‌وه ده‌بي داواکاريه‌کانى وه‌لام بدرينه‌وه.

نهدەبی دووهم: که ده‌فهرموی:

﴿إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾

بیگومان خوا ده‌ست در یزکاران و تییه‌رینه‌رانی خوش ناوین. ئەمە ئەوەی لی دە‌فهرمیتە‌وه، که ده‌گونجی هەندێ جار ئینسان زی‌ده‌رۆیی بکاو سنوور بیه‌زینی، له‌ دوعادا، وه‌ك دوا‌یی با‌سی ده‌كه‌ین.

نهدەبی سییهم و چوارهم: که ده‌فهرموی:

﴿وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ﴾

واته: له‌ خوا بپارینه‌وه به‌ ترس و ئومید‌ه‌وه، هەم ترستان هەبێ له‌ سزای خوا، هەم ئومید‌تان هەبێ به‌ ره‌حمی خوا، بیگومان ره‌حمی خوا له‌ چاکه‌کارانه‌وه نزیکه‌.

۳- وه‌ له‌ سوور‌ه‌تی (الكهف) دا ئایه‌ته‌کانی (۲۷- ۲۸) دا خوا سب‌حانه و تعالی ده‌فهرموی:

﴿وَاتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ۝ ۲۷ وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَن ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا ۝ ۲۸﴾

به‌ پیغه‌مبەر (صلی الله علیه وسلم) ده‌فهرموی: ئەوەی له‌ کتییی خوا بۆت سروش کراوه‌و بۆت دابه‌زێنراوه، بیخوێنه‌وه، گۆر‌هر نیه‌ بۆ وشه‌کانی خوا، وه‌ له‌جیاتیی خوا، هیچ په‌نات نین، وه‌ خۆت رابگره‌ له‌ گه‌ل ئەوانه‌دا که به‌یانیان و ئیواران له‌ په‌روه‌رد‌گاریان ده‌پارینه‌وه، ره‌زامه‌ندیی خویان ده‌وی، {یاخود‌ پروو دیداری خویان ده‌وی} وه‌ چاوت له‌سه‌ریان لاه‌ده‌ (واته: چاوت هەر له‌سه‌ریان بێ و ئاگات لیان بێ)، به‌ هو‌ی ویستنی جوانیی دنیاوه‌ ئاگات له‌و‌ ره‌ش و پرووتانه‌ نه‌برئ، وه‌ به‌قه‌سی ئەوانه‌ مه‌که‌ که دلیانمان بێ ئاگا کردوه‌ له‌ یادی خو‌مان،

وه به‌دوای ثارزووی خوئی که‌وتوهو سهره‌نجامی بریتیه له سهر به‌فه‌تاروت
چوون و تیدا چوون.

که‌واته: لیره‌دا پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رمانی پی‌کراوه که کتیبی خوا
بخوینیته‌وه، وه نه‌و که‌سانه‌ش که به‌یانیان و ئیواران له خوا ده‌پارینه‌وه، نا‌گای
لییان بی‌چاوی له‌سهریان بی، وه نه‌که‌ویته ژیر کاریگه‌ریی دنیا‌په‌رستان.

**کاریگه‌ریی پارانه‌وه له‌سهر ته‌زکیه‌ی نه‌فس و، پاک و چاک بوون
و، به‌ره‌و خوا چوون، له‌چهند فه‌رمووده‌یه‌کی پیغه‌مبه‌ری
خوادا (صلی الله علیه وسلم)**

۱- پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده‌فه‌رموی:

(الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ)، أخرجه أحمد برقم (۱۸۴۱۵)، وابن أبي شيبة برقم (۲۹۱۶۷)، والبخاري
في الأدب المفرد برقم (۷۱۴)، وأبو داود برقم (۱۴۷۹)، والترمذي برقم (۲۹۶۹) وقال: حسن صحيح،
والنسائي في الكبرى برقم (۱۱۴۶۴)، وابن ماجه برقم (۳۸۲۸)، وابن حبان برقم (۸۹۰)، والحاكم برقم
(۱۸۰۲) وقال: صحيح الإسناد، والبيهقي في شعب الإيمان برقم (۱۱۰۵)، وأخرجه أيضًا: الطبراني في
الصغير برقم (۱۰۴۱)، والقضاعي برقم (۲۹). قال الشيخ الألباني: صحيح، وقال شعيب الأرناؤوط:
إسناده صحيح.

واته: له‌خوا پارانه‌وه بریتیه له عیبادت و به‌ندایه‌تیی بو خوا.

۲- عَنْ أَبِي كَعْبٍ صَاحِبِ الْحَرِيرِ حَدَّثَنِي شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ قَالَ قُلْتُ لِأُمِّ سَلَمَةَ يَا أُمَّ
الْمُؤْمِنِينَ! مَا كَانَ أَكْثَرُ دُعَاءِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ عِنْدَكَ؟ قَالَتْ كَانَ
أَكْثَرُ دُعَائِهِ {يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّثْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ} قَالَتْ: فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَكْثَرَ
دُعَاكَ يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّثْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ! قَالَ: {يَا أُمَّ سَلَمَةَ إِنَّهُ لَيْسَ آدَمِيٌّ إِلَّا
وَقَلْبُهُ بَيْنَ أَصْبَعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ اللَّهِ، فَمَنْ شَاءَ أَقَامَ، وَمَنْ شَاءَ أَزَاغَ}. أخرجه الترمذي برقم
(۳۵۲۲) وقال: حسن، وأخرجه أيضًا: أحمد برقم (۲۶۶۱۸)، قال الشيخ الألباني: صحيح، وقال شعيب

الأرنؤوط: حدیث صحیح بشواهدہ، وهذا إسناد ضعيف لضعف شهر بن حوشب.

ئوممو سەلەمە یەکیکە لە ھاوسەرە بەرپێژەکانی پێغەمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) دایکانی برواداران خوا لێیان رازی بێ، دەلێ: پێغەمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) کاتیەک لە لای ئوممو سەلەمە دەبوو لە مائەکە ی ئەودا دەبوو، بەزۆریی ئەو دووایە دەکرد دەیفەرموو: (ئە ی هەلگیرهوهی دلان! دلم بچەسپێنە لەسەر دینەکەت)، ئوممو سەلەمە دەلێ: گوتم ئە ی پێغەمبەری خوا! زۆر ئەو دووایە دەکە ی: ئە ی هەلگیرهوهی دلان! دلم لەسەر ئاینەکەت بچەسپێنە! پێغەمبەری خواش (صلی اللہ علیہ وسلم) فەرمووی: (ئە ی ئوممو سەلەمە! هیچ دلیک نیە لە دلی ئینسانەکان، مەگەر لەنیوان دوو پەنجە لە پەنجەکانی خوادایە، ئنجا هەر کەسیکی بیهوی، دلی رادەگری لەسەر دینەکە ی، و، هەر کەسیکیشی بوی دلی لادەدا)^(۱).

.....

(۱) هەلبەتە لێرەدا مەبەست ئەو نیە خۆی بەرز لە بەندەکانی لە بەهانه بێ، یاخود لە گۆترە هەندیکیان بچەسپێنی لەسەر دین و هەندیکیشان لایدا، بەلکو مەبەست ئەو نیە کە دەبی ئینسان هەمیشە بەخواوە پەیوەست بێ، و، هەمیشە ئاگای لەخۆی بێ و بە دوو پۆژووو چوار پکات نوێژ لە خۆی بابی نەبێ، پێی وابێ لە هەموو ئاوان پەپێوتەو! هەمیشە لەو ڕوودووە لەخۆی وریا بێ، و، ئاگای لەخۆی بێ، وە بزانی کە ئەگەر چاکەیه کیشی لە دەست هاتو، بە چاکو یارمەتی و هیدایەتی خوا، وە پێی لەخۆ بابی نەبێ و لەخۆی دەرئەچێ، ئەگەر نا مەبەست ئەو نیە ئینسان بە گومانەووە لەگەڵ خۆی خۆیدا مامەلە بکا، بێگومان خوا لەکەس لە بەهانه نیە گومرای بکا، سەری لێ بشیوێنی، وە خوا لە گۆترە سەر لەکەس ناشیوێنی، بەلکو خوا سبحانه و تعالی بۆخۆی دەفەرموی:

﴿ مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِن شَكَرْتُمْ وَعَٰمَنْتُمْ وَكَانَ

اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا ۝١٥٧﴾ النساء.

واتە: خوا چیداو لە سزادانی ئێو، ئەگەر ئێو سوپاسگوزارو ئیماندار بن؟!، بێگومان خوا بۆخۆی سوپاسگوزار (سوپاسی بەندەکانی دەکا) ی زانایە. وە خۆی بەبەزەبی ڕەحمەتی پیش توورە بوون و غەزەبی کەوتۆتەو، وە ک فەرموویەتی: (إِنَّ رَحْمَتِي سَبَقَتْ غَضَبِي) البخاری برقم: (۶۹۶۹)، ومسلم برقم: (۲۷۵۱)، وە خوا سەدو بیست و چوار هەزار (۱۲۶۰۰۰) پێغەمبەری ناردو، و ئەو هەموو کتیبە ی ناردوون، بۆ ئەو ی بەندەکانی هیدایەت وەر بگرن

ئىنجا كاريگه رىبى دوعا له تهزكيهى نه فسادا، له وهدا درده كه وي، كه تو كاتى له خوا ده پار ييه وه. چ بو ئه وهى به لايه كت لى لابدا، چ داواى ليبيكهى بو ئه وهى ئاواتيكت بو بينيتته دى، يا خود هر رازو تيازى له گه لدا بكهى، بى ئه وهى شتيكى لى داوا بكهى، كه بيگومان ئيمه هميشه پويستمان به خواى پهروهرد گارهو نيازمه ندى خواى پهروهرد گارين، وهك ده فهرموى:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ ﴿١٥﴾ فاطر

واته: ئەي خەڵكینه! ئێوه نیازمەندی خۆان (ئێوه پێویستتان بەخوایه)، وه خوا دهوڵەمەندی ستایش كراوه، واته: خۆای بێنیاز پێویستی به ئێوه نیه، ئەگەر ئێوهش ستایشی خوا نهكەن، خۆای بهرزو مەزن هەر ستایش كراوه، بهلام ئێوه پێویستتان به خۆای پەروردار، ئنجا كاتیك كه ئینسان له خوا دهپاریتەوه، بێگومان ئەو پهيوەندییه گەرم و توندو تۆڵە له گەڵ خواوه ئەو رازو نیاز كردنه له گەڵ خوادا، کاریگەریی دهبی، له سەر ئەوهی ئەو نه فسه پاك و چاك بی، وه شهیتان لێی دوور بکەوتەوه.

و بيانباته بههشتهوه، كهواته: دهى ئيمه ئاگاداربين، ئهو فرمايشتانهى پيغمبهري خوا (صلى الله عليه وسلم) كه جارى وا ههيه رهنكه گيردهوه (راوي) فرمودهوه كه به كورتىي هينابى و، رهنكه پيغمبهري خوا (صلى الله عليه وسلم) دريژتر ئهمهى فرمويى، يان پيغمبهري (صلى الله عليه وسلم) ئاواى فرمووه، بۆ چارهسهرى نهخوشيهك كه برىتبه له نهخوشىي لهخوبابى بوون، (الغرور) بهلام له شوتىشكى ديكهدا ئهو مههسته تهواو بكا.

چهند ئهدهییکی دوعا کردن

یهکم:

له فەرماشتیکی پیغه مبهری خوادا (صلی الله علیه وسلم) هاتوه، که رۆژیک یهکی دوعای کردو پارایهوه، یه کسه دوعایه کهی کرد، پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) فەرمووی: ئه و کابرایه په لهی کرد، ده بوو پیشی ستایش و سه نای خوا بکاو، سه له وات له سه ر پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) بدا، ئنجا دوعاکه ی بکات^(۱).

دوهم:

ده بی ئینسان به دنیاییه وه به متمانه به خو بوونه وه به پروا به خوا بوونه وه دوعاکه ی بکا، وه ک پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده فەرمووی: (ادْعُوا اللَّهَ وَأَنْتُمْ مُوقِنُونَ بِالْإِجَابَةِ) أخرجه الترمذي برقم (۳۴۷۹) وقال: حديث غريب، والحاكم برقم (۱۸۱۷)، وقال: مستقيم الإسناد، وتعقبه الذهبي في التلخيص بأن فيه صالح المري متروك، وأخرجه أيضاً: ابن أبي حاتم كما في تفسير ابن كثير (۷/۴)، والطبراني في الأوسط برقم (۵۱۰۹)، قال الألباني: حسن.

واته: له خوا بیارینه وه یه قینتان هه بی که خوا وه لامتان ده داته وه. به لام ده بی بزانی که ده فەرمووی: وه لامتان ده داته وه، مه رج نیه یه کسه ر ئه و شته ت بو جیه جی بکا، چونکه له فەرمووده ی پیغه مبهردا هاتوه (صلی الله علیه وسلم) هه ر که سه ی دوعا بکاو ده ست بو خوا به رز بکاته وه، خوا یه کی له و سییانه ی بو ده کا:

۱- یان شته که ی بو جیه جی ده کا.

۲- یان به قه ده ر ئه وه پاداشتی ده داته وه.

۳- یان به قه ده ر ئه وه به لای لی لاده دا.

.....

(۱) عَجَلْ هَذَا ...

به لّام گرنگ ئه وهیه ئه و دو عایه زایه نابی، چونکه خوا به خشندهیه، وهك له
 فهرموده دا هاتوه كه پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده فهرموی:
 (إِنَّ رَبَّكُمْ حَيِّيٌّ كَرِيمٌ يَسْتَحْيِي مَنْ عَبْدِهِ أَنْ يَرْفَعَ إِلَيْهِ يَدَيْهِ فَيَرْدُهُمَا صَفْرًا، أَوْ قَالَ:
 خَائِبَتَيْنِ) أخرجه أبو داود برقم (۱۴۸۸)، وابن ماجه برقم (۳۸۶۵)، وابن عساکر (۴۶۵/۵۸)
 قال الشيخ الألباني: صحيح.

واته: خوا به شهرم و به پریره، شهرم دهكا بهندهكهی دهستی بو لا بهرز بکاتهوه،
 دهسته کانی به خالیی بهر ی بکاتهوه، یان فهرموی بی، ئه نجام.

به لّی بیگومان خوی پهره ردگار داوای لیبرکی، وه لّام ده داتهوه، به لّام مه رج
 نیه ئه وهی تو بته وی، بیکات، جاری وایه ئه وهی تو داوای دهكهی بو تو خراپه،
 خوی پهره ردگار شتیکی باشترت بو دهكا، وه جاری وا ههیه ئیستا بو ت ناكاو
 دواتر بو ت دهكا، وه ئه گهر دواتر بو ت بکا، باشتره له وهی ئیستا بیکا، من ئه وهم
 له ژیان خومدا زور بینیه، جاری وایه تو به په لهی داوایه کت بو بیته دی،
 به لّام نه خیر ئه گهر بیته دی زهره ری لی دهكهی، یان جاری وا ههیه كه سیك
 له كه سیك توو ره ده بی، دایک و باب، له رۆله یان، برا له برای و، تووکی لی
 دهكا، ئه گهر توو كه كهی^(۱) گیرا بی، زهره ر دهكا.

سپیهم:

هه لّباردنی کات و شوینی گونجاو بو دوعا کردن، بو وینه: پرسیار له
 پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) کراوه:

(قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الدُّعَاءِ أَسْمَعُ؟ قَالَ: {جَوْفَ اللَّيْلِ الْآخِرِ،
 وَدُبَرِ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوبَاتِ}) أخرجه الترمذي برقم (۳۴۹۹) وقال: حسن، والنسائي في
 الكبرى برقم (۹۹۳۶)، قال الشيخ الألباني: حسن.

گوتراوه ئه ی پیغه مبهری خوا! کامه دوعا گیرا ده بی؟ فهرموویه تی: (له قوولایی
 شه ویداو، دوا ی نویره فهرزه کان (ئه و دوعایانه ی له ته حییاتدا ده خوینرین)).

(۱) تووک: نزای خراپ.

ههروهها دوعا كردن لهو كاته دا كه ئينسان له سه جده دايه، وهك ده فهرموى:

(أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ) أخرجه مسلم برقم (٤٨٢)، وأبو داود برقم (٨٧٥)، والنسائي برقم (١١٣٧). وأخرجه أيضاً: أحمد برقم (٩٤٤٢)، وابن حبان برقم (١٩٢٨)، والبيهقي برقم (٢٥١٧).

واته: كاتيك كه بهنده له كړنووش و دايه، له ههمو كاتان له پهروردگاري نزيكتره، دوعاى زور تدا بكن.

ئىنجا شوينەكانى تر وڤك: تەواف، مزگەوت، مەقامى ئىبراهيم، لە نيوان
پوكنى يەمان و بەردە پەشەكە (حجر الأسود)، ئىنسان دەيى ئەو كات و شوينە
هەلپىزى بۇ دوعايەكانى.

چوارم:

دوعا دہی بہی پویتی بی و ئینسان تہ ماشا بکا بزانی: چ شتیکی زور پویتیستہ، تہوہ لہ خوا داوا بکات و پیاریتہوہ.

[illegible]

پىنچەم:

ئىنسان دەبىي لە پارانەۋەكەيدا خۇي دوور بىگىرئ لە گوناح، ۋە لە پىچراندنى پەيۋەندىي خىزمىيەتى، ۋە دەبىي ھەلەل خۇر بىي ۋە خۇي لە ھەرام پىپىرئى.

شەشەم:

دوعا كىردىن بەدىلى ھۆكارەكان نىيە، ئىنسان دەبىي پىشى ھۆكارەكان دايىن بىكاۋ ھەرچى لە دەستى دىيىكا، ئىنجا دوايى پاش ئەۋەي ھۆكارەكانى گىرتنە بەر ۋوزەي خۇي سەرف كىردى، ئىنجا لە خوا پىپىرئەۋە بىي: خوايە! ئەۋەي پىم كراۋە كىردۈۋمە، ئىنجا نۇرەي تۆيە، ئەۋ جۆرە دوعايە زۆر پىدەچىي قىبۇل بىي، بەلەم ئىنسان ھىچ ھۆكارىك نەگىرئە بەرۋ ھەموو شتەكان لە خوا داۋا بىكا، ئەدى خوا، تۆي بۇچى خولقاندەۋە؟ خۇي گەۋرە مەدحى (ذو القرنين) دەكاۋ دەفەرمۇي:

﴿إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَءَانَيْنْتَهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا ﴿٨٤﴾ فَأَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٨٥﴾﴾ الكهف

ۋاتە: بۇ ھەموو شىئىك ھۆكارىكىمان پىدا بوۋ، بەدۋاي ھۆكارەكە كەۋت، ۋە پىي دەگەيشتە ئامانچ. كەۋاتە: دەبىي لە رىي ھۆكارەكانەۋە بۇ ئامانچەكان بىچىن، بەلەم لە پشت ھۆكارەكانەۋە خۇي بالادەست ھەيە، ۋە ئەگەر خۇي بىيەۋى ئەۋ ھۆكارانە بەرھەم بەدەست دىيىن ۋە ئەگەر نەشەۋىي، ئەۋ ئامانچەي تۆ دەتەۋىي، لىيان ناكەۋىتەۋە نايەتە دى.

بىگىراندنى مەكتەبى مەۋىنەتە ھەلى باپىر

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

Google Play

App Store

QR Code 1

QR Code 2

لە نۇرە كۆمەلەيىپەكان لەكەلەنەس

بىش ھەم ھەر مۇۋاجىئەل ۋاۋىل ۋاۋىلەمەي

www.alibapir.com

بىش ھەم ھەر مۇۋاجىئەل ۋاۋىل ۋاۋىلەمەي

بىگىراندنى مەكتەبى مەۋىنەتە ھەلى باپىر

بىگىراندنى مەكتەبى مەۋىنەتە ھەلى باپىر

QR Code 3

QR Code 4

QR Code 5

هوکاری هوتهم: خهلوه کیشان - الإعتکاف

کورد هواربی خو مان به چوونه ئیعتیکاف دهلین: خهلوه کیشان، پسپوران و شاره زایانی بواری تهزکیه نه فس، چوونه ئیعتیکاف به هوکاریکی گرنک و کاریگه ری تهزکیه بوونی نه فس دهزانن، سه رها با بزانی ئیعتیکاف له ته صلی زمان و زاراهوی شهر عدا واتای چیه؟

۱- (راغب الأصفهانی) گوتویه تی:

(العُكُوف: الإِقْبَالُ عَلَى الشَّيْءِ وَمُلَازَمَتُهُ عَلَى سَبِيلِ التَّعْظِيمِ لَهُ، وَالْإِعْتِكَافُ فِي الشَّرْعِ: هُوَ الْإِحْتِبَاسُ فِي الْمَسْجِدِ عَلَى سَبِيلِ الْقُرْبَةِ)^(۱).

واته: (العکوف) له ته صلی زمانی عه ره بیدا بریتیه له وه که ئینسان پروو بکاته شتیک و خوو بداته شتیک، وه پییه وه په یوه ست بی، به شیویه ک تهو شته ی به لاوه گه ورهو گرنک بی.

به لام له زاراهوی شهر عدا، ئیعتیکاف بریتیه له مانه وه له مزگه وتدا به مه به ستی له خوا نزیک بوونه وه.

۲- (الجرجانی) دهلی:

(الإِعْتِكَافُ: تَفْرِيقُ الْقَلْبِ عَنِ شُغْلِ الدُّنْيَا وَتَسْلِيمُ النَّفْسِ إِلَى الْمَوْلَى)^(۲).

واته: ئیعتیکاف بریتیه له: دل خالی کردنه وه له سه رگه رم بوون به دنیاوه، وه خو سپاردن به سه ره رشتیار، که دیاره مه به ست پی په روه رد گاره.

(۱) مفردات ألفاظ القرآن- راغب الأصفهانی- ص ۵۷۹.

(۲) التعريفات- ص ۲۳.

۳- (عبدالرحمن بن ناصر السعدی) دهلی:

(الْإِعْتِكَافُ: وَهُوَ لُزُومُ الْمَسْجِدِ لِبِطَاعَةِ اللَّهِ تَعَالَى، وَانْقِطَاعاً إِلَيْهِ^(۱)).

واته: ئیعتیکاف بریتیه له مانهوه له مزگهوت، بهمه بهستی فه زمانه یی خوی بهرز، وه خو داپرین به لای خوادا، واته: خو یه کلا کردنه وهو خو ساغ کردنه وه بو خوا، وهک خوا سبحانه و تعالی ده فهرموئ:

﴿وَأَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا﴾ (المزمل (أَيُّ: وَانْقِطَعَ إِلَيْهِ انْقِطَاعًا)

واته: خو ت به لای خوادا داپره دهست له شتی دیکه دا بهرده، که لهو حاله تی ئیعتیکافه دای، با هه موو ته رکیزت هه موو دل و دهروونت، هه موو فیکرو هوشت، سه رگه رمی یادی خواو تیکه ل بوون بی له گه ل تاغه تی خوادا.

۴- دیاره له قورئاندا له چهند شوئیکدا باسی ئیعتیکاف کراوه، به لام به وشه ی: (العاکف)، یان (العاکفون)، وهک خوی پهروه دگار ده فهرموئ:

﴿سَوَاءٌ أَلْعَكِفُ فِيهِ وَالْبَادُ﴾ (الحج

که باسی مزگهوتی هه رام دهکا خوا سبحانه و تعالی ده فهرموئ: ئه وهی که تییدا ده مینیه وه (واته: تییدا نیشه جی ده بی)، وه ئه وهشی له دهروه دی، یه کسانن، واته: هه موویان ئه رک و مافیان وهک یهک وایه له مزگهوتی هه رامدا. ههروه ها له سوورته ی (البقرة) دا خوی پهروه دگار له سیاقی ئایه تییدا که باسی چهند حوکمیکی رۆژووه وانان دهکا، که ده بی چۆن مامه ل بکه ن له گه ل مال و خیزانیاندا؟ ده فهرموئ:

﴿وَلَا تُبَشِّرُوهُمْ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسْجِدِ﴾ (البقرة

واته: مه چنه لای هاوسه ره کانتان له کاتییدا ئیه له مزگهوتدا ماونه وه، بهمه بهستی خوا په رستی (واته: چوونه ته حاله تی ئیعتیکافه وه)، وهک زۆربه ی هه ره زۆری زانیان ده لێن: ئه مه ئه وهشی لی وهرده گیرئ، به لکو نه مبینیه

(۱) تیسیر الکریم المنان فی تفسیر کلام الرحمن، ص ۸۷.

هیچ زانیه ک پیچهوانه یی تهو رایه یی هه بی، که ئیعتیکاف تهنیا له مزگه وتدا دروسته .

۵- (ابن کثیر) له تهفسیره که یی خویدا دوا یی تهو یی قسه یی هه ندی له زانیان دینی له سه ر تهو یی که بابای خه لوه کیش (معتکف) ده بی چون ره فتار بکا؟ ده لی:

(وَهَذَا الَّذِي حَكَاهُ عَنْ هَؤُلَاءِ الْعُلَمَاءِ، هُوَ الْأَمْرُ الْمُتَّفَقُ عَلَيْهِ عِنْدَ الْعُلَمَاءِ، أَنَّ الْمُعْتَكِفَ يَحْرُمُ عَلَيْهِ النَّسَاءُ، مَا دَامَ مُعْتَكِفًا فِي مَسْجِدِهِ، وَلَوْ ذَهَبَ إِلَى مَنْزِلِهِ لِحَاجَةٍ لَا بُدَّ لَهُ مِنْهَا، فَلَا يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَتَلَبَّثَ فِيهِ إِلَّا بِمِقْدَارٍ مَا يَفْرُغُ مِنْ حَاجَتِهِ تِلْكَ، مِنْ قَضَاءِ الْغَائِطِ، أَوْ الْأَكْلِ)^(۱).

واته: تهو یی که لهو زانیانه وه گپراویه تهوه، تهوه شتی که که هه موو زانیان له سه ری کو دهن گن، که که سی ک چوته ئیعتیکافه وه، ئافره تی لی قه ده غه ن (واته: نابی بچیته لای هاوسه ری) تا کو تهو کاته یی له مزگه وت له ئیعتیکاف دایه، (وه له دلی خو یی گرتوه نیه تی لی هی ناوه، تا کو تهو کاته تهواو ده بی، بو ی نیه بچیته لای هاوسه ری و له گه لی جووت بی، یاخود ماچی بکا)، وه ته گه ر بو کاری کیش که پیویست بی، بچیته وه مالی، بو ی نیه بمینیته وه، مه گه ر به نه ندازه یی تهوه که کاره که یی تهواو ده کا، وه ک تاره ت گرتن و نان خو اردن.

(ئه مه ش تهو یی) لی وهرده گیری که مه رجی چوونه ئیعتیکاف بهرپوژوو بوون نیه، واته: بهرپوژوو بوون له کاتی ئیعتیکافدا مه رج نیه، به لام زوړیک له زانیان وایان پیی باش بووه که بابای ده چیته ئیعتیکافه وه، وا باشه بهرپوژووش بی.

چه‌ند روونکردنه‌وه‌یه‌ک دهربارهی ئیعتیکاف

روونکردنه‌وه‌ی یه‌که‌م:

ده‌بی ئینسان له کاتی ئیعتیکافدا، بی‌جگه له یادی خوا، قورپان خویندن و، نوێژ و تاعه‌ت و، بیرکردنه‌وه‌و سه‌رگه‌رم بوون به‌و شتانه‌ی که په‌یوه‌ندیان به‌خوا‌ی په‌روه‌ردگاره‌وه‌ه‌یه، ناب‌ی به‌هیچ شتیکی دیکه‌وه‌ سه‌رقاڵ بی، مه‌گه‌ر شتیکی که زۆر پ‌یویست بی، بۆ و‌ینه: که‌سیک پرسیاریکی لی ده‌کا، یان کاریکی زۆر پ‌یویست د‌یت‌ه پ‌یش‌ی، ته‌گه‌رنا به‌پ‌یی توانا ده‌بی خوی یه‌ک‌لا بکاته‌وه، بۆ ته‌و مه‌به‌سته‌ی که بۆی چۆته ئیعتیکافه‌وه، که بریتیه له یادی خوا، نزیکی که‌وته‌نه‌وه له خوا سب‌حانه و تعالی، ته‌نانه‌ت هه‌ندی زانایان ده‌ل‌ین: کاتیکی که له ئیعتیکافدا‌یه، سه‌ردانی نه‌خۆش و، چوونه ته‌عزیه‌و، سه‌ردانی خزمان، که ته‌وانه هه‌موویان شتی گرنگن، له کاتی چوونه ئیعتیکافدا، ناب‌ی ته‌وانه‌ش بکا، مادام نیه‌تی ئیعتیکافی ه‌یناوه، هه‌ندی‌ک‌یش ده‌ل‌ین: ته‌و شتانه‌ی له خودی خویاندا خ‌یرن، پ‌یچه‌وانه‌و د‌ژ نین له‌گه‌ل ئیعتیکافدا، به‌مه‌رجی ته‌وه‌نده کاتیان نه‌وی که وای لی‌بکا، مانه‌وه‌که له مزگه‌وت، شتیکی وای لی نه‌مین‌یت‌ه‌وه.

روونکردنه‌وه‌ی دووه‌م:

واباشتره ئیعتیکاف له مانگی ره‌مه‌زанда بی، زۆربه‌ی زانایان وایان گوت‌ه، به‌تایبه‌ت له ده (۱۰) شه‌وی کۆتایی مانگی ره‌مه‌زان، له‌و باره‌شه‌وه چه‌ند فه‌رمووده‌یه‌ک هه‌ن، بۆ و‌ینه:

(عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ {كَانَ يَعْتَكِفُ الْعَشْرَ الْأَوَّخِرَ مِنْ رَمَضَانَ}. رواه أبو داود برقم (۲۴۶۴)، وابن ماجه برقم (۱۷۷۰) والترمذي برقم (۷۹۰)، قال الشيخ الألباني : صحيح.

واته: عه‌بدو‌ل‌لای کوری عومه‌ر خوا له‌خوی و بابی رازی بی ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری

خوا (صلی الله علیه وسلم) عادهتی وابوو (ده) شهوی کوتایی مانگی رهمهزان دهچووه ئیعتیکافهوه.

روونکردنهوهی سییهم:

ههر چهنده لهنیو ئههلی تهریقته و تهصهوفدا (چل)ه کیشان هیه، واته: چوونه ئیعتیکافیك كه چل (٤٠) شهو بخایهنی، كه ئهوه پیی دهلین: چله کیشان، وه ههرچهنده هندی شت بهبهلگه دههیننهوه، وهك ئهوه كه خوی پهروردگار دهفرموی:

﴿وَإِذْ وَعَدْنَا مُوسَىٰ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ۖ﴾ البقرة: ٥١

واته: بهلینمان به مووسادا بۆ ماوهی چل شهو.

ههروهها دهقیك بهناوی فرمودهی پیغهمبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) بهبهلگه دیننهوه، كه مهدهی ئهوانه دهكا كه چل رۆژ، نوێژهکانیان به کۆمهله دهکهن^(١)، بهلام لهراستیدا ئهوهی من ئیستا قهناعهت پییهتی، ئهوهیه كه: چله کیشان بهو واتیه كه ئینسان چل (٤٠) شهو بجیته ئیعتیکافهوه، بهلگهیهکی وای لهسهه نیه، پشتی پیی بههستری، ههرچهنده وهك گوتم: زۆر له ئههلی تهصهوف و تهریقته کار بهوه دهکهن، بهتاییهت تهریقتهی قادری، بهلام ئهو شتانهی باسیان کردوون، بهبهلگه ناشین و، بایی ئهوه نین ئهو مهسهلهیان پیی ئیسپات پیی، چونکه:

١- پیغهمبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) ئهو پهپری (٢٠) شهو چۆته ئیعتیکافهوه، ئهویش له مانگی رهمهزاندا.

٢- پاشان بهلگه هیانهوه بهوه كه پیغهمبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) پيش وهی بۆ هاتن و ههلبژیرانی به پیغهمبهری کوتایی، له ئهشکهوتی

.....

(١) كه زۆریه زانیانی فرموده ناس، یان به ههلبهستراو (موضوع)، یان زۆر به بییهزی دادهنین و، بهچهند بیژیهك هاتوه، بۆ نمونه: {مَنْ أَدْرَكَ التَّكْبِيرَةَ الْأُولَىٰ مَعَ الْإِمَامِ أَرْبَعُونَ صَبَاحًا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بَرَاءَتَيْنِ: بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ، وَبَرَاءَةً مِنَ النَّفَاقِ} رواه أبو الشيخ، بروانه: (كشف الخفاء ومزيل الألباس... للعللوني: ٢٣٦١).

حیرادا مانگیك چۆته ئیعتیكافهوه، ئهوهش بهبهلگه ناشی، چونكه ئهوه پيش پيغه مبهرايه تیی بووه، خوی زاناش بهدهقی قورئان دهفهرموی:

﴿وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَٰكِن جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ٥٢﴾

الشورى

خوا سبحانه و تعالى به پيغه مبهرا (صلى الله عليه وسلم) دهفهرموی: بهو شیوهیه (كه وه حیمان بۆ پيغه مبهرا ناردوه) وه حیمان بۆتۆش نارد، پروو حیمان بۆ ناردی له لایهن خو مانهوه، كه پيشتر (پيش ئهوهی ئه و پرووحت بۆ بی) نه تدهزانی نه کتیب چیه، نه ئیمان چیه، بهلام ئیمه ئه و پرووحتمان کرده پرووشناییهك كه هه ر کام له بهندهکان بمانهوی، پي رینمایي دهکەین و هیدایه تی دهدهین، وه تو بیگومان خه لك رینمایي دهکە ی بۆ رینگای راست.

کهواته: پيغه مبهری خوا (صلى الله عليه وسلم) له و کاته وه كه وه حی بۆ هاتوه سه رمه شقی ئیمهیه، خوی بی هاتاش دهفهرموی:

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ

وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ٨١﴾ الأحزاب

واته: بیگومان له پيغه مبهری خوادا بۆ ئیوه، باشتین سه رمه شقی و پيشهوا هیه، بۆ هه ر که سی ئومیدی به خوا و به پروژی دواپی بی، وه زۆر یادی خوا بکا، کهواته: پيغه مبهری خوا (رسول الله) بۆ ئیمه سه رمه شقه، نهك موحه ممه دی کورپی عه بدوللا، پيش ئهوهی خوی بهرز وه حی بۆ بنیوی و هه لی بژیوی به پيغه مبهری خوی، هه رچه نده موحه ممه دی کورپی عه بدوللا (صلى الله عليه وسلم) پيش پيغه مبهرايه تیش، خاوه نی باشتین مه عده ن و باشتین ره وشت بووه، وه دوور بووه له و شتانه ی که خه لکی سه رده می نه فامی پییه و گيروده بوون، بهلام بهدهقی ئایهت خوی کاربه جی دهفهرموی: بهر له وهی وه حییت بۆ بی، نه تدهزانی نه کتیب چیه، نه ئیمان چیه؟، کهواته: وهك گوتراوه:

وَكُلُّ خَيْرٍ فِي اتِّبَاعِ مَنْ سَلَفَ وَكُلُّ شَرٍّ فِي اتِّبَاعِ مَنْ خَلَفَ

واتە: ھەموو چاكەو خىرىك لە شوين كەوتنى پيشىنى چاك دايە، ۋە ھەموو خراپەيەك (لە دىندارىيدا) لەو داهىنان و پەيداكرىدە دايە كە ھەندى لەوانەى دوايى پەيدايان كرىدە.

چونكە لە بوارى بەندايەتتى كرىد بۆ خوادا، شەرىعەت نوختەى خستۆتە سەر پىت و، بۆيە پيويستە پابەند بىن بە شەرىعەتى خواى پەرۋەردگارەۋە، بە پيچەوانەى بوارى ھەلسوكەوتەكانەۋە، كە دەستمان كراۋەيەۋ دەتوانىن داهىنان بكەين، بەمەرجى لە گەل ياساكانى شەرىعەتدا تىك نە گىرى، ۋە بەو شىۋەيە بى، كە بەرژەۋەندىيەكانمان دىنە دى.

لە ئۆزە كۆمەلەيەتتىمەن لەكەلتەس
بىن ھەم ھەر موافق النوازل الاجماعي

دەنگەياندى مەكتەبى مامۇستە ھەلى بابىر

archive.org/details/@alibapir

Alibapir

Google Play App Store

QR codes for Alibapir

www.alibapir.com

دەنگەياندى مەكتەبى مامۇستە ھەلى بابىر

Alibapir

دەنگەياندى مەكتەبى مامۇستە ھەلى بابىر

QR codes for Alibapir

هۆكارى ھەشتەم: لەگەڵ خۇدا تىكۆشان - (مجاهدة النفس)

مەبەستمان لە: لەگەڵ خۇدا تىكۆشان، ئەو ھەيەتە كە ئىنسان دەبێ لەگەڵ خۇیدا خەرىك بێ، خۆى لەگەڵ خۇیدا ماندوو بکا، نابێ نەفسى شوین ئارەزووەكانى بخوا، بەلكو دەبێ سەرى نەفسى بشكینیتەو، جەلەوى نەفسى توند بکا، لەبەردەم ئارەزووە ناشەرعییەكانیدا، لەو بارەو ھەم ئایەتى خواى بەخشەر، ھەم فەرماشتى پێغەمبەرى سەرور (صلی اللہ علیہ وسلم) زۆرن، كە ئىنسان بەبێ لەگەڵ خۇدا تىكۆشان و، خۆماندوو كردن لەگەڵ نەفس و، سەرشكاندنەو جەلەو توندكردنى نەفس بەرانبەر ئارەزووە ناشەرعییەكان، ھەر و ھا بەبێ پاكسازى و چاكسازى تیدا كردنى، ئىنسان ناتوانێ نەفسى خۆى تەزكیە بکا.

گرنگى لەگەڵ خۇدا تىكۆشان و، كارىگەرى لەسەر تەزكیەى نەفس لە قورئانى بەرزو بەپێزدا

۱- ﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ۖ ﴿٤٠﴾ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ﴿٤١﴾﴾

النازعات

واتە: بەلام ھەر كەسێ لە پایەى پەرورەدگارى بترسێ، وە نەفسى لە ئارەزووەكانى بگێریتەو، ئەو ییگومان بەھەشت جى و مەئوایەتى.

۲- ﴿وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ ۖ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٦﴾﴾ العنكبوت

واتە: وە ھەركەسێك تىكۆشا (واتە: لەگەڵ خۇیدا خەرىك بوو بۆ ئەو ھەيەتە نەفسى پاك و چاك بکا) ییگومان سوودەكەى بۆ خۆیەتى، وە ییگومان خوا بێنیازە لە جیھانییان، واتە: كەسێك كە خۆى باش دەكا، خۆى لە باش بوونەكەى

به هره مهنده، نه گهرنا خوا سبحانه و تعالی له وه بهرتره که ئیمه بتوانین قازانج و سوودیکی پی بگهیه نین، ههروه ها به پیچه وانه شه وه، هه رکه سی به ره و خراپه ده چی و خوی خراپ ده کا، بیگومان خوی له خراپیه که ی خوی زهره مهنده، نه گهرنا خوا له وه بهرتره که بهنده کانی بتوانن زینانی پی بگهیه نن.

۳- ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾ (العنکبوت) واته: نه وانه ی له پی نای ئیمه دا تیده کوشن (هه ول ده دن و خو ماندوو ده که ن)، ئیمه به ره و ری بازه کانی خومان رینمایان ده که ی، وه بیگومان خوا له گه ل چاکه کارانه.

نه هلی عیرفان گوتوو یانه: (الطُّرُقُ إِلَى الْخَالِقِ، بِعَدَدِ أَنْفُسِ الْخَلَائِقِ) واته: ری نگا کان به ره و خوا، به نه ندازه ی نه فسی دروستکراوه کان، واته: ری به ره و خوا زۆرن، هه لبه ته به و مانایه نا، که هه رکه سه به شیوو دۆلێکا بر و، به لکو هه موویان ده بی به ری گای شه ریعه تدا برۆن، به لام مه به ستی نه وه یه که هه رکه سه ئاره زووی له تاعه تی ک زیاتره، هه ر که سه به شیوازی خوی به ندایه تی ده کا، له چوار چی وه ی شه ریعه تدا، واته: مه رج نیه نه وانه ی بهنده ی بو خوا صولحاون و خوا پی داون، هه موویان یه ک کار بکه ن، ده بی نی یه ک زیاتر ره غبه تی به لای عیلما هه یه، یه ک زیاتر ره غبه تی به لای عیباده تی شه خصییدا هه یه، یه ک به لای مال به خشیندا، یه ک به لای جهنگ و جیهاددا.. هتد.

کاریگه ری له گه ل خۆدا تی کو شان له سه ر ته زکیه ی نه فس، له فهرمووده کانی پیغه مبه ری خوادا (صلی الله علیه وسلم)

۱- پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده فهرمو ی:

(الْمُجَاهِدُ مَنْ جَاهَدَ نَفْسَهُ فِي اللَّهِ) أخرجه الترمذي برقم (۱۶۲۱) وقال: حسن صحيح، وابن حبان برقم (۴۶۲۴)، وأخرجه أيضًا: ابن المبارك في الجهاد برقم (۱۷۵)، وأحمد برقم (۲۳۹۹۷)، والطبراني برقم (۷۹۷)، والبيهقي في كتاب الزهد الكبير برقم (۳۶۹)، والقضاعي

برقم (۱۸۴)، والدیلمی برقم (۶۶۲۹)، قال الشیخ الألبانی: صحیح، وقال شعيب الأرنبوط: إسناده صحيح..

واته: تیکۆشهر که‌سیکه له‌گه‌ل نه‌فسی خویدا تیده‌کۆشی له‌پیناوی خوادا،
واته: له‌گه‌ل نه‌فسی خویدا خه‌ریک ده‌بی که‌ بزاری بکا له‌ سیفه‌ته خراپه‌کان
واته له : (فجور)، وه‌ بیرازینیتته‌وه به‌ سیفه‌ته باش و په‌سنده‌کان واته: به
(تقوی)، وه‌ک خوای په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموی:

﴿وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ﴿٧﴾ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ﴿٨﴾ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ﴿٩﴾
وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ﴿١٠﴾﴾ الشمس

بیگومان نه‌فس به‌ته‌قوا گه‌شه ده‌کاو له‌خوا نزیک ده‌بیتته‌وه پاک و چاک ده‌بی، هه‌روه‌ک
به‌تاوانیش ده‌که‌ویتته‌ بن که‌مه‌رو ژه‌نگی چلک و گوناح، وه‌ له‌خوا دوور ده‌که‌ویتته‌وه.
۲- له‌فه‌رمووده‌یه‌کی دیکه‌دا پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده‌فه‌رموی:
(الْكَيْسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ، وَالْعَاجِزُ مَنْ اتَّبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا
وَمَتْنَى عَلَى اللَّهِ) أخرجه ابن المبارك برقم (۱۷۱)، والطیالسی برقم (۱۱۲۲)، وأحمد برقم
(۱۷۱۶۴)، والترمذی برقم (۲۴۵۹) وقال: حسن، وابن ماجه برقم (۴۲۶۰)، وأبو نعيم في
(الحلية) (۲۶۷/۱)، والبيهقي برقم (۶۳۰۶)، والطبرانی برقم (۷۱۴۱)، والحاكم برقم (۱۹۱)
وقال: صحيح على شرط البخاري، وأخرجه أيضًا: البزار برقم (۳۴۸۹)، والقضاعي برقم (۱۸۵)،
وابن أبي عاصم في الزهد (۳۸/۱)، والدیلمی برقم (۴۹۳۰)، قال الألبانی: ضعيف، وقال شعيب
الأرنبوط: إسناده ضعيف لضعف أبي بكر بن أبي مريم وباقي رجال الإسناد ثقات.

واته: ئینسانی عاقل و زیره‌ک و هو‌شیارو بیرمه‌ند، که‌سیکه که‌ لی‌پرسینه‌وه
له‌گه‌ل خویدا ده‌کا، وه‌ کار بو‌ دوا‌ی مه‌رگ ده‌کا، به‌لام ده‌سته پاچه‌وه که‌ودهن و
نه‌فام، که‌سیکه نه‌فسی ده‌خاته شوین ئاره‌زووه‌کانی، دوا‌یش خو‌زگه ده‌خو‌زی
له‌خوا.

که‌واته: لی‌پرسینه‌وه له‌گه‌ل خو‌دا کردن، پی‌ویسته بو‌ ئه‌وه‌ی ئینسان له‌ خوا نزیک
بیتته‌وه، وه‌ بو‌ ئه‌وه‌ی نه‌فسی ته‌زکیه‌ بی، هه‌روه‌ک چۆن نه‌فس شوین ئاره‌زوو
خستن، وه‌ دوا‌یی خو‌زگه خواستن، ئینسان له‌ خوا دوور ده‌خاته‌وه.

یه کی له عاریف و خواناسان له شیعی کدا ده لی:

وَمَنْ أَبَاحَ النَّفْسَ مَا تَهَوَّاهُ فَإِنَّمَا مَعْبُودُهُ هَوَاهُ.

واته: هه کسه هه چى نه فسى ئاره زوى کرد بوى رهوا بکا، نه وه بیگومان ئاره زوى خوئى کردوه به په رستراوى خوئى.

که به حه قیقه ت نهو راستیه له قورئاندا هاتوه، به لام نهو شاعیره کردوویه تی به شیعر، چونکه خوا ده فهرموی:

﴿أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَٰهَهُ هَوَاهُ﴾ (٢٣) الجاثية

واته: ئایا سه رنجی نهو که سه نادهی، که ئاره زوى خوئى کردوه به په رستراوى خوئى؟ که واته: ده گونجی ئینسان ئاره زوى خوئى بکاته په رستراوى خوئى، په رستن: واته نهو په پری: ملکه چیی و خوشویستن و، به گه وره گرتن و شوین که وتن^(١)، نه مه نه گهر بو نه فست بوو، نه وه تو نه فسى خوئت په رستوه، وه نه گهر بو شهیتانت بوو، نهو شهیتانت په رستوه، وه نه گهر بو که سیکت بوو، نه وه نهو که سست په رستوه، وه نه گهر بو حیزیکت بوو، نهو نهو حیزهت په رستوه، مادام نهو په پری: ملکه چیی و خوشویستن و، به گه وره گرتنت بوئى هه بی، که واته: نهو شته بووه ته په رستراوى تو.

ههروه که له فهرمایشتی پیغمه بری خوادا (صلی الله علیه وسلم) هاتوه:

(تَعَسَّ عَبْدُ الدِّينَارِ وَالذَّرْهَمِ وَالْقَطِيفَةِ) أخرجه البخاري برقم (٢٧٣٠)، وابن ماجه برقم (٤١٣٥)، وأخرجه أيضًا: ابن حبان برقم (٣٢١٨)، والبيهقي برقم (١٨٢٧٩).

واته: به دبەخته نهوهی ده بیته بهنده (یاخود کۆیله) ی زیڕ، وه نهو که سهی ده بیتهی بهنده (یان کۆیلهی) زیو، (نهو کاته دیاره دوو جوړه دراو هه بوون، دینارو درهم، دیناره که رومی بووه مه عده نه که ی زیڕ بووه، وه دیره مه که ش هی فارسه کان بووه، زیو بووه)، وه به دبەخته نهو که سهی ده بیته کۆیلهی بهرگ و پۆشاک. که واته: ده گونجی ئینسان بیته کۆیلهی پارهو سامان، بهرگ و

(١) غایة الذل والحب والتعظیم والإنقیاد.

پوښاک، سهياره، ... هتد، ههرکات ئينسان نه فسي چي پي خوش بوو، بوي بکا، ماناي وايه بوته کويله و ژير دهستي نه فسي خوي، ته زکيه ي نه فس کاتي دهبي، که ئينسان ته نيا بهنده ي خوا بي، ياني: نه و پهري: خوشويستني، لي ترساني، به گه وره گرتني، مل که چ کردني، سام و هه يبهت و، شهرم و رير نواندني، ته نيا بو خوا سبحانه و تعالي بي.

۳- ئنجا له و باره وهش که ئينسان دهبي له گه ل خويدا خهريک بي و تیکوښان بکا، نه م فه رمايشته ش هه يه که پيغه مبهري خوا (صلي الله عليه وسلم) ده فهرموي:

(إِنَّمَا الْعِلْمُ بِالتَّعَلُّمِ وَإِنَّمَا الْجِلْمُ بِالتَّحَلُّمِ)، أخرجه الطبراني في "الأوسط" برقم (۲۶۶۳)، والخطيب (۲۰۱/۵)، وابن عساكر (۹۷/۱۸)، قال الشيخ الألباني: حسن.

واته: ييگومان زانياري به فير بوونه، وه هيدي و مهندي به خوړاهينانه. ياني: نه گهر بته وي زانا بي، دهبي فير بي، وه نه گهر بته وي ئينسانيكي هيدي و مهندي بي، دهبي راهينان و مهشق به خوت بکه ي، دياره هه ردوو وشه ي: (تَعَلَّمْ وَتَحَلَّمْ) له سه ر کيشي (تَفَعَّلْ) ن، که نه و کيش (وزن) ه بو ته که للوف و زه حمهت و مه شه ققه ته، واته: به بي نه وه که ئينسان خوي ته زيهت بدا، فيري زانست ناي، وه بي نه وه ي کار له سه ر خوي بکا، ئينسان سيفه تي هيدي و مهندي تيډا پهيدا ناي.

۴- ههروه ها له فهرمووده يه كي ديکه دا که ئيمه به شيكي لي دههينين، که شوي ني مبهسته، پيغه مبهري خوا (صلي الله عليه وسلم) ده فهرموي:

(وَمَنْ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ، وَمَنْ يَتَصَبَّرْ يُصْبِرْهُ اللَّهُ، وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ عَطَاءً خَيْرًا وَأَوْسَعَ مِنْ الصَّبْرِ) أخرجه أحمد برقم (۱۵۶۱۶)، والبخاري برقم (۱۳۶۱)، وأخرجه أيضًا: الطبراني برقم (۳۰۹۲)، ومسلم برقم (۱۰۵۳).

واته: هه ر که سي خوي له سه ر پاكيي راييني، خوا پاكيي پي ده به خشي، (عيفهت بريتيه له نه فس پاكيي، ئنجا چ له رووي خواردن و خواردنه وه، چ له رووي جنسي، چ له رووي مال و سامان، له هه موو رووه کانه وه)، وه هه ر

کەسێ خۆی لەسەر بێ نیازی و دل دەرگە مەندیی راییڤی، خۆی دەرگە مەندو بێ نیازی دەرگا، وە هەرکەس خۆی لەسەر خۆراگری راییڤی، خوا خۆراگری دەرگات، وە هیچ کەس بەخششیکێ لە خۆراگری، باشترو فراوانتری پێندەراره. وە لە فەرماشتی پیغه مەردا (صلی الله علیه وسلم) هاتو: دەرگە موی:

(لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرَضِ وَلَكِنَّ الْغِنَى عَنِ النَّفْسِ) أخرجه أحمد برقم (۷۳۱۴)، والبخاري برقم (۶۰۸۱)، ومسلم برقم (۱۰۵۱)، والترمذي برقم (۲۳۷۳) وقال: حسن صحيح، وابن ماجة برقم (۴۱۳۷).

واته: دەرگە مەندیی ئەو نە ئینسان شەکی زۆر بێ، {عرض} واته: شەکی و کەل و پەل و سامان، بەلکو دەرگە مەندیی، دەرگە مەندیی دلە.

ئەنجا پیغه مەری خوا (صلی الله علیه وسلم) دەرگە موی: هەر کەسێ خۆی لەسەر دەرگە مەندی و بێ نیازی و چاوتیری راییڤی، خۆی پەرورەدگار ئەو سیفەتە پێ دەبەخشێ، کەواته: دەبێ کار لەسەر خۆت بکە، بۆ ئەوێ ئەو سیفەتە پێ بێەخشێ، چونکە پیتی (س) سەر (يَسْتَغْفِرُ) بۆ (طَلَب)، واته: ئەگەر داوای عیفەت و پاکیی بکە، هەولێ بۆ بەدی و کاری بۆ بکە، خوا پێت دەبەخشێ، وە ئەگەر داوای بێ نیازی و دل دەرگە مەندی و چاوتیری بکە، خوا ئەو سیفەتە پێ دەبەخشێ، وە هەر کەسێ خۆی لەسەر خۆراگری (صبر) راییڤی، خۆی بەخشەر ئەو سیفەتە پێ دەبەخشێ، دیسان لێره (تَصْبِر) یش لەسەر کیشی (تَفْعَل) و ئەویش بۆ تەکەلوفه، واته: دەبێ خۆت راییڤی و کار لەسەر خۆت بکە و زەحمەت بەدی بەر خۆت، ئەنجا سیفەتی صەبرت پێ دەبەخشێ، هەیه پێ وایه چۆنه، دەبێ هەر وابێ، دەلێ: خوا وای دروست کردووم، دەلێ: من هەر سروشتم وایه زوو توور: دەبم، یان دەلێ: من هەر سروشتم وایه وشە نا شیرینم بە دەمدا دی، یان دەلێ: من نەوسنم^(۱)، بەلام نا، ئینسان دەتوانێ نەوسن نەبێ، بەلکو عەفی و نەفس بەرز بێ، وە لەبەرانبەر خواردنا چلیس نەبێ، وە دەتوانێ تەنگە پریسکە و چیکلدانە

.....

(۱) وشە (نەوسن) مانای (الشراة) عەریبییه، واته: خۆ پێ نەگیران لەبەرانبەر شتی خۆشدا، کە پێم وایه نەوسن لە (نەفسن) وە هاتو، یانی کە سێک کە لە ژێر کاریگری و کۆنترلی نەفسی دایه، دیاره وشە (چلیس) یش مانایه کە لە (نەوسن) وە نیزیکه.

بچووک نه‌بی، سینهی خوی فراوان بکاو، خوراکرو به ته‌حه‌ممول بی، وه ده‌توانی زمانی خوی پاک رابگری و، دووری له وشهی نارپک و بی نه‌زاکه‌ت، بویه‌ش خوی په‌روه‌ردگار پیغه‌مبه‌رانی ناردوون، وه کتیبی پدا ناردوون، له سونگهی ته‌وه‌وه که ئینسان ده‌گونجی له کوفره‌وه بگوازیتته‌وه بو ئیمان، وه له گونا‌ه‌وه بگوازیتته‌وه بو فرمان‌به‌ری، وه له سیفه‌تی خراپه‌وه بگوازیتته‌وه بو سیفه‌تی باش، وه‌ک ته‌بو حامیدی غه‌زالیی زور جوان ده‌لی: هه‌ندی که‌س ده‌لین: خوا ئینسانی چۆن دروست کردوه هه‌ر واده‌بی، به‌لام وا نیه، ته‌نانه‌ت ئازهل و درنده‌کانیش مه‌شق ده‌درین و ده‌گونجی رابه‌ئیرین^(۱).

وه‌ک ده‌شبینی حووت له ده‌ریادا راده‌هینری، پلنگ و شیر، سه‌گ و تاژی، ته‌دی مروفتیک که جینشینی خویه، مروفتیک که به‌باشترین شیوه خولقاوه، مروفتیک که هه‌لگری په‌یامی خویه، چۆن توانای خو چاک کردن و خو گۆرینی نیه؟، بیگومان هه‌یه‌تی، به‌به‌لگهی ته‌وه که خوا سب‌حانه و تعالی ته‌وه هه‌موو پیغه‌مبه‌رانه‌ی (عليهم الصلاة والسلام)، ناردوون، وه ناوونیشانی پیغه‌مبه‌ران ته‌ویه که خوی زاناو توانا ده‌فه‌رموی.

﴿رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ

بَعْدَ الرُّسُلِ﴾ (١٦٥) النساء

واته: پیغه‌مبه‌رانیکی دل خوش‌که‌رو ترسینه‌ر، موژده‌ه‌رو وریا که‌روه، بو ته‌وه‌ی خه‌لک دوا‌ی هاتنی پیغه‌مبه‌ران به‌لگه‌و بیانوی له‌سه‌ر خوا نه‌بی، به‌لی، پیغه‌مبه‌ران، هاتوون خه‌لک بیانوو بر بکه‌ن، هاتوون به‌لگهی خوا له‌سه‌ر خه‌لک دابین، وه دوا‌ی ته‌وه‌ی که هیدایه‌تی خوا به‌خه‌لک راده‌گه‌یه‌ن، خه‌لک بیانوو بر ده‌بی، وه ئینسانیش توانای هه‌یه هیدایه‌تی خوا وه‌رگری، ته‌وه شتیکی سه‌لمین‌راوه، خه‌لکیک کافر بووه، دوا‌یی بوته‌ مسوومان، یان گونا‌ه‌بار بووه، بووه‌ته چاکه‌کار، مروفت هه‌یه‌کت و پر وه‌رچه‌رخانیکی گه‌وره‌ی به‌سه‌ردا دی.

(۱) بروانه: (إحياء علوم الدين) ج ۸ ص ۱۴۴۴ - ۱۴۴۵، ربع المهلكات: (كتاب رياضة النفس وتهذيب الأخلاق) بيان قبول الأخلاق للتغير بطريق الرياضة.

پیغمبره ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له دریژهی فەرمووده که دا دە فەرموی: وه هیچ که سێ به خەششیکێ پێ نەبە خەشراوه، باشترو فراوانتر له خۆراگری، چونکه به هۆی خۆراگرییه وه ئینسان دەتوانی تاعەت بکا، وه دەتوانی له گوناھو تاوانان دوور بی، وه هەر به هۆی خۆراگرییه وه، دەتوانی له به رانبەر به لاو موصیبه تهکاندا خۆراگر بی، چونکه خۆراگری و ئارام گرتن (صبر) به گشتی سێ جوړه: (الصَّبْرُ عَلَى الطَّاعَةِ، وَ الصَّبْرُ عَنِ الْمَعْصِيَةِ، وَالصَّبْرُ عَلَى الْمُصِيبَةِ)،

۱- خۆراگری له به رانبەر تاعهتدا، که نهنجامی بدهی.

۲- خۆراگری له به رانبەر گوناھدا، که نهیکهی.

۳- خۆراگری له به رانبەر به لاو موصیبه تهکاندا، که ئینسان کارێک نهکا شه رمه زاری لای خوا بی، هەر له گهڵ نارهحه تییه کی تووش هات، گلهیی له خوا بکا!.

۵- هەر له و باره وه فەرمووده یه کی دیکه دینین که به راستیی زۆر جیی سه رنجه، فه رمایشته که له لایه ن خواو یه واته: فه رمایشتیکێ قودسییه، خوای مه زن پیمان ده فەرموی که چۆن له گهڵ نه فسی خو ماندا خه ریک بین، وه چۆن له و نزیک بیینه وه، پیغمبره ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له خوا وه بو مان ده گیریته وه، ده فەرموی:

(إِنَّ اللَّهَ قَالَ: مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ، وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ، حَتَّى أُحِبَّهُ فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا، وَإِنْ سَأَلْنِي لِأَعْطِيَنَّهُ، وَلَئِنْ اسْتَعَاذَنِي لِأُعِيذَنَّهُ)، أخرجه البخاري برقم (٦١٣٧)، وأخرجه أيضاً: ابن حبان برقم (٣٤٧)، والبيهقي برقم (٢٠٧٦٩)، وأبو نعيم في الحلية (٤/١).

پیغمبره (صلی الله علیه وسلم) له خوای به رزو مه زن ده گیریته وه ده فەرموی: (خوای به رز فەرموویه تی: هه رکه سیك دژایه تی دۆستیکی من بکا، ئه وه من ناگادارم کردۆته وه، که جهنگه کهی له گهڵ منه، وه به ندهی من به هیچ شتیك له وانهی له سه رم فه رز کردوون، خو شه ویستتر له لام، له من نزیک نه بوته وه، واته: ئینسان به هۆی نهنجام دانی فه رزه کانه وه، له هه موو شتیك زیاتر له خوا

نزيك دهبيتهوه، وه بهردهوام بهندهكهم لهمن نزيك دهبيتهوه، بهو شتانهی پهسندم کردوون، {واته: لهسهرم فهرز نه کردوون، بهلکو بهچاکم داناون، که (مندوبات) وه (نوافل)يان پیدهگوتری}، بهردهوام لیم نزيك دهبيتهوه تاكو خوشم دهوی، تنجا ته گهر خوشمويست: دهبمه تهو بيستنهی پيی دهبيستی، وه تهو ديتنهی که پيی دهبينی، وه تهو دهستهی که شتی پی ده گری، وه تهو پيیهی که پيی دهروا، وه ته گهر داوای ليکردم پيی دهبهخشم، وه ته گهر پهناي پی هينام پهناي دهدهم. دياره زانايانی فهرموده ناس لهو بارهوه که تيا مانای تهم فهرمودهيه چونه؟ زور قسهيان کرده، پوختهی قسهکانيان تهويه که خوا سبحانه و تعالی ديهویي تيمه حالی بکا که: بهچی ليی نزيك دهبينهوه؟!، کهواته:

تيا تيمه بهچی له خوا نزيك دهبينهوه؟

یهکهه: تيمه بههوی تهنجامدانی فهرزهکانهوه، له ههموو شتيک زياتر له خوا نزيك دهبينهوه.

دووهم: بههوی تهنجامدانی سوننهتهکانهوه، زور له خوا نزيك دهبينهوه، تاكو وامان لی دی خوی پهرهوهردگار تيمهی خوش بوی.

سپيهم: که تيمهی خوشويست: گوی و چاوو دهست و پيمان واته: ههموو تهندامهکانی لهشمان، وایان لیدی، تنيا له رهزامهندیی خوادا ئیش دهکهن.

واته: گوی ههول ددها تنها تهو شتانه بيستی، که خوا لیان رازييه، وه چاو ههول ددها تنها سهرنجی تهو شتانه بدا، که بوی بینه پهندو له خوی نزيك بخهنهوه، ههروهها دهست ههول ددها تنها بو تهو شتانهی بچی که رهزامهندیی خویان تیدايه، ههروهها پی تنها بو لای تهو شتانه دهروا، که رهزامهندیی خویان تیدايه.

لیرهدها مهبهستی فهرمودهکه بهو شیويهيه، ته گهرنا خوا نابيته دهست و قاچ و گوی و چاو خهلك، بهلام ماناکهی تهويه که تهو تهندامانهی تهو ئينسانه

که فہرزه کان جیہ جی دہکا، وہ شتہ پھسندہ کان تہ نجام دہدا، وایان لیدی: کہ
لہ شیرازہ ی ثایینی خوا دہرناچن و، لہ چوارچیوہی شہریعت دہرناچن، وہ
لہ فہرمانی خوا دہرناچن، تہجا ہر کہ سیکیش وا بو، تہوہ خوی بہ خشر
دہ فہرموی: تہ گہر داوام لیپکا، بہر دہوام پی دہہ خشم، وہ تہ گہر پہ ناشم پی
بی پی پہنای دہدہم، جا بہ راستی تہوہ موژدہیہ کی زور گہورہو خوشہ.

چوارہم: بہوہ لہ خوا نزیک دہبینہوہ کہ نہ فسی خو مان لہ سہر تہ نجامدانی
تہر کہ شہرعیہ کان راہینین، چ تہوانہی کہ تہ گہر تہ نجامیان نہ دین، گوناہمان
دہ گاتی، کہ بریتین لہ فہرزه کان، وہ چ تہوانہی کہ ہہرہ شوہ لیپرسینہوہیان
لہ سہر نیہ، بہ لام بہ چواندنیان خیرکی گہورہمان لہ کیس دہچی، کہ پیان
دہ گوتری، شتہ پھسندہ کان، یاخود سونہ تہ کان، کہ تہ گہر بیانکہی خیرت
دہ گاتی، وہ تہ گہر نہیان کہی گوناہت ناگاتی.

۶- ہر لہو بارہوہ لہ فہرموودہیہ کی دیکہدا پیغہ مہری خوا (صلی اللہ علیہ
وسلم) دہ فہرموی:

(حُجِبَتْ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ وَحُجِبَتْ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ) أخرجه البخاري برقم (۶۱۲۲).

واتہ: تاگر، بہ نارہزووان دہورہ دراوہ، بہہ شتیش بہ نارہحتیان، واتہ: ہر کہ سی
بہ دوی نارہزووان بکہوی، سنوروو شورہی دوزخ دہبری و دہچیتہ نیویہوہ.

کہواتہ: بہرہو خوا چوون پیویستی بہچی ہنیہ؟

ہر کہ سی بیہوی بہرہو خوا بچی و بچیتہ بہہشت، دہی سہختی و
نارہحتیہ کان بینی و بیانبری، (مکارہ) واتہ: تہو شتانہی کہ نارہحتن و
زہمتیان دہوی، دہی تہو ریگاہی ببری و بہ ہہورازی تاعہت ہلگہری،
بہرہو خوا چوون پیویستی بہ تہہ ممول کردنی نارہحتیان دہکا، پیویست بہ
تہہ ممول کردنی تہزیہت و ماندوبوون دہکا، بہ لام کہ سی بیہوی بہرہو دوزخ
بچی، تہوہ خوی بہ سہرہو لیتری نارہزووہکاندا خلور دہکاتہوہو، بہرہو دوزخ
دہچی!.

۷- كۆتا فەرموودە كە لەو بارەو بېھىنين، ئەوھىيە كە پىغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم) دەفەرموى:

(عن أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عن النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فيما يَرُوهُ عن رَبِّهِ قَالَ: إِذَا تَقَرَّبَ الْعَبْدُ إِلَيَّ شَبْرًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا، وَإِذَا تَقَرَّبَ مِنِّي ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ مِنْهُ بَاعًا، وَإِذَا أَتَانِي مَشْيًا أَتَيْتُهُ هَرَوَلَةً)) رواه البخاري برقم (۷۰۹۸).

ئەنەس رەزاي خاى لىيى لە پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) دەگىرپىتەو، پىغەمبەرى خواش لە خاى پايە بەرزو مەزن دەگىرپىتەو، كە خوا فەرموويەتى: (ئەگەر بەندەى من بىستىك بۆ لاى من بى و لىم نىزىك بىتەو، من باسكىك بۆ لاى دەچم، وە ئەگەر ئەو باسكىك لىم نىزىك بىتەو، من بالىك بۆ لاى دەچم، وە ئەگەر ئەو بەرپىشتن بۆ لام بى، من بەراکردن بۆى دەچم.

لېرەدا ئەم نىزىك بوونەوھىيە تەعبىرىكى مەجازىيە، واتە: دەبى تۆ پىشى بەرەو خوا بجوولپى، وەك دەلى: (لەتۆ حەرەكەت و لە خوا بەرەكەت) كەواتە پىشى دەبى بجوولپى لە فەرموودەكەدا دەفەرموى: (تَقَرَّبَ)، دىسان ئەمەش لەسەر وەزنى (تَفَعَّلَ) ھىيە واتە: دەبى خۆت ئەزىيەت بەدى، تاكو لەخوا نىزىك بکەوھىيە، بە پەيژە شەرىعەتدا و لەرپىگای تاعەتەو، دەبى كار لەسەر خۆت بکەى، بۆ ئەوھى لپى نىزىك بىيەو، واتە: ھەمىشە خوا پىي خۆشە بەندەكەى بۆ لاى بى، بەلام بەندە دەبى حەرەكەت بکا، تاكو خواش بەرەكەت باوئە حەرەكەتەكەى و، لەخۆى نىزىك بختەو.

له نۆرە كۆمەلەبەيپەكان لەكەلەپەس

بەش مەكەم عىز موانع النواجل الاجتماعى

رەكەتەندى مەكەلەبى مەلۇمىنا عەلى بابېر

archive.org/details/@alibapir

Alibapir

Google Play App Store

QR codes

www.alibapir.net

English • ڤەن • ڤەن

عەلى بابېر Alibapir

عەلى بابېر

كەنالى

رەكەتەندى مەكەلەبى مەلۇمىنا عەلى بابېر

QR codes

رەكەتەندى مەكەلەبى مەلۇمىنا عەلى بابېر

هۆکاری نوڤه: چاکه کاری و سوود به خه لک گه یاندن

هۆکاریکی دیکه ی تهزکیه بوونی نه فس تهوویه که: ئینسان چاکه کار بی و سوودی بو خه لک هه بی، وه بیته مایه ی به خته وه بیان، وه بیته مایه ی له خوا نزیک بوونیان و پاک و چاک بوونیان، تهووش دیسان کاریگه ریه کی زوری هه یه له سه ر تهووه که نه فسی ئینسان تهزکیه بی و له خوا نزیک بی، لهو باره وه هه م ئایه تی خوی کار به جی، هه م فه رمایشتی پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) زۆرن.

گرنگی چاکه کاری و سوود گه یاندن به خه لک، له سه ر تهزکیه ی نه فس له قورئانی به رزو به یژدا

۱- خوی په روه رد گار ده فه رموی:

﴿وَاحْسِنُوا إِلَى اللَّهِ يَحِبَّ الْمُحْسِنِينَ﴾ (البقرة: ۱۹۵)

واته: وه چاکه بکه ن، بیگومان خوا چاکه کارانی خوش دهوی.

دیاره خوا سبحانه و تعالی به ره های (مطلق)ی فه رموویه تی چاکه بکه ن، نه یفه رمووه له گه ل مسو لماناندا، یان له گه ل کی و کی، به لکو به گشتی فه رموویه تی چاکه بکه ن، بگره نه شیفه رمووه به س له گه ل ئینسان، به لکو ده گونجی له گه ل ئاژه لیشدا چاکه بکه ی و، له گه ل دره ختیشدا چاکه بکه ی، وه که له فه رمایشتی کی پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) هاتوه، که پیاویک به هو ی تهووه ده چیت به هه شت، که سه گیکی تینوو ده بین، دوی تهووه که خوی ئاو ده خواته وه، سه گه تینوو که ش ئاو ده دا، خوی به خشنده به هو ی تهووه ده بیاته به هه شت^(۱)، وه له فه رمووده یه کی دیکه دا هاتوه که به پیچه وانوه: ئا فره تی که به وه ده چیت ده زه خ، که پشیله یه که چه پس ده کات له مالی،

.....
(۱) رواه البخاري: ۶۰۰۹، ومسلم: ۲۲۴۴.

بوځوی هیچی ناداتی و نازادیشی ناکا له زه‌ویدا بگه‌ړی و شت بخوا، تاكو وای لیدی پشیله‌كه له برسان و تینووان ده‌مری و، به‌هوی نه‌وه‌وه خوی داد‌گه‌ر سزای د‌ده‌ا به‌دو‌زه‌خ^(۱).

كه‌واته: چاكه‌ كړدن له‌ گه‌ل هم‌وو دروست‌كراوه‌كانی خوا‌دا، ده‌بیته‌ هو‌ی نه‌وه‌ی خوا خو‌شی بو‌یین، دیاره‌ خواش كه‌سی‌کی خو‌ش ده‌وی، كه‌ نه‌فسی‌کی پاك و چاكی ه‌ه‌ی.

۲- ﴿وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا﴾ (۸۳) البقرة

واته: وه‌شتی چاك به‌ خه‌لك بلین، وه‌ك پی‌غه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده‌فه‌رموی:

(وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَتْ) أخرجه أحمد برقم (۸۱۶۸)، والبخاري برقم (۲۸۲۷)، ومسلم برقم (۱۰۰۹)، وابن حبان برقم (۳۳۸۱).

واته: وه‌ قسه‌ی باش چاكه‌یه‌و خیره‌و (پادا‌شتی ه‌یه‌ه‌).

۳- ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ (۷۷) الحج

واته: نه‌ی نه‌وانه‌ی ئیمان‌تان هی‌ناوه‌! ر‌كوع به‌رن و كړ‌نووش به‌رن و په‌روه‌رد‌گارتان بپه‌رستن، وه‌ چاكه‌ بكه‌ن، به‌لكو س‌ه‌رفراز بن. دیاره‌ ر‌كوع و سه‌جده‌ واته: نویژ، ه‌له‌به‌ته (وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ) په‌روه‌رد‌گارتان بپه‌رستن، نویژیش ده‌گریته‌وه‌و دو‌عاش ده‌گریته‌وه‌، زی‌كرو یادی خواش ده‌گریته‌وه‌، وه‌ هم‌وو نه‌و په‌رست‌نانه‌ی له‌ نیوان به‌نده‌و خوا‌دا نه‌نجام ده‌درین، ده‌گریته‌وه‌، (وَافْعَلُوا الْخَيْرَ) واته: چاكه‌ بكه‌ن، له‌ گه‌ل خه‌لكی خوا‌دا چاكه‌ بكه‌ن، كه‌واته: خوا په‌رست بن و، خه‌لك دو‌ست بن به‌لكو س‌ه‌رفراز بن.

(۱) رواه البخاري: ۳۴۸۲، ومسلم: ۲۲۴۲.

۴- ﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ﴾ (النحل ۱۲۸)

واته: بیګومان خوا له گهڼل ټهو که سانه دایه که پارېز ده کهن، وهله گهڼل ټه وانه دایه که چاکه کارن، که واته: به هوې چاکه کاریبه وه، دواې پارېزکاری، شایسته ی ټه وه ده بین، خوا له گه ځمان بی، ټنجا که خوا له گه ځندا بو، دیاره خاوه ن فسیکی پاک و چاکې، له ټه نجامی ټه وه وه که ټو خاوه پارېزکاری و چاکه کاری، ته قوا له گه ځ خواو، چاکه له گه ځ خه لکی خوا.

کاریګه ریی چاکه کردن له گه ځ خه لک، له سر ته زکیه نفیس، له فمرمایشته کانی پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم)

۱- پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده فمرموی: (وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ) رواه البخاري برقم: (۲۹۸۹)، ومسلم برقم: (۲۰۰۹). قسه ی چاک صه ده قه یه و خیر و چاکه یه.

۲- پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده فمرموی: (لَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا وَلَوْ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهِ طَلْقٍ)، أخرجه أحمد برقم (۲۱۵۵۹)، ومسلم برقم (۲۶۲۶)، والترمذي برقم (۱۸۳۳) وقال: حسن صحيح، وأخرجه أيضاً: ابن حبان برقم (۵۲۳) والبيهقي في شعب الإيمان برقم (۳۴۶۰).

واته: هیچ شتیګ له چاکه به که م مه گره، ټه گره هر ټه ونده بی، به روویکی خو شیشه وه بګه یه برایه که ت، (یان خوشکی مسو ځمانت)، پرووت له گه ځیان خو ش بی، قسه ت له گه ځیان خو ش بی، گف و لغت له گه ځیان شیرین بی، ټه وه ش به شیکه له چاکه.

۳- پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده فمرموی: (الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ وَالْإِنَّمُ مَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلَعَ عَلَيْهِ النَّاسُ) أخرجه أحمد برقم (۱۷۶۶۸)، والبخاري في الأدب المفرد برقم (۲۹۵)، ومسلم برقم (۲۵۵۳)، والترمذي

برقم (۲۳۸۹) وقال: حسن صحيح، وأخرجه أيضًا: الحاكم برقم (۲۱۷۲) وقال: صحيح الإسناد. واته: چاکه کاریی بریتیه له رهوشتی جوان، وه گوناھیش نهوھیه که له دلتدا بیت و بچیت و پیی مورتاح و ئاسووده نه بی، وه پیشت ناخوش بی خه لک بیزانی. به لام که ده فەرموی: هەر شتی دلت پیی مورتاح نه بوو، گوناھه، دیاره مه بهست دلیکی پر له تیمانه، دلی ئینسانیکی تیماندار، ته گهرنا دلی خراپه کاریک، به گوناح مورتاحه، شه پاب ده خواو، زینا ده کاو، قومار ده کاو دزیی و گهنده لیی و زولم ده کا، پیشی مورتاحه، له بهر نه وهی دله که ی نه خو شه، به لام نه وهی له فەرمووده که دا ئامازهی پیده کا، مه بهستی دلیکی ساغه.

۴- هەر لهو بارهوه پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) له فەرمایشتیکی دیکه دا ده فەرموی:

(الْخَلْقُ كُلُّهُمْ عِيَالٌ لِلَّهِ فَأَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَى اللَّهِ أَنْفَعُهُمْ لِعِيَالِهِ) أخرجه أبو يعلى برقم (۳۳۱۵)، وأخرجه أيضًا: البيهقي شعب الإيمان برقم (۷۴۴۵)، والطبراني في المعجم الكبير برقم (۱۰۰۳۳)، قال الهيثمي (۱۹۱/۸): رواه أبو يعلى والبزار، وفيه يوسف بن عطية الصفار، وهو متروك، وقال الألباني حديث ضعيف في السلسلة الضعيفة برقم (۱۹۰۰).

واته: خه لک هه موویان ژییترای خوان، سه ره رشتیکراوانی خوان، {عیال} ته وانن سه ره رشتیان ده کری و نه فه قه یان ده کی شری، وه خو شه ویستترینیان له لای خوا، نه و که سه یه که بو بهنده مشور لیخوراوه کانی به سوودتر بی.

تهم ده قه هەر چهنده سه نه ده که ی که ده بیاته و سه ره پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) بیهیزه، به لام ماناکه ی راست و دروسته و، له گه ل باقی ثایهت و فەرمایشته کانی دیکه دا تیک ده کاته وه.

۵- ههروهه پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده فەرموی:

(لَأَنْ يَمْشِيَ أَحَدُكُمْ مَعَ أَخِيهِ فِي قَضَاءِ حَاجَتِهِ، أَفْضَلُ مِنْ أَنْ يَعْتَكِفَ فِي مَسْجِدِي هَذَا شَهْرَيْنِ، وَأَشَارَ بِإصْبَعِيهِ) أخرجه الحاكم في المستدرک برقم (۷۷۰۶)، قال الألباني في ضعيف الترغيب والترهيب: ضعيف جداً.

واته: ئەگەر یه کێ له ئیوه سهعاتیک برۆا له گهڵ برایه کهیدا، بۆ ئهوهی کاریکی بۆ جیبه جیبی بکا، {سهعات مهرج نیه مه بهستی له بهشیک بی له بیست و چوار (۲۴) بهشی شهوو رۆژ، به لکو مه بهستی ماوهیه که ههروهها کهسه که برابی، یان خوشکیکی مسوڵمان بی، زۆر جار که باسی پیاو ده کری له بهر ئهوه بووه، ئهوانه ی له مه جلیسه کهدا بوون له گهڵ پیغه مبهری خوادا (صلی الله علیه وسلم) زۆربه یان له ره گهزی پیاو بوون} بۆی باشترا لهوهی دوو مانگ له مزگهوتی مندا بجیته ئیعتیکافهوه، وه ئاماژهشی کرد به دوو پهنجه موباره که که ی.

ئه وهش به راستی موژدهیه کی زۆر گه ورهیه، به لام دیاره ئیشیکی ساده و ئاسان نا، به لکو ئیشیک که زهحمه تییه ک بکه ویتته سه ر ئه و کهسه که ئه نجامی ده دا، یان مه ترسییه کی تیدا بی، یاخود سوودیکی وا بگه یه نی به به رانه ره که ی، زیاتر بی له خیری دوو مانگ چوونه ئیعتیکاف، له مزگهوتی پیغه مبهری خوادا (صلی الله علیه وسلم)، که نوێژیک له و مزگهوته دا به (۱۰۰۰) نوێژه، که واته: چوونه ئیعتیکافیش له ویدا به قه د (۱۰۰۰) ئیعتیکافه، له مزگهوته کانی دیکه دا، ئه و هه موو خێرو چاکه یه به رانه ر به وه، که به دهم ئیشی مسوڵمانیکه وه بجی و، کاریکی بۆ ته و او بکه ی و، خه میکی لی بره وینییه وه، خیری ئه وه له خیری ئه و عیبادته زیاتره.

۶- دیسان پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده فهرموی:

(الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يُسْلِمُهُ، وَمَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ، كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ) أخرجه أحمد برقم (۵۶۴۶) والبخاري برقم (۲۳۱۰)، ومسلم برقم (۲۵۸۰)، وأبو داود برقم (۴۸۹۳)، والترمذي برقم (۱۴۲۶) وقال: حسن صحيح غريب، والنسائي في الكبرى برقم (۷۲۹۱)، وابن حبان برقم (۵۳۳)، وأخرجه أيضًا: القضاعي برقم (۱۶۹)، والبيهقي برقم (۱۱۹۰۸).

واته: مسوڵمان برای مسوڵمانه، سته می لی ناکا، وه ته سلیمیشی ناکا، (واته:

نه زولمی لی دهکا، نه ته سلیمی که سیکیشی دهکا تهو کهسه زولمی لی بکا)،
وه ههر کهسی بهدهم کاری برایه کیه وه بچی، خوا بهدهم کاریه وه دی، وه ههر
کهسی خه می مسولمانیک برهوینن، خوا بههوی تهو وه خه میکی له خه مه کانی
قیامه تی لی دهرهوینن، وه ههر کهسی (عهیبی) مسولمانیک داپوشی خوا له
قیامهت (عهیه کانی) بو دپوشی.

۷- ههر لهو باره وه پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) دهفه رموی:
(الْمُؤْمِنُ الَّذِي يُخَالِطُ النَّاسَ وَيَصْبِرُ عَلَى آذَاهُمْ ، أَعْظَمُ أَجْرًا مِنَ الْمُؤْمِنِ الَّذِي
لَا يُخَالِطُ النَّاسَ وَلَا يَصْبِرُ عَلَى آذَاهُمْ) أخرجه أحمد برقم (۲۳۱۴۷)، والبيهقي برقم
(۱۹۹۶۲)، وأخرجه أيضًا: ابن أبي شيبة برقم (۲۶۲۲۰)، قال شعيب الأرناؤوط: إسناده صحيح.
واته: تهو نیماندارهی که له گهل خه لک تیکهل دهبی و خوراکریش دهبی له سه
ته زیهت و نازاریان (قهی نارپک دهکن، هه لویستی نارپکی به رانه ر دهوینن،
به لام خوراکر دهبی و، وه تهوان ناکا)، باشتره لهو مسولمانهی تیکهل یان نابی و،
له سه ته زیهت و نازاره کانیان خوراکر نابی.

۸- ههروهه پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) دهفه رموی:
(الْمُؤْمِنُ آلفٌ مُؤَلَّفٌ، وَلَا خَيْرَ فِيمَنْ لَا يَأْلَفُ وَلَا يُؤَلَّفُ) أخرجه أحمد برقم (۲۲۸۹۱)،
وأخرجه أيضًا: الطبراني برقم (۵۷۴۴)، قال شعيب الأرناؤوط: إسناده حسن
واته: نیماندار خه لکیش هوگری خوی دهکا، هوگری خه لکیش دهبی، (له گهل
خه لکی ده گونجی و خه لکیش له گهل خوی ده گونجینی)، وه ههر کهسی
نه توانی خه لک هوگری خوی بکاو، هوگری خه لک بی، تهو خیری پیوه نیه.
تهوانه سهرهه چهند به لگهیه کی قورثان و سونهت بوون، له سه تهو که چاکه
له گهل خه لک کردن و سوود پی گه یاندنیان پییان، له خوامان نزیک ده خاته وه، وه
تهو کردهوانه ده مانکهن به خوشه ویستی خواو پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه
وسلم)، یگومان تهوانیش که سانیکیان خوش دهوی که خاوهن نه فسیکی پاک و
چاک بن.

هۆکاری دهیم: داوای لیبوردن له خوا کردن و. بۆ لای خوا گهراڼهوه (الإستغفار و (التوبة)

ئەمیش دیسان هۆکاریکی گهورهو گرنگی تهزکیه ی نه فسه، لهو باره شهوه هم ئایه تی خوا سبحانه و تعالی، هم فرمایشتی پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) زۆرن، که ئینسان به هۆی داوای لیبوردن کردنهوه له خوا، بۆ هه لهو گوناھیک که کردویه تی، وه به بی هه لهو تاوانیش، وهک داویی باسی دهکین، وه به هۆی بهردهوام گهراڼهوهوه بۆ لای خوا، زیاتر نه فسی تهزکیه دهبی و، پاک و چاک دهبی و، زیاتر له خوا نزیک دهبی.

کاریگهریی داوای لیبوردن له خوا کردن و گهراڼهوه، له سهر تهزکیه ی نهفس له قورئانی بهرزو به پیژدا

۱- خوی پهروردگار دهفرموی:

﴿وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ (۳۱) النور

واته: وه تیکراتان ئه ی ئیماندارینه! بۆ لای خوا بگه پینهوه، به لکو سهرفراز بن. وشه ی (تاب) له زمانی عه ره بیدا یه عنی (عاد - رجع)، که واته: (تاب إلى الله - یانی: بۆ لای خوا گهراپیه وه)^(۱)، وه که دهگوتری: فلان کهس تهوبه ی کردوه یانی: گهراوته وه، که واته: تهوبه کردن بۆ لای خوا، مایه ی سهرفرازییه، خوی زاناش دهفرموی:

﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى﴾ (۱۴) الأعلى

واته: ئه و کهسه سهرفرازه که نه فسی خوی تهزکیه کردوه، له ئایه ته که ی دیکه شدا دهفرموی: به هۆی گهراڼهوهوه بۆ لای خوا، سهرفراز دهبن، که واته: گهراڼهوه بۆ لای خوا یه کیکه له هۆیه کانی تهزکیه بوونی نه فس.

۲- له نایه تیکی دیکه دا ده فەرموی:

﴿وَأَنِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ﴾ ۳ هود

واته: و داواي لیبوردن له پەروردر گارتان بکەن، پاشان بگەرێنەوه بۆ لای.

۳- هەر وهها ده فەرموی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ

عَنكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ﴾ ۸ التحريم

واته: ئەي ئەوانەي ئيمانتان هیناوه! بە گەرانه وهیه کی ساغ بگەرێنەوه لای خوا، نزیکه خوا خراپه کانتان لی بگرێتەوه (بەهوی گەرانه وهیه کی راست و ساغه وه). (نَصُوحًا) له (نصح) وه هاتوه، (نَاصِح: الخالص من كل الشيء) ^(۱) واته: کڕۆکی، یاخود شیلەي شتیک، (تَوْبَةً نَّصُوحًا) واته: گەرانه وهیه کی ساغ و بی خلتە، تەوبه یه که پیویست نه کات تەوبه ی لی بکەیه وه، که سین که ده لی: تەوبه ی له گوناهان کردوه، که چی له سه ر گونا هه کانی به رده وام ده بی، له راستیدا ده بی تەوبه ی له و تەوبه یه بکا، وه که هه ندی له ئەهلی عیرفان و ته صه ووف ئەو ته عبیره یان به کار هیناوه.

۴- ﴿وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ﴾ ۵۵

وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَزِيدُهُم مِّن فَضْلِهِ﴾ ۶۶ الشورى

واته: خوا ئەو زاته یه که گەرانه وه له بهنده کانی وه رده گری، وه له خراپه کان ده بووری، وه ده زانی چی ده کەن، وه وه لامی ئەوانه ده داته وه که بر وایان هیناوه، وه کرده وه باشه کانیان ئەنجام داوه، وه له چاکه ی خوی بۆیان زیاد ده کا.

له ئەنجامی داواي لیبوردن کردن و گەرانه وه یاندا بۆ لای خوا، خوا وه لامیان ده داته وه، وه له خراپه کانیان ده بووری، وه له چاکه ی خوی بۆیان زیاد ده کا، که دیاره ئەوهش ده بیته هوی ئەوه که: هه م بزار بکریین هه م بر ازین هه وه، که دیاره ئەوهش کاکله ی ته زکیه نه فسه.

**کاریگه‌ریی داوای لیئوردن له خوا کردن و گه‌رانه‌وه بو لای خوا،
له‌سهر ته‌زکیه‌ی نه‌فس، له فهرمایشته‌کانی پیغه‌مبه‌ری خوادا (صلی
الله علیه وسلم)**

پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده‌فهرمو‌ی:

(لَلّٰهُ اَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ مِنْ اَحَدِكُمْ اِذَا اسْتَيْقَظَ عَلٰی بَعِيْرِهِ قَدْ اَضَلَّهُ بِاَرْضِ فَلَاةٍ)،
أخرجه البخاري برقم (۵۹۵۰).

واته: خوا خوشحال تره و شادمان تره به گه‌رانه‌وه‌ی به‌نده‌که‌ی بو لای، له
یه‌کیکتان که و لاخه‌که‌ی ده‌دۆزیته‌وه، له کاتی‌کدا که له بیابانی‌کدا ونی کردوه،
له ریوایه‌تی دیکه‌دا هاته‌وه:

(لَلّٰهُ اَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ حِيْنَ يَتُوْبُ اِلَيْهِ مِنْ اَحَدِكُمْ كَانَ عَلٰی رَاحِلَتِهِ بِاَرْضِ فَلَاةٍ
فَانْقَلَبَتْ مِنْهُ وَعَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ فَاَيَسَ مِنْهَا، فَاتَى شَجَرَةً فَاضْطَجَعَ فِي ظِلِّهَا، قَدْ اَيَسَ
مِنْ رَاحِلَتِهِ، فَبَيَّنَّا هُوَ كَذَلِكَ اِذَا هُوَ بِهَا قَائِمَةٌ عِنْدَهُ فَاَخَذَ بِخَطَمِهَا، ثُمَّ قَالَ مِنْ شِدَّةِ
الْفَرَحِ: اَللّٰهُمَّ اَنْتَ عَبْدِي وَاَنَا رَبُّكَ اَخْطَا مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ) رواه مسلم برقم (۲۷۴۷).

واته: خوا شادمان تره به گه‌رانه‌وه‌ی به‌نده‌که‌ی بو لای، کاتی‌ک ده‌گه‌ریته‌وه
بو لای له یه‌کیکتان که خواردن و خواردنه‌وه‌و پیوستیه‌کانی هه‌موویان له‌سهر
پشتی و لاخه‌که‌یتی، که‌چی له ده‌شتی‌کی چۆل‌دا لی‌ی به‌ره‌ه‌ل‌دا ده‌بی، ونی
ده‌کات، ئنجا پاش ته‌وه‌ی بیئومی‌د ده‌بی له دۆزینه‌وه‌ی، ده‌چیته ژیر سیبه‌ری
دره‌ختی‌ک و ده‌خه‌وی (بو ته‌وه‌ی له‌ویدا بمری) دوا‌یی هه‌ر هی‌نده ده‌زان‌ی:
و‌شتره‌که‌ی دیته به‌رده‌می، له خوشیادا ده‌لی: ته‌ی خوا‌یه! تو به‌نده‌ی منی،
من په‌روه‌رد‌گاری تو‌م!! له‌زۆر خوشحالیان به‌هه‌له‌دا ده‌چی، ئنجا ته‌و به‌نده‌یه
چه‌ند دل خوشه خوا سب‌حانه و تعالی له‌و شادمان‌تره که به‌نده‌که‌ی ده‌گه‌ریته‌وه
لای، ئنجا ته‌ماشای ته‌و به‌خشش و که‌ره‌مه‌ی خوا بکه‌ن!!.

ته‌و به‌نده‌یه ده‌زان‌ی ته‌گه‌ر و‌شتره‌که‌ی نه‌دۆزیته‌وه، تی ده‌چی، به‌لام خوا سب‌حانه
و تعالی بی‌ نیازه له به‌نده‌کانی، که‌چی هی‌نده‌ش خوشحال و شادمانه که
به‌نده‌کانی بگه‌ریته‌وه بو لای!!.

باسيک دهر باره ی تهوبه^(۱)

دیننه سهر باسی تهوبه و پیناسه ی تهوبه، تهوبه یانی چی؟ مهرجه کانی چین؟ وه ئایا هه موو کهس پیوستی به تهوبه ههیه؟ وه پاشان بزاین خوی به به زهیی تا چ کاتیک تهوبه و گهرانه وه له بهنده کانی قه بول دهکا؟ بو وه لامدانه وهی ئه و پرسیارانه ئیمه له سی خالدا باسی تهوبه دهکین:

۱- پیناسه ی تهوبه و مهرجه کانی.

۲- هه موو کهس پیوستی به تهوبه و گهرانه وه ههیه بو لای خوا، نهک تهوبی باوه له نیو خه لکدا، که گوايه که ته نیا ئه و کهسه ی گوناح دهکا، پیوسته بگهریته وه لای خوا!!

۳- ئایا چ کاتیک خوا تهوبه ی بهنده کانی وهرده گری؟!! باسی ئه وه دهکین که تهوبه کردن بو لای خوا، خوا ههر وه ری ده گری به لوتف و که پرهمی خوی، مادام ئینسان له ژیان ناویمید نه بووی و دهستی له هه موو پچکان نه پچرابی.

۱- پیناسه ی تهوبه و مهرجه کانی:

یه کهم: پیناسه ی تهوبه:

أ- له ئه صلی زماندا: وهک پیشتیش باسماں کرد: (تَابَ يَتُوبُ تَوْبَةً: رَجَعَ يَرْجِعُ رُجُوعًا)^(۲)، کهواته: (توبه) یانی گهرانه وه.

ب- له زاراوه ی شه رعدا: بریتیه له وه که ئینسان به ره و خوا بگهریته وه له خوا نزیک بیته وه، ئنجا که به ره و لای خوا ده گهریته وه، مهرج نیه ههر له گونا هه وه

.....

(۱) کتبی کمان له باره ی (توبه) وه نووسیوه که تا ئیستا پینج جار چاپ کراوه، ههروهها له تهفسیری سوورپهتی (النساء) یشدا باسی کمان له و باره وه کردوه.

(۲) مختار الصحاح، ص ۸۳.

بهره لای خوا بگه پښتووه، به لکو جاری وایه له کوفره وه بهره ئیمان ده گه پښتووه، وه جاری وایه له گونا هوه بهره گوپراه لپی ده گه پښتووه، وه جاری وایه له جوړیک له فرمانبهری ساردو سرې بؤ خوا، ده گه پښتووه بؤ جوړیکی دیکه ی باشر له فرمانبهری بؤ خوا، که وهک دواپی باسی ده که یین: گه رانه وهی پیغمبه ری خوا، هه موو پیغمبه رانی دیکه (عليهم الصلاة والسلام) لهو جوړه یان بووه.

دووه م: مهرجه کانی تهوبه:

زانایان ده لپن: ته گهر تهوبه که بؤ تهو گونا هانه بی، که له نیوان بهنده خوادا کراون، سی مهرجی پیویستن:

۱- ده ست هه لگری لهو گونا هه.

۲- لی پی شیمان بی.

۳- بریار بدا نه گه پښتووه سهری.

به لام ته گهر تهو گونا هو سهری پیچییه، له نیوان خو ی و خه لکدا بی، وپرای تهو سی مهرجه ی سهره وه، مهرجیکی دیکه شی پیویسته:

۴- هه قی خاوهن هه قه کان بگپښتووه بؤ خاوهنه کانیان.

که خوی به خشنده ده فرموی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ
عَنكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ﴾

واته: هی تهوانه ی پرواتان هی ناوه! به گه رانه وهی کی ساغ بگه پښتووه لای خوا، نیزیکه خوا خراپه کانتان لی بسر پښتووه.

بیگومان مه به ست له (تَوْبَةً نَّصُوحًا) گه رانه وهی رست و ساغ، ته وهیه که لهو نایه ته دا هاتوه، تهو مهرجانه ی تیدا بن، که باسما ن کردن.

گوناج و تاوانی ساده تهوبه و گهړانهوهی سادهی دهوئ، بهلام
گوناه و تاوانی ئالۆز، تهوبهکەشی دهبت وهك خوئی بهت

بو وینه:

۱- نه گهر کهسی مالی کهسیکی دیکهی خواردیج به ناهق، یان جنیوی به کهسیک دابی:

ماله کهی بو ده گپړیتهوه، دیاره نه گهر مایی، نه گهرنا دهیج بیدات به میراتگرهکانی، نه گهرنا بیگپړیتهوه بو بهیتولمال، بهلام نه گهر حهقه که نهتوانی بگپړیتهوه، دهیج گهردنی خویان پی ئازاد بکات و داوای لیبوردنیان لی بکا، بو وینه: نه گهر زهمی کردبوون، له مهودوا ههول بدا مه دحیان بکا، وه نه گهر عهیب داری کردبوون، له مهودوا ههول بدا جوانیان بکات.

۲- بهلام نه گهر کهسی حالهتی نیفاقی بووبی:

نهو جوړه کهسانه خوی داد گهر تهوبه کهیانی به چهند شتی مهرج دار کردوه، بو وینه دهفرموی:

﴿إِنَّ الْمُنْفِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ يَجْدَهُمْ نَصِيرًا﴾ (۱۴۵) إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ وَسَوْفَ يُؤْتِي اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿۱۴۶﴾ النساء

واته: مونافقهکان له پلهی ژیرهوهی ئاگردان، وه هیچ بشتیوان و یارمهتی دهریکت بو نهوان چنگ ناکهوی، جگه لهوانهی که ده گپړیتهوه، ئنجا ئایا که گهړانهوه تهواو؟ نه خیر، به لکو دواي گهړانهوهیان، دهیج نهو مهرجانه له خویاندا بیننه دی:

مهرجی یه کم: (وَأَصْلَحُوا) که ههتا ئیستا خراپه یان کردوه، ئیستا ده بی چاکسازی بکه و، هه رچی تیکیان داوه، هه ول بدن چاکی بکه نه وه.

مهرجی دووهم: (وَأَعْتَصَمُوا بِاللَّهِ) که ههتا ئیستا به دوو پروویی خو یان به مسولمان پیشان داوهو دینداریان کردوه، له مه وودوا به راستیی و ساغیی دینداریی بکه ن.

مهرجی سییه م: (وَأَخْلَصُوا دِينَهُمُ لِلَّهِ) وه ده ست ته نیا به خوا بگرن، ئه گه ر ههتا ئیستا کهین و بهینیان له گه ل ته هلی کوفردا بووه، له مه وودوا ده ست به ریسمانی خوا بگرن و، ته نیا په یوهندیان له گه ل ته هلی ئیماندا بی. ئنجا که ئه و سح مهرجه یان لی هاتنه دی، ئنجا ده فهرموی: ئا ئه وانه له گه ل ئیمانداران دان، وه خوا پاداشتیکی مه زن ده داته وه به ئیمانداران.

۳- ده رباره ی ئه و زانایانه ی که ئایه ته کانی خویان شار دۆته وه له خه لکی: سه ریان له خه لک شیواندوه: ئه مانه ش هه ر به وهنده ته ویه کانیان قبول نابن، که ته ویه کی ساده و ساکار بکه ن، به لکو خوا ته ویه ی ته وانیشی مه رج دار کردوه، به چه ند شتیک، وه ک ده فهرموی:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّعْنُونَ ﴿١٥٩﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّا فَاوْلَٰئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٠﴾﴾ البقرة

واته: بیگومان ئه وانه ی به لگه رو شنه کانمان و رینماییه ک که دامانبه زاندوون، پاش ته وه ی بو خه لکیمان روونکردوونه وه له کتیب (ی خو مان) دا، ده شار نه وه، ئا ئه وانه خوا نه فرینیان لی ده کا، وه هه رچی نه فرینکه ریشه نه فرینیان لی ده کا، (که واته: حالیان زور خراپه)، زانای خراپ که ئایه ته کانی خوا ده شار ته وه و ژیر لیویان ده خاو به جوریک باسی ئیسلام ده کا که خه لکی خراپ و لادهر پییان خوش بی، راستییه کانی دین ناخاته روو له بهر بهر ته وهندی دنیایی، له بهر زار چه ورکرنیک و ئافه رین بو کرانیک، ئه وانه خواو له عه نه تکه ره کان له عه نه تیان لی

دهكهن، ئنجا باسی تهوبه یان دهكاو مهرج داری دهكاو دهفهرموئ تهنیا تهوانه نهیی که دهگه پیتنهوه (تهوبه دهكهن) بهلام له گهڵ تهوبه کردنه که یان، نهو مهرجانه یان بو دادنهئ:

مهرجی یه کهم: (وَأَصْلَحُوا) پاش گه پراڤه یان دهیی چاک سازیی بکهن.

مهرجی دووهم: (وَبَيَّنُّوا) نه گهر تاكو ئیستا راستیه کانی دینیان شاردو تهوه، له مه وودوا پروونیان بکه نهوه، پاش نهو دوو مهرجه ئنجا دهفهرموئ: من لییان خو ش دهیم، وه من لیبوردی به به زهیییم.

۲- هه موو کهس پتویستی به تهوبه ههیه:

هه موو کهس پتویستی بهوه ههیه بگه پیتنهوه بو لای خوا، نهک ههر گونا هباران، وهک زۆریه ی خه لکی وای لی حالی بوون، ههر بۆیه خوا سبحانه و تعالی باسی لیبوردن له پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم) دهکات:

﴿لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ﴾ الفتح

پیغه مبهه ری خواش که باسی تهوبه و داوای لیبوردن کردن دهکا، له فهرمووده کانیدا، هه ندی کهس وای تیده گهن که پیغه مبهه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) وهک خه لکی دیکه گونا هی کردوه! بهلام نه خیر، به لکو نهوه چه مک و واتایه کی دیکه ی ههیه، وهک ئیستا پروونی دهکهینهوه، گرنگ نهوهیه بزانیان هه موو مروقه کان پتویستی یان به گه پراڤه وه ههیه بو لای خوا سبحانه و تعالی، له بهر نهوه ی گه پراڤه وه بو لای خوا چه ند پلهیه کی ههیه:

(۱) **پله ی یه کهمی تهوبه:** نهوهیه که ئینسان له کوفره وه بگه پیتنهوه بو ئیمان و، داوای لیبوردن له خوا بکا، لهو کوفرو شیرک و نیفاقه ی له سه ری بووهو، بگه پیتنهوه بو ئیسلام و تهنها خوا په رستی.

(۲) پلهی دووهمی تهوبه: تهويه ئينسان له گوناھو تاوان و سه‌رپيچيه‌وه بگه‌رپيته‌وه بۆ تاعهت و فه‌رمانبه‌ريی کردن.

(۳) پلهی سێهه‌می تهوبه: تهويه که ئينسان بگه‌رپيته‌وه داواي لیبوردن له خوا بکا له تاعهت و گوپرايه‌لیی و چاکه‌يه‌کی کهم، بۆ تاعهت و گوپرايه‌لیی و چاکه‌يه‌کی زیاتر، که شایسته‌ی خواي په‌روه‌ردگاره‌.

ئنجالیه‌دايه که پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) باسی تهويه‌ی خوی ده‌کاوه‌وه‌رموی:

(وَاللّٰهُ اِنِّیْ لَاسْتَغْفِرُ اللّٰهَ وَاتُوبُ اِلَيْهِ فِی الْیَوْمِ اَکْثَرَ مِنْ سَبْعِیْنَ مَرَّةً) أخرجه البخاري برقم (۵۹۴۸)، وأخرجه أيضًا: أحمد برقم (۸۴۷۴)، والنسائي في الكبرى برقم (۱۰۲۷۰)، وابن حبان برقم (۹۲۵)، والبيهقي في شعب الإيمان برقم (۶۳۹)، والدليمي برقم (۷۰۲۴).

واته: سویند به‌خوا، من داواي لیبوردن له‌خوا ده‌که‌م، وه ده‌گه‌رپیمه‌وه بۆ لای، له رۆژیکدا زیاتر له هه‌فتا جار. وه له ریاویه‌تی دیکه‌دا هاتوه سه‌د (۱۰۰) جار^(۱)، گه‌رانه‌وه‌وه داواي لیبوردن له‌خوا کردنی پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له‌به‌ر ته‌وه‌بووه که ته‌و تاعهت و چاکه‌يه‌ی خوی که له لوتکه‌ی هه‌ره به‌رزی دابووه، کاتیک به‌راوردی کردوه له‌گه‌ل پایه‌ی به‌رزی خوا، له‌گه‌ل به‌رزی و مه‌زنی و ناوو سیفات به‌رزه‌کانی خوا، تاعه‌ته‌که‌ی خوی هه‌رچه‌نده‌ باشترین تاعهت بووه، به‌لام به‌ شایسته‌ی خواي بی وینه‌ی نه‌زانیوه‌وه، فه‌رموویه‌تی: خوايه! داواي لیبوردنم هه‌یه، ته‌وه شایسته‌ی پایه‌ی به‌رزی تو نیه! بۆیه ئينسان تاكو له خوا نزیکتر بی، تاعه‌ته‌کانی خوی پی بچووکت‌ترن، وه به پیچه‌وانه‌وه تاكو له خوا دوورتر بی، ته‌و تاعهت و چاکانه‌ی دیکانه‌ی پی گه‌وره‌ترن، که‌واته: هه‌موو کهس پێوستی به گه‌رانه‌وه‌وه داواي لیبوردن کردن له خوا سب‌حانه و ته‌عالی هه‌یه.

۳- ئایا تا چ کاتیک خوی په‌روهردگار گه‌رانه‌وه‌ی به‌نده‌کانی وهرده‌گری؟

پیغمبره‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له فهرمایشتیکې خویدا، وه‌لامی نه‌و پرسپاره‌مان ده‌داته‌وه‌و ده‌فه‌رموی:

(إِنَّ اللَّهَ يَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَا لَمْ يُعْرِغْ) أخرجه أحمد برقم (٦٤٠٨)، والترمذي برقم (٣٥٣٧)، وقال: حسن غريب، وابن ماجه برقم (٤٢٥٣)، وابن حبان برقم (٦٢٨)، والحاكم برقم (٧٦٥٩) وقال: صحيح الإسناد، والبيهقي في شعب الإيمان برقم (٧٠٦٣)، وأبو يعلى برقم (٥٧١٧)، والبخاري في الجعديات برقم (٣٤٠٤)، قال الألباني: حسن، وقال شعيب الأرنؤوط: إسناده حسن.

واته: خوی په‌روهردگار گه‌رانه‌وه‌ی به‌نده‌کې وهرده‌گری، مادام پ‌روح نه‌گه‌یشتیته‌ گه‌رووی. که‌واته: تا‌کو پیش گیان سپاردن، خوی به‌به‌زه‌یی ته‌وبه‌ی به‌نده‌کې وهرده‌گری.

دواندنې گونا‌هباران و هاندانیان بو گه‌رانه‌وه، له‌لایهن خوی به‌به‌زه‌یی‌وه:

کو‌تا ده‌ق له بواری ته‌وبه‌دا که به‌یښین، دووانن:

یه‌که‌میان:

نه‌و نایه‌ته‌یه که زو‌ربه‌ی زانیان به موژده‌به‌خشتین نایه‌تی داده‌نن، بو گونا‌هباران و خراپه‌کاران، نه‌وانه‌ی دیانه‌وې بگه‌رپنه‌وه‌بو لای خوا، خوی به‌به‌زه‌یی پ‌یان ده‌فه‌رموی:

﴿قُلْ يٰعِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ الزمر

واته: بلې نه‌ی نه‌و به‌ندنه‌م که به‌رانبه‌ر به‌خوتان زی‌ده‌پ‌و‌یستان کردوه! له پ‌حه‌مت و به‌زه‌یی خوا نا‌ثومید مه‌بن، یی‌گومان خوا له‌هه‌موو گونا‌هان ده‌بو‌وی، به‌دل‌نیا‌یی‌وه هه‌ر نه‌و لی‌بو‌رده‌ی به‌به‌زه‌یی‌ه. که‌واته: لی‌بو‌ردن و به‌زه‌یی خوا سنو‌وری

نیوه گوناهاه کانی ئیمه ههر چهند زۆر بن، ههر کهم و بچووک و نابوتن بهرانبهر به به زهیی خوا، به مهرچیک ئیمه لییان په شیمان بینه وه، وه دهستیان لی هه لږگرین و نه گه پیننه وه سهریان.

به لی ئه ئه ئه ته زۆر دلخوشکه ره بۆ بهنده کان، چونکه له گه ئه وه شدا که گوناھی زۆریشیان کردوون، به لام خوی میهره بان دهیان دویئیی و بانگیان دهکا به وشه ی: ئه ی بهنده کانم (یَعْبَادِی)!!

دووهمیان:

ئهو فهرمووده قودسیه یه که به راستیی ئه ویش زۆر دلخوشکه ره:

(عن أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِي وَرَجَوْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ عَلَى مَا كَانَ فِيكَ وَلَا أُبَالِي، يَا ابْنَ آدَمَ لَوْ بَلَغَتْ ذُنُوبُكَ عَنَانَ السَّمَاءِ ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ وَلَا أُبَالِي، يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ لَوْ أَتَيْتَنِي بِقُرَابٍ^(۱) الْأَرْضِ خَطَايَا ثُمَّ لَقِيتَنِي لَا تَشْرُكَ بِي شَيْئًا لَأَتَيْتُكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً) أخرجه الترمذي برقم (۳۵۴۰)، وقال: حسن، قال الألباني: صحيح.

واته: ئه نه سی کوری مالیک گوتویه تی: گویم له پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) بوو، دیفه رموو: خوا تبارک و تعالی فهرموویه تی: ئه ی رۆله ی ئاده م! دلنیا به تۆ هه رچه نده لیم وه پارپی و ئومیده وارم بی، هه رچی هکت هه بی لیت ده بوورم و بیباکم، ئه ی رۆله ی ئاده م! ئه گه ر گوناهاه کانت بگه نه هه وری ئاسمانی، پاشان داوای لیبوردنم لیبه کی، لیت ده بوورم و بیباکم، ئه ی رۆله ی ئاده م! ئه گه ر تۆ نزیکه ی پراو پری زه مین گوناهم بۆ بیئی، پاشان پیم بگه ی بیئه وه ی هه یچ شتی بکه یه هاویه شم، منیش به نزیکه ی پراو پری زه مین لیبوردن بۆ دینم.

خوای په روه ردگار به لوتف و که ره می خو ی له وه که سانه مان بگه یی که به رده وام ده گه پیننه وه لای خوا، چ له گوناخ و تاوانه وه بۆ تاعه ت، چ له تاعه تیک بۆ تاعه تیک باشتر، وه خوا به لوتف و که ره می خو ی به هو ی زۆر گه رانه وه مانه وه بۆ لای، به مانکاته خاوه ن نه فسیکی باشتر و چاکتر.

(۱) قُرَابُ الْأَرْضِ: ما يقارب ملأها. رياض الصالحين، للنووي، ص ۱۹۵.

هوکارى يازدهيم: ئاکارو رهوشتى بهرزو جوان (حسن الخلق)^(۱)

بېگومان ئاکارو رهوشتى جوان و خووى بهرزو پهسند، بهرهمى تهزکيهى نه فسه، واته: دواى تهوه که ئينسان نه فسى تهزکيه دهبي رهوشتى بهرزو جوان دهبي، بهلام هم رهوشتى جوان و، هم هوکارهکانى دیکهش که باسماں کردن، له گهل تهزکيهى نه فسدا کارليکى دووسهريان ههيه، واته ههتا رهوشتى بهرزو جوانتر بي، نه فست تهزکيهتر دهبي، وه ههتا نه فسيشت تهزکيهتر بي، ئاکارو رهوشتى بهرزو جوانتر دهبي، ههلسوکهوتت شیرنترو دلگيرتر دهبي، ههموو هوکارهکانى دیکهش که پيشت باسماں کردن، بهههمان شيوه له گهل تهزکيهى نه فسدا، کارليکى دووسهريان ههيه.

کاريگيري رهوشتى بهرزو جوان لهسر تهزکيهى نهفس، له قورئانى بهرزو بهپيژدا

۱- خواى پهروهردگار دهفهرموى:

﴿تَ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ﴿١﴾ مَا أَنْتَ بِمَجْنُونٍ ﴿٢﴾ وَإِنْ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ

مَمْنُونٍ ﴿٣﴾ وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴿٤﴾﴾ الْقَلَمِ

ليهدا پرووى دواندن (خطاب) له پيغمبهري خوايه (صلى الله عليه وسلم) دهفهرموى: نوون (يهكيكه لهو پيتانهى كه قورئانيان لى پيکهاتوه)، سويند به قهلهم و بهو ديپرهى كه بهقهلهم دهنوسرى، تو سويند به نيعمهتى پهروهردگارت، شيت نى، نه مه واتايهكى، واتايهكى ديكهى: تو بههوى نيعمهت و چاكهى پهروهردگارتوه (كه پيغمبهرايهتى بهتو بهخشيوه) شيت نى، (وهك كافرهكان

(۱) کتيبى: (ئاكارو رهوشتى ئيسلامى) كه تييدا (۱۵۵) ئاکار و رهوشتى بهرزو پهسند خراونه پرو، له ژيړ چاپه.

پرو پاگنده‌يان ده‌کرد)، نه‌ك هه‌ر شیت نی، به‌لكو (خوا په‌رستی‌كي زور گه‌وره‌ی، وه) پاداشتی‌كي نه‌پراوشت هه‌یه^(۱)، وه بی‌گومان تو له‌سه‌ر ره‌وشتی‌كي مه‌زنی. دیاره ئیمه مه‌به‌ستمان ته‌م ثایه‌ته موباره‌كه‌یه، پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) هیچ گومانی تیدا نیه كه له‌سه‌رووی ره‌وشته به‌رزه‌كانه، خاوه‌نی چاكترین خوا په‌رستی بووه‌و، له‌لوتكه‌ی هه‌موو سیفه‌ته به‌رزو په‌سنده‌كاندا بووه، ئنجا ته‌و پیغه‌مبه‌ره (صلی الله علیه وسلم) خوی زانا پی ده‌فه‌رموی: تو له‌سه‌ر ره‌وشتی‌كي مه‌زنی، كه‌واته: ته‌و ره‌وشته پاك و چاك و به‌رزهی پیغه‌مبه‌ره (صلی الله علیه وسلم) كه‌ وای لی‌كردوه، ته‌و نه‌فسه پاك و چاكه‌ی هه‌یه، وه ته‌و نه‌فسه پاك و چاكه‌یه‌تی، كه‌ وای كردوه كه‌ ته‌و ره‌وشته به‌رزو مه‌زنی هه‌یه.

۲- له‌ ثایه‌ته‌كاني كۆتایی سوو‌په‌تی (الفرقان) دا خوی شاره‌زا، ته‌و به‌نده‌نی كه‌ بو خوا صول‌حاون و هه‌لی‌پژاردوون و خو‌شی ده‌وین و، به‌ به‌نده‌كاني خاوه‌ن به‌زیی (عباد الرحمن) ناوی بردوون، كۆمه‌لێك سیفه‌تیان لی هه‌لده‌دا، كه‌ هه‌موویان ده‌چنه نیو بازنه‌ی ره‌وشتی به‌رزو جوانه‌وه، ده‌فه‌رموی:

﴿وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ۝٦٣ وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَمًا ۝٦٤ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ۝٦٥ إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ۝٦٦ وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا ۝٦٧ وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ۝٦٨ يُضْعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ

(۱) غیر ممنون: غیر مقطوع، أو غیر منقوص. مختار الصحاح، ص ۵۴۹. منته کردن (مَنْ، مِنْهُ) بویه وای پینگوتراوه، چونکه مایه‌ی برینی خپرو پاداشتی چاکه‌یه، یان مایه‌ی شکاندنی پشتی بابای چاکه له‌گه‌ل کراوه، هینده پی ناره‌حت ده‌یه كه‌ بابای چاکه‌کار منته‌ی له‌سه‌ر ده‌کات و به‌چاویدا ده‌داته‌وه، یان له‌ملاولا باسی ده‌کات، بویه گوتراوه: (الْمِنَّةُ تَهْدِمُ الصَّنِيعَةَ) یانی: منته کردن چاکه ده‌رووختی.

الْقِيَمَةِ وَيَحْلُدُ فِيهِ مُهَانًا ﴿٦٩﴾ وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا ﴿٧٠﴾ وَالَّذِينَ إِذَا دُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا ﴿٧١﴾ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْ لَنَا لِلْمُنَاقِبِ إِمَامًا ﴿٧٢﴾

خوا سبحانه و تعالی لهو چندند ثابته موباره که دا، بهنده دانسته کانی خوئی، بهنده هه لبر ژراوه کانی خوئی، به دوازده (۱۲) سیفیت و رهوش و سف دهکا:

سیفیتی یه کهم: (وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا) واته: بهنده کانی خوی خاوهن به زهیی نه وانه که به نارامیی به پریدا دهرؤن.

سیفیتی دووهم: (وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا) واته: وه ته گهر نه فامه کان قسه یان له گه لدا بکهن، ده لین: سه لام، یا خود قسه ی سه لامهت ده کهن، واته خو یان نابهنه ریزی هه موو کهس.

سیفیتی سییهم: (وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَمًا) دوو سیفیه ته که ی سه ره وه سیفیه تی رپوژ بیان بوون، ئنجا دیته سه ر سیفیت و رهوشتی شه و گاریان وه ده فهرموی: وه نه وانه ی که له شه ودا ماویه کی زور بو په روه رد گاریان ده مینه وه به کړنوش براویی و به راوه ستاویی، واته: قورپان ده خوینن و کړنوش ده بن. ئنجا بهو تاعهت و عیباده ته شیان له خو یان بایی نابن، به لکو له خوا ده پارینه وه بیانبووری، وه که له رهوشتی چواره میاندا باسیان ده کا.

سیفیتی چوارهم: له خوبایی نابن به عیباده ته کانیان و ده لین: (رَبَّنَا أَصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ) واته: په روه رد گارمان! نازاری دوزه خمان لی لابه.

سیفیتی پینجه م: ئنجا یه کی له رهوشه به زرو په سنده به رزه کانیان، بریتیه له به خشین له پیناوی خوادا، وه که ده فهرموی: (وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا) واته: نه وانه ی کاتی ده به خشن، نه زیده رپویی ده کهن، نه ده ستیش ده قو وچینن، به لکو خه تی نیوهر است ده گرن.

سیفہتی شہ شہم: دواپی باسی رپہوشتیکی دیکہی بہرزو پھسندی
 ٲہو کہسانہ دہکاو دہفہرموی: (وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ) واتہ: وہ
 ٲہوانہی لہ جگہ لہخوا لہ ہیچ پھرستراوینکی دیکہ ناپارٲنہوہ.

سیفہتی حہوتہم: (وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ) وہ ٲہو
 نہفسہی خوا قہدہغہی کردوہ، نایکوژن، مہگہر بہہق.

سیفہتی ہہشتہم: (وَلَا يَزْنُونَ) وہ زینا ناکہن.

سیفہتی نوٲہم: (وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ) وہ ٲہوانہی کہ لہ کوٲرو
 مہجلہسی درٲو گوناہو لاداندا ٲامادہ نابن.

سیفہتی دہیہم: (وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا) وہ ہہرکات بہلای قسہو
 کردہوہی پوچ و بی سووددا گوزہریان کرد، بہٲزہوہ رادہبرن.

سیفہتی یازدہیہم: (وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا
 وَعُمُيًا) وہ ٲہوانہی کاتی ٲاہہتہکانی پەروردد گاریانیان بو خویندرانہوہ، کہٲرو
 کوٲرانہ ناکہونہ سہریان.

سیفہتی دوازدہیہم: (وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا
 قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْ لَنَا لِمُنْقِبِينَ إِمَامًا) وہ ٲہوانہی دہلین: پەروردد گارمان! لہ
 ہاوسہران و وہچہماندا مایہی دلخوشییمان بو برہخسینہو، ہمانگیر بہ ٲیشہوا
 بو پارٲزکاران.

کہواتہ: بہ رپہوشتی بہرزو جوان، ٲینسان دہٲہ بہندہی ہہلٲزٲراوی خوا، وہ
 بیگومان خوای بہرزو پاکیش تہنہا ٲہو بہندانہ بہبہندہی ہہلٲزٲراوی خو
 دہزانی، کہ خاوہنی نہفسیکی بہرزو جوان بن و، مہعدہٲیکی پاکیان ہہبی و،
 ٲووحیکی بہرزو چاکیان ہہبی.

کاریگمیری په‌وشتی به‌رزو په‌سند له‌سهر ته‌زکیه‌ی نه‌فس، له فهرموده‌کانی پیغه‌مبه‌ری خوادا (صلی الله علیه وسلم)

له‌و باره‌وه پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فهرموده‌ی زورن، که ئیمه
هه‌ندیکیان له‌ ده‌هینین:

۱- (عن أَنَسٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْسَنَ النَّاسِ خُلُقًا)، أخرجه البخاري
برقم: (۵۸۵۰)، و مسلم برقم (۶۵۶).

واته: نه‌هس خوا لی‌ی رازی بی‌ که ده (۱۰) سالان خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوا
کردوه (صلی الله علیه وسلم) ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم)
له هه‌موو که‌س په‌وشتی به‌رزو جوانتر بوو.

۲- هه‌روه‌ها پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) ده‌فهرموئ:
(إِنَّ مِنْ خِيَارِكُمْ أَحْسَنَكُمْ أَخْلَاقًا) أخرجه البخاري برقم: (۳۳۶۶)، و مسلم: (۲۳۲۱).
واته: بی‌گومان له باشت‌رینتان، نه‌وانه‌تانن که په‌وشتیان جوانتره، ئاکارو په‌وشتیان
په‌سندترو باشت‌ره.

۳- له فهرمایشتیکی دیکه‌دا پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده‌فهرموئ:
(أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا وَخِيَارُكُمْ خِيَارُكُمْ لِنِسَائِهِمْ) أخرجه الترمذي برقم
(۱۱۶۲) وقال: حسن صحيح، وابن حبان برقم (۴۱۷۶) والبيهقي في شعب الإيمان برقم (۲۷)، قال
الألباني: حسن صحيح.

واته: ئیمان ته‌واوترینی پرواداران، په‌وشت جوانترینانه، وه باشت‌رینتان باشت‌رینتان
بو ه‌اوسه‌ره‌کانتان. یانی: به‌و شیویه که شه‌ریعت ده‌لی، مامه‌له‌یان له‌گه‌لدا
بکه‌ن: په‌زیان بگرن، چاو پو‌شی له که‌م و کوریه‌کانیان بکه‌ن.

چونکه له راستییدا ئینسان ئیمانیکى چاکى نه بێ، ناتوانی وهك شهرع دهلی مامهله له گهه مال و خیزانیدا بکات، له بهر ئهوهی ئافرهت بههوی زالی بوونی عاتیفهو سۆز بهسهريدا، وهك پیاو بیر ناکاتهوه، وهك پیاو مامهله ناکا، بویه پیاو دهبی هه میشه دلی گه وره بی و نامادهیی چاوپوشیی و لیبوردیهی هه بی له گه لیدا.

٤- ههروهها پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) دهفه رموی:

(إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيَذُرْكُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ دَرَجَةَ الصَّائِمِ الْقَائِمِ)^(١)

واته: بێگومان ئیماندار به رهوشتی بهرزو جوانی دهگاته پلهی کهسیک که هه میشه به رۆژوویه (رۆژووی سوننهت)، وه شهویش هه میشه شهوینۆژ دهکا، واته: رۆژوو گرو شهوینۆژ کهریکی زۆر باش، ئینسان بههوی رهوشتی جوانهوه، دهگاته ئه پلهیه، کهواته: با وا نه زانین که تاعهت و بهندایهتی بۆ خوا، تهنها نوێژو رۆژوویه، ئهوهتا پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) فهرموویهتی: ئیماندار بههوی رهوشتی بهرزو جوانی، دهگاته پلهی کهسیک که هه میشه رۆژانه به رۆژوویه، وه شهویش له نوێژدایه.

بویه من جارێک له کۆبوونهوهیه کدا براهیهکی خۆمان به رۆژوو بوو، رۆژانی دووشه ممه و پینچ شه ممه ی دهگرتن، بهلام بهجۆریک قسهی کرد، که ئهوانه ی لهوئ دانیشتبوون، هه مویانی لهخوی نیگه ران کرد، منیش گوتم: براهیه کهم! رۆژووه کهت نهگری و براهیه کانت نیگه ران نه کهی، خیرت زیاتره، لهوهی بهر رۆژوو بی و براهیه کانت نیگه ران بکهی، وه لهوانه یه رۆژووه کهشت بکهیه بیانوی ئهوه که تهنگه پریسکه بی و دلت بچووک بی^(٢)، چونکه رۆژوو گرتنه کهت، خیره کهی ته نیا بۆخۆته، بهلام رازی کردنی مسولمانان له سنووری شه رعداو ریز لیگرتن و دل راگرتیان، خیریکی گشتگیره، پاشان رۆژوو گرتن بۆ ئهوهیه

(١) أخرجه أبوداود برقم ٤٧٩٨ و، ابن حبال برقم ٤٨٠ و، أخر أيضا أحمد ٢٤٦٣٩، قال شعيب صحيح لغيره.

(٢) واته: برسیبوون و تینوو بوونه کهت بکهیه پاسای زوو تووره بوون و هه لچوونت.

ئینسان په‌روهرده بکا، وهك مه‌شق و راهیناینكه بو ئینسان، كه ئینسان چوڼ خواردن و خواردنه‌وه له‌خوی ده‌گریته‌وه، ده‌بی قسه‌و هه‌لسوكه‌وتی نارپكیش له‌خوی بگریته‌وه، وهك له‌فه‌رمایشته‌كانی پیغه‌مبه‌ری خواشدا (صلی الله علیه وسلم) هاتوه^(۱).

۵- پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده‌فه‌رموی:

(أَلَا أُخْبِرُكُمْ مِمَّنْ يَحْرُمُ عَلَى النَّارِ أَوْ مِمَّنْ تَحْرُمُ عَلَيْهِ النَّارُ، عَلَى كُلِّ قَرِيبٍ، هَيِّنٍ، لَيِّنٍ، سَهْلٍ) رواه الترمذي برقم (۲۴۸۸) وقال: حديث حسن، قال الألباني: صحيح.

پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) پروو له‌هاوه‌لانی ده‌كاو ده‌فه‌رموی: ئایا هه‌والتان پی بدهم كی قه‌ده‌غه‌یه له‌ئاگر؟ یاخود كی ئاگری لی قه‌ده‌غه‌یه؟ ئنجا بو‌خوی وه‌لام ده‌داته‌وه‌و ده‌فه‌رموی: ئاگری دۆزه‌خ قه‌ده‌غه‌یه له‌هه‌ر كه‌سی‌کی نزیکی، ئارامی، نه‌رمی، ئاسان.

ئه‌وانه هه‌موویان په‌هوشتی به‌رزو جوانن، (قَرِيب) ئه‌وه‌یه كه ئینسان له‌خه‌لك نزیك بی و دوور نه‌بی، خو‌یان لی دوور نه‌گری مۆن و مرچ نه‌بی له‌گه‌لیان، په‌وخۆش و قسه‌ خو‌ش و نزیك بی لیان، (هَيِّن) واته: هی‌دی و مه‌ندو ئارام بی^(۲)، (لَيِّن) نه‌رم و نیان بی و زبرو سه‌خت نه‌بی^(۳)، (سَهْل) ئاسان بی و قورس و به‌زه‌حمه‌ت نه‌بی، ئینسان نه‌زانی چوڼ مامه‌له‌ی له‌گه‌لدا بكا؟ وهك به‌ردی خر نه‌بی، كه‌واته: خاوه‌نی ئه‌و سیفه‌تانه ئه‌گه‌ر ئاگریان لی قه‌ده‌غه بی، مانای وایه به‌هه‌شتیین، دیاره كه‌سی‌كیش به‌هه‌شتییبه كه نه‌فسی خوی پاك و چاك كرده‌بی.

.....

(۱) {...وَالصَّيَامُ جَنَّةٌ، وَإِذَا كَانَ يَوْمُ صَوْمِ أَحَدِكُمْ، فَلَا يَرْفُثْ، وَلَا يَصْخَبْ، فَإِنْ سَابَهُ أَحَدٌ أَوْ قَاتَلَهُ فَلْيَقُلْ: إِنِّي صَائِمٌ...} أخرجه البخاري برقم: (۱۷۹۵)، ومسلم برقم: (۱۱۵۱)، والنسائي برقم: (۲۲۱۷)، وابن حبان برقم: (۲۰۵).

(۲) مختار الصحاح، ص ۶۰۳.

(۳) مختار الصحاح، ص ۵۲۷.

۶- كۆتا فەرموودە لەوبارەو كە بىھەينىن، ئەو فەرموودەيە كە پىغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم) دەفەرموئ:

(مَا مِنْ شَيْءٍ أَثْقَلُ فِي الْمِيزَانِ مِنْ حُسْنِ الْخُلُقِ) رواه أبو داود برقم: (۴۸۰۱) والبيهقي في شعب الإيمان برقم (۸۰۰۳)، قال الألباني: صحيح.

واتە: ھىچ شتێك لە تەرازووی بەندەى پرۆاداردا لە پوژى قىامەتدا، لە رەھىشتى جوان و ئاكارى پەسەند قورس تر نىە.

دیارە شتێكىش ھىندە قورس و گران بێ، دیارە پاداشتى زۆر گەورەيە، كەواتە: لێرەدا بۆمان دەردەكەوئ كە مەرووف بە ئاكارو رەھىشتى پەسەندو جوان -كە ئەمىش بەبێ خۆ ئەزىيەت دان و، بەبێ كار لەسەر خۆكردن بۆ ئىنسان دەستەبەر نابێ- بەلێ بەرەھىشتى پەسەندو جوان، نەفسى تەزكیە دەبێ و، بۆ خوا سولھاو دەبێ.

لە ئۆرە كۆمەڵایەتیەكان لەكەلتەس

بەس مەكەم عىز موانع النوازل الاجتماعی

رێكەپاردنى مەكەتەبى مامۇستە عەلى بابېر

archive.org/details/@alibapir

Alibapir

Google Play App Store

QR codes for app stores

رێكەپاردنى مەكەتەبى مامۇستە عەلى بابېر

YouTube icon

WhatsApp icon

Telegram icon

QR codes for social media

رێكەپاردنى مەكەتەبى مامۇستە عەلى بابېر

هۆکاری دوازدهیم: هاوهلایه‌تی کردنی صالحان (مصاحبة الأخیار)

هاوهلایه‌تی کردنی صالحان و له‌خوا نزیکان، هۆکاریکی کاریگهره بۆ ئه‌وهی که ئینسان نه‌فسی ته‌زکیه‌ بی، عهره‌ب گوتوویانه: (الرفیق ثم الطريق) پێشی هاوڵ، ئنجا رینگا، هه‌روه‌ها گوتوویانه: (الجار ثم الدار) پێشی دراوسی، ئنجا خانوو، واته: بزانه دراوسی‌که‌ت کییه؟ ئنجا خانووه‌که‌ت بکهر، وه بزانه ره‌فیه‌که‌ت کییه؟ ئنجا رینگاکه‌ت بگهر به‌ر، وه وه‌ک گوتراوه: (المجاورة مؤثرة) واته: دراوسییه‌تی کاریگهره، ته‌نانه‌ت له کورده‌واری خۆماندا گوتوویانه: (ئه‌گهر گا له‌لای گا به‌ستریته‌وه، ئه‌گهر ره‌نگی نه‌گرێ خوی ده‌گرێ)، به‌ته‌ئکید ره‌نگی ناگرێ، به‌لام مه‌به‌ستیان ئه‌وه بووه، خوی ده‌گرێ، به‌لێ نزیکی له‌یه‌کدی، کاریگهری هه‌یه، چ به‌باری خراپه، چ به‌باری چاکه‌دا، ئینسان ئه‌گهر له‌گه‌ڵ چاکاندا تیکه‌ڵ بی، چاکه‌یان لێ وه‌رده‌گرێ، وه ئه‌گهر له‌گه‌ڵ خراپاندا تیکه‌ڵ بی، خراپه‌یان لێ وه‌رده‌گرێ، زانیانی بواری ته‌زکیه‌و ته‌سه‌ووف، له‌و باره‌وه هه‌ندی وینه ده‌هیننه‌وه، شتی خوش و سوود به‌خشن، بۆ وینه:-

(١) ته‌ماشای مانگ بکه‌ن! مانگ بۆخوی خرۆکه‌یه واته: پروناکی و شۆقی نیه، به‌لام به‌هۆی نزیکی له‌ خۆره‌وه، شوعله‌وه‌ر بووه، که‌واته: ئه‌گهر ئینسان له‌گه‌ڵ خه‌لکی باش تیکه‌ڵ بی، ییگومان لێیان به‌هه‌رمه‌ند ده‌بی.

(٢) هه‌روه‌ها سه‌گه‌که‌ی هاوه‌لانی ئه‌شکه‌وت (أصحاب الکهف) خوا سبانه و ته‌عالی له‌ قورئاندا ناوی هیناوه، ئه‌وه‌ش له‌به‌ره‌که‌تی هاوه‌لیتی کردنی له‌گه‌ڵ ئه‌و حه‌وت هه‌شت گه‌نجه‌دا که ئاماده نه‌بون، ده‌ست به‌رداری دینه‌که‌یان ببن، له‌به‌راته‌ر حوکمرانی سته‌مکاری رۆژگاری خۆیاندا، ژیانی چیاو چۆلیان هه‌لبژارد، ئنجا له‌به‌ره‌که‌تی ره‌فاقه‌تی ئه‌و پیاو چاکانه‌وه، خوا باسی سه‌گه‌که‌شیانی کردوه.

به لّی نینسان له گهّل چاکاندا بههرمه‌مند دهبی و، چاکه‌یان لی وه‌دهست دههینی، وه به پیچه‌وانه‌شه‌وه: له گهّل خراپاندا زهرمه‌مند دهبی و، خراپه‌یان لی وه‌ده‌گری، وهك له فهرمایشتیکی پیغه‌مبه‌ری خوادا (صلی الله علیه وسلم) هاتوه:

(إِنَّمَا مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَالْجَلِيسِ السَّوِّءِ كَحَامِلِ الْمِسْكِ وَنَافِخِ الْكِيرِ، فَحَامِلُ الْمِسْكِ إِمَّا أَنْ يُخَذِّبَكَ، وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً، وَنَافِخُ الْكِيرِ إِمَّا أَنْ يُحْرِقَ ثِيَابَكَ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ رِيحًا خَبِيثَةً) أخرجه البخاري برقم (٥٢١٤)، ومسلم برقم (٢٦٢٨).

واته: وینه‌ی هاوه‌لی باش و هاوه‌لی خراپ، وهك عه‌تر فروش و کوره‌چی (ناسنگه‌ر) وایه، بابای عه‌تر فروش، یان لیی ده‌کری، یان ده‌داتی، یان بۆنی خۆشت بۆدی، به‌لام بابای کوره‌چی (ناسنگه‌ر) نه‌گه‌ر جل و به‌رگه‌کانیشت نه‌سووتینی به‌پیشکه‌کانی، بیگومان جارس ده‌بی به‌بۆنی ناخۆشی.

کاریگه‌ریی هاوه‌لی کردنی صالحان، له‌سه‌ر ته‌زکیه‌ی نه‌فس، له

قورئانی به‌رزو به‌پێژدا

بیگومان نایه‌تی زۆر هه‌ن له‌سه‌ر نه‌و بابه‌ته، به‌لام ئیمه‌ ناماژه به‌هه‌ندیکیان ده‌که‌ین:

١- خوا سبحانه و تعالی له‌ سوورته‌تی (الک‌هف) دا له‌ گێڕانه‌وه‌ی به‌سه‌ره‌اتی پیغه‌مبه‌ر مووسادا، سه‌لامی خ‌وای لیی، که‌ ده‌یه‌وی بیچی نه‌و به‌نده‌ صالحه‌ بیینی که‌ زانیارییه‌کی پێدراوه، مووسا پێی نه‌دراوه، د‌وای نه‌وه‌ی که‌ مووسا به‌و پیاوه‌ صالحه‌ ده‌گا، پێی ده‌فه‌رم‌وی:

﴿ قَالَ لَهُ مُوسَىٰ هَلْ أَتَبِعُكَ عَلَىٰ أَنْ تُعَلِّمَ مِنَّمَا عَلَّمْتَ رُشْدًا ﴾ (٦٦) الک‌هف

واته: مووسا پێی فه‌رم‌و: نایا شوینت بکه‌وم، بۆ نه‌وه‌ی له‌و زانیارییه‌ به‌سووده‌ی که‌ فێر ک‌راوی شاره‌زام بکه‌ی؟ یانی: رێگا ده‌ده‌ی ببه‌مه‌ قوتاییی و هاوه‌لت؟

پیغمبرِ یکی پایه به رزی و هک موسا سه لامی خوی لیبی که تاخوتنی له گهل
خوادا کردوه، وه یه کیکه لهو پینچ پیغمبرانه ی که خوی کاربه جی به یه که وه
ناوی هیئان: (نوح، ئیبراهیم، موسا، عیسا، موحه ممد) (علیهم الصلاة
والسلام) که چی له گهل ته وه شدا تاماده یه بیته قوتایی که سیک که زانیاریه کی
بی دراوه، تهو پی نه دراوه، بو تهو ی لیوه ی فیربی! که واته: ره فاقه تی
صالحان ییگومان هوکاریکی گرنکه بو تهو ی ئینسان له خوا نزیك بیته وه، وه
بو تهو ی نه فسی پاک و چاک بی.

۲- هه ره له سوهرتی (الکف) دا خوا سبحانه و تعالی به پیغمبره ی خاتمه
(صلی الله علیه وسلم) ده فرموی:

﴿وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ، وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا﴾ (۲۸)

واته: نه فسی خوت رابگره و هپسی بکه له گهل ته وانه دا که به یانیان و
ئیواران له په ره و رد گاریان ده پارینه وه، وه پرووی خویان دهوی (واته: ره زامه ندیی
خویان دهوی و ده یانه وی به دیداری خوا شاد بن و خوا ببین له قیامه تدا)،
وه چاوتیان له سه ره لاهه ده وه همیشه چاوت له سهریان بی و ناگات لیان بی
و نیزیکیان به، وه به قسه ی که سیک مه که که دلیمان بی ناگا کردوه له یادی
خومان، وه حیسابی پویشته وه کاری کراوه.

واته: له گهل تهو بو خوا صولحاوانه دا به، ته نانه ت پیغمبره ی خواش (صلی
الله علیه وسلم)، خوا فرمانی پیده کا له گهل تهو که سانه دا بی که به یانیان
و ئیواران (واته: به دریژی شهو و پوژ) له یادی خوادان، زانیان ده لئین: نه ک
ته نیا به یانیان و ئیواران، به لکو مه به ستی تهو یه که شهو و پوژ له یادی خوادان
و له خوا ده پارینه وه، به ندایه تی بی بو خوا ته نجام ده دن.

۳- خوا سبحانه و تعالی ده فہرموی:

﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ
وَالصَّادِقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا ﴿٦٩﴾ ذَٰلِكَ
الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ عَلِيمًا ﴿٧٠﴾﴾ النساء

خوا سبحانه و تعالی له سیاقی چند تائیه تیکدا کہ باسی هہ لویستی ٹیمانداران
دہکا، وہ باسی هہ لویستی مونافیق و دل نہ خو شہ کان دہکا، له بوارى جہنگ و
جیہاد و پروژانی سہخت و دژواردا دہ فہرموی: وہ ہرکہ سی فہرمانبہری خواو
پیغہ مہر بکا، تہوہ لہ گہل کہ سانیکدایہ (واتہ: لہ قیامت لہ گہ لیانداہ) کہ
خوا چاکہ ی لہ گہلدا کردوون، تہوانیش: پیغہ مہر ان و صدیقان و شہیدان و
چاکانن، وہ تہوانہش باشتین ہاوہلن، تہوہش بہ خششیکہ لہ خواوہ (کہ تہو جوړہ
رہ فاقہ تہ بہ نسیبی ٹینسان بکا)، وہ خوا زانیاری تہواو بہسہ. کہ تائیا کی
شایستہ ی تہویہ بیکاتہ ہاوہل و تہو چوار جوړہ بہندہ ہہ لہ بژاردانہ ی خو ی؟).
لہم دوو تائیتہ موبارہ کہوہ بڑمان دہردہ کہو ی، کہ ہاوہ لایہ تیی کردنی صالحان
- کہ دیارہ پیغہ مہر ان سہلامی خویان لیبی، لہ ہہموو کہس صالح تر بوون،
پاشان صدیقان و شہیدان و صالحان - ہاوہ لایہ تیی کردنی تہوانہ، نیعمت
و بہ خششیکہ گہورہ ی خواہ، وہ خوا ی زاناش تہوہ تہمہ بہہموو کہس
نابہ خش.

ہہروہا تہوہشیان لیوہردہ گیر ی کہ ٹینسان بہچی دہبیتہ ہاوہل و ہاوپری
صالحان؟، بہ فہرمانبہری کردنی خواو پیغہ مہر ی خوا (صلی اللہ علیہ
وسلم) چونکہ دہ فہرموی:

﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ
وَالصَّادِقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا ﴿٦٩﴾﴾

واتہ وہ ہرکہس فہرمانبہری خواو پیغہ مہر بکات (واتہ: پابند بی بہ قورٹان
و سوننہ تی پیغہ مہر ی خواوہ (صلی اللہ علیہ وسلم))، تہوہ لہ گہل تہوانہدا

دهبی که خوا چاکه‌ی له‌گه‌لدا کردوون، بویه‌ش گوتمان هاورپیه‌تیی کردنی صالحان، ئینسان به‌رهو ته‌زکیه‌ی نه‌فس و به‌رهو پاکیی و چاکیی و بو خوا صولحاویی ده‌با، چونکه بیگومان خوا پیداوان نه‌وانه‌ن که خوا له‌خوی نزیکی خستوونه‌ته‌وه، خوی کاربه‌جیش که‌سانیک له‌خوی نزیک ده‌خاته‌وه، که پاک و چاک بن، راست و ساغ بن، که‌واته: نه‌گه‌ر له‌وانه‌وه نزیک بی، وه‌ک وانت لی‌دی، به‌ه‌مان شیوه‌ی نه‌وان نه‌فست پاک و چاک ده‌بی.

گرنگیی هاورپیه‌تیی کردنی صالحان، له‌سهر ته‌زکیه‌ی نه‌فس، له فه‌رمایشته‌کانی پیغه‌مبه‌ری خوادا (صلی الله علیه وسلم)

۱- پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده‌فه‌رموی:

(لَا تُصَاحِبْ إِلَّا مُؤْمِنًا وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيًّا) أخرجه ابن المبارك برقم (۳۶۴)، والطيالسي برقم (۲۲۱۳)، وأحمد برقم (۱۱۳۵۵)، والدارمي برقم (۲۰۵۷)، وأبو داود برقم (۴۸۳۲)، والترمذي برقم (۲۳۹۵) وقال: حسن، وأبو يعلى برقم (۱۳۱۵)، وابن حبان برقم (۵۵۴)، والحاكم برقم (۷۱۶۹) وقال: صحيح الإسناد، والبيهقي في شعب الإيمان برقم (۹۳۸۲) قال الألباني: حسن، وقال شعيب الأرناؤوط: إسناده حسن

واته: هاورپیه‌تیی ئیماندار نه‌بی مه‌که، وه‌با پاریزکاریش نه‌بی نانت نه‌خوا، واته: نه‌وه‌نده له‌گه‌لی تیکه‌ل مه‌به‌ بچییه‌ مالی و بیته‌ مالت، مادام ته‌هلی ته‌قوا نه‌بی، چونکه بابای گوناهاکار بیته‌ مالت و بچییه‌ مالی، له‌ نه‌نجامدا تووشی چه‌رام خوری ده‌بی.

۲- هه‌روه‌ها پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده‌فه‌رموی:

(الرَّجُلُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ فَلْيَنْتَظِرْ أَحَدَكُمْ مَنْ يَخَالِلُ) أخرجه أبو داود برقم (۴۸۳۳)، والترمذي برقم (۲۳۷۸) وقال: حسن غريب، قال الشيخ الألباني: حسن.

واته: پياو له سهر ئايين و بهرنامه ی خوشه ويسته که ی^(۱) خو به تى، بويه با هره که ی له ئيو باش سهرنج بداو ورد بيته وه بزاني له گهل کى دوستايه تى و نزيكى پيدا ده کا؟ يانى: ههر کام له ئيو له قيامه تدا له سهر دينى خوشه ويسته که ی خو به تى، بويه ههر کام له ئيو با له دنيا دا باش ورد بيته وه، بزاني هاوړپيه تى و نزيكى کى ده کا؟ واتايه کى ديكه شى تهويه: له مروځ له دنيا دا كي خوش بو، له سهر دين و ريبازى ته وه، له بهر ته وه چاك ورد به وه بزانه: تهو كه سه ی تو خوشت ده وى، كي به؟ چونكه له سهر نه جامدا په لكيش ده كړى بو خوو خدهو بهرنامه ی تهو كه سانه ی كه خوشت ده وى.

۳- ههر لهو باره وه تهو فهرمووده يه ش هيه:

(قيل للنبي صلى الله عليه وسلم الرجل يحب القوم ولما يلحق بهم؟ قال: المرء مع من أحب) أخرجه ابن أبي شيبة برقم (۳۷۵۶۱)، وأحمد برقم (۱۲۰۳۲)، والبخاري برقم (۵۸۱۹)، ومسلم برقم (۲۶۳۹)، وأبو داود برقم (۵۱۲۷)، والترمذي برقم (۲۳۸۵) وقال: صحيح، وأخرجه أيضًا: عبد بن حميد برقم (۱۲۶۵)، وأبو يعلى برقم (۲۸۸۸)، وابن حبان برقم (۱۰۵)، والطبراني في الأوسط برقم (۷۴۶۵)، وفي الصغير برقم (۱۵۴).

واته: پرسيار له پيغه مبه ر (صلى الله عليه وسلم) كرا: جارى وايه پياويك كومه ليكي خوش ده وى، به لام نه گه يشتوته تهوان و بهوان نه گه يشتووه (واته له ووى كرده وى باشه وه، خو و هك تهوان نايينى)، ثايا تهو پياوه حاله ته كه ی چونه و ياخود سهر نه جامى چونه؟ پيغه مبه رى خوا (صلى الله عليه وسلم) فهرمووى: (ئينسان له گهل كه سيكدايه كه خوشى ويسته وه)، تهمه ته وه ی ليوه رده گيرى كه خوشه ويستى ئينسان بو كه سيك، واى ليده كا له قيامه تيشدا له گهل تهودا بى، چونكه له ژيانيدا هه ول ددها، چاو لهو بكا.

(۱) وهك جارى ديكه ش گوتوومانه: كوړه كه كوړى پياوان بووه، ته گهرنا فهرمايشته كه ئافره تانيش ده گريته وه.

۴- هەر لهو بارهوه ئەم فەرمووده قودسییهش ههیه که پێغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له خواى په‌روه‌رد گاره‌وه ده‌گیرێته‌وه‌و ده‌فەرموى:

(قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: وَجَبَتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَحَابِّينَ فِيَّ وَالْمُتَجَالِسِينَ فِيَّ وَالْمُتَزَاوِرِينَ فِيَّ وَالْمُتَبَاذِلِينَ فِيَّ) أخرجه أحمد برقم (٢٢٠٨٣)، والطبراني برقم (١٥٠)، والحاكم برقم (٧٣١٤)، وقال: صحيح على شرط الشيخين، والبيهقي في شعب الإيمان برقم (٨٩٩٢)، وأخرجه أيضا: مالك برقم (١٧١١)، وعبد بن حميد برقم (١٢٥)، وابن حبان برقم (٥٧٥)، والقضاعي برقم (١٤٤٩)، قال المنذري (٢٤٨/٣): رواه مالك بإسناد صحيح، قال الشيخ شعيب الأرنؤوط: حديث صحيح.

واته: خواى زالى کاربه‌جى فەرموویه‌تى: (خۆشه‌ویستى من پێویست بووه‌ بۆ که‌سانێک که‌ له‌ پێناوى مندا یه‌ک‌دیيان خۆش ده‌وى، وه‌ له‌ پێناوى مندا سه‌ردانى یه‌ک‌دى ده‌ک‌ن، وه‌ له‌ پێناوى مندا له‌ گه‌ڵ یه‌ک‌دى داده‌نیشن، وه‌ له‌ پێناو مندا چاوپۆشیی له‌یه‌ک‌دى ده‌ک‌ن).

قسه‌یه‌ک‌ى نه‌سته‌قى (ابن عطاء الله السکندرى):

ئێبنو عه‌تاووللاى سکهنده‌رى که‌ عاریفێک‌ى به‌رجه‌سته‌و دیار بووه‌، په‌ندو قسه‌ى نه‌سته‌قى زۆر جوانى هه‌ن له‌بوارى ته‌زکیه‌ى نه‌فسدا، له‌ نامیلکه‌یه‌ک‌دا به‌ناوى (الحکم العطائیه)، که‌ چه‌ند شه‌رح‌یک‌یشى له‌سه‌ر کراون، یه‌ک‌ى له‌وانه‌: (إيقاظ الهمم في شرح الحكم) هى (ابن عجيبة)یه، (ابن عطاء الله) له‌ یه‌ک‌ى له‌ حیکمه‌ته‌کانیدا ده‌رباره‌ى گرنگیی ره‌فاقه‌تى ئینسانى چاک، یان خراپ، ده‌لى: (لا تَصَحَبْ مَنْ لَا يُنْهَضُكَ حَالُهُ، وَلَا يَذُكُّكَ عَلَى اللَّهِ مَقَالُهُ، زُبْمًا كُنْتَ مُسِيئًا، فَأَرَاكَ الْإِحْسَانَ مِنْكَ صُحْبَتَكَ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْوَأُ حَالًا مِنْكَ)^(١).

واته: هاوه‌لێتیی که‌سێ مه‌که‌ که‌ حاله‌که‌ى تۆ هه‌لناستێنى و هانت نادات و به‌ره‌و پێشت نابا، وه‌ قسه‌که‌ى تۆ به‌ره‌و خوا ناباو رێنماییت ناکا، چونکه‌ ده‌گونجى خۆت خراپه‌کار بى، به‌لام هاوه‌لێتیی کردنى که‌سێک‌ که‌ حالى له‌تۆ خراپ‌تره‌، وات لێبکا، حاله‌ خراپه‌که‌ى خۆت به‌چاک بێنى!

(١) إيقاظ الهمم في شرح الحكم - ص ٤٦٣.

وہك دەلى: (لەچاۋ شلان پەيتە) يانى: تۆ كاتى ھاۋەلىتىيى ئىنسانى لەخۆت خراپتر دەكەى، با بۇخۆشت خراپ بى، بەلام خۆت چاك دىتە بەرچاۋ، لەچاۋ ئەو، بۆيە واباشە ھاۋەلىتىيى ئىنسانى باش بىكەى، بۇ ئەۋەى ئەگەر خۆت باشىش بى، خۆت بەخراپ بىتە بەرچاۋ، ئەمەش وات لىدەكا، بەردەوام باشتىر بى. ھەروەھا دەلى:

(إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَعْرِفَ قَدْرَكَ عِنْدَهُ فَانْظُرْ فِيمَا ذَا يُقِيمُكَ)

واتە: ئەگەر ويستت قەدرو پاىەى خۆت لای خوا بزانی، سەرنج بدە: بزانه لەچيدا تۆ بەكار دەھىنى!، تۆ قىمەتت لەلای خوا بايى ئەۋەندەيە كە پىيەۋە سەرقالى، منىش ھەر لەژىر رۆشنايى ئەۋەدا گوتومە: (إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَعْرِفَ قَدْرَكَ عِنْدَهُ فَانْظُرْ مَعَ مَنْ يُقِيمُكَ!)، ئەگەر دەتەۋى بزانی لەلای خوا چۆنى؟ بزانه تۆى كىدو بە رەفيقى كى، لەگەل كىدا ھاۋدەم و ھاۋرازى؟.

لە ئۆزە كۆمەلەيەتتىمىزدا ئەمەلىيەتتە

بىز سىزگە بىر مۇناسىۋەتلىك ئالماشتۇرما

Alibapir

Google Play | App Store

لە ئۆزە كۆمەلەيەتتىمىزدا ئەمەلىيەتتە

بىز سىزگە بىر مۇناسىۋەتلىك ئالماشتۇرما

Alibapir

Google Play | App Store

بىز سىزگە بىر مۇناسىۋەتلىك ئالماشتۇرما

هۆکاری سیژدهیه: کم خۆراکی و کم خهویی کم دوییی و کم تیکه‌لیی

زۆریه‌ی هه‌ره‌ زۆری شاره‌زایانی بواری ته‌زکیه‌ی نه‌فس، پێیان وایه‌ که له‌ گه‌ڵ
خۆدا تیکۆشان (مجاهدة النفس) چوار پایه‌ی سه‌ره‌کیی هه‌ن، که بریتین له‌:

۱- کم خۆراکیی (الجوع).

۲- کم خهویی (السهر).

۳- کم دوییی (الصمت).

۴- کم تیکه‌لیی (العزلة).

ئنجای ئیمه‌ هه‌ریه‌ك له‌و پایانه‌، ده‌قیکی شه‌رعییان له‌سه‌ر دینینه‌وه‌، دوا‌یی
له‌چه‌ند خالی‌کدا هه‌ل‌وێستی خۆم ده‌رباره‌یان ده‌خه‌مه‌ ڕوو:

پایه‌ی یه‌که‌م: برسی‌تی (الجوع):

ده‌باره‌ی برسی‌تی که پایه‌یه‌کی گرن‌گه‌ له‌ پایه‌کانی له‌ گه‌ڵ خۆدا تیکۆشان، وه‌
یه‌کی‌که‌ له‌ پێویستییه‌کانی ته‌زکیه‌ی نه‌فس، ده‌توانی ئه‌و فه‌رمایشه‌ی پێغه‌مبه‌ری
خوا (صلی الله علیه وسلم) له‌سه‌ری به‌به‌ل‌گه‌ به‌یتریته‌وه‌، که ده‌فه‌رموی:

(مَا مَلَآ آدَمِيٌّ وَعَاءَ شَرًّا مِنْ بَطْنٍ، بِحَسْبِ ابْنِ آدَمَ أَكْلَاتُ يُقْمَنَ صُلْبَهُ، فَإِنْ كَانَ
لَا مَحَالَةَ، فَتَلْتُ لِبَطْنِهِ، وَتَلْتُ لِسَرَّاهِ، وَتَلْتُ لِنَفْسِهِ) أخرجه ابن المبارك برقم (٦٠٣)،
وأحمد برقم (١٧٢٢٥)، والترمذي برقم (٢٣٨٠)، وقال: حسن صحيح، وابن ماجه برقم (٣٣٤٩)،
وإبن سعد (٤٠٩/١)، والطبراني برقم (٦٤٤)، والبيهقي في شعب الإيمان برقم (٥٦٥٠)، والحاكم برقم
(٧٩٤٥) وقال: صحيح الإسناد، وأخرجه أيضًا: النسائي برقم (٦٧٦٨)، وابن حبان برقم (٥٢٣٦)،
والدليمي برقم (٦٢١٠)، قال شعيب الأرناؤوط: رجاله ثقات غير أن يحيى بن جابر الطائي تكلموا في
سماعه من المقدم، فإن صح سماعه منه فالحديث صحيح وإلا فمقطع، قال الشيخ الألباني: صحيح.

واته: ئادهمزاد هیچ زهر فیک (توره کیهک) ی پر نه کردوه، خراپتر له گهده، ئادهمزاد چه ند پاروونک که پشتی رابگرن، به سنی، نه گهر ههر نهیتوانی (واته: تاقهتی به خوئی نهشکا بۆ خواردنی کهم) با سییه کی گهدهی بۆ خواردن بی و، سییه کی بۆ خواردنهوی بی و سییه کیشی بۆ هه ناسه ی بی.

ئنجا من لیڤه پهن دیکم هیئاوه، ده لیم: (ئه وهنده بخۆ هه لنگری، ئه وهنده مه خو هه لیگری)، وه ده لیم: (ئه وهنده بخۆ که پیوستیت پییه تی، ئه وهنده مه خو که که یفت لییه تی)، ئه و دیارده ی قه له وییه ی که ئیمه ده یینن، ئه و ورگنیی (البطنه) یه نه خوشیی ئه م سه رده مه یه، وه من له راپورتیکدا له (BBC) گویم لیوو ده یگوت: (۵/۴) ی ئه و نه خوشییانه ی که خه لک پییان ده مرئ، هۆکاره کیان بریتیه له قه له ویی و زۆر خو ربی، ههر بویه ش خوا سبحانه و تعالی ده فهرموی:

﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ (۳۱) الاعراف

بخۆن و بخۆنهوه، به لام زیده رپوویی مه کهن، چونکه خوا زیده رپوویی خو ش ناوی.

پایه ی دووهم: شه ونخوونی (السهر):

بۆ بیداری و کهم خه وی خوابی، په روه ردگار ده فهرموی:

﴿إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْأً وَأَقْوَمُ قِيلاً﴾ (۶) المزمل

واته: ئه و نوێڤه ی که به شه وی پی ده گات و به شه وی ده کری باشته، وه قسه که شی (قورئان خویندنه که شی) باشته، باشته له سه ر ده م دی، ده نگه ده نگ و ژاوه ژاوه نیه.

ههر له و باره و ده توانی ئه و فهرمایشته ی پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) به به لگه به یتریتوه:

(قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الدُّعَاءِ أَسْمَعُ؟ قَالَ: (جَوْفَ اللَّيْلِ الْآخِرِ، وَدُبْرَ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوباتِ) أخرجه الترمذي برقم (۳۴۹۹) وقال: حسن، والنسائي في الكبرى برقم (۹۹۳۶)، قال الشيخ الألباني: حسن.

واته: گوترا: ئه ی پیغمبه ری خوا! (صلی الله علیه وسلم) کامه دوعا با شتر گیرا ده بی؟ فهرمووی: {له قوولایی شه ویداو، دوا ی نویژه فهرزه کان (ئهو دوعایانه ی له کوتایی ته حیياتدا ده خوینرین}.

پایه ی سییه م: که م دوئی (الصمت):

دهرباره ی که م دوئی، یا خود بیډهنگی، پیغمبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده فهرموئ:

(مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكَلِّمْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ) أخرجه أحمد برقم (۱۶۴۱۷)، والبخاري برقم (۵۶۷۳)، ومسلم برقم (۴۸)، وأبو داود برقم (۳۷۴۸)، والترمذي برقم (۱۹۶۷) وقال: حسن صحيح، وابن ماجه برقم (۳۶۷۲)، وابن حبان برقم (۵۰۶)، وأخرجه أيضاً: الطيالسي برقم (۲۳۴۷)، وأبو يعلى برقم (۶۲۱۸).

واته: هه رکه سی بر وای به خواو روژی دوا ی هه یه، با قسه ی چاک بکا، ئه گه رنا بیډهنگ بی. بویه ش وهک په نډیکیش گوتراوه: (ئه گه ر قسه کردن زیو بی، بیډهنگی زیږه).

پایه ی چواره م: که م تیکه لیبی (العزلة):

پایه ی چواره م بریتیه له که م تیکه لیبی یا خود گوشه گیری، له سوورده تی (مریم) دا خوا سبحانه و تعالی ده فهرموئ:

﴿وَأَعْتَزِلُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّي عَسَىٰ أَلَّا أَكُونَ
بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا﴾ (۴۸)

واته: (ئیبیراهیم سه لامی خوی لیبی فهرمووی): له وهی که ئیوه له جیاتی په روږد گارم دهیپه رستن، من گوشه گیر ده بم و لیټان دوور ده که ومه وه، ئومیدم وایه که من به دبه خت نه بم، به پارانه وهی په روږد گارم (به به نډایه تی په روږد گارم به خته وهر بم) نه که وهک ئیوه روژ رهش بم.

چەند تېيىنيەك دەربارەى ئەو چوار پایە:

من پيشتريش دەربارەى ئەو پایانە دواوم بەتايبەت لە کتییى (پريگای صالح بوون و بەرەو خوا چوون)دا، بەلام ئەوەى ئیستا دەليیم، دەربارەى ئەو چوار پایە سەرەکیەى لە گەل خودا تیکۆشان، کە زانایانى بواری تەزکیەى نەفس دایان ناون، چەند تېيىنيەك کم هەن:

تېيىنى يەكەم:

هیچ کام لەو چوار پایە ناگونجی بە رەهایى (مطلق)ى باش بى، بۆ وینە: ناگونجی بەردەوام هەر برسى بى، چونکە ئەگەر هەر برسى بى، جەستەت پەکی دەکەوی، بەلکو پيوستە مەرجدار بکری بە ئەندازەيەك برسیتي کە زیان بە جەستەو عەقل و ئەرکە شەرعییەکان نەگەيەنى، واتە: ئینسان بەلای برسیتيیدا بى، ئەک تیری، لە فەرموودەدا هاتو کە جارێک کابرایەك قری هاتەو، لە خزمەت پیغمبەرى خوادا (صلی الله علیه وسلم)، ئەویش پی فەرموو: (قرب هیئانەوہی خوتمان لی دوور بکەوہ)^(۱)، دیارە کە گەدە پر بوو ئنجا قرب دیتەو، کە پر دەبی تەنگ بە هەناسە هەلدەچنی، بۆیە قرب هاتنەو شتیکی ناپەسندە.

بەلێ نابى لیژەدا بگوتری: هەر کام لەم چوارە بە رەهایى پەسندو چاکە، بەلکو دەبی بگوتری: برسیتيەك زەرەر بەبەدن و عەقل نەگەيەنى، وە بیئەنگیەك پەکی گوتنى قسەى هەق نەخا، وە کەم خەویەك تەندروستییت تیک نەدا، وە کەم تیکەليیەك پەکی ئەرکە شەرعییەکان نەخا.

.....

(۱) {كُفَّ عَنَّا جُشَاءُكَ}. الجُشَاءُ: صَوْتُ مَعَ رِيحٍ يَحْضُلُّ مِنَ الْفَمِّ عِنْدَ حَصُولِ الشَّبَعِ، المصباح المنير

للفيومى، ص ۵۷، أخرجه ترمذی برقم ۲۴۷۸، و ابن ماجه برقم ۳۳۵۰.

تېيىنى دووهم:

مسولمان دوتوانى وەك قۇناغىك لە قۇناغەكانى لە گەل خۇدا تىكۇشان، خۇى لەسەر ئەو چوارە رايىنى، بەلام بە لەسەر بەردەوام بوونيان، زەرەر بە عەقل و جەستەى خۇى دەگەيەنى، و، پەكى دەكەوى، ناتوانى ئەرکە شەرعىيەكانى جىبەجى بكا.

تېيىنى سېيەم:

يىگومان بىرۆكەى گۆشەگىرىي رايىبە نەصرانىيەكان و هيندۆسەكان و، هەندى لە گەلانى رۆژھەلاتى ناسيا، كاريگەريي هەبوو لەسەر هەندى لە پەيرەوانى رىبازەكانى تەصەووف، كە لەبوارى گۆشەگىرىيدا زىدەرپۇيى بکەن، زىدەرپۇيىەك كە لە گەل شەرىعەتدا ناگونجى، وە زيانىش دەگەيەنى بە عەقل و جەستە، وە زيان دەگەيەنى بە ژيانى دنياش، دنيايەك كە خۇاى بەرزو مەزن ئىمەى تىدا تاقى دەكاتەو، كە دەبى بايى ئەوئەندەى: بە جەستەيەكى ساغ و، عەقلىكى سەليم و، رپووحىكى شاد تىيدا بين و، بتوانين سەر زەوى خوا ئاوەدان بکەينەو، وە بتوانين دادگەريى بچەسپىنين و، دژى زولم و زۆردارىيى بينەو، دەبى بايى ئەوئەندە، خەم لە جەستەمان بخوين، وەك لە فەرمايشتى پىغەمبەريشدا (صلى الله عليه وسلم) هاتو كە دەفەرموى:

(فَإِنَّ لِحَسَدِكَ عَلَيْكَ حَقًّا) أخرجه أحمد برقم (٦٨٦٧)، والبخاري برقم (١١٠٢)، ومسلم برقم (١١٥٩)، والنسائي في الكبرى برقم (٢٩٢٣).

واتە: يىگومان مافى جەستەت لەسەرت هەيە. بۆيە دەبى هەقى جەستەش بدرى، وە زىدەرپۇيى كردن لە هەقى رپووحدا، لەسەر حيسابى جەستە، يىگومان شەرىعەت پىي رازى نيە، بەلام هەندى لە زىدەرپۇيىكارانى تەصەووف، تووشى زىدەرپۇيى بوون، كە ئەوئەش: (مالى قەلب و سەر بە خاوەنيەتى)، دەبى هەر شەرىعەت پىوەر و تەرازو بى، بۆ هەلسەنگاندنى هەر قسەو هەلس و كەوت و هەلوستىك.

هۆکاری چواردەیم: هەبوونی سەرپەرشتیارێکی رێی راست نیشاندهر (وجود ولی مرشد)

دیاره ئەمەم لەو ئایەتە وەرگرتووە کە خۆی تاک و پاک دەفەرموی:

﴿مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِّ فَلَنْ يَحْدِلْ. وَلَيَأْمُرْ شِدًّا﴾ (١٧) ﴿الْكَهْفِ﴾

واتە: هەرکەسێ خوا رێنمایی بکا، ئەو رێی راست گرتوویە، و هەرکەسێ خوا گومراي بکات، ئەو تۆ هیچ رێنیشاندهریکت بۆی چنگ ناکەوێ^(١)، دیارە زۆربەی هەرە زۆری پسپۆرانی تەزکیەیی نەفس، ئەگەر نەلێم هەموویان، باسی رێنیشاندهریان کردووە، کە ئەوان ناویان ناوە (الشیخ المرشد) یان (المرشد الکامل) وە بەهۆکاریکی گەورەو گرنگی تەزکیەیی نەفسی دادەنێن، بەلکو هەندیکیان بەمەرجی دادەنێن، واتە: هەرکەسێ رێنیشاندهرو مورشیدیکی نەبێ، ئەو پێیان وایە بەو ئامانجە ناگات کە رێبوارانی رێگای بەرەو خوا چوون لەبەر چاوی خۆیان گرتووە، کە دەبێ پێی بگەن، کە بریتییە لە ئیمانیکی شەهوودی، یاخود پایەیی ئیحسان، وە هەندیکیش لەو بارەو گوتوویانە: (مَنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَيْخٌ، فَشَيْخُهُ الشَّيْطَانُ)، واتە: هەرکەسێ مامۆستاو رێنیشاندهریکی نەبێ، ئەو شەیتان دەبێتە مامۆستای!، کە من پێم وایە ئەو زێدەرۆییەکی زۆری تێداوە بەراستی ئەو مەسەلەییەکی هەستیارە، بۆیە من لەو بارەو چوار خالان دەخەمە پوو:

یەكەم:

بەگشتی ئینسان بۆ هەر بوارێک پێویستی بە رێنمایی و رێنیشاندا نییە کەسانی چاو ساغ دەکا، بۆ هەر بوارێک لە بوارەکان: مرۆف ئەگەر نەخۆش بێ، دەچێتە لای پزیشک، وە ئەگەر بیهوێ خانووی بکات دەچێتە لای ئەندازیار،

.....

(١) لە بابەتەکانی پێشتردا بە تێرو تەسەلی باسمان کرد کە: خۆی دادگەر لە گۆتر^٢ کەس هیدایەت ناداو، لە گۆترەش رێی لەکەس تێک نادا، دەتوانی بگەرێیەو سەری.

وه ته گهر کيشه يه کي ياسايي هه بې، ده چيته لای ياساناسيک، وه ته گهر بيه وي کشتوکال، بکا له که سانيک ده پرسی که جوتيارن، ... هتد، که واته: بو دينداري و خوا په رستيش هه ده بې له شاره زيان پرسی، وه که خوی کار به جې ده فرموي:

﴿فَسْأَلُوا أَهْلَ الدِّكْرِ إِن كُنتُمْ لَا تَعْمُونَ﴾ ﴿٤٣﴾ النحل

واته: له شاره زيان و زانايان پيرس ته گهر نازان.

دياره ته هلی زيکړيش هه ريه که يان به گوږه ی خوی: له بواری ديندارييدا، ته وانه ی له ديندارييدا شاره زان، ئنجا له بازنه ی ديندارييشدا: له فيقه دا پرسيا له که سانيک بکه ی، که له فيقه شاره زان، وه بو مه سه له ی ئيمان و عه قيده، پرسيا له که سانيک بکه ی که له ئيمان و عه قيده شاره زان، وه له بواری چاک قورئان خوښندا، له که سانيک پرسی که له ته جويد چاک شاره زان، وه له بواری ته زکيه ی نه فسيشدا، ده بې پرسيا له و که سانه بکه ی و به هره مه ند بی له و که سانه ی که له و بواره دا شاره زان، ته وه شتيکی ئاشکرايه پيم وانيه که س له مه دا مش و مې بکا، ئينسان يان ده بې بو خوی شاره زان بې، يان ده بې له که سانيک سود مه ند بې که شاره زان، له هه ر بواريک له بواره کانی دينداري و دنيا دارييدا.

دووه م:

به لام ينگومان هه موو بنچينه يه که هه لا وار دنی تيډايه، وه که گوتراوه: (الکل قاعدة شواذ)، يان گوتراوه: هه موو گشتييه که، تايبه ت کراوه، (ما من عام إلا وقد خُصَّص)، يان گوتراوه: هيچ په هايه که نيه، که به نندار نه کرابې، (ما من مطلق إلا وقد قيّد)، ئنجا ته وه ش که ئينسان بو ته وه ی بيته خاوه نه فسيکی پاک و له خوا نزيک بيته وه، وه خوا په رستيه که ی بکاته خوا په رستيه که دانسته و ساغ، که پيغه مبه ري خوا (صلى الله عليه وسلم) به ئي حسان ناوی بر دوه، بو ته وه حه تمه ن پيويستی به ئوستازيک و ري نيشانده ريک هه يه، ده ليین: ته وه به گشتي وايه، به لام مه رجيش نيه ته مه هه لا وار دنی تيډا نه بې، واته: له وانه يه که سيک هيچ مور شيډو ري نيشانده ريکی نه بې، به لام خوی گه وره به هو ی ته و قورئان و سونه ته وه بيگه يه نيته ته و ئامانجه ی له سه ره وه باسما ن کرد، وه هه موو ته و

قوناغانه بپرئ، که نه هلی عیرفان و ته زکیه و ته صه ووف باسیان کردوون، وه ده گونجی به بی شیخ و مورشید هه موو نه و هه قیقته تانه ی چنگ بکه ون، که ریوارانی نه و ریبه باسیان ده کهن، چونکه خوی کار به جی ده فهرموی:

﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾ (٦٩) العنكبوت

واته: بیگومان نه وانه ی له ری ئیمه دا تیده کوشن، ری بازه کانی خومانیان پیشان ده دهین، وه بیگومان خوا له گه ل چاکه کاراندایه، به لی تو نه گه ر بتوانی چاک خوا بپهرستی به ئیخلاصه وه، باش بو لای خوا حه ره که ت بکه ی، نه گه ر ده ستیشت له که س گیر نه بی، که جاری واهیه نه و شوینه ی که تو لی مورشیدیکی رووحی، شیخیکی کامل، که دواپی سیفه ته کانی باس ده که م، چنگت ناکه وی، نه دی ده بی خه لک په کی بکه وی؟!

بیگومان خوا په کی خه لک ناخات و، نه گه ر به ئیخلاصه وه به ره و خوا بجوولین، خوی به به زه پی ده ستیان ده گری و بی ناکام و بی مرادیان ناکا، ئنجا نه و فهرمایشته ی پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) به لگه یه بو نه وی گوتمان که له خوی به رزو مه زنی گیراوه ته وه و پیشتیش هیئامان، که ده فهرموی: (وَمَا تَقْرَبُ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالتَّوَّافِلِ، حَتَّى أُحِبَّهُ فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا وَإِنْ سَأَلَنِي لِأَعْطِيَنَّهُ وَلَئِنْ اسْتَعَاذَنِي لِأُعِيذَنَّهُ) (١)

خوا ده فهرموی: وه بهنده ی من به هیچ شتی که خو شه ویستتر له لام له وی له سه رم پیویست کردوه له من نزیک نه که وتوه، که واته: له نه نجامی نه وده که ئینسان فه رزه کان جیبه جی ده کا، چ فه رزه عه ینییه کان، چ فه رزه کیفائییه کان، وه له نه نجامی نه وده که شته په سنده کان (که سونه تیان پی ده لین) جیبه جی ده کا، له خوا نزیک ده بیته وه، وه وای لیدی که چاوو گوپی و ده ست و لاقی، له شیرازه ی شهرع ناچنه دهر، وه ته نها له ره زامه ندیی خوادا دین و ده چن.

به لّی ئەم فەرمايشته به لگهيه له سه‌ر ئەوه که هەر که سی له شه‌ریعت شارەزا بی و، کاری پی بکا، کافیه بۆی، به ئامانج و مه‌رامه‌کانی بگه‌یه‌نی.
هه‌روه‌ها ئەو ئایه‌ته‌ش به‌هه‌مان شیوه به لگه‌یه، که ده‌فه‌رموی:

﴿وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى وَآثَنَهُمْ تَقْوَاهُمْ ۖ﴾ محمد

واته: وه ئەوانه‌ی که هیدایه‌ت دراوان، (واته: پێنمایی خویان وەرگرتوه، قورئان و سوننه‌تیان وەرگرتون خوا پێنماییان بۆ زیاد ده‌کا، و ته‌قواشیان پی ده‌به‌خشی. ته‌قواش بێگومان به‌که‌سیک ده‌به‌خشی، که نه‌فسی ته‌زکیه بووبی، که‌واته: له ئەنجامی وەرگرتنی هیدایه‌تی خوا، خوا زیاتر هیدایه‌تی مرو‌ف ده‌دا، وه سه‌ره‌نجام ته‌قواش به‌و که‌سه ده‌به‌خشی که زیاتر هیدایه‌تی داوه، دڵسۆزانه به‌ره‌و خوا هه‌نگاوی ناوه.

ئنجا ده‌لیین: به‌لّی له راستیدا بوونی شیخی مورشید، پێ بۆ ئینسان کورت ده‌کاته‌وه، به‌لام بلیی: مرو‌ف به‌بی شیخی مورشید ناتوانی به‌پیدا بپروا، ئەوه پێچه‌وانه‌ی ئەو ئایه‌ت و فەرموودانه‌یه، که هینامان، وه پێچه‌وانه‌ی عه‌داله‌ت و په‌حمی بی سنووری خوی په‌روه‌ردگاریشه.

سلیهم:

بۆیه من پیم وایه له‌کاتی نه‌بوونی (ولي مرشد)ی به‌رجه‌سته له شیخیکی کامل و ئوستازیکی پێشاندهردا، بۆ به‌ره‌و خواچوون و صالح بوون، -که بێگومان ئەویش بریتیه له که‌سیک که له قورئان و سوننه‌ت شاره‌زایه‌و، ده‌توانی ئاسانه‌تر به‌ره‌و پێی شه‌ریعت به‌ری، ته‌گه‌رنا خو نابێ به‌ره‌و پێی غه‌یری شه‌ریعت به‌ری و، نه‌فسیشت پێی ته‌زکیه ببی! ئەو شیخه ئازایه‌تی و هونه‌ره‌که‌ی له‌وه‌دایه، که له قورئان و سوننه‌ت شاره‌زایه‌و، کاتیکی زۆری سه‌رف کردوه ته‌زکیه‌ی نه‌فسی خو‌ی کردوه، ده‌ستی تۆش ده‌گری و، به‌ئاسانی ده‌تباته سه‌ر پێگای شه‌ریعت- به‌لّی له‌کاتی‌که‌دا ئەوه‌ت ده‌ستگیر نه‌بوو، ئەوه وه‌ک گوتمان به‌دنیایی خوی به‌به‌زه‌بی په‌کی که‌س ناخا، وه قورئان و سوننه‌ت بۆ هه‌موو

کهس هیدایه تی تیرو تهواویان تیدایه، به پیچهوانه ی تهوهه که هندی لهئههلی تهسهووف دهیلین، که پیمان وایه: ئینسان لهپری وهلیکی مورشیدهوه نهبی، یاخود لهپری ریبازیکی تهسهووفهوه نهبی، بهتاکام ناگا!! که له راستییدا تهوه وانیه، راسته هاوهلان خوا لیان رازی بی له خزمهت پیغمبهری خوادا (صلی الله علیه وسلم) بوون، بهلام شوینکهوتووان (تابعین) نهمانیستوه شیخیکی تایهتیا بوبی، ههروهها پشت (جیل)ی دوی تهوانیش بهههمان شیوه، دوی پیشهوا سهرمهزههبهکان، چ (سفیان الثوري)، چ (الیث بن سعد)، چ (سعید بن مسیب)، چ (أبو جعفر الطبري)، چ (أبو حنیفة)، چ (مالك)، چ (شافعي)، چ (جعفر الصادق)، چ (أحمد)، چ (داود الظاهري)، چ (زید بن علي)، خوا لهههموویان رازی بی و پلهو پایهیان بهرز بکاتهوه، تهو پیشهوايانه، نهبیستراوه شیخیان بوبی، بهلکو له ژیاناندا تهوهی دهردهکهوی خویان پیشهوا بوون، بهلی سوودیان له زانایان و پیشهوايانی پیش خویان بینیه، بهلام له بوار ی تهزکیه ی نهفس و گهیشتن به پلهی ئیحساندا، نهبیستراوه پهکیان لهسهه تهوه کهوتبی شیخیکیان بوبی، بو تهوهی قوناغهکانی تهزکیه ی نهفسی لهسههدهست بېرن، کهواته: تهوهی که دهلی: ئینسان پیوستی به شیخی، یا به مورشیدیک نهوه، قورئان و سونهت بهسن، تهوه کورت هیئانه، وه تهوهش که دهلی: هیچکهس بهبی شیخ و مورشید به تهزکیه ی نهفس ناگا، تهوهش تیپهراندنه.

ئنجا تهوانهش که دهلین: مروّف بهبی شیخی مورشید له قورئان و سونهت حالی نابی، تهوه راسته، بو تیگهیشتنی قورئان و سونهت، یان دهبی بوخوت ههول بدهی شارهزا بی، یان دهبی لهسهه دهستی زانیهک شارهزایی، بهلام تهمه مانای تهوه نیه که له بوار ی تهزکیه ی نهفسدا، حهتمن پیوستیت به کهسیک بی که لهو بوارهدا پیشت بکهوی.

به پیچهوانهشهوه: تهوانهش که دهلین: مادام قورئان و سونهت و شهریعتمان^(۱) لهبهردهست دایه، پهکمان لهسهه شیخ و وهلی مورشید نهکهوتوه، دهلین: تهوهش وانیه، چونکه: قورئان و سونهت ئیمان و عهقیدهشیان تیدایه، تهدی بوچی لهو

(۱) شهریعت یانی کوی دهقهکانی قورئان و سونهت.

بواره‌دا ده‌گه‌پښنه‌وه بۆ زانایان؟، وه به‌هه‌مان شیوه‌ قورځان و سوننه‌ت زانستی قورځان و فهرموده‌شیان تښدایه، ته‌دی بۆچی له‌و باره‌وه ده‌گه‌پښنه‌وه بۆ زانایانې پسپوړ له‌بواړی زانیاریه‌کانی قورځان و سوننه‌ت؟، وه به‌هه‌مان شیوه‌ قورځان و سوننه‌ت، فیه‌و ئوصولې فیه‌هیشیان تښدایه، ته‌دی بۆچی ده‌گه‌پښنه‌وه بۆ لای پسپوړانی ته‌و بواره؟ وه به‌هه‌مان شیوه‌ هه‌موو زانسته‌ شهرعییه‌کانی دیکه‌ش له‌ هه‌موو بواره‌کاندا.

که‌واته: به‌لې قورځان و سوننه‌ت ته‌وانه‌یان هه‌موویان تښدان، به‌لام ته‌وه‌ مانای ته‌وه‌ نیه‌ هه‌موو که‌س بتوانی خوی ته‌و زانستانه‌ درېښی، به‌لکو ته‌گه‌ر بگه‌پښنه‌وه بۆ لای زانایان و پسپوړان، ته‌وان رېنگامان زوړ بۆ کورت ده‌که‌نه‌وه، چونکه‌ هه‌موو که‌س ناتوانی زانا بی و راسته‌وخو شته‌کان هه‌لېه‌نجی، که‌واته: بۆ هه‌موو بواره‌کانی دینداری و دنیا‌داری پیوستیمان به‌ رښیشاندەر هه‌یه، به‌لام بیگومان ته‌گه‌ر که‌سیک‌ش چنگ نه‌که‌وی رښماییت بکات، ته‌وه‌ خوا په‌کی که‌س ناخات و هاوکاری ده‌کات و بی مرادی ناکا.

چواره‌م:

شیخی کامل یان وه‌لی مور‌شید، ته‌وه‌ نیه‌ هه‌ر که‌سی هه‌ل‌سیتنه‌وه، پی بگوتري: ته‌وه‌ شیخی کامله، یان شیخی مور‌شیده، یان بگوتري: ته‌وه‌ که‌سیکه‌ هه‌موو قوناغه‌کانی ته‌زکیه‌ی نه‌فسی بریون!، له‌و باره‌وه پیم خو‌شه، ته‌و چه‌ند دیره‌ شیعری ټیبن و لبه‌ننای سه‌رقوستی ټیبن، که‌ له‌ کتیبی: (المباحث الأصلية) دا هیناونی، که‌ (ابن عجیبه) له‌ په‌راویزی کتیبی: (ایقاظ الهمم فی شرح الحكم) دا، شه‌رحی له‌سه‌ر کو‌ی شیعره‌کانی کردوه، (ابن البنا السرقسطي) ده‌لی:

وَإِذَا الْقَوْمُ مُسَافِرُونَ ... لِحَضْرَةِ الْحَقِّ وَظَاعِنُونَ
فَافْتَقَرُوا فِيهَا إِلَى دَلِيلٍ ... ذِي بَصَرٍ بِالسَّيْرِ وَالْمَقِيلِ
قَدْ سَلَكَ الطَّرِيقَ ثُمَّ عَادَ ... لِيُخْبِرَ الْقَوْمَ بِمَا اسْتَفَادَ
وَجَابَ مِنْهَا الْوَهْدَ وَالْآكَامَ ... وَرَاضَ مِنْهَا الرَّحْلَ وَالرُّغَامَا

وَجَالَ فِيهَا رَائِحاً وَغَادِيَا ... وَسَارَ كُلُّ قَدْ قَدْ وَوَادِيَا
وَعَلِمَ الْمَخُوفَ وَالْمَأْمُونَا ... وَعَرَفَ الْأَنْهَارَ وَالْعُيُونَا
قَدْ قَطَعَ الْبَيْدَاءَ وَالْمَفَاوِزَ ... وَارْتَادَ كُلُّ حَائِسٍ وَحَاجِزٍ
وَحَلَّ فِي مَنَازِلِ الْمَنَاهِلِ ... وَكُلُّ شَرِبٍ كَانَ فِيهِ نَاهِلٌ
فَعِنْدَمَا قَامَ بِهَذَا الْخَطْبِ ... قَالُوا جَمِيعاً: أَنْتَ شَيْخُ الرَّكْبِ^(١)

دهلی: (وَإِنَّمَا الْقَوْمُ مُسَافِرُونَ) لیره‌دا کو‌مه‌ل (الْقَوْمُ) مه‌به‌ستی ری‌بوارانی
ری‌ی صالح بوون و به‌رهو خوا چوونه، ته‌وانه‌ی ده‌یانه‌وی به‌رهو خوا بچن و له‌خوا
نزیك بینه‌وه، ده‌یانه‌وی به‌خواپه‌رستییه‌کی ساده ئی‌کتیفا نه‌که‌ن و دینداریکی
راست و ساغتر بن و بگه‌نه مه‌قامی ئی‌حسان، ته‌وانه ری‌بوارن به‌رهو نیزیکی
حه‌ق ده‌چن، به‌رهو نیزیکی خوی په‌روه‌ردگار ده‌چن، ئنجا له‌هه‌ندی شویندا
بارگه‌و بنه‌ده‌خن و پشوو ده‌دن.

ئیدی له‌و سه‌فه‌ری صالح بوون و به‌رهو خوا چوونه‌یاندا، پی‌ویستییان به‌ری
نیشانده‌رو ده‌لیک هیه، که‌شاره‌زا بی و به‌رچاو پروون بی، که‌له‌کوی برۆن،
وه‌له‌کوی بارگه‌و بنه‌بخه‌ن و پشوو بدن، چونکه ئینسان ناتوانی به‌رده‌وام هه‌ر
بروا، ده‌بی جار جار پشوو بدا، ئنجا دیتته سه‌ر وه‌سفی ته‌و که‌سه‌ی که‌شایسته‌ی
ته‌وه‌یه پیش خه‌لک بکه‌وی و، بی‌ته‌ ئوستازو ری نیشانده‌ریان، به‌چه‌ند شتی‌ک
وه‌سفی ده‌کا:

١- ته‌و که‌سه که‌سی‌که ری‌گایه‌که‌ی بریوه دواپی گه‌راوته‌وه، هه‌تا دوا مه‌نزل
چووه، دواپی گه‌راوته‌وه، بو ته‌وه‌ی هه‌وال بدا به‌و کو‌مه‌له‌ی که‌ده‌یه‌وی
پیشیان بکه‌وی، وه‌ده‌یانه‌وی پیش خویانی بدن، هه‌والیان پیده‌دا، بو ته‌وه‌ی
ته‌و به‌هریه‌ی وه‌ری گرتوه، ته‌وانیش به‌هره‌مه‌ند بکا، چونکه که‌سه‌ی بو خوی
به‌ری‌یه‌کدا نه‌رویشتی‌بی، چۆن ده‌توانی پیش خه‌لکی بکه‌وی و بلای وه‌رن به‌و
ری‌یه‌تاندا ده‌به‌م؟ ده‌بینی دواپی سه‌ری به‌بن به‌ستی‌ک و به‌هه‌لدیری‌ک ده‌گا، یان

.....

(١) ابن البنا السرقسطي- المباحث الأصلية على حاشية إيقاظ الهمم- ص ١٤٢- ١٥٨.

- سهری به دوژمنیک دهگا، که ریگیان پی دهگری و ریگیان لی دهری.
- ۲- دهری که سیک بی که هموو ته پۆلکه و نرماییه کانی راو کردبی و پیاندا رۆیشتبی چ نه وهی که لمه، چ نه وهی که گل و خۆلی لییه، واته: جوان بهو رییه دا رۆییبی و پشکنیی.
- ۳- به یانیان و ئیواران پییدا چووبی و هاتبی، وه هموو چیاو دۆله کانی بینیبی و بریبی.
- ۴- نه وهنده بهو رییه دا رۆیشتبی، بزانی: کوی شوینی مه ترسییه؟ وه کوی شوینی دلناییه؟
- ۵- نه وهنده شارهزا بی، بزانی: له کوی رۆوباری لی ههن، بو نه وهی لیان بپه رنه وه، وه له کویش سهرچاوه کانی لی ههن، بو نه وهی لیان بخونه وه.
- ۶- هموو بیابانه کان و نهو چۆله وانیهی بریبی که ئاویان لی نیه.
- ۷- دهری جوان شوینه کانی راو کردبن، که له کوی له مپه ریك و نیوانیکی لییه، ریگا له رۆیشتنه که یان ده گری؟!.
- ۸- وه دهری له هموو نهو مه نزلگیانه دا که ئاویان تییدا ههیه، بارگه و بنه ی خستبی و، وه ئاوی لی خواردبنه وه بزانی تامی چۆنه.
- ئنجا کاتی به ههموو نهو کارانه ههستابی و هموو نهو شارهزاییانه ی ههن، نهک ههر شارهزای تیوری (نظري) به لکو به کرده وه نهو قوناغانه ی بریب، ئنجا نهوانی له گه لنی پی ده لئین: تو شیخ و رییشاندرو شارهزای نهو کاروانه ی و به پیشمان بکه وه.
- ئنجا لیروهش ده لیم: به داخه وه له م رۆژ گاره دا زۆر له ریبازه کانی ته سه ووف بوون به شتی میراتی، زۆر نیزیکه که سی یه که م و دامه زریه ری ریبازه که که سیکی باش بووبی، پشک و به شی هه بووبی له ئوستازیتی ئیرشادو ته زکیه ی نه فسدا، به لام دوا ی وی کال بۆته وه دواتریش کالتر بۆته وه، دوا یی ده بینی که سانیك له شوینیان دانیشتون، که رهنگه مه رجه کانی مسولمانیکی ئاسایشیان تییدا نه بن و، ته نانه ت پینج پایه کانی ئیسلامیش به چاکی جیبه جی نه کهن!، که من

پيم وايه تهوه ستهميکه له تهصلی تهزکيهی نه فس و له رېبازهکانی تهزکيهی نه فس دهکړی، وه زولمیکيشه لهو پيشهواو گهورانه دهکړی، چونکه هر که سی تهوانه بیینی که له شوینیان دانیشتوون، وا دهزانی تهوانی پيشش هر و ابوون که ییگومان رېبازهکان (الطرق) زانای زور گهوریان تیدا بوون، بهلام نیستا که سانیکی ناشایسته له شوینیان دانیشتوون، هلهبهته نالیم: هممویان چونکه ټینسانی چاکیش له نیو تهواندا هر هیه، وه رهنکه که سی وایان هه بی، پشک و بهشی چاکیشی هه بی لهو شتانه دا که به مخرج گیران و بو شیخی کامل، بهلام که سانیکیان همن زور کهم تفاق و پرووت و ره جالن لهو شتانه، ئنجا که سی که تهوانه دهینی و پیشووهکان و باب و باپیرانیان له سر تهوان قیاس دهکا، بهد بین ده بی بهرانبهر بهوانه ی پيشش، واته: تهو جوړه که سانه که به بی شایسته یی و لیاقت و توانایی، له شوینی تهو پيشه وایانه داده نیشن، تهوه له راستیدا خه لک به هو ی رهفتارو کرداری تهوانه ی نیستاوه، تهوانه ی پيششی له بهرچاو دهکون! ئنجا ییگومان نیمه له هه موو بوارهکانی دیکه ی زانستیشدا هر وا ده لاین: مخرج نیه رولهی پزیشک، پزیشک بی، رولهی یاسا ناسیک، یه کسهر یاساناس بی، به لکو ده بی بچی بخوینی، وهک بابی، مخرج نیه کوره جوتیاریک بتوانی وهک بابی جوتیاریی بکا، وه ههروها، به هه مان شیوهش کوره مه لایهک، کوره شیخیک (شیخ بهو مانایه ی ئوستازو رینیشاندهر بی) مخرج نیه وهک بابی مه لایان شیخ بی، به لکو ده بی وهک بابی بخوینی و شارهزا بی! که نیستا قه زیه که لادراوه وهک گوتم: تهوه پیوستیی بهراستکردنه وه هیه، وه به داخوه بهرژوهندیی دنیایی و ماددیش دهوری زوره لهو دهکا، ههروها نه زانیی خه لکیش و به لاسایی کردنه وه عاتیفی بیر کردنه وه، کویرانه بهدوا کهوتنیان، دیسان دهوری زوره کاریگه ریی لهو بوارهدا بووه، کوئیایی تهو مه سه لهیهش بهو دوو دیره شیعره دیتم، که هی (شریشی) یه که یه کیکه له زانایان و شارهزایانی بواری ته صه ووف، ده لی:

وَلِلشَّيْخِ آيَاتٌ إِذَا لَمْ تَكُنْ لَهُ ... فَمَا هُوَ إِلَّا فِي لِيَالِي الْهَوَى يَسْرِي
إِذَا لَمْ يَكُنْ عِلْمٌ لَدَيْهِ بِظَاهِرٍ ... وَلَا بَاطِنٌ فَاضْرِبْ بِهِ لُجَجَ الْبَحْرِ^(۱)

دهلی: شیخ چهند نیشانه و مهرجکی هەن، ئە گەر ئەو نیشانه و مهرجانه ی تیدا نه‌بوون، ئەوا هەر به‌ شه‌و گاره‌کانی ئاره‌زوودا ده‌روا، (واته: هەر به‌تاریکه‌ شه‌وی، به‌دوای ئاره‌زووی خۆی که‌وتوه)، ئنجا مهرجه‌کانی ده‌خاته‌ روو:

ئە گەر زانیاری به‌ رواله‌ت (علم الظاهر) {یانی: رواله‌تی شه‌ریعت‌ی، له‌ لا نه‌بوو، هه‌روه‌ها زانیاری به‌په‌نه‌ان (علم الباطن) {یانی: مانا و مه‌به‌سته‌ مه‌عنه‌ویه‌ قووله‌کانی قورئان و سوننه‌ت‌ی له‌ لا نه‌بوو، ئەوه به‌شه‌پۆلی ده‌ریایدا ده‌.

واته: ئەوه شیخ نیه‌و هیچ ده‌ورێک نابینی، مه‌به‌ستی له‌ (علم بالظاهر) و (علم بالباطن)، واته: ده‌بی له‌ رواله‌تی شه‌ریعت‌ شاره‌زایی و پێیدا قوول بیته‌وه، هه‌ندێ له‌ ئەه‌لی ته‌سه‌ووف ئەو زاراوه به‌هه‌له به‌کار دینن، ده‌لین: شه‌ریعت‌ ئاشکرا (ظاهره)، به‌لام ته‌سه‌ووف په‌نه‌ان (باطن‌ه)، به‌لام ئەوه وانیه، چونکه‌ شه‌ریعت‌ زاھیریشی هه‌یه‌و باتینیشی هه‌یه، خوای په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموی:

﴿وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ﴾ ۷ ﴿آل عمران،

واته: ئەوانه‌ی به‌زانیاریدا قوول بوونه‌ته‌وه، شه‌ریعت‌ه‌ زاھیره‌که، باتینه‌که‌شی هەر له‌نیودایه، وه نه‌بی له‌رینگای غه‌یری شه‌ریعت‌ه‌وه، بتوانین ئەو زانیاریه‌ په‌نه‌انه و ده‌ست بخه‌ین، وه‌ک ئەوه‌ی به‌داخه‌وه هه‌ندێ له‌ ئەه‌لی ته‌سه‌ووف وایان گوته‌.

له‌ نوره‌ كۆمه‌له‌ به‌ نېمى پاك له‌ كه‌ ئاشن

بىخ مه‌كم عىر موانع الواصل الاجتماعي

Alibapir

Google Play App Store

QR codes

عەلى بابىر

عەلى بابىر

كه‌ ناهى

زانه‌باندنى مه‌كه‌ته‌بى ماموستا عەلى بابىر

QR codes

زانه‌باندنى مه‌كه‌ته‌بى ماموستا عەلى بابىر

هۆکاری پازدهیم: پاکسازی و چاکسازی کردن له کۆمه‌لگادا

ئەوێ که ئینسان لەبەردەم کۆمه‌لگاکە ی خۆیدا، کاتێ که له ئیسلام دوور دەکەوێتەوه له قورئان دوور دەکەوێتەوه، دەستەو ئەژنۆ دانەنیشی، بەلکو قۆلی لی هەلمالی و مشوور بخوا له کۆمه‌لگاکە ی، بژاری بکا له ناشەرعییه‌کان و، بپرازینیتەوه به شتە باشەکان، ئەوێ لەراستیدا هۆکاریکی گەورەو گرنگی دیکە ی نه فس تهزکیه بوون و به‌ره‌و خوا چوون و صالح بوونه، له‌بەر ئەوێ ئینسان له میانە ی کارکردن و بژارکردنی کۆمه‌لگادا له ناشەرعییه‌کان، وه چاکسازی تیدا کردن و پازاندنەوه ی به سیفه‌ته به‌رزو په‌سندەکان، ئینسان له میانە ی ئەوێ تەووشی دهیان کۆسپ و له‌مپه‌رو سه‌رئیشه‌و گرفتاریی دی، ئەوانه‌ش هه‌موویان ده‌بنه‌ هۆی ئەوێ که ئینسان په‌ی به‌ عه‌یب و که‌م و کورپییه‌کانی خۆی به‌ری، وه‌ وا ده‌کا مرقف عه‌یبه‌کانی خۆی ببینی و، نه‌خۆشییه‌کانی خۆی بزانی، پاشان به‌هۆی ئەوانه‌وه‌ گوناھی لی ده‌ییتەوه‌ پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده‌فه‌رموی:

(مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ وَلَا وَصٍ وَلَا هَمٍّ وَلَا حُزْنٍ وَلَا أَذًى وَلَا غَمٍّ حَتَّى الشَّوْكَةِ يُشَاكُّهَا إِلَّا كَفَّرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ) أخرجه أحمد برقم (٨٠١٤)، وعبد بن حميد برقم (٩٦١)، والبخاري برقم (٥٣١٨) ومسلم برقم (٢٥٧٣).

واته: ئینسانی مسوڵمان هەر ماندوویتی و گرفتاریی و ئازارو خەم و خەفه‌تیکی بیتە ری، ته‌نانه‌ت درپکیکی له‌ پی رابچی، خوا به‌هۆی ئەوێ له‌ گوناهاکانی ده‌سپێتەوه، ئنجا مادام گوناهاکانی سپرانه‌وه‌ که‌واته: نه‌فسی به‌ره‌و پاکیی و چاکیی ده‌چی و پاداشتی بو‌ دهنووسری و زیاتر په‌ی به‌ هه‌له‌و په‌له‌و که‌م و کورپییه‌کانی خۆی ده‌با، له‌ته‌نجامی تیکگی‌رانی له‌ گه‌ل خه‌لکداو له‌ته‌نجامی ئەو کێشه‌و گرفتانه‌دا که‌ بۆی دینه‌ پیش، وه‌ ئەوێش وای لیده‌کا: چاو به‌خۆیدا بگێریتەوه‌، هه‌میشه‌ ئاگای له‌خۆی بی، وه‌ خۆی بپرازینیتەوه‌ به‌ سیفه‌ته‌ به‌رزو چاکه‌کان.

ئەبو حامیدی غەزالیی رەحمەتی خواى لیبى، لەو بارەو قسەىەکی جوانی ھەيە، دەلى: ئەگەر کەسێک کوان (دوومەل) ی لی ھاتبن، بەلام بوخوی ھەستیان پى نەکا، ئەو کاتە ھەستیان پى دەکا، کە خوی لە کەسێ خشاندا، شانی بەشانی کەسێ کەوت، شتیکی بەر کەوت، لەو کاتەدا ھەست بەو دەکا کە ئەو شوینەى برینە، یاخود کوان و دوومەل، ئینسان زۆر جار عەیب و کەم و کورپی ھەيەو ھەست بەخوی ناکا، ھەتا لەگەل خەلک تیکنە گیرى.

قسەکەى زۆر جوانە: ئایا ئینسان کەى بۆی دەردەکەوى، ئازایە یان ترسنۆکە؟ لەو کاتەدا کە بکەوێتە نیو ترسەو، بکەوێتە شوینیکی ترسناکەو.

ئەدى کەى بۆی دەردەکەوى، کە بەخشنەيە، یاخود چرووکە؟ ئەو کاتەى کە مال و سامانیکی ھەبى، وە داواى لیبکری بیبەخشی، ئەو کاتە بۆی دەردەکەوى کە سەخییە یان چرووکە.

ئەدى ئینسان کەى بۆی دەردەکەوى، دل نەرمە یا دل رەقە؟ دەبى ھەلوئستیکی بیتە پیش، پیوستى بە بەزەبى نواندن بى، ئایا ئینسان کەى بۆی دەردەکەوى، دادگەرە یاخود ستەمکارە؟ دەبى ھەلوئستیکی بیتە پیش پیوستى بە دادگەربى نواندن بى، ھەروەھا ھەموو سیفەتەکانى دیکەش، کەواتە: ئینسان لە میانەى کارکردنى لەنیو کۆمەلگادا، بو ئەوێ ئەو کۆمەلگایە بەرەو شەریعەت بیئیتەو لەخوایان نزیک بخاتەو، لەمیانەى ئەویدا ھەست بەکەم و کورپیەکانى خوی دەکا، ئەوێش دەبیتە ھۆى لەخوایان نزیک بوونەو.

ئەنجا بیگومان شیوازەکانى چاکسازی و پاکسازی تیدا کردنى کۆمەلگا زۆرن، ئیمە ناتوانین ھەموویان باس بکەین، بەلام دەتوانین بلیین گرنگترینیان ئەمانەن:

۱- بانگەواز (الدعوة):

دەربارەى بانگەواز خوا سبحانە و تعالی دەفەرموى:

﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ﴾ (النحل: ۱۲۵)

کهواته: ئیمه بانگه‌واز کردنمان له‌سه‌ر پیویسته، هه‌روه‌ها خوا سب‌حانه و تعالی له‌سه‌ر مسوڵمانانی فه‌رز کردوه که ده‌بی کۆمه‌لیکیان تیدا هه‌بن خه‌لکی بانگ بکه‌ن بۆ چاکه، که هه‌موو خێرو چاکه‌یه‌ک له به‌رنامه‌ی خوا دایه، ده‌فه‌رموی:

﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ

وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (١٠٤) آل عمران،

واته: با له‌نیۆ ئیوه‌دا کۆمه‌لیک هه‌بن خه‌لک بانگ بکه‌ن بۆ چاکه، یاخود ئیوه کۆمه‌لیک بن بانگه‌واز بکه‌ن بۆ چاکه...

٢- په‌روه‌رده‌و فی‌رکردن (التربية والتعليم):

خوا سب‌حانه و تعالی ده‌فه‌رموی:

﴿وَمَا كَانُوا الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ﴾ (١٢٢)

التوبة

واته: نابیی ئیمانداران هه‌موویان برۆن بۆ جه‌نگ و جیهاد، به‌لکو ده‌بی له‌هه‌ر کۆمه‌لیک ده‌سته‌یه‌کیان بچن، بۆ ئه‌وه‌ی له‌دیندا شاره‌زا بن، وه‌ دوا‌یی خه‌لکه‌کیان وریا بکه‌نه‌و» وشیار بکه‌نه‌وو، ئه‌و شاره‌زاییه‌ی وه‌ریان گرتوه‌ پێیان بگه‌یه‌نن، بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌وانیش وریایی خۆیان وه‌ریگرن و تووشی ناشه‌رعیی و هه‌له‌و په‌له‌و لادان نه‌بن، کهواته: ئه‌وه‌ش فه‌رزه که مسوڵمانان ئه‌رکی په‌روه‌رده‌و فی‌رکردن له‌نیۆ خۆیاندا ئه‌نجام بدن.

٣- فه‌رمان به‌ شته‌ په‌سنده‌کان و، رێگریی له‌ شته‌ ناپه‌سنده‌کان

(الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر):

خوای به‌رز ده‌فه‌رموی:

﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ

وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (١٠٤) آل عمران

واته: با له نیو نیوهدا کومه لئی هه بن (یا خود نیو کومه لیکن) بانگهواز ده کهن بو چاکه و، فه رمان به شته په سنده کان ده کهن و، ری له شته ناپه سنده کان ده گرن و، هه ر نه وانه ش سه رفرازن.

۴- کوچ کردن له پیناوی خوادا، هه رکات پیویستی کرد (الهجرة).

وه ک خوی بهرز فه رمویه تی:

﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ (البقرة ۲۱۸)

۵- تیکوشان له پیناوی خوادا (الجهاد في سبيل الله):

دهرباره ی کوچ کردن و تیکوشان له پیناوی خوادا، خوا سبحانه و تعالی ده فه رموی:

﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ (البقرة ۲۱۸)

واته: نه وانه ی بر وایان هی ناوه، وه نه وانه ی کوچیان کردوه، تیکوشاون له پیناوی خوادا، نا نه وانه به ئومیدی به زهیی خوان، وه خوا لیبورده ی میهره بانه.

ههروه ها خوا سبحانه و تعالی له سوو په تی (المائدة) دا له وه سفی نه وانه دا که دوا ی نه وه ی خه لک له دین هه لده گه ریته وه، ده یانه یی و دینیان پی ده بووژ نیته وه» فه رمویه تی:

﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْ رِبْدَةٍ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِمْ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ (المائدة ۵۴)

واتە: ئەي ئەوانەي ئيماننەن هەيئەت! ھەر كام لە ئۆيە لە ئايىنەكەي پاشگەز بێتەو، خوا كۆمەلەك دىنى: خۆشى دەوین و خۆشيان دەوین، لە گەل ئيمانداراندا مېھرەبانن، لە سەر كافران زېرو بە دەمارن، لە پى خاودا تىدەكۆشن (فیداكارىيە دەكەن) وە لە ئۆمەي ئۆمەكاران ناترسن.. كەواتە: ئەوانە ھەموويان پىويستن بۆ ئەوئەي كۆمەلگاي خۆمان پاك و چاك بکەين، وە لە ميانەي ئەوئەدا خۆشمان پاك و چاك بکەين، بۆيە ئەوانەي پىيان وايە: دەتوانن تەزكەي نەفسى خۆيان بکەن و، لەمالى خۆيان دابىشەن و، تىكەلەي ھىچ شى نەبن، ئەوئە پىچەوانەي بەرنامەي پىغەمبەرە (صلى الله عليه وسلم)، وە پىچەوانەي رىيازى خەلىفە راشىدەكان و ھاوئەلان و پىشەوايانى ئىمەيە خوا لىيان رازى بى، كە ھەرگىز لە كۆمەلگاي خۆيان رانەماون و، ھەرگىز لە بەرانبەر خىرو شەرى كۆمەلگاي خۆياندا بى ھەلوئىست نەبوون، بەلكو قۆليان لى ھەلمايوە ھەوليان داو: خۆيان و كۆمەلگايەيان پاك و چاك بکەن و، وابكەن كە جىگاي رەزامەندىي و پەسندىي خواي پەروردگار بى.

ھەلبەتە دەگونجى زۆر شتى دىكەش باس بکرىن، كە ھەموويان دەچنەوئە نىو ئەو پىنجانەي رابردن، بەتايبەت ئەركى مەزن و گشتگىرى: فەرمان بە پەسندو رىگىرى لە ناپەسند.

دۆستانى خوا كيڭ؟

دياره له ئەنجامى ئەو ھەدا كە خوا يارمەتى مەروۇف دەدا خۆى پاك بكا،
واتە: خۆى بژار بكا له خەسلەتە نزم و پەستەكان، وە خۆى چاك بكا واتە:
خۆى برازىننەتەو بە سىفەتە بەرزو پەسندەكان، ئنجا وەك پىشتىش گوتمان
خراپترين و نزمترين سىفەت بە نىبەت نىوان خواى مەزن و بەندەو بەرىتە له:
كوفرو شىرك، وە بەنسبەت نىوان بەندەكان خۆيان بەرىتە له: جەورو ستەم، ھەروەك
باشترين و پەسندترين سىفەت لەنىوان خواو بەندەكانيدا، بەرىتە له: ئيمان ھىنان و
خوا بەيەكگرتن (توحید) و تەنیا خوا پەرستەن، وە باشترين و پەسندترين سىفەت
لەنىوان بەندەكان خۆياندا، بەرىتە له: دادگەرى، ئنجا له ئەنجامى ئەو ھەدا كە
ئىنسان پاك و چاك دەبى، لەخوا نزيك دەبىتەو، وە سەرەنجام شاىستەى ئەو
دەبى كە بىتە دۆستى خوا، چونكە دۆستى خوا يانى: كەسك كە له خوا
نزيكە، وشەى (وَلِي) له ئەصلى زمانى عەرەبیدا يانى: (قَرَب) ^(۱)، كەواتە:
(وہلىى) ئەو كەسەيە كە له خوا نزيكە، (وَلِي، يَلِي، وَلِيًّا) واتە: (قَرَب، يَقَرُب،
قَرَبًا)، ئنجا (ولي) بەھەر كەسى دەگوتى، كە له كەسى يان لە شتى نزيك بى،
(وَلِيُّ اللہ) كەسكە له خوا نزيك بى و دۆستى خوا بى.

ئنجا ئايا ئىنسان بەچى له خوا نزيك دەبىتەو دەبىتە دۆستى خوا؟ ئىمە تيشك
دەخەينە سەر ئەم مەسەلەيە، وە دوايىش باسى ئەو شتە دەكەين كە ھەميشە كاتى
باسى دۆستانى خوا دەكرى، ئەو شتەش باس دەكرى، كە بەرىتە له كەرامەت.

که رامه تیش: بریتیه له: (پژگرتنی خوا له بهنده که ی)، له ئەصلدا ئەوه و اتاکه یه تی، با له می شک و زهینی خه لکدا واتای دیکه شی هه بن، وهك دواپی باسی ده که یین.

ئنجا سه رها با بزاین دۆستانی خوا کین؟ وه مروف به چی ده بیته دوست و نزیک و خوشه یستی خوا سبحانه و تعالی؟

خوای په روهر دگار له سوورپه تی (یونس) له ثایه ته کانی (۶۲-۶۴) دا زور باش تیشکمان بو ده خاته سه ر دۆسته کانی خو ی و پیناسه یان ده کا که کین؟ وه به چی بوونه ته دوستی خواو سیفه ته کانیان چین؟ ده فه رموی:

﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۝۶۲ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ۝۶۳ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لَا نَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝۶۴﴾ یونس

وشه ی (ألا) له زمانه عه ره بیدا بو ئاگادار کردنه وهیه، واته: ئاگادار بن بیگومان دۆستانی خوا نه ترسیان له سه ره وه نه په ژاره ش داده گرن. ئینسان هه می شه به نسه بت داهاتووه مه ترسیی هه یه: له رزق ده ترسی، له ژیانیه ده ترسی، له نه خوشی و ناخوشی ده ترسی، له گرفتارییه کان ده ترسی، وه به نسه بت رابردووه که تازه چوو، ئینسان مه ترسیی نیه، به لام خه می لی ده خواو دلته نگه دینه سه ر، ئنجا خوا سبحانه و تعالی دۆسته کانی خو ی به وه پیناسه ده کا که نه بو رابردووه خه و په ژاره یان هه یه، نه بو داهاتووش مه ترسییان هه یه، چونکه ئەوه ی په ریزی پاکه، به رچاوی پروناکه، ئەوه ی که ژیانه که ی به پاکیی گوزه رانده، به فه رمانبه ری خواوه، خه م بو رابردووه داناگری، رابردووه تازه پیچراوه ته وه، به و کرده وه باشانه وه که ئینسان ئەنجامی داو، یان به کرده وه خراپه کانه وه تازه له ده ست چوو، چاکه ت تیدا کردبی، خراپه ت تیدا کردبی، تازه رویشتووه.

به نسه بت داهاتووشه وه: دۆستانی خوا بو یه مه ترسییان نیه بو داهاتووه چونکه یه قینیان هه یه به وه که خوا دۆستیانه، نه ک هه ر گومانی چاک (حسن)

الظن) يان ههيه، بهلكو دلييايى باش (حسن اليقين) يشيان ههيه، چونكه مړوځ هركات خواى خوځى ناسى، ههميشه بهخواى خوځى پشت تهستور دهې، لىي دلييايه وه پيى دلخوشه، وه دهزانى خواى بهخشنده له گهليتهى و سهرپهرشتيى دهكاو ناگاي لييهتى، له سونگهى تهوه: ئينسانى ئيماندار بهنسبت داهاتووشهوه، ترسى نيه، واته: تهو ترسهى نيه كه خهلكى ديكه ههيهتى، ته گهرنا تهویش ترسى رږڅى دوايى ههيه، ترسى سزاو پاداشتى ههيه، ترسى ههيه له ليپرسينهوهو دادگهرى خوا، ترسى ههيه له گوناھو تاوانهكانى خوځى، بهلام تهو شتانهى خهلك لييان دهترسى، تهو جوړه ترسانهى نين، ههروهك ته گهر له رابردووشدا چاكهيهكى لهدهست چووبى، خهمى بو دادهگرى، بهلام تهو خهمهى خهلك دايدهگرى، تهو دايانگرى، بهزوريش وايه، ته گهر ئينسان خوا تهوفيقى دا به پاكى و چاكى ژيانهكهى هينا، لهو رپوهشهوه كه ويستويهتى خوا لهخوځى تووره نهكاو، سهرپيچيى نهكا، غهم و پهژارهى نيه، ههندى له تويزرهوانى قورئان دهلين: مهبستهكه تهويه كه: ته گهر له رابردوودا بهرزهوندييهكى دنيايان لهدهست چووبى، تهو خهمهيان نيه كه خهلك ههيهتى، واته: ته گهر ترسيان ههې، جوړه ترسيكى ديكهيه، وه ته گهر خهميش بخون، جوړه خهميكي ديكهيه، تهويه كيكي ديكه بوو له واتايهكانى ثايهتهكه، كه دهگونجى بهو شيويهش ليك بدريتهوه.

ئجنا ئايا تهوانه سيفهتيان چونهو بهچى بوونهته دوستى خوا؟ دهفهرموى:

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ﴾ (۶۳)

تهوانهى كه ئيمانيان هيناوه، بههموو تهو شتانهى پيوسته ئيمانيان پي بهيئري، وه عادهتيان وابو پارزيان دهكرد، واته: به وريايى و هوشارييهوه ژيان و له خوځيان وريا بوون و، ههوليان داوه شتى نهكهن كه خوا پيى ناخوش بى، خواى دادگهريش دوو شتى بو بهندهكانى پي ناخوشن:

۱- تهو شتانهى كه پيوستى كردوون، بيانچوئى.

۲- وه تهو شتانهى كه قهدهغهى كردوون، بيانشكيئى.

(٢) رواه ابن جرير عن عبادة بن الصامت جامع البيان (١٥ / ١٣٢)، والسيوطي في الدر المنثور ج ٣ ص ٣١١.

﴿لَا بُدِيلَ لِكَلِمَتِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ (کلمات الله) یانی: وشه کانی خوا، {واته: برپاره کانی خوا} گورانکاریان به سهردا نایهت، خوا سبحانه و تعالی تهو برپارانهی که داوونی، هیچ کهس ناتوانی بیانگوړی، ثا تهو هس سهرکهوتنی مهزنه، واته: سهرکهوتنی مهزن تهویه که ټینسان شایستهی تهو بهی خوا له دنیاو دواړوژدا دلخوژی بکا، خوا به لوتف و کهړه می خوی لهو که سانه مان بگیړی.

ټنجا له فهرمایشتیکدا که پیشتیش هیئامان، خوا سبحانه و تعالی باسی دؤسته کانی خوی ده کاو پیئاسه یان ده کا، وه بؤمان روون ده کاته وه که ټینسان به چی ده بیته دؤستی خوا؟ فهرمووده کهش فهرمووده به کی قودسییه:

(إِنَّ اللَّهَ قَالَ: مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ، وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالْتَّوَّافِلِ، حَتَّىٰ أَحْبَبَهُ فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا، وَإِنْ سَأَلَنِي لِأَعْطِيَنَّهُ، وَلَئِنْ اسْتَعَاذَنِي لِأُعِيذَنَّهُ)، أخرجه البخاري برقم (٦١٣٧)، وأخرجه أيضًا: ابن حبان برقم (٣٤٧)، والبيهقي برقم (٢٠٧٦٩)، وأبو نعيم في الحلية (٤/١).

پیغه مبهر (صلی الله علیه وسلم) له خوای بهرزو مهزن ده گپړیته وه ده فهرموی: (خوای بهرز فهرموویه تی: ههرکه سیك د ژایه تی دؤستی کی من بکا، تهو من ناگادارم کردوته وه که جهنگه کهی له گهل منهو له گهل من له حاله تی جهنگدایه، وه بهندهی من به هیچ شتیك له وانهی له سهرم فهرز کردوون، خو شه ویستتر له لام، له من نزیك نایته وه، {واته: ټینسان بهووی ته نجام دانی فهرزه کانه وه، له هه موو شتیك زیاتر له خوا نزیك ده بیته وه)، وه بهردهوام بهنده کم له من نزیك ده بیته وه بهو شتانهی په سندم کردوون، (واته: له سهرم فهرز نه کردوون به لکو به چاکم داناون، که (مندوبات) و (نوافل) یان پی ده گوتی} بهردهوام لیمن نزیك ده بیته وه تاکو خو شم دهوی، (که واته: ټینسان به چی ده بیته خو شه ویستی خوا؟، پی شی به ته نجامدانی فهرزه کان، ټنجا دواپی به ته نجامدانی شته په سنده کان و

سوننه ته کان)، تنجا نه گهر خوشم ويست: دېمه نهو بيستنه ي پي دهبيستی، وه نهو ديتنه ي که پي دهبينی، وه نهو دهسته ي که شتي پي ده گري، وه نهو پيیه ي که پي ده پروا، وه نه گهر داوای ليکردم پي ده به خشم، وه نه گهر په نای پي هي نام په نای ددهم.

دياره که ده فهرموي: ههر شتي کم داوا لي بکا، پي ددهم، يانی خوا نهو شته ي پيده دا که بو خوی پي چاکه، وه بو نهو پي باشه، نه گهرنا مهرج نيه نهو ي که بنده که داوای ده کا، خودی نهو شته ي پي بدا، چونکه جاری وایه نينسان داوای شتي ده کا، نه گهر خوی به خشر پي بدا، زهره بهو نينسانه ده گا، جاری وایه نينسان داوای مردن بو خوی ده کا!، جاری وایه نينسان له مندالي کی تووړه ده بي، دو عای خراپی ليده کا!، تنجا نه گهر خوا بو ی بکا، زهره ي ليده دا، مې به ستي فهرمووده که نهو يه که خوا نهو ي پيده دا که بو ی باشه، لهو کاته دا که بو نهو چاکه، وه بهو نه ندازه يه که بو نهو باشه. ههر لهو باره وه نهو فهرمووده يه ش هه يه:

(عَنْ رَيْعَةَ بِنِ الْغُبِّ الْأَسْلَمِيِّ قَالَ: كُنْتُ أَيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَيْتُهُ بِوَضُوءِهِ وَحَاجَتِهِ فَقَالَ لِي: {سَلْ} فَقُلْتُ: أَسْأَلُكَ مُرَافَقَتَكَ فِي الْجَنَّةِ، قَالَ: {أَوْ غَيْرَ ذَلِكَ؟} قُلْتُ: هُوَ ذَاكَ، قَالَ: {فَاعْنِي عَلَى نَفْسِكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ}) أخرجه أحمد برقم (١٦٦٢٨)، ومسلم برقم (٤٨٩)، وأبو داود برقم (١٣٢٠)، والنسائي برقم (١١٣٨).

ته بي فیراس که ناوی رېبيعه ي کور ي که عبي نه سله ميه، خزمه تي پيغه مبهري خوی (صلي الله عليه وسلم) کردوه يه کی بووه له هاو ولا نی ته هلی صوفه، ده لی: شهو له گهل پيغه مبهري خوا (صلي الله عليه وسلم) ده مامه وه، ناوی ده ست نويزو کهل و پهل و پي داويستيه کی هه با، بوم ده ينا، پي فهرمووم: (داوام لي بکه)، منيش گوتم: داوات ليده کم له به هشتي له خزمه ت تو بيم، فهرمووی: (تایا ههر نه وه، غه يري نهو هم داوا لي نا که ي؟) گوتم: نه خير ههر نه وه، {واته: هيچ داوا کاريه کی دنيا ي نه بوو، ته نیا نهو نه بي له به هشت له خزمه تي دابی}، نهو يش فهرمووی: (يارمه تيم بده له سهر نه فسي خوت،

بەزۆر سەجدە بردن، ديارە سەجدە بردن لەنوێژدايە، واتە: نوێژى چاك بکەو زۆر نوێژان بکە، بۆ ئەوەى شايستەى ئەوەبى کە ببى بە هاوێلى من، لە بەهەشتدا. کەواتە: لەو دوو فەرموودانەو دەزانين کە ئينسان بەچى لە پيغەمبەرى خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) نزیک دەيیتەو؟ ديارە کەسى لە پيغەمبەرى خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) نزیک دەبى، کە دۆستى خوا بى، وە بەپى ئايەتەکەو ئەو دوو فەرموودەيە، ئينسان بە ئيمان و تەقواو کردەو باشەکان و ئەنجامدانى فەرزەکان و، کارە پەسندەکان، لە خوا نزیک دەيیتەو.

لە نۆرە کۆمەڵایەتییەکان لەکەلتەس

بەس مەگم عیر موانع النوازل الاجتماعي

رێگەباندنى مەکتەبى مامۇستا عەلى بابېر

archive.org/details/@alibapir

Alibapir

Google Play App Store

QR codes for app stores

رێگەباندنى مەکتەبى مامۇستا عەلى بابېر

YouTube icon

Telegram icon

WhatsApp icon

Phone icon

QR codes for social media

رێگەباندنى مەکتەبى مامۇستا عەلى بابېر

رېزليگرتنى خوا بۇ بەندەكانى (كرامات الاولياء)

(كرامات) كۆى (كرامة) يە واتە: رېزليگيران، كە لېردا مەبەست ئەوھىيە: خوا رېز لە دۆستانى خۆى دەنى، ئنجا زانايان زۆر شتيان لەو بارەوھ گوتوھ، بەلام ئەوھى كە سەرجم زانايان لەسەرى يەك دەنگن، ئەوھىيە كە دۆستانى خوا خاوەنى كەرامەتن، واتە: خوا رېزبان لېدەگرى، بەلام ئەوھى لەزەينى زۆربەى خەلكيدايە، ئەوھىيە كە وشەى (كەرامەت) يان كردوھ بە ھاوواتا (مرادف) بۇ وشەى: (ياسادر) (خارق العادة) بۇ وېنە: ئينسان شتيكى بۇ كەشف بى، لە رېى نائاساييەوھ، ياخود ئيلھام و خورپەيەكى بۇ بى، ياخود رزق و رۆزىيەك لە كاتيكي ناوھختدا پەيدابى لە شوئنيكدا، كە ئەو شوئنە ئەو شتەى لى نى، يان لە كاتيكا كە ئەو كاتە ئەو جۆرە رزق و رۆزىيە نى، زۆربەى خەلك و ھەندى لە ئەھلى عيلميش، وشەى كەرامەتيان لەگەل ئەو جۆرە شتانە لىك داوھ، كە لەراستيدا وانى، بەلكو بەرزترين كەرامەت بريتيە لە راوھستايى لەسەر شەريعت: (أَفْضَلُ الْكَرَامَةِ الْإِسْتِقَامَةُ عَلَى الشَّرِيعَةِ)^(۱)، چونكە كەرامەت واتە: رېزگرتنى خوا لە بەندەكەى، ئنجا كەخوا رېز لە بەندەكەى بگرى، ئەوھىيە كە يارمەتى بدا لەسەر شەريعتى خوا بەردەوام بى، ئەوھى رېزى راستەقىنەى خواى پەرەردگارە بۇ بەندەكەى، ئەمما شتەكانى ديكە، بەلى دەگونجى دۆستانى خوا شتى نائاساييان لى روويدا، بەلام جارى وا ھەيە دوژمنانى خواش شتى

.....
(۱) ئەمە قسەى (أبو علي الجوزجاني) يە، بېروانە: مجموع الفتاوى، لابن تيمية، ج ۱۱، ص ۳۲۰، ۳۲۱.

ناثاساييان لى رۈودەدا، پىغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم) كاتى بۆمان باسى دەجىال دەكا، كە رۈوبارى پىيە، ئاگرى پىيە، دەتوانى كابرا بكوژى، پاشان زىندووى بىكەتەو، لەبەر چاوى خەلك، ھەرۈھا زۆر لە جادوو گەرەكان و زۆر لە مورتازە ھىندىيەكان، شتى سەير سەير ئەنجام دەدن، بۆيە ئەو شتەنە سەنگى مەھەك نىن، شتىك كە ھەم دۆستانى خوا، ھەم دۆرمانى خوا بتوانن ئەنجامى بدەن، ئەو نايىتە بەلگەى ھەبوونى كەرامەت، بەلكو گەرەترىن و مسۆگەرتىن كەرامەت ئەوھىيە كە خوا يارمەتى بەندەكەى بدات، پابەند بى بەشەرىيەتە كەيەو، ئەو گەرەترىن كەرامەتە، ئەگەرنا ھەندى شتىش ھەن كە لە چوار چىۋەى كەرامەتدا باس كراون و، لە چوارچىۋەى كەرامەتدا خۇيان دەبىننەو، بۇ وىنە:

كەشف :

ئەوھىيە كە كەسى شتى بزانى و بىيىنى، كەسانى دىكە نەيزانن و نەبىيىن، بۇ وىنە: خۇاي زانا سەبارەت بە مەرىپەم سەلامى خۇاي لىيى، دەفەرموى:

﴿فَارْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَمَثَلْ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا﴾ ۱۷ ﴿مَرِيَمَ

واتە: يىگومان ئىمە رۈوحى خۇمان نارد بۇ لاي مەرىپەم، بۇ چوۋە سەر شىۋەى بەشەرىكى (پىاۋىكى) تىرو تەواو، ھەتا لە درىژەى ئايەتەكەدا مەرىپەم دەلى: پەنات لى بەخا دەگرم كە دەستم بگەيەنيە بە خراپە، ئەويش دەلى: من لەلايەن پەرۋەردگار تەو ھاتووم، كەواتە: كە مەرىپەم جىرىل دەبىنى، ئەو ھالەتتىكى كەشفەو خۇاي تاك و پاك بە مەرىپەمى داو، ۋە دەگونجى ئەو ئىنسانە جند بىيىنى، ۋە دەگونجى ئىنسان ھەندى شتى بۇ دەرىكەوى، ۋە ئەو شىۋى شىتىكى وون بووى بۇ دەرىكەوى، يان ئەو ئافەتەى كە دوو گيانە بەبى پشكىنن خوا بىخاتە دلى، كە بزانى ئەو كۈرە يان كچە، ئەو شتەنە بوون و شتى ئاسايىن بۇ دۆستانى خوا.

خوریه، ئیلهام، خزانہ دل:

لهو بارهوه پیغهمبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فہرموویہ‌تی:
(إِنَّهُ قَدْ كَانَ فِيمَا مَضَى قَبْلَكُمْ مِنَ الْأُمَمِ مُحَدَّثُونَ، وَإِنَّهُ إِنْ كَانَ فِي أُمَّتِي هَذِهِ مِنْهُمْ، فَإِنَّهُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ) أخرجه أحمد برقم (٨٤٤٩)، والبخاري برقم (٣٢٨٢).

واته: کهسانیک له ئۆممہ‌تانی پیش ئیوہدا ھەبوون کہ دوینراو بوون، {مُحَدَّثُونَ} واته: (مُلْهَمُونَ) خوریہ‌یان دہ‌خرایہ نیو دل، زانیاری راستیان دہ‌خرایہ نیو دل بہ‌بێ بیر کردنہوہی خویان، ئنجا ئہ‌گەر له ئۆممہ‌تی من کہسێ ھەبێ، ئہوہ عومہ‌ری کوری خەتتابہ (خوا لیی رازی بێ). میصداتی ئہوہش کہ پیغهمبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فہرموویہ‌تی له ژیانێ عومہ‌ردا وەک مانگی چوارده دیارہ، ھەر لہ‌سەر دہمی پیغهمبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) چہند جار پیشنیاری بو پیغهمبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) کردوون، دوایی لہ‌سەر پیشنیارہ‌کانی وی خوی پەروردگار ئایہ‌تی دابەزاندوون، بو وینہ:

١- له تہ‌وافدا بہ پیغهمبه‌ری خوی (صلی الله علیه وسلم) گوت: ئایا مہ‌قامی ئیبراھیم نہ‌کہینہ نوێژگہ؟ خوی پەروردگاریش ئایہ‌تی ناردہ خواری فہرمووی:

﴿وَاتَّخَذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى﴾ (١٢٥) البقرة

واته: ئہو شوینہی کہ ئیبراھیمی لی وەستاوہ (بو بینا کردنی کہ‌عہ) بیکہنہ نوێژگہ (دوو رکات نوێژی لی بکەن)، ھەر وہا لہ شوینی دیکہش خوی پەروردگار ئایہ‌تی ناردہ خواری لہ‌سەر پیشنیاری عومہ‌ر.

٢- ھەر وہا دیلہ‌کانی جہنگی بہ‌در کہ عومہر خوا لیی رازی بێ گوتی: با قہ‌رہ‌بویان لی وەرنہ‌گیرێ، خوی پەروردگار فہرمووی:

.....

(١) رواہ أحمد والبخاري.

﴿ مَا كَانَتْ لِنَبِيِّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أُسْرَى حَتَّى يُثَخِّنَ فِي الْأَرْضِ تَرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴾ (٦٧) الأنفال (١).

۳- ههروهها جاريکی دیکه عومهر خوا لئی رازی بی پیشنیاری کرد، که نوږ له سهر عه بدوللای کورې ثوبه ییه نه کا، که سهری نیفاق بوو له مه دینه دا (۲)، وه چهند حاله تی دیکهش هه بوون که خوی پهنه نازان تابه تی ناردو ته خوارو پشتگیری پیشنیاری عومهری کرده، که نه وهش نیشانه ی نه وهیه عومهر خوا لئی رازی بی، خورپه و تیلهامی بو کراوه، واته: خوا زانیاری راستی خستو ته نیو دل، بی نه وهی له ریگای بیرکرده وهه بوو بی.

خهونی باش و راست:

پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) له وباروه ده فهرموی: (لَمْ يَبْقَ مِنَ التَّوْبَةِ إِلَّا الْمُبَشِّرَاتُ، قَالُوا: وَمَا الْمُبَشِّرَاتُ؟ قَالَ: الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ) أخرجه البخاري برقم (۶۵۸۹)

واته: له پیغه مبهراهی جگه له دل خوشکه ره کان، هیچ شتی دیکه نه ماوه، {واته: دهرگای وهی داخراوه، به لام دل خوشکه ره کان هه، که نه ویش ده شو بهیته وه حییه وه و

.....

(۱) رواه أحمد في المسند: ۲۰۸ و ۲۲۱، ومسلم: ۱۳۸۳.

تییینی: له ته فسیری سوورپه تی (الأنفال) دا به دریژی قسم له سهر ته فسیری ته تابه ته کردوهو رام وایه تابه ته که واته که: هیچ پیغه مبهریک بو ی نیه دیلان بگری تا کو دوژمن له پهل وپو نه خات و، کوشتاری زوری لی نه کات، بویه من نهو هو ی هاتنه خوار (سبب النزول)، به گونجاو له گهل واته تابه ته که و، تابه تی ژماره (۴) ی سوورپه تی (محمد) دا ناییم:

﴿ ... حَتَّى إِذَا أَخَذْتُمُوهُمْ فَشُدُّوا لُؤْلَاقَ فَأَمَّا مَنْ أَبَى فَأَمَّا مَنْ أَبَى ... ﴾ محمد: ۴

که ته نیا دوو ریایان بو مامه له له گهل دیله کانی جهنگدا دیاری ده کات:

۱- به ردانیان به به لاش و منه تکرده.

۲- به ردانیان له به رانه ره قهره بو دا.

(۲) رواه البخاري: (۱۱۰/۳) و (۸/۲۵۱-۲۵۵)، ومسلم: (۱۷/۱۲۱).

له جینسی وهحیییه، بهلام بهو وهحیییه دانانری که بو پیغهمبه‌ران دی، چونکه ئەو وهحیییهی بو پیغهمبه‌ران سه‌لامی خویان لیبی، دی، جیی دلناییهو پیغهمبه‌ران و خه‌لکیش دلنایان که ئەوه له‌لایه‌ن خوییه، بهلام ئەوهی له‌پری دلخۆشکه‌ره‌کانه‌وه ده‌بینری، هه‌له‌و که‌م و کورپی تی ده‌که‌وی، ئنجا پرسیاریان له پیغهمبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) کرد، گو‌تیا‌ن: دلخۆشکه‌ره‌کان چین؟ فهرمووی: خه‌ونی باشه. هه‌روه‌ها پیغهمبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له فهرمووده‌یه‌کی دوورو درێژدا، که ئیمه به‌شیکی لی ده‌هینین، ده‌فه‌رموی:

(وَرُؤِيَا الْمُؤْمِنِينَ جُزْءًا مِّن سِتَّةٍ وَارْبَعِينَ جُزْءًا مِّنَ النَّبْوَةِ) أخرجه ابن أبي شيبة برقم (٣٠٤٦٠)، وأحمد برقم (١٢٠٥٦)، والبخاري برقم (٦٥٩٣)، ومسلم برقم (٢٢٦٤)، والترمذي في الشمائل المحمدية برقم (٤١٥).

واته: خه‌ونی ئیماندار به‌شیکه له چل و شەش (٤٦) به‌شی پیغهمبه‌رایه‌تی. ئنجا هه‌ندی له زانایان وایان شیکردۆته‌وه که: پیغهمبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) شەش مانگ پیش پیغهمبه‌رایه‌تی له ئەشکه‌وتی (حیراء) دا چۆته‌ حاله‌تی ر‌امان و بیر کردنه‌وه‌و خوا په‌رستی، به‌پیی ئەو کاته که خوی په‌روه‌ردگار خستوو‌یه‌ته‌ دل‌ی یان زانیویه‌تی، ئنجا ئەو (٦) مانگه‌ ده‌کاته به‌شیک له (٤٦) به‌شی (٢٣) ساله‌که‌ی پیغهمبه‌رایه‌تی، که (١٣) سالی قو‌ناغی مه‌که‌وه (١٠) سالی قو‌ناغی مه‌دینه‌یه، ئەوه (٢٣)، شەش مانگیش ده‌کاته (٤٦/١) ی ئەو (٢٣) ساله، که‌واته: خه‌ونی باشیش یه‌کیکه له‌و شتانه‌ی که هی ئەو که‌سانه‌یه که له خوا نزیکن و دۆستی خوان، هه‌له‌به‌ته جاری وایه کافریش خه‌ونی ر‌است ده‌بینی، به‌لام که‌مه، وه بابای کافر که خه‌ون ده‌بینی، زیاتر بو به‌رژه‌وه‌ندییه‌کی دنیا‌یه، به‌لام ئەه‌لی ئیمان ئەو خه‌وانه‌ی که ده‌یانینن زیاتر ده‌یته‌ هۆی سوود پی گه‌یاندنیا‌ن و نزیک بوونه‌وه‌یان له‌خوا، له‌بوا‌ری دینداریدا.

ياسا در (خوارق العادة):

(خارق العادة) واتە: پېچەوانەى عادەت و باوى خەلك، بۇ وىنە: مەريەم سەلامى خاى لىيى، كە خاى پەروردگار لىيى دەگىرپتەو، دەفەرموى:

﴿كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَمْرُؤُا أَنَّى لَكَ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾ آل عمران.

واتە: ھەركات زەكەرىيا لىيى چوۋە ژوور مىحراب، بژيويكىي لەلا يىنى، گوتى: ئەى مەريەم! ئەمەت لە كوى بۇ ھات؟ گوتى: ئەو لە خواوہيە، خوا ھەركەسىي بىھوى بەبى حىساب (واتە: بەبى بۆژماردن) رزق و رۆزى پى دەدا.

ھەروھە رېڭا بۇ نزيك كرانەو (طي المسافة)، وە گەلى شتى ديكەى ياسادر، دەگوڭجى بۇ دۆستانى خوا پەيدا بن، بەلام يىگومان وەك گوتمان: ئەو شتانە ھەندىكىان دەگوڭجى بۇ خەلكى نا مسولمانىش پەيدابن، وەك جادووگەرەكان، مورپتازە ھىندىيەكان و، ئەوانەى كە لايەنى رپووحىي خويان بەھيژ دەكەن، ھەندى شت لە خوياندا پيشان دەدەن، پېچەوانەى باوى خەلكە، بۆيە ئەوہى كە بەسەنگى مەحكە دادەنرى، وە بە مسوگەرىي جىي دلىيىي و پشت پى بەستەنە لەو رپوۋەو: تەنيا پابەندىيە بە شەرىعەتى خواو، ئەو گەورەترىن رپژگرتنى خوايە سبحانە و تعالى بۇ بەندەى خوى.

له نۆره كۆمەلەپەيىمەكان لەكەلەنەين

ئىش مەكەم غىر موانع النوازل الاجتماعى

علي باباير AliBapir

AliBapir

Google Play

App Store

AliBapir

YouTube

AliBapir

QR Code

AliBapir

QR Code

AliBapir

QR Code

AliBapir

QR Code

AliBapir

QR Code

AliBapir

QR Code

باسيک له باره ی شهریهت و تهریقته و حه قیقته ته وه

هه ندی له په پړه وان و شوینکه وتوانی ته سه ووف، وا ئیددیکا ده کن که
شهریهت بو خه لکی عه وامه، واته: بو خه لکی به گشتی، (الشريعة للعوام)
وه ته ریقته بو خه لکی تایبه تییه، (الطريقة للخواص) وه حه قیقته بو خه لکی
تایبه تی تایبه ته، (الحقيقة لخواص الخواص). ئنجا ئایا ته وه چه ندی راسته؟
با باسیک لهو باره وه بکه ین: سه ره تاش هه ندی قسه ی (ئیین و عه جیه) ده ینم
که لهو باره وه ده لی:

(والأعمال عند أهل الفن على ثلاثة أقسام: عمل الشريعة، وعمل الطريقة،
وعمل الحقيقة، أو تقول: عمل الإسلام، وعمل الإيمان، وعمل الإحسان، أو تقول:
عمل العبادة، وعمل العبودية، وعمل العبودة، أي الحرية، أو تقول: عمل أهل
البداية، وعمل أهل الوسط، وعمل أهل النهاية، فالشريعة: أن تعبده، والطريقة:
أن تقصده، والحقيقة: أن تشهده، أو تقول: الشريعة: لإصلاح الظواهر، والطريقة:
لإصلاح الضمائر. والحقيقة: لإصلاح السرائر، وإصلاح الجوارح بثلاثة أمور:
بالتوبة، والتقوى، والاستقامة، وإصلاح القلوب بثلاثة أمور: بالإخلاص، والصدق،
والطمأنينة، وإصلاح السرائر بثلاثة أمور: بالمراقبة، والمشاهدة، والمعرفة، أو
تقول: إصلاح الظواهر باجتنب النواهي وأمثال الأوامر، وإصلاح الضمائر بالتخلى
من الرذائل والتخلية بأنواع الفضائل، وإصلاح السرائر (وهي هنا الأرواح) بذلها
وانكسارها حتى تتهذب وترتاض الأدب والتواضع وحسن الخلق)^(١).

(١) إيقاظ الهمم في شرح الحكم - ابن عجيبة - ص ١٠.

سهرتا من قسه کانی تهرجه مه ده کم دوايي تيبيني خوم ده خمه پروو، که بيگومان قسه کانيم هم موو به دل نيه، ده لي: {کرده وه کان له لای ته هلي تهو هونه ره (واته: هونه ري ته زکيه ي نه فس و ته هلي عيرفان و ته صووف) سي به شن: کرده وي شهريعت و، کرده وي تهريقت و، کرده وي حه قيقهت، يان ده ليين: کرده وي ئيسلام و، کرده وي ئيمان و، کرده وي ئيحسان، يان ده ليين: کرده وي عيبادهت و، کرده وي عبودييهت و، کرده وي عبودهت واته: تازادي، يان ده ليين: کرده وي تهوانه ي له سهرتادان، وه کرده وي تهوانه ي له نيوهراستدان، وه کرده وي تهوانه ي گه يشتوونه ته کو تايي.

ئيجا شهريعت تهويه که ته نيا خوا بپه رستي، وه تهريقت تهويه ته نيا خوات پي مه به ست بي، حه قيقه تيش تهويه که ته نيا خوا بييني، يان ده ليين: شهريعت بو چاککردني رواله ته کانه واته: ئه ندامه رواله تيبه کان، که ملکه چي شهريعت بن، وه تهريقت بو چاککردن و چاکسازيي دهروونه، وه حه قيقه تيش بو چاککردني دل، يان پرووحه.

وه چاککردني ئه ندامه کان به سي شتان ده بي:

- ۱- به گه پانه وه بو لای خوا.
- ۲- به پاريزکاريي، به به ردهواميي و راوه ستاويي.

وه چاککردني دلش به سي شتان ده بي:

- ۱- به ته نيا خوا پي مه به ست بوون.
- ۲- به راستيي.
- ۳- به ئاراميي.

وه چاککردني سهراير که مه به ستي پي پرووحه به سي شتان ده بي:

- ۱- به چاوديريي.
- ۲- به بينين.
- ۳- به ناسين.

يان ده ليين: چاککردني روالهت به وه ده بي، که خو له قه دهغه کان پياري.

فهرمانه کان جیبه جی بکهی، وه چاککردنی دهروون به بزارکردن له سیفته ته
نزمه کان دهی، وه رازیترا نه وه به جوړه کانی سیفته ته په سنده کان دهی، وه
چاککردنی پروحه کان به وه دهی، که له بهرانبهر خوادا مل که چ بی و شهرم
دایبگری، هه تا ته و او پاک دهیته وه، وه هه تا به ته دهب و خو به کم گرتن و
رهوشتی جوانه وه رادی}.

دیاره له وانه یه به شیوه یه که له شیوه کانی ته ویل، بگونجی ته و قسانه ناراسته
بکړن، به لام ته و ی که من به راستی ده زانم دهر باره ی ته و سی وشه یه، ته و یه که:
خوای بی هاو دل یه که شتی ناروده که بریتیه له شهر یعت، ته و شهر یعت ته ش
له قورنات و سونه تدا به رجه سته یه، چونکه خوا ته نها باسی شهر یعتی بو
کردوین، وه که ده فهرموی:

﴿ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ

الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾ (۱۸) الجاثية

دوای ته و ی باسی ته هلی کیتاب ده که ده فهرموی: (ته ی موحه ممه د!) دوایی
تو مان له سهر بهر نامه یه که دانا شوینی بکه وه، وه شوینی نارده زووی ته وانه مه که وه
که نازان، واته: ئیمه یه که شتمان هه یه، که بریتیه له شهر یعت، ته دی ته هلی
ته زکیه و عیرفان، ته و ته ریه قهت و حه قیه ته یان له کو ی هی نا وه؟!

تا که شتی که بگونجی ته و دوو وشه یه ی پی ناراسته بکړی ته و یه بلین:
ئیسلام ته نیا یه که شته، که شهر یعت ته، وه ئیمه سی شتمان نین، شهر یعت بو
هه ندیکیان و، ته ریه قهت بو هه ندیکیان و، حه قیه قهت بو هه ندیکیان، به لکو ته نها
یه که شتمان هه یه، ته و هه ش که ئیبن و عه جیه ده لی: ته هلی ئیسلام و، ته هلی
ئیمان و، ته هلی ئیحسان، ته و هه ش وا نیه، چونکه: ته و ی که ئیمانداره، ده ی
پایه کانی ئیسلام جیبه جی بکا، وه ده ی هه و لیش بدا له کاتی خوا په رستنی دا، وا
بزانی که خوا ده یینی، یا خود به لای که موه ده ی پی وایی، که خوا ده یینی.
که واته مسولمان ده ی هه و ل بدا به شی له هه مو وندا هه ی (ئیمان و ئیسلام و
ئیحسان) هه ریه که وه به ته ندازه ی خو ی که واته: ئیمه به س شهر یعت مان هه یه،

ئەدی تەریقەت چییە؟ وەلامەکی ئەوێه کە: ئەو شیوازی پیغمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) شەریعەتی پی پیادە کردو، لە ژیان تاکیی و خیزانی و کۆمەلایەتی و سیاسی خۆیدا، ئا ئەو رپیازیکی دیاری کراوە کە رپیازی پیغمبەرە (طریقة النبی)ە، وەک لە (کتیی رپیگای صالح بوون و بەرو خوا چوون)دا گوتومە کە: لە راستیدا هەرچی رپیازەکانی تەصەووفن، شوین کەوتوووەکانیان خۆیان ناویان لیناوان: قادری و چەشتیی و کوپرویی و بەدەویی و نەقشبندی و ریفاعیی و سیمنایی و... هتد، ئەگەرنا لە ئەسڵدا تەریقەت تەنها رپیازی پیغمبەرە (صلی اللہ علیہ وسلم) کە دەفەرموی: (علیکم بسنتی) رپیاز هەر رپیازی پیغمبەرە (صلی اللە علیہ وسلم) خەلیفە راشیدەکانیش، هەر لەسەر رپیازی پیغمبەر (صلی اللە علیہ وسلم) بوون، بۆیەش راشیدو سەر راست بوون، دواپی کە لادان کراوە لە رپیازی پیغمبەری خوا (صلی اللە علیہ وسلم) لەبۆاری حوکم و سیاسەتدا، پیغمبەر (صلی اللە علیہ وسلم) ناوی لیناوە: (ملک عضوض) واتە: حوکمرانییە کە بەدەدەن دەگیری، یاخود ناوی ناوە: (ملک جبری) واتە: حوکمرانی خۆ فەرز کردن، ئەمما ئەوێ کە لەسەر رپیازی پیغمبەر (صلی اللە علیہ وسلم) بوو، لە ئیمان و عەقیدەو حوکم و سیاسەت و عیبادەت و ئەخلاق و لەهەموو بوارەکاندا، ئەو رپیاز هەر رپیازی پیغمبەرە (صلی اللە علیہ وسلم)، ئنجا ئەو رپیازە کە رپیازی پیغمبەر (طریقة النبی)ە (صلی اللە علیہ وسلم) هەركات ئەو رپیازەت جیبەجی کرد، ئەو دەتگەییەنە کۆمەلێک حەقیقەت، کە حەقیقەتەکان هەر لەنیو شەریعەت دان، وەک چۆن رپیازی پیغمبەری خواش (صلی اللە علیہ وسلم) هەر لەنیو شەریعەت دایە، هەر شەریعەت فەرمان بە پیغمبەری خوا (صلی اللە علیہ وسلم) کردو: بەو شیوێه بەندایەتی بکە، وە هەر شەریعەت هەوالمان پی دەدا، کە ئەگەر بەو شیوێ تاییەتە کە پیغمبەری خوا (صلی اللە علیہ وسلم) شەریعەتی پی پیادە کردو، تۆش پیادەت کرد، دەتگەییەنە کۆمەلێ حەقیقەت: حەقیقەتی ئیمان و تەوحید، حەقیقەتی تەقوا، حەقیقەتی صەبرو شوکرو، حەقیقەتی ئیحسان و هەموو ئەو حەقیقەتانە دیکە، کە ئەهلی تەزکیە باسیان دەکەن، وە زانیان و بۆ خوا صولحاوان ئەو حەقیقەتانەیان تیدا بەرجەستە بوون.

به لئی هیچ شتی له دهروهوی شهریهت، بۆ دینداریی و له خوا نیزیك كهوتنه وه سوود به ئینسان ناگهیهنی، نه گه رنا خوی کار به جی دهیخته نیو شهریهته وه، بۆیهش ده فهرموی:

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ

الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ المائدة

واته: ته مپو بهرنامه كه تانم بۆ ته واو کردن، وه چاكهی خوّم به ته واوی له گه لدا کردن، وه ئیسلام به بهرنامه بۆ په سندن کردن. كه واته: ئایین و شهریهته خوی بهروردگار ته واوه، وهك پیغه مبهری خواش (صلی الله علیه وسلم) ده فهرموی: (يا أيها الناس! إني قد تَرَكْتُ فِيكُمْ مَا إِنْ اعْتَصَمْتُمْ بِهِ فَلَنْ تُضْلُوا أَبَدًا: كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ) أخرجه البيهقي برقم (٢٠١٢٣)، وأخرجه أيضًا: الحاكم برقم (٣١٨)، قال الألباني: صحيح.

واته: ئه ی خه لکینه! شتیکم بۆ به جیهیشتون، كه نه گه دهستی پیوه بگرن، هه رگیز له دواى من ریتان لئ تیک ناچی: کتیبی خواو سوننه تی پیغه مبه ره که ی، دیاره سوننه تی پیغه مبه ریش (صلی الله علیه وسلم) هه ر بریتی بووه له جیبه جی کردنی کتیبی خوا، وهك دایکمان عایشه خوا لئی رازی بی ده لئ:

(كَانَ خُلُقَ نَبِيِّ اللَّهِ كَانِ الْقُرْآنُ) رواه مسلم: ٧٤٦

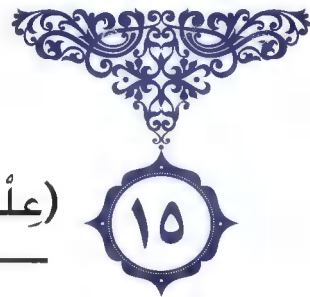
واته: ره وشت و هه لئس و كهوتی پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) قورپان بوو، به لئ ریبازه که ی پیغه مبه ریش (صلی الله علیه وسلم) هه ر بریتی له ته رجه مه کردنی قورپان به کرده وه، وه روون کردنه وهی ئه وهی كه پیویست به روون کردنه وه ده كا.

كه واته: ئیمه جگه له شهریهته هیچ شتیکی دیکه مان نیه، ئه دی ته ریهته چییه؟ وهك گوتم: تاكه ماناو چه مکیکی راست كه بگونجی بۆی به کاری، ئه وهیه بلین: مه به ست له ته ریهته هه مان ریبازی پیغه مبه ره (صلی الله علیه وسلم) كه شهریهته حاله تیکی تیوری (نظري) هه یه، به لام ته ریهته حاله تیکی

پراکتیکی (تطبیقی) ههیه، پیغمبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له میانى سوننه‌ته‌که‌ی خویدا شهریه‌تی بو به‌رجه‌سته کردوین، وهک ئه‌وه‌ی دایکمان عائیشه گوتویه‌تی، چونکه: وشه‌ی (خُلُق) مانایه‌که‌ی زور فراوانه‌و، ته‌نها مه‌به‌ست پی‌ی هه‌لس و که‌وتی تاکیی نیه، یانی: سه‌رجه‌م جم و جوّل و چالاکیی و هه‌لو‌یسته‌کانی بریتی بوون له پیاده‌کردنی قورئان، که‌واته ته‌ریقه‌تی پیغمبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) و رِبَازیک که پیغمبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) شهریه‌تی پی له دنیای واقیعدا جیبه‌جی کردوه، ئه‌وه ئه‌و ته‌ریقه‌ته‌یه که ده‌بی به‌و شیویه قورئان و شهریه‌ت پیاده بکری، ئنجا ئه‌گه‌ر به‌و شیویه شهریه‌ت پیاده کرد، بیگومان چهند به‌ره‌مه‌یکت ده‌که‌ونه ده‌ست که پییان ده‌گوتری: (حقائق) حه‌قیقه‌تی ئیمان و ته‌وحید، حه‌قیقه‌تی عیباده‌ت، حه‌قیقه‌تی ئیخلاص، حه‌قیقه‌تی ته‌قوا، حه‌قیقه‌تی ئیحسان، حه‌قیقه‌تی سه‌برو شوکرو ته‌وه‌ککول و، حه‌قیقه‌تی ئاکاری جوان و، حه‌قیقه‌تی کوچ کردن و تی‌کو‌شان له پیناوی خوادا، هه‌موو ئه‌و سیف‌ه‌ت و کاره باشانه‌ی که ئینسان له شهریه‌تدا لی داواکراون، وه پییان له خوای به‌رز نزیك ده‌بیته‌وه، دواى ئه‌وه‌ی که شهریه‌ت به رِبَازیکى تایبه‌ت که ته‌ریقه‌تی پیغمبه‌ره (صلی الله علیه وسلم) جیبه‌جی ده‌که‌ین، ئه‌و حه‌قیقه‌تانه‌مان دینه ده‌ست، که‌واته: ته‌ریقه‌ت و حه‌قیقه‌ت هه‌ر چوونه‌وه نیو شهریه‌ت، وه ئیمه شتیکی له شهریه‌ت زیاده‌مان نیه، وه هه‌ر که‌سی پی‌ی وابی شتی هه‌یه له‌ده‌ره‌وه‌ی شهریه‌ت و، وا ده‌کا ئینسان له خوای په‌روه‌ردگار نزیك بیته‌وه، له راستیدا حالئ نه‌بووه، چونکه پیغمبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له فره‌مایشتی‌کدا ده‌فرموی: هیچ شتی نیه له خواتان نزیك بخاته‌وه من پیم نه‌گوتبن، وه هیچ شتی نیه که ئیوه له خوا دوور بخاته‌وه، من ئاگادارم نه‌کردنه‌وه.

هه‌ر له‌و باره‌وه سی وشه‌ی دیکه‌ش به‌کار دین له‌لایه‌ن ئه‌هلی ته‌سه‌ووف و عیرفاندا به پیوستی ده‌زانم له باسی پازده‌یه‌م (۱۵)دا تیشکی‌کیش بخه‌مه سه‌ر ئه‌وان و، باسیکی کورت ده‌بارهیان بکه‌ین.

باسيک دهر باره ی: (عِلْمُ الْيَقِينِ وَ حَقُّ الْيَقِينِ وَ عَيْنُ الْيَقِينِ)

دياره ئه و سى وشه يه هه رسيكيان له قورئاندا هاتوون، بۆ ويئنه خوا سبحانه و تعالى له سوورپه تى (التكاثر) دا ده فهرموى:

﴿الْهَكْمُ التَّكَاثُرُ ۝١ حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ۝٢ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۝٣ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۝٤ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ ۝٥ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ۝٦ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ۝٧ ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ۝٨﴾ التكاثر

واته: خو هه لکيشان به (زۆرى) هوه، ئيوه ي بيتاگا کرد، هه تا سه ردانى گورستانتان کرد (واته: تاكو مردن، ياخود: هه تا چوون مردووه كانيشتان سه رزمير کرد)، نه خير واز بين له مهودوا ده زان، نه خير واز بين له مهودوا ده زان، واز بين نه گهر زانيارى جى دليايستان هه بوويه (ئاواتان نه ده کرد)، سوئند به خوا ئيوه دوزه ده بينن، دوايى ئيوه به چاوى دلياييه وه ده بينن، پاشان دهر باره ي نازو نيعمه ته كان ليتان ده پرسريته وه.

كه واته: وشه كانى: (علم اليقين) و (عين اليقين) له م سوورپه ته موباره كه دا هاتوون، دياره له شويى ديكه شدا هاتوون، (حق اليقين) يش له سوورپه تى (الحاقة) دا هاتوه، كه خوا ده فهرموى:

﴿وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لِّلْمُتَّقِينَ ۝٤٨ وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُّكَذِّبِينَ ۝٤٩ وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ ۝٥٠ وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ ۝٥١ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ۝٥٢﴾

دياره باسی قورٲان دهكا دهفهرموى: بيگومان هم (قورٲان)ه، يادخهروهيه بوٲ پارٲزكاران، وه ئيمه دهزانين ئيوه ههنديكتان بهدرؤى دهزانن، وه ئهوه مايهى داخ و خهفته بوٲ كافران {داخ و خهفتهى زؤر دهخؤن، له رٲوژى دواييدا، ياخود له دنيدا خهفتهى لى دهخؤن، كه ناتوانن بهربهركانى قورٲان بكهن}، وه قورٲان (حق اليقين)ه. (دوايى باسى دهكهين واته: چى؟) ناوى پهروهردگارى مهزنت بهپاك بگره.

ٲايا ئهوه سييانه: (علم اليقين و حق اليقين و عين اليقين) مانايان چيه و جياوازيان چيه؟

(اليقين) له (يَقِن)هوه هاتووه (يَقِنَ الْأَمْرُ، أَي: ثَبَّتَ وَ وَضَحَ)^(١)، ئاوهكه وهستا (يَقِنَ) واته: وهستا.

(علم اليقين): بريتيه له زانياريهكه كه ئينسان داواى هيچى ديكه نهكا لهو بارهوه، واته: تۆ زانياريهكهت ههيه دهبراهى شتٲك، كه پٲويست نهكا هيچى دى لهبارهوه بزاني و، لهوى دهوهستى.

(عين اليقين): ئهوهيه كه تۆ وٲراى ئهوهى به عقل شتهكهت دهرك كرده، بهچاويش بيبينى.

(حق اليقين): ئهوهيه كه تۆ دهست لهو شته بهدى، يان بچيه لاي، يان بچيه نيوى، يان بيچٲزى.

با وينهيهكه بهٲينينهوه: ئهگهر ئينسان بزاني و دلٲيايى كه له فلان شوينه ههنگوين ههيه، ئهوه (علم اليقين)ى ههيه به بوونى ههنگوين، (عين اليقين) يش ئهوهيه بهچاوى خوى شانه ههنگوينهكان بيبنى لهو شوينهدا، (حق اليقين) يش ئهوهيه كه دهستيان لى بدا، ياخود لى تام بكا.

(١) الصباح المنير، للفيومي، ص٣٥١.

دیاره ئەوان بەنسبەت مامەڵە کردن لەگەڵ خوادا، ئەو سێ وشەییان بەکار
هێناون: (علم اليقين) بەخوا، ئەوەیە کە تۆ زانیاریت هەیە بەبەلگە، وە
دڵیایی کە خوا سبحانە و تعالی خاوەن و پەروردگار و مشورخووری ئەو کەون و
کائیناتەییە، وە خوا خاوەنی هەموو ناو و سیفەتیکی بەرزو پەسەندە، وە خوا دەبی
تەنیا خۆی پەرستری و بەندایەتی بۆ بکری.

(عين اليقين) یش ئەو دیه که تو بە دل ئەو حەقیقەتە بینی، بە چاوی عەقل و دل بیانینی، دواي ئەو دای بە بە لگەي تەواو زانیبووتن.

(حق الیقین) یش ئه‌وه‌یه که تو ئه‌و شتانه تام بکه‌ی و چیژیان لی وهریگری به کرده‌وه، که ده‌گونجی ئینسان بگاته ئه‌و حاله‌ته‌ش و شته‌کان وایان لی، وه‌ک ئه‌وه‌ی ده‌ستیان لی بده‌ی و شته‌کان به‌ره‌ست بوون، وه‌ک (علي بن المجد طالب) خوا لی رازی بی گوتوویه‌تی: (لو کُشِفَ الحجابُ ما زِدَدْتُ یقیناً)^(۱) واته: ئه‌گه‌ر په‌رده‌ش لابدری بروا پته‌ویم زیاد ناکات.

هه‌ندی هه‌له‌و په‌له‌ی ژماره‌یه‌ک له‌ ته‌ه‌لی ته‌سه‌ووف

شوین کەوتوانی هه‌ندی له‌ رېبازه‌کانی ته‌زکیه‌و ته‌سه‌ووف، هه‌ندی هه‌له‌و په‌له‌یان هه‌ن من‌ ئاماژه به‌ هه‌ندی‌کیان ده‌که‌م، بۆ‌ ته‌وه‌ی هه‌موو لایه‌ک وریا بین، ته‌گه‌ر ته‌وانه‌مان بینی له‌سه‌ر زانیاری ته‌زکیه‌ی نه‌فس و، له‌سه‌ر ته‌و گه‌وره‌ پێشه‌وایانه‌ی که‌ مامۆستاو چاوساگی ته‌و رېبازه‌ بوون، وه‌ پسپۆرو شاره‌زا بوون، له‌سه‌ر ته‌وانیان حیساب نه‌که‌ین، مالی قه‌لب سه‌ر به‌ خاوه‌نیه‌تی، وه‌ک جاری دیکه‌ش گوتوومه‌: له‌ باخیکدا که‌ پره‌ له‌ میوه‌ی جوان، له‌به‌ر ته‌وه‌ی چه‌ند دانه‌ میوه‌یه‌کی گه‌نیوی تێدایه‌، یان چه‌ند میوه‌یه‌کی کرچ و کال و تام ناخۆشی تێدایه‌، نابێ هه‌موو میوه‌کانی ته‌و باخه‌ت له‌به‌رچاو بکه‌ون، دیاره‌ له‌نیۆ ده‌ریای فراوانی ته‌سه‌ووفیشدا، وێرایی ته‌وه‌ی گه‌وه‌ه‌رو مرواری زۆر هه‌ن، به‌لام ته‌و ده‌ریایه‌ هه‌ندی ج‌رو جانه‌وه‌ریشی تێدایه‌، ته‌ویش له‌به‌ر ته‌وه‌ی ته‌سه‌ووف و ته‌زکیه‌، زیاتر سه‌رو کاری له‌ گه‌ل عاتیفه‌و دڵ و ده‌روونه‌، ته‌وه‌ش زۆر جار وا ده‌کا عاتیفه‌ به‌سه‌ر عه‌ق‌لدا زال ده‌بی و، ئینسان تووشی تێپه‌راندن و کورت هی‌نان و لادان ده‌کا، بۆیه‌ که‌م و زۆر هه‌له‌و په‌له‌ی تی ده‌که‌وی، وه‌ک چۆن قسه‌ی شاعیران هه‌ندی جار هه‌له‌ی تی ده‌که‌وی، وه‌ قسه‌ی هونه‌رمه‌نده‌کان به‌هه‌مان شیوه‌، چونکه‌ به‌رده‌وام ته‌و شتانه‌ی که‌ له‌ عاتیفه‌وه‌ سه‌رچاوه‌ ده‌گرن، تێپه‌راندن و به‌زایه‌ دان و لادانیان تی ده‌که‌وی، ئیمه‌ ئاماژه‌ به‌هه‌ندی له‌و هه‌لانه‌ی ته‌ه‌لی ته‌سه‌ووف ده‌که‌ین:

۱- زیدمرویی کردن له زوهددا:

یه کج له وهه لانه بریتیه له زیدمرویی کردن له زوهددا، بگره بهه له تیگه یشتن له زوهد، زوریان وشه ی زوهدیان به وه ته فسیر کردوه که بریتیه له: (دنیا نهویستی)، به لام له راستیدا زوهد بریتی نیه له دنیا نهویستی (ترك الدنيا) چونکه زوهد سیفه تیکی په سنده، وهک یه کج له پیغه مبهری خوا (صلى الله عليه وسلم) ده پرس: شتیکم پی بلی بهوویه وه هم خوا خوشمی بو، هم خه لکیش خوشمی بو، نهویش فهرمووی:

(اَزْهَدْ فِي الدُّنْيَا يُحِبَّكَ اللَّهُ، وَازْهَدْ فِيمَا فِي أَيْدِي النَّاسِ يُحِبُّوكَ) أخرجه ابن ماجة برقم (۴۱۰۲)، والطبرانی برقم (۵۹۷۲)، والحاكم برقم (۷۸۷۳) وقال: صحيح الإسناد، والبيهقي في شعب الإيمان برقم (۱۰۵۲۲) قال الشيخ الألباني: صحيح.

واته: له ژیان دنیادا زاهید به، خوا خوشی دهوی، وه له وهی له دهستی خه لک دایه زاهید به، خه لکیش خوشی دهوی، که واته: زوهد سیفه تیکی په سنده، ئنجا (دنیا نهویستی) ناگونجی ئینسان دنیای هه نهوی به ره های، چونکه نه گهر دنیات نهوی، ده بی خوت بکوژی و به جی بیلی، که نه وهش دیاره قه دهغه کراوه، نه خیر زوهد: بریتیه له (دنیا به کهم گرتن) به به لگهی قورئان، بو وینه: نه وانه که یوسفیان له بیر که دهره ئناو فروشتیان، خوی زانا ده فهرمو:

﴿وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ﴾

یوسف

واته: وه به چهند دره میکی کهم فروشتیان وه به رامبهری زاهید بوون، چونکه به به لاش دهستان کهوت، وه دهیانزانی دواپی خاوه نیکی هه یه و لییان وهرده گریته وه، خواخوایان بوو به نرخیکی کهم بیفروشن و له کوّل خویانی بکه نه وه.

که واته: زوهد واته: (دنیا به کهم گرتن) نهک (دنیا نهویستی)، ئنجا زیدمرویی کردن له دنیا به کهم گرتندا، به شیوه یه که ئینسان هه قی خاوهن هه قه کان بفه وتینی، بو وینه: کابرا مال و مندالی هه یه، نه توانی بیانزینی،

وه نه توانی خوئی وا لیبکا چاوی له دهستی خه لك نه بی، نه وه به پراستی سه ر لی تیكچوونه، وهك له كتیبی (احیاء علوم الدین) ی غه زالییدا كه گه وهه رو مرواریی زوړیشی تیدان، به لام وهك له (كتیبی ریځگای صالح بوون و به ره خوا چون) یشدا باس م كرده، له بواری دنیا به كم گرتندا، زیاده روایی زوړی تیدایه و، نه گهر نه وهی نه بو حامیدی غه زالیی خوا لی خوشبی، ده لی، هه موو مسولمانان وا بكه، په کیان ده كه وی و، هیچ مه دارکیان پی ساز ناکړی، كه نه وهش به ته كید له گه ل شه ریعه تدا ناگونجی.

۲- به کارهینانی هندی قسه و ته عبیری سنوور به زین:

یه کیکی دیکه له وهه لانه: به کارهینانی هندی قسه و ته عبیری سنوور به زینه، كه (شطحات) ی پی ده گوتړی، نه و قسانه ی له سنووری عه قل و شهرع ده چنه دهر، بو وینه: له هندی له کتیه کانی ته صه ووفدا هاتوه كه هه لاج گوتوویه تی: (أنا الله) یان گوتوویه تی: (ما في الجبة إلا الله)، وه گوايه له نه بو یه زیدی به ستامی ده گپړ نه وه كه گوتوویه تی: (سبحاني ما أعظم شأني)، وه یه کیکیان به شيعر گوتوویه تی:

أنا من أهوى ومن أهوى أنا نحن روحان حللنا بدنا

کابرا بلی: (من خوام)، یان (نه و جوبه یه خوی تیدایه)، یان (پاکیی بو من، پایه ی من چنه د مه زنه!)، یان بلی: (نه وهی كه من ناره زووی ده كم و خوشم ده وی نه و منم، وه منیش نه وم، نیمه دوو روو حین له یه كه جهسته داین). نه و» له پراستیدا هه موویان (شطحات) و قسه ی بیجین، وه به کوفری بی پیچ و په نا داده نرین، دیاره هه لاج باجی نه و قسانه ی داوه، کاتی خوئی له شاری به غدا کوژراوه، زانایان فه توایان له سه ری داوه.

به هه رحال مه به ست نه وه یه كه نه هلی ته صه ووف هندی قسه له هندی له کتیه کانیاندا هه عه قل و شهرع نایانگریته وه و، پیوسته لیان وریا بین.

۳- بىرۆكەى: ھەموو شتېك خاويەو ، خواش لە ھەموو شتېك داىە (وحدة الوجود):

ھەلەيەكى دىكە كە لەھەندى لە ئەھلى تەسەووفدا ھەيە، كە ھەلەيەكى زل و كوشندەيە، برىتيە لە بىرۆكەى يەك بوونى (وحدة الوجود)، بۆ نمونە: (محي الدين بن عربي) دوو كتيبي ھەن بەناوى: (الفتوحات المكية) وە (فصوص الحکم)، لەو دوو كتيبيدا بە ئاشكرا باسى (وحدة الوجود) دەكا، (وحدة الوجود) كورتهكەى ئەويە: كە بوون (وجود) جەستەيەكە، خاوى پەروردگار پووھەكەيتى و تىيەدايە، يانى: ھەموو شتېك خاويەو، خوا لەھەموو شتېك داىە!! كە لە راستيدا ئەوھش قسەيەكى بىجى و يىمانايە، وە ھەموو ئەوانەى قول و پۆچوون لە بواری تەسەووف و تەزكەي نەفسداى پابەند بە قورئان و سوننەتەو، پەفزی ئەويان كردو، وە ئەويان بە كوفرو سەر لىشيان و سەرگەردانى داناو، وە ئەگەر گومانى چاكيان بە خاوەنەكەى بردى، گوتويانە: ئەو لە حالەتيكدا بوو، كە عەقلى لەسەر خۆى نەبوو، دڵ گەرمى بەسەريدا زال بوو، وە ئەگەر گومانى خراپيشيان پى بردى، گوتويانە: ئەو ئىنسانىكى زەندىق و بىدين بوو، ھەلبەتە ئىمە حوكم بەسەر ھىچ كامياندا نادەين، بەلام حوكم بەسەر قسەكانياندا دەدەين، وە ئەوھش ھەلۆيستی راستە، چونكە دەگونجى كابر ھەندى لەو قسانە ھى خۆى نەين و خزىنارەنە نىو قسەكانى، ياخود ئەگەر ھى خوشى بن، لەكاتيكدا كردەنى، ئاگای لەخۆى نەبوو، بەلام گرنگ ئەويە ئىمە دەليين: ئەو قسانە كوفرو بىدينى و ئىلحادن، ئەمما خاوەنەكەيان چۆنە؟ ئەو خوا بۆخۆى دەزانى، دەبينى كابر ئەو قسانەى كردو دوايى لىيان پەشيمان بووئەو.

۴- بىرۆكەى: (خاتم الأولياء):

يەككى دىكە لەو ھەلەو پەلانە كە بەتايبەت: (ابن عربي) و (الحكيم الترمذي) زۆر جەختيان لەسەر كردۆتەو، برىتيە لە بىرۆكەى كۆتايى دۇستانى خوا (خاتم الأولياء) كە ھەردووكيان زۆر بەزەقيى خويان بە كۆتايى دۇستانى

خوا دهناسينن، وه دهليّن: چۆن (خاتم الأنبياء) ههيه، ئاواش (خاتم الأولياء) ههيه، كه بهراستىي ئينسان يّكهينى بهوه دى، ئاخىر تۆ: موحييدىنى كۆرى عهريبي! ئهگەر گريمان تۆ باشيش بى و ئهه قسانه هى تۆ نهين و لهسهر تۆ حيساب نهكرين، بهلام تۆ كه له سهدهى شهشم و ههوتهمى كۆچيدا ژياوى، چووزانى دواى تۆ خواى پهروهردگار چهند دۆستى ديكهى پيدا دهبن؟

چۆن خۆت كرد به خاتهم و كۆتايى ههمووان؟ بهراستىي ئهوه شتيكى زۆر بى مانايه و ئيديعايهكى زۆر زل و زۆر بى بنهमाيه، كه لهچهند شوئيىكى كتيبهكانيدا دهلي: من بروام وايه كۆتايى ئهولياكانم، بهلكو ههندى له قسهكانى ئهوه دهگهيهنن كه (خاتم الأولياء) له پرووى دۆستايهتيى لهگهلا خوادا، له پيش (خاتم الأنبياء) وه بى، كه ههر ئهوه بوخوى كوفريكى بى پيچ و پهنايه، ههلبهته ههندى له ئههلى تهسهووف ئهه قسانهى (ابن عربي) به جۆرى ئاراستهه پينهه و پهرو دكهن، بو ئهوهى بهلاى كهمهوه لهوه كه لهبازنهى ئيسلام و ئيماندا بچيته دهر، بىپايرين، ئيمهش سوورين لهسهر ئهوهى كهس له بازنهى ئيمان و ئيسلام ببهينه دهر، بهلام سوورين لهسهر ئهوهى ههرشتى ناههق بوو، رهتى بكهينهوه، بهههق بليين: ههق، بهناههقيش بليين: ناههق، قسهكان حوكميان لهسهر دهدهين، بهلام خاوهنهكهى چۆنه، يان خراونهته پالى، يان لىيان پهشيمن بووتهوه، يان له حالهتى عهقل لهلا نهماندا، ئهه قسانهى كردوون، ئهوه شتيكى ديكهيه، خوا بوخوى بهبهندهكانى ئاگاداره، وهك بنچينهى شهرعيى كه زاناين داين ناوه: (نَحْنُ نَحْكُمُ بِالظَّاهِرِ، وَاللَّهُ يَتَوَلَّى السَّرَائِرَ)، ئيمه به روالهت حوكم دهكهين، نهينييهكانيش ههوالهى خوا دهكهين، روالهتى ئهه قسهيه ئهوه حوكمهكهيهتى: ههر كهسى پيى وابى كه له پيغهمبهرى خاتهم گهورهتره، ئيديعايهكى وا زل بكا، ئهگەر كافريش نهبى به ئيديعا زلهكهى، كه گوايه كۆتايى دۆستانى خوايه، بيگومان كهسى خوى پى له پيغهمبهرى خاتهم گهورهتر بى، كافر دهبى، وه ههر كهسى ئيديعاى وا زل بكا، بلى: دۆستانى خوا بهمن كۆتاييان پى هاتوه، با لهدواى منيشهوه دۆستى ديكهى خوا يين، ههركهسى ئهه ئيديعايه بكا، بهلاى كهمهوه زۆر گوناهباره، چونكه خۆ بهزل

گری (کبر) به دهقی ثایهت نه هی لی کراوه.

(وحدة الوجود) یش ئەوه دیاره کوفرو ئیلحادو لادانه له دین، چونکه خوی بی هاوئل ده فەرموی:

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ (۱۱) الشوری

واته: هیچ شتیك وهك وینهی وی (خوا) نیه، وه ئەو بیسهری بینهره. به لام تو بینی هه موو شتی به خوا دابنئی و، بلیی خوا پرووحی هه موو شتیكه ئەوه بیگومان دژو تیکگیراوه له گهڵ ثایهتی خوادا! ئنجا خوا سبحانه و تعالی ده فەرموی:

﴿ثُمَّ أَسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ﴾ (۴) السجدة

کهواته: خوی بیوینه له سەر عەرشی خۆیهتی، له دهرهوی دروستکراوهکانی، به لام ئەو دهلی: خوا له هه موو شتیكدایه وه هه موو شوینیكه! به لی، راسته بلیی: من سیفه ته کانی خوا له هه موو شتیدا ده بینم، به واتا شهوودییه کهی، چونکه (وحدة الشهود) له ئیسلامدا ههیه، وهک باسمان کرد، ته نیا خوا بیینی، ته نیا سیفه ته کانی خوا بیینی، له هه موو دروستکراوهکانیدا، ئەوه شتیکی په سندهو هیچ کیشه له گهڵ ئەوه دا نیه، به لام بلیی: خوا له هه موو شتیك دایه وه هه موو شوینیكه، ئەوه بیگومان پیچه وانهیه له گهڵ ثایهت و فەرمایشته کاند، وه له گهڵ عهقل و فطرهت و عیلم و واقعییشدا.

۵- دهمارگیریان بو رېبازه کانی خویان:

هه له یه کی دیکه یان ئەوهیه که هه ندیکیان زۆر دهمارگیرن بو رېبازه کانی خویان، نه قشه به ندیی بو رېبازه کهی خوی، چه شتی بو هی خوی، قادری بو هی خوی، ریفاعی بو هی خوی.. هتد، پاشان هه له ی شیخه کانیشیان کهم وایه بیینن، یانی: هه ندیکیان ئەگەر به قسه ش نه یلین، به کردوه شیخه کانی خویان پی مه عصومه له هه له، ئەگەر بلیی: فلان شیخ ئەو هه له یه کردوه، پی قه بوول ناکری، له کاتی کدا ته نها پیغه مبه ران پارێزراون له هه له، جیاوازی نیوان ئەهلی سوننهت و جه ماعت که زۆربه ی هه ره زۆری مسولمانان، له گهڵ

شیعه‌ی دوازده ئیمامییدا، ته‌وه‌یه که شیعه، دوازده ئیمامه‌کانیان پی پاریژراوه له هه‌له، به‌لام ته‌هلی سوننه‌ت و جه‌ماعه‌ت ده‌لین: زانایان پاریژراو نین له هه‌له، ته‌نها پیغه‌مبه‌ران سه‌لامی خویان لی‌بی پاریژراون، پیغه‌مبه‌رانیش له گوناح پاریژراون، ته‌مما له هه‌له‌ی ئیجتیهادیی پاریژراو نین، پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) چهند جاریک کۆششی کردوه، به‌لام خوی پهرودرگار به‌راستی دانه‌ناوه، بۆی راست کردۆته‌وه، وه‌ک ده‌فه‌رموی:

﴿عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذْنَتْ لَهُمْ﴾ (٤٣) التوبة هه‌روه‌ها: ﴿مَا كَانَتْ لِيَّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أُسْرَى حَتَّى يُشْخِنَ فِي الْأَرْضِ﴾ (٦٧) الأنفال هه‌روه‌ها: ﴿عَبَسَ وَتَوَلَّى﴾ (١) عبس

ته‌ماش‌ا ده‌که‌ی خوی کاربه‌جی هه‌له‌ی ئیجتیهادیی بۆ پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) راست کردۆته‌وه، بۆیه به‌پاریژراو زانینی شیخ و ئوستازه‌کان هه‌له‌یه‌کی دیکه‌یه، له‌هه‌له‌ زه‌قه‌کانی هه‌ندی له ته‌هلی ته‌سه‌وووف.

٦- خۆدوور گرتن و که‌نارگیریی کردن له مسوڵمانان:

خۆدوور گرتن له مسوڵمانان و تی‌که‌ل نه‌بوونیان، هه‌روه‌ها خۆدوور گرتن له مزگه‌وته‌کانیان و، ئیکتیفا کردن به ته‌کیه‌و خانه‌قایه‌کانی خویان، شیخ هه‌ر له ته‌کیه‌و خانه‌قای خۆیه‌تی و نایه‌ت بۆ مزگه‌وت، که ته‌وه‌ش جوړیکه له خۆ به‌زلگریی و خۆ جیا کردنه‌وه له مسوڵمانان، که ته‌وه‌ش هه‌له‌یه، پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له‌گه‌ل مسوڵماناندا بووه‌و پی‌شه‌وایان بووه، وه شیخان و ئوستازانی موخته‌به‌ر له‌سه‌ر ته‌و رپ‌بازه‌ی پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) بوون و، خویان جیا نه‌کردۆته‌وه له مسوڵمانان.

٧- بیرۆکه‌ی: قسه‌ وهرنه‌گرتن له مردووان:

هه‌روه‌ها ته‌و قسه‌یان که ده‌لین: (أَخَذْتُمْ عَلِمَكُم مِّنَ الْأَمْوَاتِ، وَأَخَذْنَا عَلِمَنَا مِّنَ الْحَيِّ الْقَيُّومِ الَّذِي لَا يَمُوتُ)، دیاره ته‌وان مه‌به‌ستیان ته‌وه‌یه که هه‌م:

قورڻانی بهرزو به پیزو، هم سوننه تی پیغمبهری خواش (صلی الله علیه وسلم) همموی دهماو دهم به نیمه گهیشتون، نجا دهلین: ئەو زانیانه که قورڻان و فرموده کانیان گیراوه ته وه، وه فاتیان کردوه، که واته ئەو زانیارییهی ئیوه له مردووه وه و هرتان گرتوه، به لام نیمه راسته وخو زانیارییه کانیان له خوا وهرده گرین!! که ئەوهشیان دیسان قسهیه کی بیجیه، چونکه زانیاریی شهریهت همموی له خوا وهاته، وهک خوا دهفه رموی:

﴿قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ...﴾ ﴿٦﴾ الفرقان

به لی، شهریهت چ وهی راسته وخو بی، که قورڻانه، چ ئەوه بی که خوا خستویه ته دلی پیغمبهری خوا وه (صلی الله علیه وسلم)، چ به شیوهی ئیلهام، چ به شیوهیه که له شیوه کانی وهی، خوی زانا پیی راگه یاندوه، که واته: عیلمی شهریهت همموی ده گه پیته وه بو خوا سبحانه و تعالی، به لام تو هه ره خو وه بللی: خوا ئەوهی خستوته دلم، تو نازانی: ئایا خوا ئەوهی خستوته دلت، یان شهیتان! وهک (ابن تیمیه) له کتیبی: (الفرقان بین أولیاء الرحمن و أولیاء الشیطان) دا، ئاماره ی پی دهکا، که تو نازانی ئەوه له لایه ن خوا وهی خرا وه ته دلت، یان له لایه ن شهیتانه وهیه، دلیا نی بللی: ئەوه ئیلهامه وه حه تمه ن له لایه ن خوا وهیه، چونکه ته نانه ت هه ندی جار شهیتان ویستویه تی وه سه سه ی خوی بخاته نیو ئەو ئایه تانه وه، که بو پیغمبهری خواش (صلی الله علیه وسلم) هاتوون، وهک خوی توانا دهفه رموی:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَعَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ ﴿٥٢﴾ الحج

له سه ره رای هه ندی له تو یژه ره وانی قورڻان دهلین: مه به ست له م ئایه ته موباره که ئەوهیه که: جارو بار شهیتان ویستویه تی وه سه سه ی خوی بخاته نیو ئەو ئایه تانه وه که بو پیغمبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) نیروون، ئەدی ده بی بو که سانی غه یری پیغمبه ران (صلی الله علیه وسلم) چو ن بی؟ به لی ئیلهام و خورپه هه یه،

به‌لام به‌دیل نیه بۆ قورئان و شه‌ریعت، شه‌ریعت ته‌وه‌یه که ئیمه لیی دلیان
که خوا فەرموویه‌تی و پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فەرموویه‌تی، یان
کردوویه‌تی.

۸- بانگه‌شەى هەندئى لە ئەهلى تەسەووف، که گوايه گەشتوونەتە (یقین):

هەلبەتە ئەوانه‌یان که زۆر لادەرن و هەندیکیان له‌ بازنه‌ی ئیسلام چوونه‌ته‌ دەر،
بانگه‌شەى ئەوه‌ ده‌کەن که گوايه‌ ئەرکه‌ شه‌رعییه‌کانمان له‌سه‌ر نه‌ماوه‌، چونکه
خواى به‌رز ده‌فه‌رموئى:

﴿وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ﴾ (۹۹) الحجر

واته‌: وه‌ په‌روه‌ردگارت په‌ه‌سته‌، تاكو يه‌قینت بۆ دئى، ده‌لین: ئیمه‌ش یه‌قینمان
بۆ دروست بووه‌، یه‌قین واته‌: دلیانی ئیمه‌ش گەشتوینه‌ته‌ دلیانی و، تازه
پیویست ناکا نوێژ و طاعت بکه‌ین، چونکه‌ خواى په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموئى:
په‌روه‌ردگارت په‌ه‌سته‌ تاكو يه‌قینت بۆ دئى، ئیمه‌ش گەشتوینه‌ته‌ یه‌قین و
تازه‌ پیویست ناکا خوا په‌ه‌ستین! که ئەوه‌ مانا لیک دانەوه‌یه‌کی زۆر هەله‌و زۆر
په‌وه‌شیانیه‌، چونکه‌ یه‌قین لێه‌دا به‌مانای مردنه‌، وه‌ک له‌ شوێنیکى دیکه‌دا
له‌سه‌ر زمانى کافه‌رکان ده‌فه‌رموئى:

﴿وَكَاذِبٌ يَوْمَ الدِّينِ﴾ (۴۶) ﴿حَتَّى أَتَنَّا الْيَقِينَ﴾ (۴۷) المدثر

واته‌: وه‌ ئیمه‌ دواپۆژمان به‌درۆ زانی. تاكو مردنمان پێ گەشت، هەر له‌به‌ر
ئەوه‌ش ناو له‌ مردن نراوه‌: یه‌قین، چونکه‌ که‌س گومانی نیه‌ له‌ مردن، که‌واته‌:
ئەوه‌ قسه‌یه‌کی بێ مانایه‌ که‌ لێه‌دا یه‌قین به‌مانای دلیانی بێ، ئەگەر
وابوایه‌، ده‌بوایه‌ پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) هەر له‌سه‌ره‌تاوه‌
هیچ نوێژو پۆژویه‌کی نه‌بێ، چونکه‌ هەر له‌سه‌ره‌تای هاتنی وه‌حی بۆی،
یه‌قینی بۆ په‌یدا بوو، که‌چی تا گیانی موباره‌کی سپاردوه‌، هەر به‌رده‌وام بووه‌
له‌سه‌ر خواپه‌ه‌ستی، وه‌ له‌ کۆتا ساته‌کانى ته‌مه‌نیدا، دوو نه‌فه‌ر چوونه‌ته‌ بن

قۆلی بۆئەنجام دانی نوێژ، که له نهخۆشیی مهرگیدا بووه، وهک له (صحیح البخاری) دا هاتووه.

۹- بهههله لیکدانهوهی ئایهتی ﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيَعْلَمَ اللَّهُ﴾ :

ههندیکیان گوتویانه: ههركهسێ تهقوای خوا بکا، پێیستی به مامۆستاو کتیب خۆیندهوهو شارهزایی له قورئان و سوننهت ناکا! چونکه خوا فهرموویهتی:

﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيَعْلَمَ اللَّهُ﴾ (۳۸۲)

واته: پارێژ له خوا بکهن، وه خوا فیرتان دهکات.. دهلێن: ئهوهش بهههله لێ تیگهیشتون، چونکه خوا نهیفرمووه: (وَاتَّقُوا اللَّهَ يَعْلَمَ اللَّهُ) بهجهزم نهیفرمووه: وه پارێژ لهخوا بکهن، خواش فیرتان دهکا، بهلکو دهفرموو: وه پارێژ لهخوا بکهن، وهخوا فیرتان دهکا، یانی پارێژ لهخوا بکهن لهوهدا که فیری کردوون، خوای زاناش بهردهوام یاساکانی شهریعتان فیر دهکا. ئهگهر بهجهزم بووایه، ئهوکاته ئهوامانایه دهگهیا که ئهوان دهلێن، بهلێ، ییگومان له ئهجمامی تهقوادی ئینسان دلی روشن دهیتهوه، وهک خوا دهفرموو: ئهی ئهوانهی بروتان هیناوه ئهگهر پارێژ لهخوا بکهن، خوا فورقاتان پێ دهبهخشی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا﴾ (الأنفال ۲۹)

فورقانیس حالهتی که ئینسان ههق و ناهاقی پێ لێک جیا دهکاتهوه، بهلام ئهو دل پروونییه له ئهجمامی بوونی تهقواوه، بهدیل نیه بۆ زانیاریی شهریعی و، بهدیل نیه بۆ زانیاریی ههبوون به قورئان و سوننهت، ههر بۆیهش گهوره زانیانی وهک: شیخ عهبدولقادری گهیلانی و، شیخ جونهیدو، شیخ ئهحمهدی سههرهندی، که لهدهریای تهزکیهیه نهفسدا مهلهوان بوون، ههمیشه له خزمهت قورئان و سوننهت دابوون.

۱۰- ده لّین: ئەگەر ئینسان دەرۆنی خو ی پاک بکاتەو، دەرۆنی وەك ئاوینەیهکی لئ دئ، كە زانیاریی خۆی پەرۆەردگاری تیدا دەرەوشیتەو:

كە ئەوێشان هەڵەیهکی دیکەیه، ئنجا (ئین و لێهنا ی سەرۆستی) چەند شیعیکی لەو بارەو گوتوون، دهلّی: ئەهلی تەصەووف دەبنە دوو بەش، بە کورتیی شیعرەکی دەهینێنەو دهلّی:

والقوم في هذا على فرقين ... وحكمهم فيه على ضربين
ففرقة طريقهم مبنية ... على العقائد وحسن النية
قالوا فإن النفس كالمراة ... ينطبع الماضي فيها والآتي
وإنما يعوقها أشياء ... ترك المحاذاة أو الصدا
قالوا وإن العين قد تغور ... وإنما يخرجها الحفير
وأجمعوا أن علاج الأصل ... أقرب للبئر معاً والنيل
فما إليه أبداً نشير ... هو علاج النفس والتطهير
وهذه طريقة الإشراق ... كانت وتبقى ما الوجود باقي

دهلّی: کۆمەلّی ئەهلی تەریقەت و تەصەووف، لێرەدا دوو کۆمەلەن، وە دوو جۆر حوکیمان هەیه، کۆمەلّیکیان رێبازەکیان بنیات نراو لەسەر عەقیدەو نیەتی باش، وە گوتوویانە: نەفسی ئینسان وەك ئاوینەیهك وایە، كە رابردوو و داهاتوو تیدا رەنگ دەداتەو، بەلام هەندێ شت دەبن بەپەرچ لە رێیدا: یەکیان: ئەوێهە كە رۆو بەرۆوی نەبی، دووهم: یاخود ژەنگی هینا بی، ئنجا گوتوویانە سەرچاوەش جاری وایە ئاوەکی رۆ دەچی، بەلام ئەوێ ئاوەكە دەرەهینێ، دووبارە هەلّی دەکۆلێتەو، وە هەموویان یەك دەنگن، كە چارەسەری ئەصلەكە چاکترەو نزیکترە لەوێ كە دووبارە بیرێکی دیکە هەلکەنی، ئەوێ كە بەردەوام ئەوان بەراستی دەزانن، ئەوێهە كە نەفس چاک بکری و پاک بکریتەو، ئەوێ پێی دەگوتری: رێبازی ئیشراق، كە بەردەوام هەبوو هەتا بوونیش بمانی، ئەو رێبازە بەردەوام دەبی.

به کورتیی تهوان دهلین: ته گهر ئینسان نه فسی خوی خاوین بکاتهوه، وهک ناوینیهک وایه ههرچی زانیاریی خوی پهرودر گاره لهو ئاوینیهدا دردهکهوی، وه رابردوو داهاتوو چی تیدایه، تیدیدا دردهکهوی!، به لام بیگومان تهو بوچوونه راست نیه، به لی، دهگونجی نه فس هندی شتی لی درکهوی، به لام بلی: ههرچی زانیاریی خوی پهرودر گارهو، ههرچی شهریهته له نه فسدا دردهکهوی، تهوه له راستیدا شتیکی بی به لگه و بنه مایه. ئنجا باسی دهستی دووهم دهکاو دهلی:

وفرقة قالوا بأن العلماء ... من خارج بالإكتساب أسما
وشرطوا العلوم في اصطلاحه ... إذ لا غنى للباب عن مفتاحه
فليس للطامع فيه مطمع ... ما لم تكن فيه علوم أربع
وهي علوم الذات والصفات ... والفقه والحديث والآلات
وهذه طريقة البرهان ... وهي لكل حازم يقظان.

باسی کومه لی دووهم دهکاو دهلی: کومه لیکیش گوتوویانه: زانیاریی له دردهوی خوت دهبی به دهستی بیی، (وهک خویندنهوه، نهک له نیو خوتدا) ههروهها چهند زانیارییهکیان به مهرج گرتوون، چونکه گوتوویانه: درگا بهبی کیل ناکریتتهوه، وه ههر کهسی چوار زانیاریی نه بن نابی به ئومید بی که له بواری تهزکیه نه فسدا، بگا بههیچ: زانیاریی به زات و سیفهتهکانی خوا، وه زانیاریی به شهریهته و فهرمودهکانی پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) وه زانستهکانی زمان که ئامرازی تیگه یشتنی قورئان و سوننهتن. وه ئهم ریبازه ریبازی به لگهیه، تهوهش بو کهسیکه که زور وریاو هوشار بی.

به لام حهقیقهته تهوهیه که فیروونی تهزکیه کردنی نه فس، به دلیل نیه بو وهرگرتنی زانستی شرعی و، دهبی زانستی شرعی ههر وهرگیری، چونکه نه فس بهبی وهرگرتن و شارهزابوونی شرع، ههر تهزکیه نابی، دهبی پیش: ﴿يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ﴾ ههبی، پاشان ﴿وَيُزَكِّيهِمْ﴾ دهبی، چونکه نه فس ههرچهنده پاک و چاک بی، تهوه نایته هوئی تهوه که وهی بو بی، شهریهته دهبی له رپی خویهوه بزانی، وه ته گهر وهک ریبازی ئیشراق دهلی:

وابووايه پيغهمبهري خوا (صلى الله عليه وسلم) دهيفه رموو: تهنه زيكړ بكن،
پيويست بهوه ناكه نايه ته كاني خوا له بهر بكن و، سوننه تي من له بهر بكن، وه
نه گهر وابووايه نه يده فهرموو:

(مَنْ يُرِدُ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهُ فِي الدِّينِ) أخرجه أحمد برقم (۱۶۹۲۴)، والبخاري برقم (۷۱)،
ومسلم برقم (۱۰۳۷)، وابن حبان برقم (۸۹)، وأخرجه أيضًا: الدارمي برقم (۲۲۴)
واته: ههركهس خوا چاكه ي بوي بوي، له ثايندا شاره زاي ده كات.
كه واته: ده بي له سه ره تادا شه ريعه ت وهر بگيري، تنجا ئينسان نهو شه ريعه ته
له سه ر څوي پياده بكا، تاكو نه فسه كه ي پاك و چاك بي.

له نوره كوملايه نيمه گان له كه لاس
نن هك م عير موافق النوازل الاجتماعيه

ډاگه ياندي مه كنه بي ماموستا علي بابير

archive.org/details/@alibapir

Alibapir

Google Play App Store

QR Code

www.alibapir.com

www.alibapir.com

ډاگه ياندي مه كنه بي ماموستا علي بابير

Alibapir

ډاگه ياندي مه كنه بي ماموستا علي بابير

QR Code

به رهه م و نيشانه كانى ته زكيه بوونى نه فس

ئايا ئه و نيشانه و دروشمانه چين كه ئينسان ته گهر له خویدا، يان له بهرامبه ره كانيدا بينينى، بزاني خوى يان به رانبه ره كهى خاوه ن نه فسيكى ته زكيه كراوه، خاوه ن نه فسيكى پاك و چاكه و، كه سيكه له خوا نزيكه و دوستى خوايه؟!

۱- وه ده ست هيئانى ئيمانىكى شهوودى:

مه به ستمان له ئيمانى شهوودى ته وهيه كه ئينسان به جورىك مامه له له گه له خوادا سبحانه و تعالى بكا، وه له گه له فرشته كانى خوادا، وه له گه له كتيبه كانى خوادا، وه له گه له پيغه مبه رانى خوادا، وه له گه له رۆژى دواييدا، وه كه ته وهى به چاوى دل ته وانه بينينى، پيشتى باسما ن كرد كه عاريف و خواناسه كان له كوتا قوناغى ناسينى خوادا، له كوتا قوناغى خوا به يه كگرتن و ئيماندا، ده گه نه قوناغى (وحدة الشهود)، واته: ته نيا خوا سبحانه و تعالى وه سيفه ته كانى خوا ده بينن، به لى دروست كراوه كانى خواش به چاوى سه ر ده بينن و، جيا وازى ده خه نه نيوان به ده بينه رو دروست كراوه كانى، به لام به چاوى عه قل و دل سيفه ته كانى خوا له دروست كراوه كانى خوادا ده بينن، وه كه من كاتى خوى له ژير ناوو نيشانى وتارى كدا گوتوومه: (تَتَجَلَّى ذَا تُ اللّٰهِ فِي صِفَاتِهِ، وَتَتَجَلَّى صِفَاتُهُ فِي مَخْلُوقَاتِهِ) (۱)، به لى له راستيدا ته وه كه ئينسان به چاوى دل، نه كه ته نيا به عه قل و به به لگه

.....
(۱) واته: خودى خوا له سيفه ته كانيدا ده ره وشيته وه، سيفه ته كانى خواش له دروست كراوه كانيدا ده ره وشيته وه.

هینانهوه، به لکو به دل و به چیشتن و تام لیگردن، بروای به خوا سبحانه و تعالی بی و، ههست به چاودییری خوا بکا، وه ههست به مامهلهی خوا بکا له گه لیدا، وه ههست به مامهلهی خوی بکا له گه ل خوادا سبحانه و تعالی، وه پاشان ههست به مامهلهی فریشته کان بکا له گه لیدا، ههروهها ههست به حهققانیهتی کتیبهکانی خوا بکا، به چیشتن و به چاوی عهقل و دل نهو راستییانه بیینی، وه راستیی (صدق)ی پیغه مبهران سهلامی خویان لیبی، ههروهها راستیی هاتنی رۆژی دوايي و حهقیقه تهکانی رۆژی دوايي و جیهانی بهرزخ و، پاشان تیكچوونی ئەم بوونه وهره وه لدرانه وهی لاپه ریه کی دیکه، تهنیا کاتیک مروؤ نهو جوړه ئیمانهی بو مهیسه ر دهبی، که نه فسی باش تهزکیه بیی، ئنجا نهو حهقیقه تانهی له لا دهبن به شتی مهشهودو بینراو، نهک تهنیا شتی مهعلوم و زانراو، به لکو له لای دهبن به شتی چیژراو و بینراو دهکوهیته حالتهی شهوودهوه، وه لیڕهشدايه که عاریف و خواناسه کان باسی (وحدة الشهود)یان کردوه، واته: ئینسان وای لیدی که تهنیا خوا بیینی، وه سیفه تهکانی خوا بیینی، وهک پیغه مبهری (صلی الله علیه وسلم) فهرموویهتی:

(أَصْدَقُ كَلِمَةٍ قَالَهَا الشَّاعِرُ كَلِمَةٌ لِّبَيْدٍ: أَلَا كُلُّ شَيْءٍ مَا خَلَا اللَّهَ بَاطِلٌ، وَكَادَ أُمِيَّةُ بْنُ أَبِي الصَّلْتِ أَنْ يُسَلِّمَ) أخرجه أحمد برقم (١٠٠٧٦)، والبخاري برقم (٣٦٢٨)، ومسلم برقم (٢٢٥٦)، وابن ماجه برقم (٣٧٥٧).

راستترین قسه که شاعیری گوتبی، قسه کهی (البید): ناگادار بن! جگه له خوا هه موو شتیك بو شه، وه (أمیة بن أبي الصلت) نیزیک بووه مسولمان بیی. به لی هه موو شتیك جگه له خوا بو شه، چونکه هیچ شتیك نیه بوونه کهی له خو یه وه بی، هه مووی بوونه کهی له خوا وهیه، وهک من له هه ندی له کتیبه کانم گوتوومه: دروستکراوه کان وهک سفر وان، ته گهر تو له رۆژه لات تا رۆژئاوا، له رۆژئاوا تا رۆژه لات، سفر ریزی کهی، بی نرخن و هیچ به هایه کیان نیه، به لام (١) ١) که له پشتیان وه دابنئی، قیمةت به هه موویان ددها، سفره کان هه موویان لابه ره، (١) ١) که هه ر خاوهن قیمةتیکی زاتییه، سفره کان له لای راستیه وه دابنئی، قیمةت به هه موویان ددها، دروستکراوه کانیش به خوا وه هه، بو یه هه ندی له

عاریفان بو وینه: ټیبن و عه تائوللای سکهنده ریی له حیکمه ته کانی خویدا دهلی: له جیاتی نه وهی دروستکراوه کانی خوا بکهینه به لگه له سهر خوا، ده بی خوا بکهینه به لگه له سهر نه وه که دروستکراوه کان هه، چونکه هه ر خوا خاوه نی بوونی راسته قینه یه.

به هه ر حال یه که م شتی که ټینسان له ته زکیه ی نه فسدا پیی ده گا، بریتیه له و جوړه ټیمانه، ټیمانی شهوودی، که ټینسان له هه موو شته کاندای خوا بیینی، وه هه میشه هه ست به بوونی خواو به سیفه ته کانی خوا بکا، هه رکامیکیان له مه قامی خویداو له حاله تی خویدا.

۲- تام و چیژ کردن له خوا پهرستی:

نیشانه و به ره مه می دووه می ته زکیه ی نه فس بریتیه له تام و چیژ وهرگرتن له خوا پهرستی، وه به قالب سووکی و به دل خوشی نه نجامدانی پهرسته کان، به تایبته پهرسته کان که مامه له ی راسته وخون له گهل خوادا، نه گهرنا ده بی هه موو نه رکه شه رعیه کان، ټینسان تام و چیژیان لی بکا، وهک پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) که کاتی نویژ دهات، دهیغه رموو به بیال:

(يَا بَلَّالُ أَقِمِ الصَّلَاةَ اِرْحَنَّا بِهَا) أخرجه أحمد برقم (۲۳۱۳۷)، وأبو داود برقم (۴۹۸۵)، قال الألباني: صحيح.

واته: نه ی بیال! (بانگه که بدهو) نویژ به ریا بکهو به هو یه وه ئاسووده مان بکه. ههروه ها پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له فه رموو دهیه کی دیکه دا ده فه رموی:

(وَجَعَلَ قُرَّةَ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ) أخرجه أحمد برقم (۱۲۳۱۵)، والنسائي برقم (۳۹۳۹)، وابن سعد (۳۹۸/۱)، وأبو يعلى برقم (۳۵۳۰)، والحاكم برقم (۲۶۷۶) وقال: صحيح على شرط مسلم، والبيهقي برقم (۱۳۲۳۲).

واته: ترووسکایی چاوم یان فی نکایی چاوم، نه وهی که ده یته مایه ی ئوخزن و ئارامیم، بریتیه له نویژ.

۳- دووری له خوو خدهی نرم و پهست:

یه کیکی دیکه له بهرهم و نیشانه کانی تهزکیه ی نهفس، بریتیه له دووری له خوو خدهی نرم و پهست، جا چ په یوهندیان به جهسته و پواله ته و هه بی، چ په یوهندیان به پروو و د پروو نیسانه وه هه بی.

تهوانه ی په یوهندیان به پواله ته و هه بی، وهك هه موو تهو گوناخانه ی که ده کرین، هه له گوناخانه گه وره کانه وه بگره: وهك قه تل و زیناو دزی و سوود خو ری و زولم و فسادو، ناداد گه ری، هه تا گوناخانه بچوکه کان وهك: پروانین به ثاره زووه وه (النظر بشهوه) و هه موو گوناخانه بچوکه کانی دیکه، وه گوناخانه دهروونییه کانی و وه شیرک و نیفاق و خو بهزل گری و هه سه دو بوغزو کینه و ریابازی.

۴- رازاندنوهی نیسان به سیفه ته بهرزو په سنده کان:

چ تهو سیفه تانه ی په یوهندیان به دهروونی نیسانه وه هه بی، چ تهوانه ی په یوهندیان به جهسته ی نیسانه وه هه بی.

۵- ئاماده یی سهرو مال به خشین له پیئاو خوادا:

تهمیش یه کیکی دیکه یه له بهرهمه کانی تهزکیه ی نهفس، هه کس نهفسی پاک و چاک بووی و بو خوا صولحاو بی و له خوا نیزیک بی، خو ی و سهرو ماله که ی به هی خوا دهزانی:

﴿الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ البقرة (۱۵۶)

واته: تهوانه ی کاتیك به لایه کیان به سهردی دهلین: ئیمه هی خواین و بو لای خواش ده گه ریینه وه.

ئنجا که سیك که نهك هه ماله که ی، بهلكو خوشی به هی خوا بزانی، دیاره ههركات دینی خوا پیوستی پیبی، چرووکی نانوینی له به خشینیدا، هه بویشه تهوانه ی بوخوا صولحاو بوون، هه له سهردهمی هاوه لانه وه خوا لیان رازی بی، که له لووتکه ی بو خوا صولحان دابوون، هه تا جیله کانی دوا تهوان،

به تايبته تئوانه ی ئه هلی عیرفان و تهزکیه ی راسته قینه بوون، زۆر ئازاو به جهرگ و بوپرو فیداکار بوون، زۆر له شیخ و ئوستازانی بواری ته صه ووف فرماندهیه تی زۆر له راپه رینه کانیاں کردوه، وهك: شیخ شامیلی نه قشبه ندیی له شیشان و، شیخ عوبه یدوللای نه هری و، شیخ سه عیدی پیران و، شیخ مه محمودی هه فیدو، ئه میر عه بدولقادی جه زائیری، شیخانی دیکه ش، که مه رجیش نیه هه موویان سیفه تی شیخی کامل و ئوستازی ئیرشادیان به سه ردا چه سپیی.

۶- دنیا له لا بچووک بوون و، گوینه دان به ئه هلی دنیا، له سه ر ئه وه ی که ره خنه ی ناشه رعیی ده گرن:

هه لبه ته ئینسان ده بی به رده وام گو ی بگری بۆ ره خنه ی شه رعیی و قسه و پیشنیاری دلسۆزانه، چونکه پارێزراوان له هه له، ته نیا پیغه مبه رانن سه لامی خویان لی بی، هه ر ئه وان بی گوناهن، ئه گه رنا ئه وانی دیکه شایسته ی ئه وه ن هه له و که م و کورپیان هه بی، وه ره خنه یان لی بگیری، به لام زۆر جار ئه هلی گل، ره خنه له ئه هلی دل ده گرن، به هاندرو غه ره زی دنیایی، یان له به ر ئه وه ی له گه ل به رژه وه ندیی ئه وندا نایه نه وه، ره خنه یان لی ده گرن، ئنجا لی ره دایه خوا سبحانه و تعالی ده فره مو ی:

﴿وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ﴾ (المائدة ۵۴)

یه کی له نیشانه کای دۆستانی خوا، ئه وه یه که له لومه ی لومه کاران ناترسین، له کاتی که دا ره زامه ندیی خوا له شتیک دابی، ده یکه ن، بی ئه وه ی گو ی بده نه سه رکۆنه ی سه رکۆنه که ران و ره خنه ی ناشه رعییان.

۷- هه لپژاردنی دواپۆژ به سه ر دنیا دا:

ئه وه ش دیسان هه ر په یوه ندیی به وه ی پیشه وه هه یه، ئه وه که ئینسان دواپۆژ هه لپژیری به سه ر دنیا داو، کاتی که به رژه وه ندیه کی دنیایی له گه ل

به رژه و هندییه کی دوار و ژدا تیگبگیرئ، زور به ئاسانی به رژه و هندییه کی دوار و ژ زال بکات، وه ئامانجی ئه وه بی که له دوار و ژدا خوی پهر و ردگار لی رازی بی و، ره زامه ندیی خوا وه ده ست بیئ، نه که ره زامه ندیی خه لکی دنیا، له کاتی که که ره زامه ندیی که له گه ل توور هیی خوادا تیگ بگیری، یا خود بیته هوی توور به بوون و سزای خوا، ده بی گوی نه داته رازی بوونی خه لکی، که لی رازی نابن، تا کو خوا له خوی توور نه کا!.

۸- به زهیی و پهروشی به ران بهر به خه لک به گشتی:

یه کی دیکه له به ره مه کانی ته زکیه بوونی نه فس، ئه وه به که مرؤف به زهیی به خه لکدا بی و دلی گه وره بی به ران بهریان و به ته نگیا نه وه بی، پیغه مبه ران سه لامی خویان لی بی، وابوون، دۆستانی خوا هه میشه وابوون، به نه فسه وه مامه له یان له گه ل خه لکدا نه کردوه، وه عه بدولقادی گه یلانی ره حمه تی خوی لی بی، گوتویه تی: (كُنْ مَعَ الْحَقِّ بِلَا خُلُقٍ، وَمَعَ الْخُلُقِ بِلَا نَفْسٍ)، له گه ل خوادا به به بی خه لک، وه له گه ل خه لکدا به به بی نه فس.

به لی، بوخوا صولحاوان به نه فس و سیفه ته به ده کانی وه: خو به زلگری و کینه و سه ده و بوغو... هتد مامه له یان له گه ل خه لکدا نه کردوه، به لکو بویان به ره حم و به سوزو پهروش بوون.

۹- دۆستایه تی گرتن له بهر خوا، وه دۆرمنایه تی کردن له بهر خوا:

یه کیکی دیکه له نیشانه کانی ته زکیه بوونی نه فس، بریتیه له خو شوستن و دۆستایه تی کردن له بهر خوا، وه وژمنایه تی و رق لی بوونه وه له بهر خوا، وه پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده فره موی:

(مَنْ أَحَبَّ لِلَّهِ وَأَبْغَضَ لِلَّهِ، وَأَعْطَى لِلَّهِ وَمَنَْعَ لِلَّهِ، فَقَدْ اسْتَكْمَلَ الْإِيمَانَ) رواه أبو داود برقم: (۶۸۳) قال الألبانی: صحیح.

هەر کەسێ لەبەر خوا خەڵکی خۆش بوی و، لەبەر خوا رقی لییان هەلسی، وە لەبەر خوا پییان ببەخشی (ئەگەر پیوستی کرد)، وە لەبەر خوا پییان نەبەخشی، ئەووە ئیمانی تەواو کردووە.

هەروەها لە فەرمایشتیکی دیکەدا هاتووە دەفەرموی:

(أوثق عرى الإيمان: الموالاة في الله والمعاداة في الله، والحب في الله، والبغض في الله)، أخرجه الطبراني برقم: (١١٥٣٧)، وأخرجه أيضا: البيهقي في شعب الإيمان برقم (٩٥١٣).
واته: پتەوترین گری و قولفە ی ئیمان، بریتیه له: دۆستایه تی کردن و دوژمنایه تی کردن لەبەر خوا، وە خۆشویستن و رق لیبوونەو لهبەر خوا.

١- خەلۆمو تەنیا یی و رازو نیاز پێت خۆش بوون، لەکاتی تەنیا ییدا:

ئەو کە ئینسان ئەگەر دەر فەتی هەبێ، کاتی کە بە تەنیا دەبێ، جا چ کاتی کە شەونۆژ دەکا، یاخود لە شوینی کدا بە تەنیا یی، یاخود لە شوینی کی چۆل، پێی خۆشی و لەزەتی لی بکا، ئەمیش نیشانه یی کە دیکە ی تەزکیە بوونی نەفسە، هەندێ کەس سەعاتی لە ژووری کی تاریکدا، یان لە شوینی کی چۆل، دایبێ، دلی سەغڵەت دەبێ و هەست دەکا تەنیا یی، بەلام دۆستانی خوا، کاتی کە لە خەڵک دوور دەبن، ئەگەر پیوستی کرد، وە ک چوونە ئیعتیکاف و خەلۆ، یاخود لە کاتی شەونۆژدا، یان کاتی کە لە شوینی کی چۆل، لەزەتی لی دەکەن، چونکە لە گەڵ ئەو زاتەدان کە لە هەموو کەس و لە هەموو شتی لە لایان بەرزتر و بەرپێتر و خۆشەویستتر و شیرینتر، وە هەست بە تەنیا یی ناکەن، وە ئەکە هەر دلیان سەغڵەت نابێ، بگر هەست بە فەرەحنایی و دلخۆشی و شادمانی دەکەن.

ئەوانە یی باس مان کردن، دە نیشانه و درووشم و بەر هەمی ئەو کەسانە کە گەشتبەنە حالەتی نەفس تەزکیە بوون و، لەخوا نزیک کەوتنەو، صالح بوون.

رہنگدانہ وہی نیشانہ گانی تہزکیہی نہفس لہ ژانی ہہندئ لہ صالحاندا

۱- ہہلوئستیکی ئہبو بہکری صدیق خوا لیی رازی بی:

کاتی ئہبو بہکری صدیق خوا لیی رازی بی، بہ خلیفہی مسولمانان
ہہلدہبژیری، وتاریک پیشکش دہکا، کہ دہبی بہ ناوی زپر بنووسری و، بہ
بناغہی حوکی ریشید دادہنری، لہ بہشیک لہ وتارہکیدا دہلی:

(أیہا الناس! فإني قد وليتُ عليكم، ولست بخيركم، فإن أحسنتُ فأعينوني، وإن
أسأت فقوموني)^(۱). واتہ: ئہی خہلکینہ! بہسہرتانہوہ کراوم بہ سہرپہرشتیار،
بہلام لہ ئیوہ باشتہر نیم، (خوم لہ ئیوہ پی چاکتر نیوہ داتانناوم، ئیددیعی
ئہوہ ناکات بلی: من لہ ئیوہ چاکترم و بہ میرات بوم بہجیماوہو من پی شایستہ
ترم) ئہگہر چاکم کرد، هاوکارم بن، وہ ئہگہر خراپم کرد راستم بکہنہوہ.

کہ بیگومان ئہو قسہو ہہلوئستانہ لہ نہفسیکی خاوەن تہزکیہی تہواوہوہ
نہبی، نایہنہ دہر، بہتایبہت لہو مہقامہدا کہ کراوہ بہ جینشینہ یہکہمی
پیغہمبہری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) و بہو شیوہیہش قسہ دہکا، بیگومان
ئہوہ نیشانہی نہفسیکی یہکجار موزہککایہ، دیارہ ئہبو بہکری صدیق خوا لیی
رازی بی، لووتکہی صدیقانہ.

.....
(۱) السيرة النبوية لابن هشام، ج ۴، ص ۳۹۳.

۲- هه‌لو‌یستیکى عومهرى كورى خه‌تتاب خوا لیى رازى به:

دواى شهوى (أبو لؤلؤة) ى مه‌جوسیی زامدارى ده‌كاو، له‌ حاله‌تى مه‌رگدا ده‌بى، یه‌كه‌ پېشنیاری بو ده‌كا ده‌لى: نه‌ی نه‌میری ئیمانداران! بوچی عه‌بدوللای كورپ راناسپیږى كه له‌دواى تو بېته جېنشین؟ شه‌ویش ده‌لى: (سويند به‌خوا مه‌به‌ستت له‌و قسه‌یه به‌رژه‌وه‌ندیی مسولمانان و په‌زامه‌ندیی خوا نه‌بوو، دواى ده‌لى: بو تالى عومهر به‌سه یه‌كیكان موخاسه‌به بكرى، له‌سه‌ر شه‌وى سه‌ره‌رشتیاری مسولمانان بووه، نابى بېته دوو)^(۱)، له‌و كاته‌دا كه شه‌و پیاوه ماستاوى بو ده‌كا، عومهر ئاواى وه‌لام ده‌داته‌وه، دیاره هه‌لو‌یسته‌كان زورن به‌لام من هه‌ر كه‌سه نمونه‌یه‌كم بو هیناونه‌ته‌وه. هه‌لبه‌ته شه‌و هه‌لو‌یسته‌ش نه‌ك هه‌ر نیشانه‌ی ته‌زكیه بوونی نه‌فسه، به‌لكو ته‌قواو ته‌زكیه‌ی لی ده‌چوږى!

۳- هه‌لو‌یستیکى عوسمانى كورى عه‌ففان خوا لیى رازى به:

كاتى ئاژاوه گېڤه‌كان ده‌ورى مال و خانووه‌كه‌ی ده‌گرن، كو‌مه‌لى له‌ هاوه‌لان له‌ نیویاندا هه‌سەن و حوسەین و موحه‌مه‌د كورانى عه‌لى خوا لیان رازى بى، ده‌چنه لای ده‌لین: هاتووین به‌رگرییت لی بکه‌ین، عوسمان خوا لیى رازى بى ده‌لى: (ئاماده نیم له‌سه‌ر من به‌قه‌د قوچكه‌یه‌ك (شه‌وى كه‌ ئافره‌ت به‌ په‌نجه‌یه‌وه ده‌كات، له‌ كاتى شت دووریندا)، خوینی مسولمانینك پرژى، به‌هوى شه‌وه‌وه كه به‌رگرییم لی ده‌كه‌ن)^(۲) بیگومان شه‌و هه‌لو‌یسته‌ش له‌ نه‌فسیكى زور پاك و چاك نه‌بى، نایه‌ته‌دی، تو ده‌ورت بگرن و بزانی شه‌وه بو كوشتنته، وه خه‌لكیش هه‌بى به‌رگرییت لی بكا، به‌لام بللی: با خوین له‌سه‌ر من نه‌پرژى، شه‌وه گه‌وره‌یه‌و نیشانه‌ی نه‌فس چاكی و مه‌عدەن پاکیه‌.

.....

(۱) تاریخ الإسلام السياسى.. حسن إبراهيم حسن، ج ۱ ص ۲۵۴.

(۲) البداية والنهاية، لابن كثير ج ۷ ص ۲۱۱، و (تأريخ دمشق) لابن عساکر ص ۴۰۳.

۴- هه‌لوڤستښکی عه‌لی کورې ته‌بو تالیب خوا لیې رازی بی:

له یه‌کې له قسه‌کانیدا ده‌لې (لو کُشف الحجاب ما ازددت یقیناً)^(۱)، یانی ته‌گه‌ر په‌رده لابیجی، یه‌قینم زیاد ناکا، واته: ته‌گه‌ر په‌رده لابیجی و به‌چاوی سه‌ر خوای په‌روه‌ردگار ببینم، یه‌قینم وه‌ک خوږیه‌تی و زیاد ناکا، مانای وایه له لووتکه‌ی یه‌قین دابووه، که‌واته: خاوه‌ن نه‌فسی‌کی زور پاک و چاک بووه.

۵- هه‌لوڤستښکی دایکمان عائیشه خوا لیې رازی بی:

دایکمان عائیشه خوا لیې رازی بی، دواي ته‌وه‌ی بوختانی پی ده‌کړی، پاشان ثایه‌ت دینه خوارې و، خوای په‌روه‌ردگار به‌رگریی لی ده‌کا، ده‌لې: (نه‌فسی خوّم له‌وه پی بچووکترو که‌م بایه‌خ تر بوو، که خوای عز وجل له‌باره‌ی منه‌وه، ثایه‌ت بنیرینه خوارې و، تا‌کو قیامه‌ت بخوږینه‌وه، ثومیدم ته‌وه بوو که خوا تبارک و تعالی به‌خه‌ون شتی پيشانی پیغمبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) بدات)^(۲)، ناوا خوږی له‌لا که‌م بووه، بویه له‌لای خوا زور بووه، خوا له‌و دایکه به‌ریزه‌مان (صدیقه بنت الصدیق) رازی بی و رازی‌شی بکات.

.....

(۱) زور گه‌رام له (نهج البلاغه) دا نه‌بینی، به‌لام ته‌م ته‌عبیره‌م بینی: (ما شککت فی الحق مذ أریته) نهج البلاغه، ص ۵۵۶، باب المختار من حکم امیر المؤمنین ومواعظه. به‌لام دواي له (تفسیر القرآن الحکیم) ی (محمد رشید رضا) ج ۹ ص ، دا دوزیمه‌وه.

(۲) ته‌مه ده‌قی قسه‌که‌یه‌تی: (وَلَشَأْنِي كَانَ أَحْقَرَ فِي نَفْسِي مِنْ أَنْ يَتَكَلَّمَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِيَّ بِأَمْرٍ يُثَلَّى) رواه أحمد والبخاري ومسلم وغيرهم.

۱- هه‌لوڤستیکي شیخ عبدالقادی گیلانی ره‌حمه‌تی خوای لیښ:

جاریکیان وتاری دده‌او خه‌لیفه‌ی عه‌بباسیش له‌ مزگه‌وت دانیشتبوو، پاشان
یه‌کې گوتی: نه‌ی شیخ عبدالقادر! که‌ تۆ وتارت دده‌ا، خه‌لیفه‌ دانیشتبوو،
شه‌رمت لی نه‌کرد؟
گوتی: (نه‌خیر، کاتیک گه‌وره‌یی و عه‌زه‌مه‌تی خوام هینایه‌ به‌رچاوی خۆم،
خه‌لیفه‌ هه‌ر به‌قه‌ده‌ر پشیل‌یه‌ک دیاربوو له‌به‌ر چاوم)^(۱)، به‌لې! هه‌رکه‌سی خوای
له‌لا گه‌وره‌ بی، به‌ دلنیا‌یه‌وه‌ خه‌لکی خوای له‌لا بچوک ده‌بیته‌وه، له‌و پرووه‌وه
که‌ شه‌رمیان لی بکاو، لیان بترسی و له‌به‌روان هه‌ق نه‌لی.

.....
(۱) پروانه: زانایانی ئیسلام کین و چۆنن؟ لاپه‌ره (۲۳۲) چاپی سییه‌م.

چەند وتەيەکی بەپیژی ئیبین و عەتائوللای سەندەری، دەربارەي تەزکیەي نەفس

ئیمە ھەول دەدەین لەم بایەدا چەند قسەيەکی بەپیژی ئیبین و عەتائوللای سەندەری یبیین، دەربارەي تەزکیەي نەفس، ئەو زانا پایە بەرزە چەند قسەيەکی نەستەقی ھەن، لەو بارەو قسەکانی مەشھورن بە: (الحکم العطائية)، ئنجا من (۵۰) پەنجا قسەم لەنیو حکمەتەکانیدا گولبژێر کردوون:

۱- (لا یکن تأخراً أمد العطاء مع الإلحاح في الدعاء موجباً لئأسک، فهو ضمن لك الإجابة فيما يختاره لك، لا فيما تختاره لنفسك، وفي الوقت الذي يريد، لا في الوقت الذي تريد).

واتە: با دواکەوتنی کاتی بەخشین (واتە: بەخشینی خوا)، لەگەڵ ئەوەشدا کە تۆ بە جەختکردنەوە دەپارێیەووە سووری لەسەر پارانەو، نەبیته ھۆی نائومییدییت، چونکە خوا سبحانە و تعالی گەرنتیی داوہ وەلامت بداتەو، لەویدا کە ھۆی بۆت ھەڵدەبژێری، ئەک لەویدا کە تۆ ھەڵدەبژێری، وە لەو کاتەدا کە ھۆی دەیەو، ئەک لەو کاتەدا کە تۆ دەتەو.

بەراستی حکمەتەکانی شایستەن بە ئاوی زێڕ بنووسرین، واتە: کە دوکاەت یەکسەر قەبوول ناییت، با نەبیته ھۆی نائومییدییت، وە دەست ھەلمەگرە لە پارانەو، چونکە خوا بۆ ھۆی دەزانێ چیت بۆ دەکاو، کە ی بۆت دەکا؟ وە مەرج نیە ئەوەی تۆ دەتەو و، لەو کاتەدا کە دەتەو، بۆتۆ واباش بی.

۲- (الأعمال صُورَ قائمَةً، وأرواحُها وجودُ سِرِّ الإخلاصِ فيها).

واته: کردهوهکان چهند دیمه‌نیکي بهرچاوو راوهستان، به‌لام پرووحي کردهوهکان، بریتیه له بوونی نه‌ینیی ئیخلاص لهو کردهوانه‌دا.
واته: کردهوهکان که له‌شیکن، پرووچه‌کیان بریتیه لهو ئیخلاص و خوا پی مه‌به‌ست بوونه، که بوته هاندرو پالنه‌ر، بو ئه‌نجامدانیان.

۳- (إِدْفِنْ وجودَكَ في أرضِ الخمولِ، فما نَبَتَ مما لم يُدْفَنْ، لا يَتِمُّ نَتَاجُهُ، ما نَفَعَ القلبَ مثلُ عَزَلَةٍ يدخلُ بها مَيِّدَانِ فِكْرَةٍ).

واته: بوونی خوته له‌سه‌ر زه‌میني که نارگیریدا بشاره‌وه، چونکه دانه‌ویل‌یه‌که له‌ژیر زه‌ویدا نه‌شاردرايسته‌وه، سه‌وز نابی (یاخود به‌ره‌م دار نابی) وه‌هیچ شتی سوود به‌دل ناگه‌یه‌نی، وه‌که که نارگیریه‌که که پیی ده‌چیته مه‌یدانی بیرکردنه‌وهو تیوهر امانه‌وه.

لیره‌دا دیاره پیداکیری ده‌کات له‌سه‌ر خه‌لوهو بیرکردنه‌وهو، جار جار خو دوورگرتنی ئینسان له‌خه‌لک، وه‌رازو نیاز کردن له‌گه‌ل خوا‌داو بیرکردنه‌وه له‌دین و ژین و، له‌دنیاو دواپوژ.

۴- (کیف یُشْرِقُ قَلْبُ صُورِ الْأَكْوَانِ مُنْطَبِعَةً في مرآته؟ أم كيف يرحلُ إلى الله وهو مكْبَلٌ بشهواته؟ أم كيف يطمع أن يدخل حضرةَ الله، وهو لم يتطَهَّر من جَنَابَةِ عَفْلَانِهِ؟ أم كيف يرجو أن يفهم دقائق الأسرار، وهو لم يَتُب من هَفَوَاتِهِ؟).

واته: دلێک چۆن روژن ده‌یته‌وه، که وینه‌ی شته‌کان له‌ئاوینه‌که‌یدا ده‌رچوه؟ یان چۆن به‌ره‌و خوا ده‌چی، له‌کاتی‌کدا به‌ئاره‌زووه‌کانی ده‌ست و پیی به‌ستراون؟، یان چۆن ده‌چیته‌ خزمه‌ت خوا، له‌کاتی‌کدا که له‌له‌شپیسپی بی ئاگایی، خو‌ی پاک نه‌کردوته‌وه؟ یان چۆن ده‌یه‌وئ له‌ورده‌کاری نه‌ینیه‌کانی به‌ندایه‌تی بو‌خوا کردن و شه‌ریعه‌ت حالی بی، له‌کاتی‌کدا که له‌ورده‌هه‌له‌کان په‌شیمان نه‌بوته‌وهو نه‌گه‌راوته‌وه؟.

كهواته: كاتى ئىنسان له خوا نزيك دهيتتهوهو شايستهى ئهوه دهبيج كه بهندايهتى بوخوا بكا، كه خاوهنى عهقلىك و دلىكى هوشارو بىج دارو پاك و خاوين بى.

۵- ((إِحَالَتِكَ الْأَعْمَالِ عَلَى وَجُودِ الْقَرَاغِ مِنْ رُغُونَاتِ النَّفْسِ)).

واته: ئه گهر كردهوهكان ههواله كاتيك بكهى، كه دهستت بهتال بى، ئهوه له نه فاميهه كاني نه فسهوهيه.

نه فس بههوى نه فاميههوه، ههميشه: له مهودوا (تسويف) به ئىنسان دهكا، پيت دهلى: با كاتيكت دهستكهوى دهستت بهتال بى، ئنجا پهرستشهكان بكه، بو وينه پيت دهلى: دوايى قورپان بخوينه، يان دهلى: كه دهستت بهتال بوو، ئنجا خوت شارهزاي شريعته بكه، ئنجا ههج بكه... هتد، ئهوه له نه فاميهه نه فسه، كه تو ههواله دهست بهتالي و بى ئيشيه دهكا، چونكه تو هيچ كاتيك دهست بهتال و بى ئيش نابى، ناشزاني داخو دهگيهه ئهوه حالتهه يان نا؟.

۶- (طَلَبُكَ مِنْهُ، أَتَاهُمْ لَهُ، وَطَلَبُكَ لَهُ، غَبِيَّةٌ مِنْكَ عَنْهُ، وَطَلَبُكَ لِغَيْرِهِ، لِقَلَّةِ حَيَاتِكَ مِنْهُ، وَطَلَبُكَ مِنْ غَيْرِهِ، لَوْجُودِ بُعْدِكَ عَنْهُ).

واته: داواكردى تو بو خوا، برىتته له تومهتباركردى تو بو ئهوه، (داواكردى له خوا، يانى شتيكى لى داوا بكهى، ماناي وايه تو ئهوه تومهتبار دهكهى كه ئاگاي له تو نيه) ئه گهر تو داواى خوا بكهى مانا وايه تو لهو دورى بويه داواى دهكهى، وه داواكردى تو بو غهبرى خوا، له بهر ئهوهيه كه تو كهه شهم له خوا دهكهى (پيت وايه غهبرى خوا له گهل تو بهرهم تره)، به لام ئه گهر له غهبرى خوا داوا بكهى، مانا وايه تو له خوا دورى، بويه له غهبرى خوا داوا دهكهى.

ههلبهته من تيينييم ههيه له سههر ههندى لهو قسانهى، چونكه پارانهوه له خوا، عادهتى پيغه مبه رانه سهلامى خويان لىبى، چونكه خودى پارانهوه له خوا عيبادهته، جارى وا ههيه دوعاكه بو پهرستنه، جارى وا ههيه دوعاى داوا كردنه، مه رجيش نيه هه موو جارى داواكردى بى، به لام ئه گهر داواشى لى

بکھی، پیغمبران سهلامی خویان لیبی داویان له خوا کردوه، مه گهر قسه کهی به وه تهئویل بکری، بگوتری: داواکردنی تو له خواو پیشت وایی که خوا ئاگای له تو نیه، نه و کاته دیاره ههر له شیرک و کوفیش نریک ده بیته وه، مه گهر به شیوه کی ئاوا پینه بکری، نه گهرنا من نه و قسه هم به رههایی پی چاک نیه.

۷- (ما مِنْ نَفْسٍ تَبْدِيهِ، إِلَّا وَلَهُ قَدَرٌ فِیکَ يُمَضِّيهِ).

واته: ههر هه ناسهیه که تو دهیده وه، بیگومان خوا قه ده ریکی ههیه، بریاریکی ههیه له تودا که جبه جی دهکا.

یانی: خوا سبحانه و تعالی هیچ کات له تو بی ئاگا نیه، وه له گه له هه موو هه ناسهیه کی تودا، خوی میهره بان ئاگای له تویه وه، بریاریکی جی به جی دهکا.

۸- (لا تستغرب وقوع الأكدار، ما دمت في هذه الدار، فإنها ما أبرزت إلا ما هو مستحق وصفها وواجب نعتها).

واته: تو به دووری مه زانه و پیت سهیر نه بی، نه خوشی و ناخوشی و ناره حه تییه کانت به سهیر بین، هه تا له م ژیا نه دنیا ییه دا بی، چونکه نه م ژیا نه دنیا ییه ههر نه وهی ده رسته وه، که شایسته ییه تی و سیفه تی خویه تی.

یانی نه م ژیا نه دنیا ییه شوینی تیدا تاقیکرانه وهیه، له تاقیکردنه وه شدا بیگومان نیسان خوشی و ناخوشی و تالیی و شیرینی و، هه ورازو نشیوی دینه پیش.

۹- (شَتَان بَيْن مَنْ يَسْتَدِلُّ بِهِ أَوْ يَسْتَدِلُّ عَلَيْهِ، الْمُسْتَدِلُّ بِهِ، عَرَفَ الْحَقَّ لِأَهْلِهِ، وَأَثَبَتَ الْأَمْرَ مِنْ وَجُودِ أَصْلِهِ، وَالْإِسْتِدْلَالُ عَلَيْهِ مِنْ عَدَمِ الْوُصُولِ إِلَيْهِ، وَإِلَّا فَمَتَى غَابَ، حَتَّى يُسْتَدَلَّ عَلَيْهِ؟ وَمَتَى بَعْدَ، حَتَّى تَكُونَ الْأَثَارُ هِيَ الَّتِي تُوَصَّلُ إِلَيْهِ؟).

واته: دوو کهس زور له یه که جیان: که یه کیان خوی پهروهر دگار ده کاته به لگه له سه دروستکراوه کان، وه نه وهی دیکه که دروستکراوه کان ده کاته به لگه له سهر خوا، نه وهی که خوا ده کاته به لگه (له سه دروستکراوه کان له بهر نه وهی که

هر تهنها خوا خاوهنی بوونی سهر به خوځیهو، دروستکراوه کان هه موویان بوونیکي سییه ریان ههیه، بوونیکي زاتیان نیهو خوا بوونی پیداون، وه بو کاتیکی دیاری کراو بوونی پیداون، هر کات بوونه که ی لیستانده وه، دهنه وه به هیچ، به لام خوا بوونه که ی زاتییهو به رده وامه، ئنجا ئه و که سه ی که خوا ده کاته به لگه له سه دروستکراوه کان، ئه وه که سیکه، مافی خاوهن مافی ناسیوهو زانیوهو، بوونی شته کانی به هو ی ته سله که یانه وه، چه سپانده، وه ئه و که سه ی که دروستکراوه کان ده کاته به لگه له سه ر بوونی خوا، له بهر ته وهیه که جار ی نه گه یشته به خوا سبحانه و تعالی و چاک نه ی ناسیوه، ته گه رنا که ی خوا نادیار بووه، تا کو به لگه ی له سه ر به ینر ته وه؟ یا خود که ی دوور بووه، تا کو شوینه واره کان بمانگه یه نه بهو؟

۱۰- (تشوُفکِ اِلٰی ما بطن فیک من العیوب، خیرٌ من تشوُفکِ اِلٰی ما حُجِبَ عنک من الغیوب).

واته: ته گه ر تو چاو بگپری له و که م و کورپیانه ی که تیتدا شیردراونه ته وه، باشتره له وه ی چاو بگپری بو ئه و شته نادیارانه ی که لیت شیردراونه ته وه. واته: ته گه ر تو به دوا ی ته وه دا بگه رپی که عه یب و که م و کورپییه کانی خوت بدو زیه وه له خوتدا، باشتره له وه ی بگه رپی به دوا ی په نهانه کاند و، بتهوی ئه و شتانه ی که له ده ره وه ی خوتدان، بیان دو زیه وه.

۱۱- (الحق لیس محجوب، وإنما المحجوب أنت عن النظر، إذ لو حَجَبَ شيءٌ لستره، ما حَجَبه، ولو كان له سائر، لكان لوجوده حاصر، وكل حاصر لشيء فهو له قاهر. {وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ} (الأنعام).

واته: خوا سبحانه و تعالی {که لی ره دا وشه ی (حق) ی بو به کار دینی}، په رده پو ش نه کراوه، به لام په رده پو ش تو ی، له وه ی که ته ماشای بکه ی و بیینی، چونکه ته گه ر هیچ شتیک خوی شارد بایه وه، ئه و شته بو ی ده بو به پو شر، وه بو بوونی خوا ده بو به کورته ه لینه ر، ئنجا هر شتیکیش بوونی شتیک کورت هه لهنی و ده وه ی بدا، مانای وایه به سه ریدا زاله، له حالیکدا خوا خوی و

وهسف کردوه، ددهفرموی: (وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ) (الأنعام). واته: خوا بالا دهست و مل پی که چکه ره به سهر بهنده کانییه وه. یانی: هیچ شتیک ناتوانی خوا بیوشی، به لام نه وه توی، پیت وایه خوی پهروردگار نابینی.

۱۲- (أَخْرِجْ مِنْ أَوْصَافِ بَشَرِيَّتِكَ، كُلَّ وَصْفٍ مُنَافٍ لِعِبُودِيَّتِكَ، لَتَكُونَ لِنَدَاءِ الْحَقِّ مُجِيبًا وَمِنْ حَضْرَتِهِ قَرِيبًا).

واته: نه و سیفه ته به شریانه له خوت دهر باوی، که پیچه وانه له گهل به ندایه تییدا بو خوا، تا کو هه میسه وه لامد ره وهی بانگی هه ق بی، وه هه میسه له خزمهت خوی حق نیزیک بی.

واته: تو به هو ی نه و سیفه تانه ته وه که پیچه وانه ی به ندایه تییتن بو خوا، له خوا دوور ده بی، وه تهنهل و ته وه زهل ده بی له وه لامدانه وهی فرمانه کانیدا، به لام نه گهر پیت و نه و سیفه تانه واز لیینی و، خوت پاک و چاک بکه ی، نه و کاته هه میسه دهست له سهر سنگ و له خزمهتدا ده بی، بو وه لامدانه وهی داواکارییه کانی خوا.

۱۳- (لا ترفعَنَّ إلى غيره حاجةً هو مُورِدُها عليك، فكيف يرفعُ غيره، ما كان هو له واضعاً؟ من لا يستطيع أن يرفع حاجةً عن نفسه، فكيف يستطيع أن يكون لها عن غيره رافعاً؟).

واته: هیچ پیوستییه کی خوت که خوا بو تی هیناو ته دی (بو وینه: نه خوش ده بی، یان تووشی نارحه تی ده بی)، بو لای جگه له خوا به رزی مه که وه، چونکه جگه له خوا چو ن ده توانی پیوستییه که له تو لاهری، که خوا دایناوه؟ (واته: شتیک که خوا به سهر توی هیناوه جگه له خوا، له تو لاناچی)، که سی که نه توانی پیوستی خوی جی به جی بکا، بیگومان ناتوانی پیوستی جگه له خوی جی به جی بکا، {وهک گوتراوه: (من لا يكون لنفسه فكيف يكون لغيره؟!)، که سی به که لکی خوی نه یهت، چو ن به که لکی جگه له خوی دی؟! که واته: پیداویستییه کانی خوت بو لای که سی به رز بکه وه که بینیازه، وه خاوه نی هه موو

شتیکه و هەر ئه‌ویش تۆی تووشی ئه‌و پۆیستییه‌یه‌ کردوه، نه‌ک پۆیستییه‌کانی خۆت ببه‌ی بۆ لای که‌سیک، که ئه‌ویش وه‌ک تۆ ئاتاجه‌و هیچی له‌ده‌ست نایه‌ت.

۱۴- (لا تَرَحَلْ مِنْ كُونٍ إِلَى كُونٍ، فَتَكُونَ كَحِمَارِ الرَّحَى يَسِيرُ وَالَّذِي ارْتَحَلَ إِلَيْهِ هُوَ الَّذِي ارْتَحَلَ مِنْهُ، وَلَكِنْ ارْحَلْ مِنَ الْأَكْوَانِ إِلَى الْمُكُونِ {وَأَنَّ إِلَى رَبِّكَ الْمُنْتَهَى} النجم).

واته: له‌دروستکراویکه‌وه بۆ لای دروستکراویکی دیکه مه‌چۆ، که سه‌ره‌نجام وه‌ک گویدرێژی ناعوورت لیبی، (که کۆمه‌لێک دۆلچهی پێوه کراون، به‌ده‌وری ناعووردا ده‌خولیته‌وه) ئه‌و شوینهی که بۆی ده‌چی، هەر ئه‌و شوینیه‌یه که پێشتر لیبی بووه، (واته: له‌شوینی خۆیدا ده‌خولیته‌وه، ئاوا مه‌به‌)، به‌لکو له‌ دروستکراوه‌کانه‌وه، یه‌کسه‌ر برۆ بۆ دروستکه‌ر، چونکه‌ خوا ده‌فه‌رموی: {وَأَنَّ إِلَى رَبِّكَ الْمُنْتَهَى}. واته: بێگومان کۆتایی و سه‌ره‌نجام بۆ لای په‌روه‌ر دگارت.

۱۵- (حسن الأعمال نتائج حسن الأحوال).

واته: کرده‌وه باشه‌کان به‌ره‌می حاله‌ته‌ باشه‌کان. یانی: حالی دلت باش بی، کرده‌وه‌ی ئەندامه‌کانت باش ده‌بی.

۱۶- (من علامات موت القلب، عَدَمُ الْحُزْنِ عَلَى مَا فَاتَكَ مِنَ الْمَوَافِقَاتِ، وَتَرْكُ النَّدَمِ عَلَى مَا فَعَلْتَهُ مِنْ وَجُودِ الزَّلَّاتِ).

واته: له‌ نیشانه‌کانی مردنی دل ئه‌وه‌یه، که دل ته‌نگ نه‌بی به‌وه‌ی که کرده‌وه‌ی چاکت له‌ده‌ست چوون، وه‌ واز له‌ په‌شیمان بوونه‌وه‌ بێنی، له‌سه‌ر ئه‌وه‌ که گوناوه‌ هه‌له‌ت کردوون.

واته: ده‌بی په‌شیمان بی، له‌سه‌ر گوناوه‌ هه‌له‌کانت، وه‌ ماته‌مینی دابگری، له‌سه‌ر له‌ده‌ست چوونی کرده‌وه‌ چاکه‌کانت، ته‌گه‌ر به‌هوی خاوه‌ن دلیکی زیندوو بی.

۱۷- (لَا يَعْظُمُ الذَّنْبُ عِنْدَكَ، عَظَمَةً، تَصُدُّكَ عَنْ حَسَنِ الظَّنِّ بِاللَّهِ تَعَالَى، فَإِنْ مِنْ عَرَفَ رَبَّهُ اسْتَصْغَرَ فِي جَنْبِ كَرَمِهِ ذَنْبَهُ، لَا صَغِيرَةً إِذَا قَابَلَكَ عَدْلُهُ، وَلَا كَبِيرَةً إِذَا وَاجَهَكَ فَضْلُهُ).

واته: با گوناح لهلات نه وهنده مه زن نه بی، که بتگپرتته وه له وهی گومانی چاک به خوا بهی، چونکه هه که سی په روه رد گاری خو بی بناسی، گوناھی خو بی له بهرانبهر به خششی خوادا له لا بچووک ده بیته وه، وه نه گهر خوا به داد گهری خو بی له گه لټ روو به روو بیته وه، هیچ گوناهیکت گچکه نیه، وه نه گهر به به خششی له گه لټ مامه له بکا، هیچ گوناهیکت گه وره نیه. یانی: نه گهر لیټ خوش بی، گوناھی گه ورهش بچووک ده بیته وه، به لکو له بهین ده چی.

۱۸- (لَا عَمَلَ أَرْجَى لِلْقَبُولِ، مِنْ عَمَلٍ يَغِيبُ عَنْكَ شَهْوَدُهُ، وَيُحْتَقَرُّ عِنْدَكَ وَجُودُهُ). واته: هیچ کرده ویه که بو دل، له کرده ویه که زیاتر چی تومید نیه، که تو بی که ی و نه بیینی، وه هه میسه کرده ویه که خوت به که م بیینی، واته: نه بیینی که تو کردووته، وه که بینیت به که می بیینی، له بهرانبهر پایه ی به رزی خوادا سبحانه و تعالی.

۱۹- (لَا تُفْرِحْكَ الطَّاعَةُ لِأَنَّهَا بَرَزَتْ مِنْكَ، وَافْرَحْ بِهَا لِأَنَّهَا بَرَزَتْ مِنَ اللَّهِ إِلَيْكَ، {قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ} يُونُسَ). واته: به فرمان بهری خوت دلخوش مه به، له و رووه وه که له تو دهرکه وتوه، به لکو له و رووه و پی دلخوش به، که له خوا وه بوټ هاتوه، (که خوا یارمه تی داوی نه و کرده ویه نه نجام بهی)، وه که خوا ده فرموی: {قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ}. واته: بلای با بهس به به خشش و به زهی خوا دلخوش بن، نه وه با شتره له وهی که کوی ده که نه وه.

۲۰- (أنت حُرٌّ مما أنت عنه آيس، وعبدٌ لما له طامع).

واته: تۆ هەر شتیک لئی بی ئومیدی و به ته مای نهیی، له بهرانبه ریدا نازادی، به لام هەر شتیک بۆی ئاتاج بی، له بهرانبه ریدا دهیی به بهندهو کۆیله.

۲۱- (قَلَمًا تَكُونُ الْوَارِدَاتُ الْإِلَهِيَّةُ إِلَّا بَغْتَةً، لَثَلًا يَدَّعِيهَا الْعُبَادُ بَوُجُودِ الْإِسْتِعْدَادِ).
واته: به زۆری وایه واریده خوایه کان (ئهو شتانهی که دینه سه ر دلی ئینسان له مه عریفهت و حه قیقهت و خورپه باشه کان)، به زۆری وایه کت و پر دین، تا کو بهنده کان بانگه شهی ئه وه نه کهن، که خۆیان ئاماده ییان هه بووهو، خۆیان ماندوو کردوو وه دهستیان هیان.

هه لبه ته ئه و شتانهی گوتوونی، هه موویان شتی سه لمینراون، راسته زۆر جار شتی به دلت دادی، حه قیقه تیکی ئیمانی، حه قیقه تیکی ئیسلامی، حه قیقه تیکی دهروونی، که له دنیا و له وهی تییدایه، چاکتره، بی ئه وهی بو خوت هه ست کردبی.

۲۲- (مَنْ وَجَدَ ثَمَرَةَ عَمَلِهِ عاجلاً، فهو دليلٌ على وجود القبول آجلاً).

واته: هه رکه سی به ره می کرده که ی به په له بیینی، (واته: له دنیا دا بیینی)، ئه وه نیشانهی ئه وهی که له دوا ییشدا ئه و کرده وهی لئ قه بو له.
رۆژیک یه کی له ها وه لان له پیغه مبه ری خوی (صلی الله علیه وسلم) پرسی: یه کی له ئیمه کرده و ی باش ده کا، دوا یی خه لک ستایشی ده کهن و مه دحی ده کهن و پیی هه لده لئین، ئه وه چۆنه؟! پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فه رموی:

(تِلْكَ عَاجِلُ بُشْرَى الْمُؤْمِنِ)، رواه أحمد برقم: (۱۵۶) قال شعيب الأرئوط : إسناده صحيح على شرط مسلم.

واته: ئه وه دلخو شیی به په له ی ئینسانی ئیمانداره، واته: مادام ئه و کرده وه که ی بو خوا کرده، ئنجا ئه گه ر خه لکی مسو لمانیش پیا ن خو شه و ستایشی ده کهن، ئه وه ش به خوششیکی خوا یه که هه ر له دنیا دا دهی داتی، پیش پاداشتی دوا رۆژ،

که بیگومان نهو کردهوهکەى بو خواو بو دوا پوژ کردوه، بهلام تهگەر له دنياشدا خهلك پييان خوش بى و، ستایشى بکهن، مادام له تهصلدا کردهوهکەى بو خوا کردبى، هيچ زيانى پى ناگا.

۲۳- (الرجاء ما قارَنه عَمَلٌ، وإِلَّا فَهُوَ أُمْنِيَّةٌ).

واته: ئوميد هه‌بوون (به ره‌حه‌تى خواو به پاداشتى خوا) تهوهيه که کردهوهى له گه‌لدا بى، ته‌گه‌رنا هه‌ر بریتیه له خۆزگه خواستن، (أُمْنِيَّةٌ) تهوهيه که ئینسان خۆزگه بخوازی و پيخوش بى، بهلام هه‌ول نه‌دا، بهلام (رجاء) تهوهيه که کردهوهى له گه‌لدا بى.

بۆیه خوا سبحانه و تعالى ده‌فرموی:

﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ

رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢١٨﴾ البقرة

واته: ته‌وانه‌ى ئيمانيان هیناوه‌و، کوچيان کردوه‌و، تیکۆشاون له‌پى خوادا، ئا ته‌وانه به ئومیدی به‌زه‌یى خوان، وه خوا لی‌بورده‌ى میه‌ره‌بانه.

۲۴- (مطلب العارفين من الله الصدق في العبودية، والقيام بحقوق الربوبية).

واته: تهوه‌ى که خواناسه گه‌وره‌کان له په‌روه‌د گاریان داوا ده‌که‌ن، تهوهيه که به‌راستی به‌ندایه‌تیی بو‌خوا بکه‌ن، وه مافه‌کانی په‌روه‌د گاریتیی جیبه‌جی بکه‌ن. واته: هه‌ر ته‌وه داوا له‌خوا ده‌که‌ن، که یارمه‌تیان بدا، به‌نده‌ى باش و راست و ساغ بن.

۲۵- (العارفون إذا بُسِطوا أخوفُ منهم إذا قُبِضوا، ولا يقف على حدود الأدب في البسط إلا قليل، البسط تأخذ النفس منه حظًا بوجود الفرح، والقَبْضُ لا حظًا للنفس فيه).

واته: عاریفه‌کان، (که ده‌لی: عاریف واته: ته‌وانه‌ى نه‌فسیان ته‌زکیه بووه، ته‌وانه‌ى که دۆستی خوان و زۆر نزیکن له‌خوا) کاتى که حاله‌تى (بسط)

{واته: دلخوشی} یان بو دیته پیش، ترسیان زیاتره لهو هی که حاله تی دلته نگیان بو بیته پیش، چونکه که میک نه بی له خه لکی له حاله تی دلخوشییدا سنووره کان ناپارێژن، له بهر نه وه که نه فس به شی هه یه له حاله تی کرانه وهو دلخوشییدا، به لام هیچ به شی نیه له حاله تی تهنگی و ویکهینه وهدا.

۲۶- (رَبِّمَا أَعْطَاكَ فَمَنْعَكَ، وَرَبِّمَا مَنَعَكَ فَأَعْطَاكَ، مَتَى فَتَحَ لَكَ بَابَ الْفَهْمِ فِي الْمَنَعِ، عَادَ الْمَنَعِ عَيْنَ الْعَطَاءِ).

واته: جاری واهیه خوا شتیکت ده داتی، به لام ده بیته هو ی نه وه که شتیکت لی بستینی، (شتیکت لیوهر بگریته وه)، وه جاری وایه شتیکت ناداتی، به لام ده بیته هو ی نه وه ی شتیکی باشترت بداتی، هه رکاتی خوا ده رگای تیگه یشتنی بو کردیه وه: له وه تیگه ی که شتیکت ناداتی، بوچی ناتداتی؟، نه و کاته پینه دانه که شت ده بیته وه به پیدان.

نه وه قسه یه کی زور ورده، وه بیگومان قسه یه کی حق و راسته: جاری وایه تو داوای شتی که له خوا ده که ی، خوا ناتداتی، به لام که ناتداتی، زور قازانجه، بو وینه: تووشی به لایه که ده بی، ده پارێیه و که خوا نه و به لایه ت له سه ر هه لگری، به لام که به لایه که هه لنه گیری پاداشتیکت ده بی، یاخود دوایی ده روویکی خیرت لی ده کریته وه، یاخود دوایی بو ت ده بی به مایه ی خیریکی زور گه وره، که نه گه ر به لایه که ت لی لایچوایه، نه و خیرت نه ده بو.

۲۷- (الْأَكْوَانُ ظَاهِرُهَا غَرَّةٌ، وَبَاطِنُهَا عِبْرَةٌ، فَالْنَفْسُ تَنْظُرُ إِلَى ظَاهِرِ غَرَّتِهَا، وَالْقَلْبُ يَنْظُرُ إِلَى بَاطِنِ عِبْرَتِهَا).

واته: دروستکراوه کان رواله تیان فریو دهره، به لام په نهانه که یان جی په ندو عیبه ته، نه فس سه یری رواله ته فریو دهره که یان ده کا، به لام دل سه یری دیوه په نهانه په ند ئامیزو په ند لی وهرگرتنه که یان ده کا.

۲۸- (الطَّيِّ الحَقِيقِيُّ أَنْ تُطَوَّى مَسَافَةٌ الدُّنْيَا عَنْكَ، حَتَّى تَرَى الْآخِرَةَ أَقْرَبَ إِلَيْكَ مِنْكَ).

زاراويهك ههيه لهنيو تههلى تهسهووفدا كه دهلي: دوستانى خوا جارى واهيه رپيان بو دهپچرتهوه، رپى دووريان بو نزيك دهپتهوه، پي دهگوترى: (طَيِّ المسافات)، تنجا دهلي: رپپچرانهوهى حهقيقى تهويه كه ماوهى دنيا بوتو پپچرتهوه، تاكو دواروژ لهخوت نزيكتر بيى، واته: كه تو خوت لهخوت زور نزيكى، دواروژ لهخوت نزيكتر بيى، نه گهر ئاوا دواروژت بيى به نزيكى، تهوه ماناي وايه تو مهسافه و رپگات بو پپچراوتهوه.

۲۹- (جَلَّ رَبُّنَا أَنْ يَعْمَلَ الْعَبْدَ نَقْدًا فَيَجَازِيَهُ نَسِيئَةً، كَفَى مِنْ جَزَائِهِ إِيَّاكَ عَلَى الطَّاعَةِ أَنْ رَضِيَكَ لَهَا أَهْلًا، كَفَى الْعَامِلِينَ جَزَاءً مَا هُوَ فَاتِحُهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فِي طَاعَتِهِ، وَمَا هُوَ مُؤَدُّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ وَجُودٍ مُؤَانَسَتِهِ).

واته: پهروهردگارمان زور لهوه بهرزتره كه بهنده به نهقد (واته: به شتيكى ئاماده) مامهله له گهل خوادا بكا، بهلام خوا بهقهرز پاداشتي بداتهوه، (تهدى پاداشتي ئيستاى خوا چيه لهسهر كردهوهكانمان؟)

دهلي: تهوهندهت بهسه له پاداشت دانهوهت لهسهر فهرمانبهرييت بوى، كه خوا رازى بووه، كه تو فهرمانبهريى بو بكهى، وه تهو بهخششه خوا بهسه بو تهو كهسانهى كه فهرمانبهريى بو خوا دهكهن، نيتهتى كردهوه باشهكانى خستوته دليانهوه، وه لهتهنجامى كردهوه باشهكاندا ههست دهكهن به نيزيكيان له خوا لهو كاتهدا، كه له خزمهت خوادان (تهوه پاداشتيكى نزيكى دنيايانه، وه پاداشتيكى حازر بهدهسته، پيش پاداشتي قيامهت).

۳۰- (مَتَى أَعْطَاكَ أَشْهَدُكَ بِرَّهُ، وَمَتَى مَعَكَ أَشْهَدُكَ قَهْرَهُ، فَهُوَ فِي كُلِّ ذَلِكَ مُتَعَرِّفٌ عَلَيْكَ وَمُقْبِلٌ بِوُجُودِ لُطْفِهِ عَلَيْكَ، إِنَّمَا يُؤَلِّمُكَ الْمُنْعُ لِعَدَمِ قَهْمِكَ عَنِ اللَّهِ فِيهِ).

واته: ههركاتى خوا بهتو ببهخشى، تهوه چاكهكاريى خوى پيشانى تو داوه، وه ههركاتى نهتداتى، تهوه دهستهلاتى خوى پيشانت داوه، كهواته: له ههموو

حالاندا خوی پەرودرگار خوی بهتو دهناسین، وه لوتفی خوی پیشانی تو ددها، بهلام که خوا شتیکت ناداتی وهختی تو نازاری پی دهچیزی، که تو تینه گهی که خوا بوچی ناتداتی؟ {که ناشتاتی، له بهر بهرژوهندی خوته، نه گهرنا له بهر نه وه نیه که خوا چرووکی بکا، چونکه کهرهم و به خششی خوا سنووری نیه}.

۳۱- (ربما فتح لك باب الطاعة، وما فتح لك باب القبول، وربما قضی عليك بالذنب فكان سبباً في الوصول، معصية أورثت ذلاً وافتقاراً، خير من طاعة أورثت عزاً واستكباراً).

واته: جاری وایه خوا دهرگای فرمانبهریه که بو دهکاته وه، بهلام دهرگای قه بوولی لی نه کردوویه وه، لی قه بوول ناکا، (واته: له خوت بایی مه به به کردهوی بشت)، وه جاری وایه خوا گونا هیکی له سهرتو بریار داوه، بهلام نه و گونا هه بوته هوئی نه وهی که تو بگهی خوا، (به هوئی گونا هه که ته وه هینده ته وه به ده کی، هه تا له لای خوا قه بوول ده بی و، ده گهی به ره زامه ندیی خوا)، گونا هیک وات لییکا، خوت بهرانبهر خوا پی گهردن که چ و ناتاج بی، بشته له فرمانبهریه که وات لی بکا، عیزه زهت پهیدا بی و وات لییکا خوت به زل بگری.

که واته: گونا هه تاعهت عیبه ته که یان نه وهیه: چ شوینه واریک له تودا پهیدا ده که نه؟ نه گهرنا دیاره گونا هه هر گونا هه و، چاکه هه چاکه یه، بهلام گونا هیک بیته هوئی نه وهی له خوا نزیک بییه وه، بشته له تاعه تی که له خوت بایی بکا، له خوا دوور بکهویه وه.

۳۲- (متی أَوْحَشَكَ مِنْ خَلْقِهِ، فاعلم أنه يريد أن يفتح لك باب الأنس به).
واته: ههرکاتی خوا دووری خسته نیوان توو خه لک، (ئجا له گه ل مندالته، له گه ل هاوسه رته، له گه ل خزم و دوست و ره فیقته) نه وه بزانه خوا سبحانه و تعالی دهیه وی دهرگایه که لی بکاته وه که زیاتر لی نزیک بییه وه.

ئەوھش زۆر راپاستە زۆر جار ئىنسان لە ئەنجامى ئەوھدا كە بىي وەفایى و ناجوامىرىيى و ناراپاستىيى لە خەلك دەبينى، وای لى دى زياتر پروو بىكاته خواو بلى: خوايه! هەر تۆ جىي ئومىدى، ئىنسانەكان هەر بەو شىوھين!

۳۳- (متى أطلق لسانك بالطلب، فاعلم أنه يريد أن يُعطيك).
واتە: هەركاتى خوا زمانى تۆى كردهوە بۆ ئەوھى داواى لىبىكەى، بزانە كە دەيهوى پىت بىهەخشى و بتداتى.

بۆيە عومەرى كورى خەتتاب قسەيه كى جوانى هەيه دەلى: (لا يُهْمَنِي الجواب، إنما يُهْمَنِي الدعاء)، واتە: بەلامەوھ گرنىگ نيه كەى وەلامم دەداتەوھ، بەلام بەلامەوھ گرنىگە كە دوعا بكەم، ئەگەر خوا دوعايه كەى خستە دلم، دەزانم كە وەلامىشم دەداتەوھ.

۳۴- (العارف لا يزول اضطرابه، ولا يكون مع غير الله قَرَارُهُ).
واتە: عارىف (ئىنسانى خواناسى نەفس تەزكىە كراو) هىچ كاتى وانىە كە پىويستىي بەخوا نەمىنى، وە هىچ كاتى بەبىي خوا عز وجل دلى قەرار ناگرى و ئارام ناگرى و ئۆخزنى بۆ نايە.
واتە: ئەوانەى لەخۆبايى دەبن و، پىيان وايە پىويستىيان بەخوا نامىنى، ئەوھ لە راستيدا سەر لىيشىواو سەرگەردانن.

۳۵- (لا تُطالِب رَبَّكَ بتأخر مطلبك، ولكن طالِب نفسك بتأخر أدبك).
واتە: داوا لە پەروردگار تەمە كە بۆچى داواكارىيەكەى تۆى دواخستوھ؟
بەلكو داوا لەخۆت بكە كە وەك پىويست ئەدەب و رىز و حورمەتت لە خزمەت خوادا بەكار نەهیناوه، يانى: پەلە پەل كردنى تۆ لە خواى پەروردگار، پىچەوانەى ئەدەبە لەگەل خوادا، چونكە خوا بۆخۆى دەزانى چى بۆ تۆ چاكە.

۳۶- (متی جعلک فی الظاهر مُمْتَلًا لِأمره، وَرَزَقْکَ فی الباطن الإِسْتِسلامَ لِقهره، فقد أعظم المُنَّةَ علیک).

واته: هه‌رکاتێ خوا پ‌واله‌تی تۆی والیکرد، ملکه‌چی فه‌رمانه‌کانی بی، وه‌ له‌ ده‌روونیشدا وای لیکردی ملکه‌چ بی بۆ ده‌سته‌لاتی خوا، ئه‌وه‌ بزانه‌ خوا چاکه‌یه‌کی زۆر گه‌وره‌ی له‌ گه‌ڵ تۆدا کردوه‌.

۳۷- (ورود الإمداد بحسب الإستعداد، وشروق الأنوار علی حسب صفاء الأسرار).
واته: یارمه‌تی خوا به‌ ئەندازه‌ی ئاماده‌یی ئینسانه‌، وه‌ هه‌له‌هاتنی پ‌وشناییه‌کان له‌سه‌ر ده‌روونی ئینسانان، به‌ ئەندازه‌ی پاکیی پ‌روو‌هیانه‌.

۳۸- (لما علم الحق منك وجود المَلَك، لَوْنُ لك الطاعات، وعلم ما فيك من وجود الشرِّ، فَحَجَرَهَا عَلَيْكَ فِي بعض الأوقات، ليكونَ هَمُّكَ إقامة الصلاة، لا وجود الصلاة، فما كُلُّ مُصَلٍّ مُقِيمٌ).

واته: له‌به‌ر ئه‌وه‌ی خ‌وای هه‌ق زانیویه‌تی که‌ تۆ (له‌ طاعه‌ت) ماندوو ده‌بی، بۆیه‌ تاعه‌ته‌کانی جو‌راو جو‌ر کردوون، (نوێژه، پ‌ۆژوویه، زه‌کاته، جه‌جه، جیهاده، هیج‌ره‌ته، .. هتد)، وه‌له‌به‌ر ئه‌وه‌ی زانیویه‌تی که‌ تۆ جاری وا هه‌یه‌ که‌م قه‌ناعه‌تی و زۆر داوا ده‌که‌ی، بۆیه‌ له‌ هه‌ندی کاتدا تاعه‌تی له‌تۆ گرتۆته‌وه‌، (بۆ وینه: له‌د‌وای نوێژی عه‌سه‌روه‌، نابێ نوێژ بکه‌ی، له‌ هه‌ندی وه‌ختان لێ قه‌ده‌غه‌ کردووی بۆئه‌وه‌ی که‌ تینه‌په‌رینی)، بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌وه‌ی تۆ به‌لاته‌وه‌ گ‌رنگ ده‌بی، به‌رپا کردنی نوێژ بی، نه‌ک بوونی نوێژ، چونکه‌ هه‌موو نوێژکه‌ریک، نوێژی به‌رپا نه‌کردوه‌.

۳۹- (لا نهاية لما ذمك أن أرجعك إليك، ولا تفرغ مدائحك أن أظهر جوده عليك).
واته: ئه‌گه‌ر خوا بت‌گ‌یرێته‌وه‌ بۆ لای خ‌ۆت و هه‌واله‌ی خ‌ۆت بکا، کۆتایی نیه‌ بۆ سیفه‌ته‌ خ‌راپه‌کانت، به‌لام سیفه‌ته‌ باشه‌کانیش کۆتاییان نیه‌، ئه‌گه‌ر خوا به‌خششی خ‌وی به‌سه‌ر تۆدا بپ‌ێژی.

۴۰- (كيف تُخْرِقُ لك العوائد؟ وأنت لم تَخْرِقْ من نفسك العوائد).

واته: چُون عاده ته كان بۆتۆ دهر پین، له کاتی کدا تۆ عاده ته کانی خۆت نه گۆرپون؟
واته: تۆ ته گهر عاده ته کانی خۆت و وه زعی خۆت نه گۆرپی، به پیی نه وهی
که شەرع داوات لی ده کات و، ههر به دوا ی ئاره زوی خۆت بکه وی، خوی
کار به جی چُون خه رقی عاده ته بۆ ده کاو، حال ته ئاساییه کانت بۆ ده گۆرپی؟.

۴۱- (الناس يمدحونك لما يظنوننه فيك، فكن أنت ذاماً لنفسك لما تَعَلَّمُه منها).

واته: خه لک بۆیه مه دحت ده کهن، که گومان ت پی ده بن که چاکه ت تیدا یه،
به لام تۆش سه رزه نشتی خۆت بکه، به هوی نه وه وه که له باره یه وه ده زانی له
(خرابه).

واته: نه وان به هوی گومان ی هه بوونی چاکه له تۆدا، مه دحت ده کهن، تۆش
به هوی نه وه وه ده زانی و عیلم ت به وه هه یه که خراپه ت هه یه، سه رکۆنه ی خۆت
بکه.

۴۲- (الزهاد إذا مَدَحُوا انقبضوا، لشهودهم الثناء من الخلق، والعارفون إذا مَدَحُوا انبسطوا لشهودهم ذلك من الملك الحق).

واته: زاهیده کان^(۱) کاتی ستایش بکری، دلیان ویک دی، چونکه ستایش
کردنه که له خه لک ده بین، به لام عاریف و خواناسه گه وره کان، کاتی که ستایش
بکری، دل خۆش ده بن، چونکه ده زانن نه و ستایش کردنه هی خوا یه (خستوویه ته
سه ر زاری خه لک).

۴۳- (متى كنت إذا أُعْطيت بِسَطِّكَ العطاء، وإذا مُنِعَتْ قَبْضُكَ المَنْعُ، فاستدل بذلك على ثبوت طفوليتك، وعدم صدقك في عبوديتك).

واته: هه رکاتی وابوی که ته گهر پیت ببه خشری، دلت خۆش بی، وه ته گهر
لیت بگیری ته وه، دلت توند بی، نه وه بیکه به به لگه له سه ر نه وه که جاری ههر

.....

(۱) زهّاد: واته: نه وانه ی که جاری له سه ره تایی قوناغه کانی به ره و خواجه و دان.

منداللی، وه جارئ له بهندایه تییتددا بۆ خوا راست ناکه ی. (ئه گهرنا ده بی)
تۆ پهروهردگارت به مهرجی ئه وه نه په رستی، یان به مهرجی ئه وه خوات نه وی،
که بتداتی، به لکو هه رچۆنی مامه له ت له گه لدا بکا، تۆ هه ر ده بی بهنده ی
خوابی).

٤٤- (إِذَا أَرَدْتَ أَنْ يُفْتَحَ لَكَ بَابُ الرَّجَاءِ، فَاشْهَدْ مَا مِنْهُ إِلَيْكَ، وَإِذَا أَرَدْتَ أَنْ يُفْتَحَ
لَكَ بَابُ الْخَوْفِ، فَاشْهَدْ مَا مِنْكَ إِلَيْهِ).

واته: ئه گهر ویستت دهرگای ئومیدت لی بکریته وه (واته: ئومیدوار بی)
ئه و شتانه ببینه که له خوا وه بۆتۆ دین، وه ئه گهر ویستت دهرگای ترست لی
بکریته وه، ئه و شتانه ببینه که له تۆ وه بۆ لای خوا ده چن، (چونکه هه میشه له
خوا وه خیر بۆتۆ دی، وه هه میشه له تۆ وه گوناوه تاوان و کهم و کورپی، و پرای
تاعه تیکیش که ده یکه ی، بۆ لای خوا ده چی).

٤٥- (عَبَّ نَظَرَ الْخَلْقِ إِلَيْكَ بِنَظَرِ الْحَقِّ إِلَيْكَ، وَغَبَّ عَنْ إِقْبَالِهِمْ عَلَيْكَ، بِشُهُودِ
إِقْبَالِهِ عَلَيْهِ).

واته: سه رنج دانی خه لک له بهر چاوی خۆت ونبکه، به هو ی ئه وه وه که ده زانی
خوا سه رنجت ده دا، وه خۆت بی ناگا بکه له روو تی کردنی ئه وان بۆتۆ، به هو ی
ئه وه وه که خوا روو له تۆ ده کا، (واته: ئه وه ی که گرنگی پی ده ده ی، سه رنج دان
و روو تی کردنی خوا بی بۆت، نه ک هی خه لک).

٤٦- (كُلْ كَلَامَ يَبْرَزْ، وَعَلَيْهِ كَسْوَةُ الْقَلْبِ الَّذِي مِنْهُ بَرَزَ).

واته: هه ر قسه یه ک که ده کری، پۆشاک ی ئه و دلای له به ره که لییه وه دهرچو وه.
(واته: قسه ی ئینسان وه ک کرده وه ی ئینسان، به شیکه له که سایه تی ئینسان،
دلیکی رو شن و پاک، قسه کانیشی له قه دهر خوینی، ههروه ها به پیچه وانه شه وه).

۴۷- (من علامة اتباع الهوى، المسارعة إلى نوافل الخيرات، والتكاسل عن القيام بالواجبات).

واته: له نيشانه كانى شوينكه و تنى ثاره زوو، نه وهيه كه نينسان له جي به جى كردنى سوننه تاندا خيرايى بكا، به لام تهنه لى بكا له جي به جى كردنى واجبه كاندا. (كه له واقيعدا مسولمانان له هه موو شيوه كان، لهو جوړه شوين كه و تنه ثاره زوو هيان ههيه).

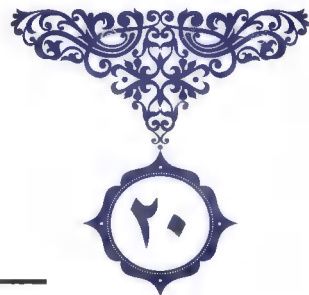
۴۸- (وصولك إلى الله، وصولك إلى العلم به، و إلا فَجَلَّ رَبُّنا أن يَتَّصَلَ به شيءٌ، أو يَتَّصَلَ هو بشيء).

واته: گه يشتنى تو به خوا، گه يشتنى تو به زانياري به خوا، نه گه رنا به روه ردگارمان زور له وه به رزتره، كه هيچ شتيك پيه وه په يوه ست بى، يان نه وه به هيچ شتيكه وه په يوه ست بى، {ليرهدا به رپه رچى نه وانه ددهاته وه كه باسى يه كبوونى (وحدة الوجود) ده كهن}.

۴۹- (الحقائق تَرَدَّ في حال التجلي مجملَّة، و بعد الوعي يكون البيان).
واته: راستيه كان كه دينه سهر دلى نينسان، به كورتى دين، به لام دوايى كه هو شيار ده يته وه، نجا له ته فصيل و ورده كارويه كانيان تى ده كا. (نه وهش شتيكى جه رينراوو نه زمونكراوه).

۵۰- (إِنَّ مَنْ أَيقَنَ أن الله يطلبه صدق الطلب إليه، ومن عَلِمَ أن الأمور بيد الله انجمع بالتوكل عليه).

واته: ههركاتى كه سى يه قينى بى كه خوا داواى ده كا، نه ویش به راستيى خوا داوا ده كاو به روه خوا ده چى، وه ههركه سى بزاني كاروباره كان به ده ست خوان، نه وه ته واو دل به ستنى به خوا ده بى و، پشت به ستنى ته نيا به خوا جل وعز ده بى.

چه‌ند ئاموژگارییه‌ک له‌ بواری ته‌زکیه‌دا

یه‌که‌م:

با به‌بی پابه‌ندی به‌ قورپان و سوننه‌ته‌وه، به‌ته‌مای ئه‌وه نه‌بین به‌ره‌و خوا
بچین و صالح بین، وه نه‌فسمان پاک و چاک بی، خوا ده‌فهرموی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ﴾ (النساء ٥٩)

واته: ئه‌ی ئه‌وانه‌ی ئیمان‌تان هیناوه! فه‌رمان‌به‌ریی خواو فه‌رمان‌به‌ریی پیغه‌مبه‌ری
خوا بکه‌ن.

له‌ راستیدا خێرو چاکه‌ی دنیاو قیامه‌ت ته‌نیا له‌وه‌دایه‌ پابه‌ند بی به‌ قورپان و
سوننه‌ته‌وه، وه‌ ئازایه‌تی شیخی مورپشیدو پیشه‌وایان ئه‌وه‌یه که تو ببه‌نه‌ خزمه‌ت
قورپان و سوننه‌ت، هه‌روه‌ک زانایانی فیه، له‌ روی فیه‌یه‌یه‌وه ده‌تبه‌نه‌ خزمه‌ت
قورپان و سوننه‌ت، زانایانی عه‌قیده له‌ پرووی ئیمان و عه‌قیده‌وه، ده‌تبه‌نه‌
خزمه‌ت قورپان و سوننه‌ت، به‌هه‌مان شیوه‌ زانایانی ته‌زکیه‌ش، ده‌بی بته‌نه‌
خزمه‌ت قورپان و سوننه‌ت.

دووهم:

به‌بی ته‌نیا خوا پی مه‌به‌ست بوون (إخلاص) ئینسان هیچ به‌هیچ نا‌کا، خوا
بی هاوتا ده‌فهرموی:

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ﴾ (البینم ٥)

واته: وه فەرمانیان پی نه کراوه، مه گهر به وه که به دلسوزی و پاکیی و ساغیی، به ندایه تی و ملکه چیان بو خوابی.

سییه م:

وریا بوون له له خو بایی بوون به هوئی تاعه ته وه، وه ناثومید بوون به هوئی گونا ه وه، که تاعه ت و چاکه یه کت کرد، له خو ت بایی مه به وه، که گونا هو تاوانیکیش ت کرد، له به زهیی خوا بی ثومید مه به.

چوارهم:

ده بی مسولمان هه موو مسولمانانی خوش بوین، وه ده مارگیر نه بی بو ئه و ناوو نیشانه ی له سه ر خو ی هه لیدا وه، و خو ی به یه ک ی له مسولمانان دابی، خواش به نده ناسه، داخو ک ی له خوا نزیک تره، وه پیوه رو ته رازووش قورئان و سوننه ته.

پینجه م:

ده بی ئه وانه ی له بواری ته زکیه ی نه فسا له گه ل خو یاندا کار ده که ن، بی ناگا نه بن له مشوور خواردن بو کو مه لگا، وه هه لو یستیان هه بی به رانبه ر به خیر و شه ری کو مه لگا، له گه ل خیره کهیدا بن و، دژی شه ره که ی بن، پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) که سه ییدی عاریفانه، وا بووه، خه لیفه راشیدییه کان و هاوه لان خوا لیان رازی بی وابوونه، وه پیشینی چاکیشمان وا بوون، وه ئه وانه ش که به راستی شیخ و مور شیدی عاریف و خواناس بوون، وابوون.

شه شهم:

جگه له پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) که سمان پی پارێزراو نه بی له هه له و په له و لادان.

حهوتم:

زانینی ئەو راستییە کە سەرفرازی و بە موراډ گەشتن (الفلاح والفوز) بە هیچ مەزەهەب و ڕیایەکەوە نەبەستراوەتەو، بێجگە لە قورئان و سوننەت، وەک شەخسێش پێغەمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم)، تەنیا ئەو سەرمەشقی ڕەهای ئیمەیه، وە تەنھا قورئان و سوننەت بەرنامەی بێ چەندو چوونی ئیمەن، ئەگەرنا قسەو بەرەمی هەر زانیەك، وە هەڵسو کەوتی هەر پێشەوایەك دەگونجی هەلەو پەلەئێ تێ بکەوی.

خوای پەروردگار یارمەتیمان بدات هەموو لایەك بەو شیوەیە بێن، کە بۆخۆی پێی خۆشە، وە خوا یارمەتیمان بدا کە زیاتر لە شەریعەتەکەئێ تێبگەین، وە یارمەتیمان بدا بەهەری زیاتر وەرگیرین لە پیشینی چاکمان، لە زاناو پێشەوایانمان، لە هەموو بوارەکاندا: لە بواری ئیمان و عەقیدەدا، لە بواری فێقه و ئوصلی فێقهدا، لە بواری تەفسیر و فەرموودەدا، لە بواری تەزکیەئێ نەفسدا، وە ڕێزیشمان بۆ هەمووان هەبێ، وە بەرەمی هەمووشیان بخەینە تەرازووی قورئان و سوننەتەو.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

بە یارمەتی و لوتفی خوا سبحانە و تعالی ڕۆژی هەینی - ۲۰۱۵/۵/۸ کاتریم (یازدەو دە دەقیقەئێ) پێش نیوەڕۆ لە تایپ کردن و پێداچوونەئێ ئەو دەرسە بە پێزانە بوومەو، خوا سبحانە و تعالی بیکە بە مایەئێ نەفس تەزکیە بوون و صالح بوون و بەرەو خوا چوونمان، وە بیکە بە مایەئێ چاوپۆشی و لیخۆشبوون لە گوناھو تاوانەکانمان لە ژيانی دنیا، وە بیکە بە تیشووی قیامەتمان و ڕەزنامەندیی خۆی و بەرەو بەهەشت چوونمان دواي مردن، بە لوتف و کەرەم و فەزل و بەخششی خۆی.

داواكارم له خواى به خشر ته مه نى ماموستا بهر كه تدارتر بكا، وه بهرده واميى پى ببه خشى، وه هميشه بهر چاوپرونى بكا، بۆ پهره ورده كردنى مسولمانان له سهر قورپان و سوننهت، وه خواى بهرزو بلند كاره كانى قه بوول بكاو پله و پايه ي بهرز بكا.

له كوتاييدا دايمان عايشه خوا لى رازى بى دهلى: ههركاتى پيغه مبهري خوشه ويست (صلى الله عليه وسلم) شتيكى بينيباو پي دلخوش بووايه دهيفه رموو:

(الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي بِنِعْمَتِهِ تَتِمُّ الصَّالِحَاتُ) أخرجه ابن ماجة برقم (۳۸۰۳) قال الشيخ الألباني: حسن.

منيش دهليم: (الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي بِنِعْمَتِهِ تَتِمُّ الصَّالِحَاتُ).

له نۆره كۆمهله به نيمهكان لهكهلتاس
بىن ههكم عير موافق النوازل الاجماعي

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

Google Play App Store

AliBapir

ههناي
ههناي مهكتهبي ماموستا عهلي بابير

ههناي مهكتهبي ماموستا عهلي بابير

ههناي مهكتهبي ماموستا عهلي بابير

نیوه رۆک

- پیشکش بی..... ۷
- پیشە کی..... ۹
- ۱- ریخۆشکردن..... ۱۲
- ۲- ئیسلام و پرای لایه نی روالهت و ئاشکرا، لایه نی دهروونی و پهنهانی شی ههیه..... ۲۰
- ۳- پیناسه ی چهند وشه و زارودهیهك..... ۲۸
- (۱) تهزكیه (التزكية):..... ۲۸
- (۲) ئیحسان (الإحسان):..... ۲۹
- (۳) تهسهووف (التصوف):..... ۳۰
- (۴) رۆیشتن و رهفتارو ئاكار (السير والسلوك):..... ۳۲
- (۵) التخلية من الرذائل، والتخلية بالفضائل:..... ۳۵
- (۶) التخلي من كل خلق دني، والتخلي بكل خلق سني:..... ۳۶
- ۴- په یوهندی نیوان ئیسلام و تهزكیه ی نهفس..... ۳۸
- ۵- گرنگی و پیکه ی تهزكیه ی نهفس له ئیسلامدا..... ۴۶
- ۶- ئایا تهزكیه ی نهفس له چ روویه كه وه گرنگه؟..... ۵۰
- ۷- تهزكیه یه كیکه له چوار ئهرکه سه ره کییه کانی پیغمبه ری خاته م(صلی الله علیه وسلم)..... ۵۶

- ۸- قورئان بناغەى پرۆسەى تەزكىيەى نەفسە..... ۶۶
- ۹- تەزكىيەى نەفس و رېيازەكانى تەصەووف لىك جيان..... ۷۴
- ۱۰- پەيوەندىى و جياوازىى نىوان ھەركام لە: رووح، نەفس،
عەقل، قەلب..... ۸۳
- ۱- رووح:..... ۸۳
- ۲- نەفس:..... ۸۶
- ۳- عەقل:..... ۸۸
- ۴- قەلب:..... ۹۰
- ۱۱- ھۆكارەكانى تەزكىيەى نەفس..... ۱۰۱
- ھۆكارى يەكەم: ئيمان..... ۱۰۱
- ھۆكارى دووھم: ئىسلام..... ۱۰۶
- ھۆكارى سىيەم: وەدەست ھىنانى زانىارىى
- ھۆكارى چوارەم: يادى خوا (ذكر الله):..... ۱۱۹
- ھۆكارى پىنجەم: قورئان خوئىندن و گوئى بۆ گرتنى..... ۱۲۷
- ھۆكارى شەشەم: پارانەوہ (الدعاء)..... ۱۳۴
- ھۆكارى ھەوتەم: خەلۋە كىشان - الإعتكاف..... ۱۴۶
- ھۆكارى ھەشتەم: لەگەل خۇدا تىكۆشان - (مجاهدة)..... ۱۶۱
- ھۆكارى نۆيەم: چاكەكارى و سوود بە خەلك گەيانندن..... ۱۶۴
- ھۆكارى دەيەم: داواى لىبوردن لە خوا كردن و، بۆ لاى خوا
گەرانەوہ (الإستغفار و التوبة)..... ۱۷۰
- باسىك دەربارەى تەوہە..... ۱۷۳
- ھۆكارى يازدەيەم: ئاكارو رەموشتى بەرزو جوان (حسن الخلق) ..
- ۱۸۱

- ھۆكاری دوازدهیهه: ھاوہلایهتی کردنی صالھان (مصاحبة
الأخيار) ۱۸۹
- ھۆكاری سیزدهیهه: كهه خۆراكی و، كهه خهویی، كهه دوویی
و، كهه تیكهئی ۱۹۷
- ھۆكاری چواردیهه: ههبوونی سهپهershتهاریکی ری راست
نیشاندهر (وجود ولي مرشد) ۲۰۲
- ھۆكاری پازدهیهه: پاكسازیی و چاكسازیی كردن له
كۆمهنگادا ۲۱۲
- ۱۲- دۆستانی خوا كین؟ ۲۱۷
- ۱۳- ریزلیگرتنی خوا بۆ بهندهكانی (كرامات الأولياء) ۲۲۴
- كهشف : ۲۲۵
- خوریه، ئیلهام، خزانة دل: ۲۲۶
- خهونی باش و راست: ۲۲۷
- یاسا در (خوارق العادة): ۲۲۹
- ۱۴- باسیك لهبارهی شهریعهت و تهریقتهت و حهقیقهتهوه ۲۳۰
- ۱۵- باسیك دمبارهی: (عِلْمُ الْيَقِينِ وَ حَقُّ الْيَقِينِ وَ عَيْنُ الْيَقِينِ) ۲۳۶
- ۱۶- ههندی ههلهو پهلهی ژمارهیهك له ئههلی تهصههوف ۲۳۹
- ۱- زیدمپویی كردن له زوهدها: ۲۴۰
- ۲- بهكارهینانی ههندی قسهو تهعبیری سنوور بهزین: ۲۴۱
- ۳- بیرۆكهی: ههموو شتیك خوایهو ، خواش له ههموو شتیك
دایه (وحدة الوجود): ۲۴۲
- ۴- بیرۆكهی: (خاتم الأولياء): ۲۴۲

- ۵- دهمارگیریان بو ریبازهکانی خویان:..... ۲۴۴
- ۶- خۆدوور گرتن و کهنارگیری کردن له مسوئلمانان:..... ۲۴۵
- ۷- بیروکهی: قسه و مرنه گرتن له مردووان:..... ۲۴۵
- ۸- بانگهشهی ههندی له ئههلی تهسهووف، که گوايه گهیشتونتهه (یقین):..... ۲۴۷
- ۹- بهههله لیكدانهوهی ئایهتی:
﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ﴾:..... ۲۴۸
- ۱۰- دهلین: ئهگهر ئینسان دمرونی خوئی پاك بکاتهوه، دمروونی وهك ئاوینهیهکی لی دی، که زانیاری خوای پهرومردگاری تیدا دمدموشیتتهوه:..... ۲۴۹
- ۱۷- بهرههم و نیشانهکانی تهزکیه بوونی نهفس..... ۲۵۲
- ۱- ومدهست هیئانی ئیمانیکى شهوودی:..... ۲۵۲
- ۲- تام و چیژ کردن له خواپهرستی:..... ۲۵۴
- ۳- دووری له خوو خدهی نزم و پهست:..... ۲۵۵
- ۴- رازاندنهوهی ئینسان به سیفهته بهرزو پهسندهکان:..... ۲۵۵
- ۵- ئامادهی سهرو مال بهخشین لهپیناو خوادا:..... ۲۵۵
- ۶- دنیا له لا بچووک بوون و، گوینهدان به ئههلی دنیا، لهسهه ئهوهی که رهخنهی ناشهرعیی دهگرن:..... ۲۵۶
- ۷- ههلبژاردنی دواړۆژ بهسهه دنیادا:..... ۲۵۶
- ۸- بهزمی و پهروشی بهرانبهه به خهلك بهگشتی:..... ۲۵۷
- ۹- دۆستایهتی گرتن لهبهه خوا، وه دوژمنایهتی کردن لهبهه خوا:..... ۲۵۷
- ۱۰- خهلووه تهنیایی و رازو نیاز پی خوش بوون، لهکاتی تهنیاییدا:..... ۲۵۸

- ۱۸- رهنګدانه وهی نيشانه کانی ته زکيهی نه فس له ژيانی هندی له صالحاندا..... ۲۵۹
- ۱- هه لويستیکي نه بو به کړی صیددیق خوا لپی رازی بی:..... ۲۵۹
- ۲- هه لويستیکي عومهری کورپی خه تتاب خوا لپی رازی بی:..... ۲۶۰
- ۳- هه لويستیکي عوسمانی کورپی عه ففان خوا لپی رازی بی:..... ۲۶۰
- ۴- هه لويستیکي عه لی کورپی نه بو تالیب خوا لپی رازی بی:..... ۲۶۱
- ۵- هه لويستیکي دایکمان عایشه خوا لپی رازی بی:..... ۲۶۱
- ۶- هه لويستیکي شیخ عه بدولقادی گهیلانی په حمه تی خوی لی بی:..... ۲۶۲
- ۱۹- چند وتهیه کی به پیزی ئین و عه تائولای سکه ندری، دمریاری ته زکيهی نه فس..... ۲۶۳
- ۲۰- چند ناموژگارییه ک له بوی ته زکيهی دا..... ۲۸۱
- نیومرؤک..... ۲۸۵

له نوره کوملایه نيمکان لیکه لکتن

Stay in touch on social media

نحن معکم عبر مواقع التواصل الاجتماعي

AliBapir/عەل باپیر

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

Google Play App Store

QR codes for app stores

www.alibapir.net

English - عربي - کوردی

AliBapir/عەل باپیر

YouTube

QR code for YouTube

AliBapir

QR codes for social media

AliBapir/عەل باپیر

QR codes for social media

گيانے ٲريان

بيگومان بايه تي چؤنيه تي چاك خوا بهرستن و خو ٲاك و چاك كردن (الاحسان وتزكيه النفس) هه تا بلئي گرنك و بايه خداره و هه رگيز ناگونجن قسه ي كؤتايي له باره وه بكرئ. هه ر بؤيه ش بهنده هه رچهنده له ميژ سائله له وه باره وه كتيبى (ٲنگاي صالح بوون و بهره و خوا چوون)م نووسيه وه. كه هه تا ئيستاي ٲيتج جاران چاپ كراوه ته وه و بؤ زمانه كانى عه ره بى و فارس ييش وه رگي ٲراوه. به لام ئه وه بايه ته ٲيرينه هه ميشه ته ر و تازه يه و هموجيى به باس و خواسى ئوئ و گهرم هه يه. بؤيه ئه م به ره هه شمان له وه باره وه خسته روو.

دياره ئه م به ره هه مه ش كؤى سى (30) ئالقهيه كه له ژئرن اوو نيشانى (گيانى ژيان)دا له مانگي ٲه مه زانى (1435ك) له كه نائى ئاسمانى ٲه يامه وه ٲيشكه ش كران و ٲاش نووسرانه وه و ٲنكرانيان له لايهن براهكى دلسؤزه وه. ٲاشان چاو ٲيدا گي ٲرانه وه و سووكه ده ستكاريه كى خو م. بوون به م كتيبى. كه هيوادارم كه لي ٲنكي باش له وه بواره گرنك و هه ستياره دا ٲر بكا ته وه. به تايهت له وه ٲؤژگارهدا كه ٲه وتى مادديگه رى و ئاره زوو خوازى يه كجار زؤر به ره ي ستانده وه و كه سيك زؤر له خوئ وريا نه بئ له رووى ٲووحيه وه به هيتز و دامه زراو نه بئ لافاوى دنيا به رستى و ئاره زوو خوازى ٲايده مائى و سه ره نجان تووشى عه يدارى دنيا و گونا بهارى دوا ٲؤز ده بئ.

له ئوره كوماندييه مكيان

See, interact on social media

ئهن مكم بهر تواج التوايل التوايل

علي بابير/Alibapir

archive.org/details/@alibapir

علي بابير/Alibapir

AliBapir

www.alibapir.net

English - عربي - كوردی

كه نائى

ٲنكرانيان مكيان مكيان علي بابير

AliBapir

www.alibapir.net

English - عربي - كوردی

علي بابير/Alibapir

نوسينگه ي ته فسير

بؤ بلاوكرده وه و ٲاگه باندن
هه وليم - شه قامى دادگا - ژئير هوتيلى شيرين ٲالاس

f t g+ y /TafseerOffice

+964 750 818 08 66

www.al-tafseer.com

tafseeroffice@yahoo.com

